

YEMEN

Genel Bilgiler

Coğrafi Konum

Yemen, Orta Doğu'da Arap Yarımadası'nın güney batı ucunda yer almaktadır. En aktif nakliye hatlarından biri olan Aden Körfezi üzerinden Kızıldeniz'i Hint Okyanusuna bağlayan Bab el Mandeb boğaz girişine hakim konumuyla stratejik bir öneme sahiptir. Kuzeyde Suudi Arabistan, doğuda Umman ile komşudur. Perim adaları ile birlikte 527.070 km² alana sahiptir.

Toplam kara sınırı 1.746 km olan Yemen'in kuzeyinde Suudi Arabistan (1.458 km), kuzeydoğusunda ise Umman (288 km) yer almaktadır. Suudi Arabistan ve Yemen arasında uzun süredir devam eden sınır anlaşmazlığı Cidde Antlaşmasının imzalanması ile Haziran 2000'de çözülmüştür. Bu anlaşma, kara ve sahil sınırlarının belirlenmesi ile, önemli miktarda petrol potansiyeli olan Yemen'in doğu çöllerinde bulunan bölgelerinin kullanımını belirlemektedir. İki ülke arasındaki sürtüşmeler ortak sınır güvenliğinin kurulması ile hafifletilmiştir.

Siyasi ve İdari Yapı

Yemen 1517'de Memlûklüler'den Osmanlı yönetimine geçmiştir. 19. yüzyılın ortalarında Yemen'in güney kısmı İngiltere yönetimine girmiştir. I. Dünya Savaşı sonrası Osmanlı kuzey bölgesinden de çekilmiştir. Kuzey Yemen'de 1962 yılında Yemen Arab Cumhuriyeti ilan edilmiştir. Güneyde ise 1933 yılında Mısır'ın desteğiyle İngiltere'ye karşı direniş başlamış ve İngiltere'nin 1967 yılında çekilmesi sonucu 1970 yılında Yemen Demokratik Cumhuriyeti kurulmuştur. 1990 yılında iki bölge birleşerek Yemen Cumhuriyeti kurulmuştur.

Yemen Başkanlık sistemiyle yönetilen bir cumhuriyet olup iki meclise sahiptir. Temsilciler Meclisi seçilen 301 üyeden, Şura Konseyi ise atanmış 111 üyeden oluşmaktadır. Başkan devleti temsil etmektedir. Hükümetin başı olan Başbakan Başkan tarafından atanmaktadır. Atanan başbakanın Meclisin üçte ikisi tarafından onaylanması gerekmektedir. Başkan yedi yıllığına, Meclis altı yıllığına seçilmektedir.

Yemen'in siyasi alanda yaşadığı sorunların başında, merkezi hükümet ile ülkenin kuzeyindeki Şii gruplar arasında 2004 yılından beri aralıklı bir şekilde süren ve bir iç savaşa dönüşen çatışmalar gelmektedir.

Yemen'in karşılaştığı bir diğer sorun ise, Aden merkezli Güney Yemen'deki bağımsızlık talepleri ve bu yöndeki sivil eylemlerdir. 1990 yılında imzalanan anlaşmayla San'a merkezli Kuzey Yemen ile Aden merkezli Güney Yemen'in birleşmesi süreci başlamış ve birleşme 1994 yılında kuzeyli askerlerin birleşmeye karşı çıkan ve bağımsızlığını ilan eden Güney Yemen'e müdahalesi ile sağlanmıştır.

El-Kaide'nin Yemen'deki varlığı ve faaliyetleri ülkenin karşı karşıya kaldığı önemli siyasi sorunlardan biri olarak görülmektedir.

Nüfus ve İşgücü Yapısı

Yemen, yaklaşık 25 milyonluk nüfusuyla Suudi Arabistan'dan sonra Arap Yarımadası'ndaki en kalabalık ülkedir. Ortalama %3'lük nüfus artış hızıyla, nüfusu en çok artan ülkeler arasında ön sıralarda yer almaktadır. 20 yıl içerisinde nüfusunun ikiye katlanarak 40 milyonu geçmesi beklenmektedir.

Yemen genç bir nüfusa sahiptir. 14 yaşından küçüklerin toplam nüfus içindeki oranı %43'tür. 25 yaşından küçükler ise toplam nüfusun üçte ikisini oluşturmaktadır.

Hızla artan nüfus, sıkıntıları da beraberinde getirmektedir. Her yıl işgücü piyasasına yeni katılan binlerce kişi işsizliğin çığ gibi büyümesine yol açmaktadır. İşsizlik %50 gibi büyük bir rakama ulaşmıştır. Gençler arasındaki işsizlik ise yaklaşık %75 ile çok daha kötü durumdadır.

Ülkede görülen geniş çaplı işsizliğe rağmen 5-17 yaşları arasındaki 1,3 milyon çocuğun çeşitli işlerde çalıştırıldığı araştırmalarla ortaya konmaktadır.

Okullaşma oranının düşük olması kalifiye işgücü arzında sıkıntı yaratmaktadır. İki milyon civarında Yemenli, Suudi Arabistan ve diğer çevre ülkeler başta olmak üzere yurtdışında çalışmaktadır. Dolayısıyla, yurtdışı çalışma kaynaklı gelir pek çok hane halkının geçim kaynağını oluşturmaktadır.

Doğal Kaynaklar ve Çevre

Yemen doğal kaynaklar açısından zengin olmayan bir ülkedir. Doğalgaz kaynaklarını yeni işletmeye başlayan ülke petrol açısından da kısıtlı ve gün geçtikçe azalan bir rezerve sahiptir.

Son yıllarda 10'dan fazla çokuluslu firma potansiyel görülen altın, gümüş, çinko ve kurşun gibi madenlere yönelik faaliyetlerini sürdürmektedir.

Ülkenin en büyük problemi ise artan nüfusun da etkisiyle su sıkıntısıdır. Yağışlar, bazı bölgelerde yoğun görülmesine karşın, ülkenin su ihtiyacını karşılamakta yetersizdir. Bunun sonucunda yer altı suyuna yönelim artmakta ancak her yıl 2 metre düşen su seviyesi nedeniyle zorluklar çekilmektedir.

Genel Ekonomik Durum

Ekonomik Yapı

Komşuları ile karşılaştırıldığında küçük bir ekonomiye sahiptir. Fakir bir ülke olan Yemen azalmakta olan petrol gelirlerine bağımlıdır. Diğer Körfez ülkelerindekinin aksine Yemen'deki petrolün standardı düşüktür. 2003 yılında günlük 451 bin varille en üst seviyeye ulaşan üretim sonraki yıllarda gerilemeye başlamıştır.

Petrol ve doğalgaz sektörü tüm ekonomiyi yönlendirse de geleneksel olarak tarım, ülke ekonomisindeki ağırlığını muhafaza etmektedir. Nüfusun yaklaşık dörtte üçünün kırsal kesimde yaşadığı Yemen'de tarım sektörü GSYİH'ya %17,5, doğrudan ve dolaylı olarak istihdama %54 civarında katkı sağlamaktadır. Dolayısıyla tarım sektörü, GSYİH'ya yaptığı mütevazı katkıya rağmen, istihdama, gıda tedarikine ve genel olarak kalkınmaya sağladığı katkı ile Yemen'in en önemli sektörü konumundadır.

Sanayi temel olarak petrol rafinesine ve doğalgaz çevrimine dayanmaktadır. Üretim çeşitliliği ve yeteneği son derece kısıtlıdır. Tüketici ürünleri ile alt yapı materyalleri üreten sanayinin %95'i genel olarak bir ila dört kişinin çalıştığı küçük KOBİ'lerden oluşmaktadır.

Yemen'in günlük petrol üretimi seviyesindeki düşüş, hükümetin petrol dışı güçlü sektörler yaratma arayışını

hızlandırmaktadır. Bu çerçevede, doğalgaz üretimi önemli bir alternatif olarak görülmektedir. Ancak Yemen'in doğalgaz rezervleri de Körfez Ülkelerine kıyasla oldukça düşük seviyelerde olup, zaman içerisinde doğalgaza da alternatif olabilecek gelir kaynakları yaratılması zorunluluğu doğmaktadır.

1990 yılında Kuzey Yemen'in daha fakir olan Güney Yemen'le birleşmesi, ekonomiye önemli bir yük getirmiş ve işsizliği arttırmıştır. Yemen'in, Körfez Savaşı sırasında Irak'ı desteklemesi, Körfez Ülkeleriyle ilişkilerinin bozulmasına ve bu ülkelerden aldığı yardımların kesilmesine yol açmıştır. 1994 yılında yaşanan iç savaş ise, ülkede büyük istikrarsızlığa neden olmuş ve ekonomik durgunluk yaratmıştır.

Yemen Dünya Ticaret Örgütü'ne (DTÖ) katılım başvurusunu Nisan 2000'de yapmıştır. 26 Haziran 2014'te 160. üye olarak DTÖ'deki yerini almıştır.

Yemen, Körfez Ülkeleri ile kıyaslanamayacak kadar zayıf bir ekonomiye sahiptir. Ülkede kişi başına gelir, komşu ülkelere oranla çok düşük seviyededir. Kişi başına gelir Suudi Arabistan'da 25 bin, Umman'da 27 bin dolarken, Yemen'de 2.600 dolar civarında seyretmektedir.

11 Eylül 2001 tarihindeki terör saldırısının Yemen ekonomisi üzerindeki etkisi önemlidir. Zira, bu tarihten sonra ABD ve İngiltere'nin Arap dünyası içindeki en fakir ülke konumundaki Yemen'in çeşitli terör örgütlerinin etki alanına kaymasını önlemek üzere baskısıyla zengin Arap ülkelerinden Yemen'e tamamen bağış niteliğinde mali kaynak aktarılmaya başlanmıştır. Yıllık ortalama 2-3 milyar dolar civarındaki bu kaynak, Yemen'in altyapısının ve kamu hizmetlerinin iyileştirilmesine sarf edilmekte, belirlenen projelere, Arap Fonu ve İslam Kalkınma Bankası gibi kuruluşların denetiminde, proje bazında harcanmaktadır.

Aynı çerçevede, 2006 yılında gerçekleştirilen Londra Donörler Toplantısı'nda, Yemen'e 5,7 milyar dolar hibe yapılması kararlaştırılmıştır. Ayrıca ülkenin bir kaosa sürüklenmesini önlemek amacıyla Körfez İşbirliği Konseyi üyesi devletler, parasal yardımın hızlandırılması için çalışmalarına başlamış; Yemen'in Dostları Grubu, Mart 2010'da Abu Dhabi'deki toplantılarında Yemen ekonomisine ivme kazandırılması ve Yemen ekonomisinin Körfez İşbirliği Konseyi ülkeleriyle bütünleşmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Yemen'in Dostları Grubu'nun Eylül 2012'de Riyad'da gerçekleştirdiği toplantı itibarıyla hibe/yardım taahhütlerinin tutarı 7,9 milyar dolara ulaşmıştır. En son Mart 2013'te Londra'da gerçekleştirilen toplantıda taahhüt edilen hibe ve yardımların kullanımına hız verilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Diğer taraftan, Yemen uzun yıllardır Dünya Bankası'ndan fakirliğin azaltılmasına yönelik olarak çeşitli sosyal, ekonomik ve idari alanlarda gerçekleştirilen projeler vasıtasıyla çoğunluğu hibe şeklinde yardım sağlamaktadır.

Ekonomi Politikaları

Yemen'de gelir dağılımı eşitsizliği ve fakirlikle mücadele öncelikli hükümet politikalarından biridir. Ulaşım altyapısının geliştirilmesi, petrol ve doğalgaz arama çalışmalarının artırılması da öncelikli kalkınma planları arasında yer almaktadır. Ayrıca hükümet yabancı yatırımları desteklemek için vergi alanında çeşitli düzenlemeler yapmakta ve çeşitli sektörlerde özelleştirmeye gidilmesini planlamaktadır.

2013'ün ilk altı ayında petrol ve doğalgaz boru hatlarına yapılan çok sayıda saldırı önemli ölçüde gelir kaybına yol açmıştır. Diğer taraftan hükümet, düzenli olarak Suudi Arabistan ve BAE'den yakıt yardımı almasına karşın, yakıt fiyatlarını sübvansetmeye devam etmektedir. Dolayısıyla, harcamaları kısma yönündeki niyetler, siyasi istikrarın tesisi için sürekli ertelenmektedir. Finans sistemi, kısıtlı kaynakları ve derinlikten uzak yapısı ile oluşan bütçe açıklarının karşılanmasında yetersiz kalmaktadır. Merkez Bankası'nın da kaynak sağlama konusunda yasal

limitlerine ulaşması dış kredilere duyulan ihtiyacı artırmaktadır.

Yemen finans sistemi, oldukça zayıf olduğundan ve büyük ölçüde nakit paraya dayandığından, küresel sermaye hareketlerindeki oynaklıktan çok fazla etkilenmemektedir. Buna karşın, Merkez Bankası'nın en önemli politika araçlarından biri olan faiz oranındaki ayarlamaların etkisi büyük oranda kaybolmaktadır. Yemen Merkez Bankası faiz politikasını liberalleştirmeyi hedeflemektedir.

Dış Ticaret

Ülkenin Dış Ticareti

Dış Ticaret Göstergeleri (Milyon Dolar)

Kaynak: Trademap

Yıl	İhracat	İthalat	Denge	Hacim
2009	6.259	9.185	-2.926	15.444
2010	6.437	9.255	-2.818	15.693
2011	6.948	10.034	-3.086	16.981
2012	7.062	11.260	-4.198	18.322
2013	9.277	10.527	-1.249	19.804

Yemen, dış ticaretinde açık veren bir ülkedir. 2012 yılında 4 milyar doları aşan dış ticaret açığı 2013 yılında önemli miktarda artan petrol gazı ihracatı sayesinde 1,2 milyar dolara gerilemiştir.

Ülke ekonomisi bütünüyle petrol ve petrol gazına bağımlıdır. Bu nedenle ham petrol ve petrol gazı Yemen'in temel ihraç ürünleridir. Petrol ve gaz dışındaki en önemli ihraç ürünü balık ve diğer deniz ürünleridir. Muz ve kahve de, payları çok az olmakla birlikte, ihraç ürünleri arasında yer almaktadır.

Çin, Güney Kore, Tayland, Hindistan, Japonya, Suudi Arabistan, Singapur, Güney Afrika, Malezya, Filipinler, Uruguay ve İngiltere Yemen'in en çok ihracat yaptığı ülkelerdir.

Yemen'in ithalatında petrol yağları önemli bir yer tutmaktadır. Buğday, pirinç, şeker ve tavuk eti, süt ve mısır başta olmak gıda ürünleri ithalatı önemini korumaktadır. Binek otomobili, demir-çelik, ilaç, kamyon, oto yan sanayi, ayakkabı ve hazır giyim en çok ithal edilen sanayi ürünleridir.

B.A.E., Çin, Hindistan, Suudi Arabistan, Türkiye, Kuveyt, Belçika, ABD, Malezya, Brezilya, Japonya, Fransa, Avustralya ve Almanya en çok ithalat yaptığı ülkelerdir.

İhracatında Başlıca Ürünler

İhraç Ettiği Başlıca Ürünler (milyon dolar)

Kaynak: Trademap

GTİP ÜRÜN	2011	2012	2013
2709 Ham petrol	4.480	5.335	4.690
2711 Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	1.254	556	3.553
2710 Petrol yağları	282	251	723
7207 Demir veya alaşımsız çelikten yarı mamuller	0	0	36
3915 Plastikten döküntü, kalıntı ve hurdalar	11	5	34
0303 Balıklar (dondurulmuş)	35	37	27

7404	Bakır döküntü ve hurdaları	0	1	25
2302	Hububat ve baklagillerin kepek, kavuz ve diğer kalıntıları	22	4	22
4102	Koyun ve kuzuların ham derileri	0	0	16
0307	Yumuşakçalar (canlı, taze, soğutulmuş, dondurulmuş vs.)	77	49	15
0302	Balıklar (taze veya soğutulmuş)	116	101	13
7801	İşlenmemiş kurşun	0	0	12
3102	Azotlu mineral veya kimyasal gübreler	0	0	12
7602	Aluminyum döküntü ve hurdaları	0	0	11
0803	Muz (taze veya kurutulmuş)	16	16	9
1104	Diğer şekilde işlenmiş hububat taneleri	0	0	9
9999	Başka yerde tarif edilmemiş ürünler	0	2	7
0901	Kahve	16	17	5
0306	Kabuklu hayvanlar	2	3	5
4101	Sığır ve at cinsi hayvanların ham post ve derileri	4	2	4
0308	Suda yaşayan omurgasız hayvanlar	0	0	4
	Diğerleri	631	683	47
	TOPLAM	6.948	7.062	9.277

İthalatında Başlıca Ürünler

İthal Ettiği Başlıca Ürünler (milyon dolar)

Kaynak: Trademap

GTİP ÜRÜN	2011	2012	2013
2710 Petrol yağları	2.959	3.024	1.683
1001 Buğday ve mahlut	962	984	830
8703 Binek otomobilleri	415	517	476
1006 Pirinç	239	346	375
7214 Demir veya alaşımsız çelikten çubuklar	107	165	359
1701 Kamış/pancar şekeri	513	445	327
0207 Kümes hayvanlarının etleri ve yenilen sakatları	166	207	231
3004 İlaçlar (dozlandırılmış)	192	287	212
0402 Süt, krema	157	222	172
1005 Mısır	153	154	158
5407 Sentetik filament ipliklerinden dokunmuş mensucat	4	8	148
8704 Eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	80	122	142
4011 Kauçuktan yeni dış lastikler	46	68	133
9999 Başka yerde tarif edilmemiş ürünler	1	355	110
8411 Gaz türbinleri	3	4	101
1511 Palm yağı ve fraksiyonları	156	191	97
6402 Dış tabanı, yüzü kauçuk veya plastik olan ayakkabılar	1	2	92
2304 Soya fasulyesi yağı üretiminden arta kalan küspe ve atık	51	22	91
6104 Kadın ve kız için takım elbise, takım, ceket, blazer	0	0	89
4407 Uzunlamasına kesilmiş, biçilmiş ağaç; kalınlık > 6 mm	48	51	89
8502 Elektrik enerjisi üretim grupları	35	54	82
1905 Ekmek, pasta, kek, bisküvi ve diğer ekmekçi mamulleri	61	81	80
8708 Karayolu taşıtları için aksam, parça ve aksesuarlar	39	62	74
2106 Tarifinin başka yerinde yer almayan gıda müstahzarları	32	47	71
6103 Erkekler ve erkek çocuk için takım elbise, takım, ceket	1	0	60
6908 Cilalı veya sırlı seramikten döşeme veya kaplama karoları	26	51	56
9403 Diğer mobilyalar ve bunların aksam ve parçaları	15	0	54

8418 Buzdolapları, dondurucular	16	32	52
7210 Demir veya alaşımsız çelikten yassı hadde mamulleri	29	52	51
0406 Peynir ve pıhtılaşmış ürünler	42	62	50
4412 Kontrplaklar, kaplamalı levhalar vb. lamine ağaçlar	32	49	50
8504 Elektrik transformatörleri, statik konvertör ve endüktörler	22	16	47
8517 Telefon cihazları	47	52	47
Diğerleri	3.385	3.526	3.839
TOPLAM	10.034	11.260	10.527

Başlıca Ülkeler İtibarı ile Dış Ticareti

Başlıca Ülkeler İtibarı ile İhracat (milyon dolar)

v.y.: veri yok

Kaynak: Trademap

	2009	2010	2011	2012	2013
Çin	1.578	1.430	2.251	2.899	3.057
G.Kore	36	278	558	311	1.663
Tayland	1.149	232	1.268	1.358	1.527
Hindistan	1.260	2.167	949	804	924
Japonya	342	67	87	104	638
Suudi Arabistan	163	205	349	248 v.y.	
Singapur	432	642	29	194	221
G. Afrika Cum.	394	1	1	111	155
Malezya	5	160	4	127	121
Filipinler	0	0	0	0	119
Uruguay	0	0	0	0	108
İngiltere	27	72	138	9	90
Şili	0	34	29	48	82
Tayvan	1	2	43	4	72
Belçika	5	2	96	5	70
Meksika	12	7	15	4	70
ABD	27	148	307	55	69
Diğerleri	829	991	825	782	290
TOPLAM	6.259	6.437	6.948	7.062	9.277

Başlıca Ülkeler İtibarı ile İthalat (milyon dolar)

v.y.: veri yok

Kaynak: Trademap

	2009	2010	2011	2012	2013
B.A.E.	912	1.081	1.067	1.103 v.y.	
Çin	855	732	650	838	2.133
Hindistan	340	304	482	649	1.338
Suudi Arabistan	462	567	870	638 v.y.	
Türkiye	364	297	232	375	606
Kuveyt	398	356	389	338 v.y.	
Belçika	24	27	25	27	558
ABD	588	447	604	432	516
Malezya	208	369	239	281	505
Brezilya	342	418	428	417	467

Japonya	519	492	320	410	365
Fransa	264	328	235	232	344
Avustralya	329	233	289	553	309
Almanya	276	166	310	118	307
Tayland	265	268	224	286	278
Mısır	148	200	152	198	243
Rusya Federasyonu	118	123	156	265	218
Hollanda	300	475	643	890	125
Diğerleri	2.474	2.370	2.719	3.210	2.216
TOPLAM	9.185	9.255	10.034	11.260	10.527

Türkiye ile Ticaret

Genel Durum

2008 yılından beri 300 milyon doların üzerinde seyreden Türkiye'nin Yemen'e ihracatı Yemen'deki iç karışıklık nedeniyle 2011 yılında 273 milyon dolara gerilemiş, siyasi istikrarın tekrar sağlanmasıyla 2012 yılında 486 milyon dolara, 2013 yılında da 606 milyon dolara ulaşmıştır. Yemen'den ithalatı 1 milyon doların altında seyreden Türkiye ikili ticarete önemli miktarda fazla vermektedir.

Türkiye-Yemen Dış Ticaret Değerleri (1 000 Dolar)

* Ocak-Haziran verileri

Kaynak: TÜİK

YIL	İHRACAT	İTHALAT	DENGE	HACİM
2003	156.069	130	155.939	156.199
2004	203.945	1.226	202.719	205.171
2005	197.193	3.085	194.108	200.278
2006	197.869	439	197.430	198.308
2007	274.289	458	273.831	274.747
2008	353.605	703	352.902	354.307
2009	379.496	310	379.186	379.806
2010	330.392	1.044	329.348	331.437
2011	272.733	464	272.268	273.197
2012	485.975	368	485.607	486.344
2013	605.450	206	605.244	605.656
2013*	335.703	90	335.613	335.793
2014*	367.259	5.203	362.056	372.462

Türkiye'nin Yemen'den hem miktar bazında hem de ürün bazında önemli bir ithalatı bulunmamaktadır. Bu ülkeden gerçekleştirilen ithalat 1 milyon doların altında seyretmektedir.

Türkiye'nin Yemen'e İhracatında Başlıca Ürünler (1.000 dolar)

Kaynak: TÜİK

GTİP Ürünler	2011	2012	2013
7214 Demir veya alaşımsız çelikten çubuklar	148.184	298.930	355.831
1905 Ekmek, pasta, kek, bisküvi ve diğer ekmekçi mamülleri	38.154	33.425	43.496
7216 Demir veya alaşımsız çelikten profiller	11.151	18.173	20.388
1806 Çikolata ve kakao içeren diğer gıda müstahzarları	12.950	17.319	19.621
5702 Dokunmuş halılar	2.797	7.467	15.528
1001 Buğday ve mahlut	-	-	8.297
9619 Hijyenik havlular ve tamponlar, bebek bezleri vb.	-	6.655	7.124
3004 İlaçlar (dozlandırılmış)	1.223	5.503	6.991

1512	Ayçiçeği, aspir, pamuk tohumu yağları	1.464	10.461	5.845
2102	Mayalar ve cansız diğer tek hücreli mikroorganizmalar	3.439	5.420	4.883
8418	Buzdolapları, dondurucular ve diğer soğutucu	963	3.419	3.684
5801	Dokunmuş kadife, pelüş ve tırtıl mensucat	210	434	3.326
6404	Ayakkabı; yüzü dokuma, tabanı kauçuk, plastik	10	71	3.143
1101	Buğday unu/mahlut unu	606	717	3.049
9018	Tıp, cerrahi, dişçilik ve veterinerlik için alet ve cihazlar	95	166	3.011
9403	Diğer mobilyalar ve bunların aksam ve parçaları	794	2.397	2.926
7208	Demir veya alaşımsız çelikten yassı hadde ürünleri	2.561	5.216	2.771
7113	Mücevherci eşyası ve aksamı	-	31	2.736
8544	İzole edilmiş teller, kablolar	1.954	2.373	2.663
8708	Karayolu taşıtları için aksam, parça ve aksesuarlar	1.764	2.599	2.545
1509	Zeytinyağı ve fraksiyonları	90	327	2.504
0713	Kuru baklagiller (kabuksuz) (taneleri ikiye ayrılmış)	2.551	1.857	2.460
8537	Elektrik kontrol, dağıtım tabloları, panolar, konsollar	2.183	863	2.264
8716	Römorklar ve yarı römorklar	830	3.781	2.195
1902	Makarnalar ve kuskus	1.387	2.033	2.046
4011	Kauçuktan yeni dış lastikler	1.366	755	1.954
6403	Ayakkabı; yüzü deri, tabanı kauçuk, plastik	28	81	1.893
3824	Dökümhane maça veya kalıpları için müstahzar	882	1.061	1.764
7215	Demir veya alaşımsız çelikten diğer çubuklar	367	394	1.727
1103	Bulgur, irmik	1.478	1.863	1.694
8502	Elektrik enerjisi üretim (elektrojen) grupları	1.439	1.387	1.685
1704	Kakao içermeyen şeker mamulleri (beyaz çikolata dahil)	873	2.078	1.671
5407	Sentetik filament ipliklerinden dokunmuş mensucat	175	524	1.644
3105	Azot, fosfor ve potasyum içeren gübreler	426	514	1.577
8481	Musluklar, valfler (vanalar)	204	661	1.515
6301	Battaniyeler, diz battaniyeleri	0	253	1.509
	Diğerleri	30.136	46.729	58.500
	Toplam	272.733	485.937	606.458

Türkiye'nin Yemen'den İthalatında Başlıca Ürünler (1.000 dolar)

Kaynak: TÜİK

GTİP	Ürünler	2011	2012	2013
8708	Karayolu taşıtları için aksam, parça ve aksesuarlar	1	1	65
0303	Balıklar (dondurulmuş)	-	-	52
6203	Erkekler ve erkek çocuk için takım elbise, ceket, pantolon	-	-	26
8483	Transmisyon milleri, kranklar; yatak kovanları	-	0	23
9303	Diğer ateşli silahlar	-	141	-
0807	Kavunlar (karpuzlar dahil) ve papaya (taze)	161	123	4
3915	Plastikten döküntü, kalıntı ve hurdalar	9	79	-
8504	Elektrik transformatörleri, statik konvertörler	128	-	-
0713	Kuru baklagiller (kabuksuz) (taneleri ikiye ayrılmış)	99	-	-
5201	Pamuk (karde edilmemiş veya penyelenmemiş)	42	-	-
	Diğerleri	24	25	35
	Toplam	464	368	206

İki Ülke Arasındaki Anlaşma ve Protokoller

İki Ülke Arasındaki Ticaretin Altyapısını Düzenleyen Anlaşma ve Protokoller

ANLAŞMA ADI	İMZA TARİHİ
Ticari, Ekonomik ve Teknik İşbirliği Anlaşması	26.08.1991
TOBB ile Yemen Sanayi Odası Arasında İşbirliği Anlaşması	06.09.2000
Turizm Alanında İşbirliği Anlaşması	07.09.2000
Yatırımların Karşılıklı Korunması ve Teşviki Anlaşması	07.09.2000
Uluslararası Karayolu Taşımacılığı Anlaşması	07.09.2000
Enerji Alanında Mutabakat Zaptı	03.10.2000
Türkiye-Yemen Kültürel, Eğitimsel, Bilimsel, Basın-Yayın, Gençlik ve Spor Değişim Programı	28.01.2001
Kültürel Değişim Programı	28.02.2001
Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü ile Yemen Milli Arşiv Merkezi Arasında İşbirliği Protokolü	29.07.2001
Sağlık Alanında İşbirliği Anlaşması	29.01.2002
TSE ile Yemen Standardizasyon, Metroloji, Kalite Kontrol Organizasyonu(YSMO) Arasında Teknik İşbirliği Anlaşması	29.01.2002
Türkiye-Yemen Sivil Havacılık Makamları Arasında Hava Ulaştırması	(Parafe edildi.) 13.11.2002
Türkiye ile Yemen Arasında Petrol, Doğal Gaz ve Mineral Çıkarma Alanlarında İşbirliğine Yönelik 2005–2008 Çalışma Programı	(Parafe edildi.) 07.09.2005
Türkiye-Yemen I. Turizm Karma Komisyon Protokolü	07.09.2005
İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi (İGEME) ile Yemen İhracat Yüksek Konseyi Arasında Teknik İşbirliği Anlaşması	07.09.2005
Tarım Alanında Teknik, Bilimsel ve Ekonomik İşbirliğine İlişkin Mutabakat Muhtırası	26.02.2008
Denizcilik Anlaşması	26.02.2008
Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması	01.03.2010 tarihinde onaylandı.
Türkiye-Yemen 5. Dönem Ortak Komite (OK) Toplantısı	08.06.2010
Türkiye ile Yemen arasında Dışişleri Bakanlığı Diploması Akademisi ile Yemen Dışişleri Bakanlığı Diplomatik Enstitüsü işbirliği anlaşması	10.01.2011
TİKA ile Yemen Telekomünikasyon ve Bilgi Teknolojileri Bakanlığı işbirliği anlaşması	10.01.2011
TRT ile Yemen Televizyonu, Anadolu Ajansı ile SABA Haber Ajansı işbirliği anlaşması	10.01.2011
Savunma alanında iş birliği konularında Anlaşma	10.01.2011

Kaynak: T.C. Ekonomi Bakanlığı Anlaşmalar Genel Müdürlüğü

İki Ülke Arasındaki Müteahhitlik İlişkileri

En az gelişmiş ülkeler sınıfında yer alan Yemen’de en önemli müteahhitlik alt sektörleri; yol, şehir alt yapısı, köprü-tünel, kamu binaları ve konutlar, elektrik santrali, petrol ve doğal gaz projeleri ile elektrik iletim hatları işlerinden oluşmaktadır. Müteahhitlik sektörü ülkenin büyümesine katkı sağlayabilecek en önemli sektör konumundadır.

Ülkedeki enerji ve madencilik gibi sektörlerde Fransız, Alman ve İngiliz firmaları ağırlığını korumaktadır. Ancak, bunun dışındaki sektörlerde Batılı firmalar bulunmamakta, Çinli, G. Koreli, Hindistanlı, Türk ve yerli şirketler iş yapmaktadır.

Petrol ve doğal gaz işleri dışındaki projelerin önemli bir kısmı Arap Fonu, Suudi Fonu, Körfez Fonu, İslam Kalkınma Bankası ve öteki zengin Körfez Ülkeleri tarafından finanse edilmektedir. Yabancı finansman içeren ihalelerin uluslararası standartlara uygun olarak yapıldığı açıklanmakla beraber bu durum fiili durumla

uyuşmamaktadır.

Yemen, uluslararası tahkimi tanıyan bir ülkedir.

Müteahhitlik projelerinde ortaya çıkabilecek en önemli sorunlardan biri proje alımı ve işin yürütülmesi sırasında Yemenli makamlar ve diğer ilgili taraflarca öne sürülen kayıt dışı taleplerden kaynaklanmaktadır. Bunun yanısıra, müteahhitlik işlerinin karlılık düzeyinin yüksekliği bazı firmaları yanıltabilmekte ve ülkenin kendi şartlarını dikkate almadan oluşturulacak fiyatlandırmaya göre başlanacak işlerde finansman, önemli bir sıkıntı olmaya başlamaktadır.

Ülkede iş hayatının yavaşlığı, buna paralel olarak hak ediş düzenlemelerinin zamanında sonuçlandırılmaması ve ödemelerin gecikmesi diğer önemli sorunları oluşturmaktadır. Ayrıca, yerel piyasadan vasıflı işçi bulma imkanı bulunmamakta, dışarıdan getirilen işçilerin ise maliyetleri öteki ülkelere göre daha yüksek olabilmektedir. Özellikle iş hayatının yavaşlığı firmalar tarafından dikkate alınması gereken bir konudur. Zira ihale sürecinin sonuçlandırılması birkaç yıl alabilmekte, ihale sonuçlansa bile işe fiilen başlanması da yine birkaç yılı gerektirebilmektedir.

Örneğin, 2006 yılı sonunda bir Türk firması tarafından alınmış olan elektrik santralı projesine henüz başlanamamıştır. Benzer şekilde, 2007 yılında ihale edilmiş bir petrol dolun tesisi projesinin ihale süreci henüz tamamlanamamıştır. Sürelerin bu şekilde gecikmesi, ihaleye başvuran veya ihaleyi alan firmaların maliyet hesaplarını yeni baştan gözden geçirmelerini gerektirebilmektedir.

Buna ek olarak, Yemen'in sahip olduğu risk düzeyi nedeniyle uluslararası projelere başvuru sayısı yeterli olmayabilmekte ve ön elemeyi yeterli sayıda firma geçemediğinden projelerin ihalesi kimi zaman dört veya beş kez tekrarlanabilmektedir.

Örneğin, Marib Elektrik Santralı ihalesi son üç yıl içinde beşinci kez açılmıştır. Bu yüzden, uluslararası fonlarca ülkeye transfer edilmesi planlanan proje bazlı desteklerin, Yemen'in kendi içindeki uygulamalar nedeniyle etkin ve verimli kullanılmadığı görülmektedir.

Türk firmaları tarafında 1986'dan bu yana alınan müteahhitlik işi toplamı 700 milyon ABD dolarıdır.

İşbirliği İmkanları

Yemen Cumhurbaşkanı Sayın Ali Abdullah Saleh Yemen'de yatırım yapmak isteyen Türk yatırımcılara destek vereceklerini belirtmiştir. Ayrıca kültürel işbirliğine ve özellikle Yemen'deki Osmanlı eserlerinin restorasyonu konusuna dikkat çekmiştir.

Enerji sektöründe de büyük işbirliği imkanı vardır. Artan enerji ihtiyacına bağlı olarak, enerji üretim tesisleri ve yenilenebilir enerji yatırımları teşvik edilmektedir. Özel sektörün ürettiği enerjiyi devlete ve özel sektöre satması konusunda kanunları tamamlayan Yemen Hükümeti bu alandaki yatırımları desteklemektedir. Devlet üretilen elektrigi 25 yıl boyunca alım garantisi vermektedir.

İnşaat ve enerji alanında faaliyet gösteren firmalarımız açısından Yemen'in önemli bir pazardır. Ayrıca, sağlık ekipmanları ve ilaç üreticileri için de Yemen önemli bir pazardır. Ülkede özelleştirme kapsamında olan ve yabancı yatırımcı bekleyen tekstil tesisleri bulunmaktadır. Tarımsal ürünlerin işlenmesi ve konservecilik alanında da önemli yatırım ihtiyaçları mevcuttur.

Adres: Turkish Embassy Office
of the Commercial Counsellor
Hadda St., Hadda City,
P.O.Box:18740 Sana'a /YEMEN
Tel: 00 967 1 430 402
Faks: 00 967 1 430 403
E-posta:sana@ekonomi.gov.tr

BELÇİKA

Genel Bilgiler

Coğrafi Konum

Kuzeybatı Avrupa'da, Fransa ile Hollanda arasında bulunan ve Kuzey Denizine sınırı olan Belçika'nın yüz ölçümü 30.250 km²'dir. Kuzeyde Hollanda (450 km.), Doğuda Almanya (167 km.) ve Lüksemburg (148 km.), Batı ve Güneyde de Fransa (620 km.) ile sınıra sahiptir. Kuzeyde, Kuzey Denizi ile de kıyısı vardır. Kara sınırları uzunluğu 1.385 km., deniz kıyısının uzunluğu ise 66.5 km'dir. Kuzeybatıda yer alan kıyı kesimleri düz olan, orta kısımlarında küçük yükseltiler yer alan Belçika'nın güneyi dağlıktır. Ülke yüzölçümünün % 20'sini ormanlar, % 28'ini ekilebilir alan, % 29'unu diğer tarımsal alan, % 19'unu ise meskun bölgeler oluşturmaktadır.

Ülkenin denize yakınlığı, iklimi büyük ölçüde etkilemektedir. Hava, batı rüzgarlarının da etkisiyle genellikle kapalı, nemli, çoğunlukla da yağmurludur. Kışlar ılıman, yazlar ise serin geçmektedir.

Belçika'nın önemli akarsuları, Meuse (183 km) , Scheldt (200 km) ve Yser (50 km)'dir. Ayrıca, Ren ve Seine Nehirlerinin kolları da, küçük akarsular olarak ülkede yer almaktadır. Ülkenin önemli gölleri, Bütchenbach Gölü, Eupen Gölü, Gileppe Gölü, Robertville Gölü, Warfaaz Gölü, Nisramont Gölü ve Eau d'Heure Gölü'dür.

Coğrafi konumu, ülke ekonomisini ve ticareti büyük ölçüde etkilemektedir. Almanya, Fransa, Hollanda ve Lüksemburg'a komşu olması; yaygın ulaştırma altyapısının ve özellikle, otoyolları, demiryolları ve iç su yolları ağının çok gelişmiş bulunması; gelişmiş limanları ve hava ulaşımı imkanları ülkenin önemli ticaret merkezlerinden biri olmasını sağlamıştır.

Siyasi ve İdari Yapı

Bağımsızlığını yaklaşık 200 yıl önce kazanmış olan Belçika, Batı Avrupa'daki en genç ülkelerden biridir. İsmi, yaklaşık 2000 yıl önce yaşamış olan Belgae adında bir Kelt boyundan aldığı düşünülen Belçika, tarih boyunca çok değişik idareler altında kalmış olup, bunlardan Roma ve Germen idarelerinin etkileri sonucunda, günümüzde Fransızca ve Flamanca konuşulan bölgelerin sınırları şekillenmiştir.

Daha sonra çeşitli defalar el değiştiren Belçika toprakları, 1519-1713 yılları arasında İspanyol, 1713-1794 yılları arasında ise Avusturya egemenliği altına girmiştir. Fransız İhtilalinin ardından, 1795 yılında Fransa tarafından işgal edilen topraklar, Napolyon'un yenilgisini müteakip 1815 yılında düzenlenen Viyana Konferansı ile Hollanda kralının hakimiyeti altında Hollanda ve Lüksemburg'la birleştirilmiştir.

Belçika, Hollanda Krallığı'ndan 1830'da tarihinde ayrılarak bağımsızlığını ilan etmiştir. Birinci ve İkinci Dünya Savaşları sırasında, 1915 ve 1940 yıllarında Alman işgaline uğrayan ülke, 1944 yılında yeniden özgürlüğüne kavuşmuştur. İkinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupa Topluluğu'nun kurulması konusunda liderlik yapmış olan ülke, şu anda AB'nin başkenti durumundadır. Aynı zamanda NATO'nun da Merkezine ev sahipliği yapmaktadır. 1957 yılında Hollanda ve Lüksemburg ile birlikte Benelüks Ekonomik Birliği'ni kurmuş olan ülke, Yirminci yüzyılın son yarısında gelişerek, modern ve teknolojik yönden ileri bir seviyeye gelmiş durumdadır.

Hollanda, Lüksemburg ve Belçika ile 17 Haziran 2008 tarihinde Lahey'de yeni bir 'Benelüks Anlaşması' imzalanmıştır. Anlaşma ile, bu üç ülke ekonomik faaliyetler, adalet, uluslararası ilişkiler ve sürdürülebilir kalkınma gibi alanlarda daha yakın işbirliği yapma kararı almıştır. 'Benelüks Ekonomik Birliği' olan mevcut ortaklık adı 'Benelüks Birliği' olarak değişmiştir.

Anayasal monarşi ile idare edilen Belçika'da, kral sembolik bir rol oynamaktadır. Kralın temel siyasi fonksiyonu, seçimler sonucunda ya da hükümetin istifa etmesi durumunda, yeni bir hükümet kurulması amacıyla

görevlendirme yetkisine sahip olmasıdır. Kral, ülkede birleştirici bir rol oynayarak, ortak Belçika kimliğinin geliştirilmesi için çaba göstermektedir.

1970 yılında yapılan bir düzenleme ile idari yapısı federal hale getirilen Belçika, daha sonra yapılan anayasal düzenlemeler sonucunda, şu an mevcut üçlü federal yapıya kavuşmuştur. 1993 yılında yapılan anayasal düzenlemeye göre, ülkede bulunan üç federal bölge şunlardır: Brüksel-Başkent Bölgesi, Flaman Bölgesi ve Valon Bölgesi. Ülkede, federal, bölgesel ve dil grupları bazında olmak üzere üçlü düzeyde, sorumlulukların kompleks bir şekilde dağıtıldığı bir yönetim sistemi uygulanmaktadır.

Ülkenin yasama organı, 150 üyeli Temsilciler Meclisi ile 71 üyeli Senato'dan oluşan Federal Parlamentosudur. Temsilciler Meclisi, hükümetin güvenoyu alması gereken ana yasama organı niteliğindedir, Senato'nun yasaları veto hakkı bulunmamakta, ancak kabulünü erteleme yetkisi bulunmaktadır. Ancak, herhangi bir anayasal ya da idari reform veya uluslararası anlaşma, Senato'nun onayı ile yürürlüğe girebilmektedir. Nispi temsil sisteminin geçerli olduğu genel oylama ile seçilen Temsilciler Meclisi üyelerinden farklı olarak, senatörler, ülkedeki dil topluluklarına göre yapılan özel bir düzenleme çerçevesinde bir kısmı doğrudan seçilerek, bir kısmı da çeşitli şekillerde atanarak parlamentoda görev almaktadırlar.

Topluluk ve Bölgeler

Belçika'nın idari yapısı, yukarıda belirtilen Federal Hükümetin dışında dört farklı düzeyde idareden daha oluşmaktadır. Bunlar Topluluklar (Communes), Bölgeler (Regions), Eyaletler (Provinces) ve Belediyeler (Municipalities)'dir.

Topluluklar, ülkede bulunan dil grupları bazında tanımlanmış olup, Flamanca, Fransızca ve Almanca konuşan topluluklardan oluşmaktadır. Her topluluğun ayrı bir parlamentosu bulunmaktadır. Söz konusu parlamentoların yetki alanları kültür, eğitim, bilimsel araştırmalar ve bu konularla ilgili uluslararası ilişkileri kapsamaktadır.

Bölgeler, Kuzeydeki Flaman Bölgesi, Güneydeki Valon Bölgesi ve Brüksel-Başkent Bölgesidir. Flaman Bölgesi, Flaman nüfusu içine alırken, Valon Bölgesi Fransızca konuşan Valonların yanısıra, doğuda Almanca konuşan nüfusu da barındırmaktadır. Brüksel Bölgesi ise çoğunlukla Fransızca konuşulan bir bölgedir. Bölgelerin de kendi parlamentoları bulunmakta, bu parlamentolar ekonomi, mali düzenlemeler, dış ticaret, tarım, enerji, bankacılık, istihdam, bölgesel kalkınma, çevre, şehir planlaması ve bölgesel mevzuata ilişkin yetkiler taşımaktadır.

Flaman Topluluğu ve Flaman Bölgesi Parlamentoları ve Hükümetleri birleştirilmiş olup, yetkiler tek parlamento ve hükümette toplanmıştır. Buna karşılık, Fransızca ve Almanca konuşan Toplulukların Parlamentoları ile Valon Bölgesi Parlamentosu ayrı olarak muhafaza edilmektedir.

Brüksel Bölgesi Parlamentosu'ndan bazı üyeler, ait oldukları dil grubuna göre, Flaman Parlamentosu'nda veya Fransızca konuşan Topluluk Parlamentosunda da eş zamanlı olarak görev almaktadırlar. Bu üyeler, Flaman ve Valon Bölgelerini ilgilendiren kararlarda oy sahibi değildirler.

Eyaletler ve Belediyeler

Belçika, Flaman Bölgesi'nde 5 ve Valon Bölgesi'nde 5 olmak üzere toplam 10 eyalete ayrılmıştır. Flaman Bölgesi Eyaletleri, Batı Flaman Eyaleti, Doğu Flaman Eyaleti, Anvers, Limburg, Flaman Brabant; Valon Bölgesi Eyaletleri ise, Namur, Liege, Hainaut, Lüksemburg ve Valon Brabant'tır.

Eyaletlerde bulunan ve doğrudan seçilen üyelerden oluşan parlamentolar, eyalet idaresinden sorumlu olan Daimi Temsilciyi (permanent delegation) seçmektedirler. Ancak, kral tarafından atanan vali, söz konusu temsilcinin bir üstü niteliğindedir.

Eyalet idareleri, kanunların uygulanması ve düzenin sağlanması, bölgesel kalkınma, yolların bakımı, bulaşıcı hastalıklarla mücadele gibi konular ile belediyeleri denetlemekten sorumludur.

Belediyeler, eyaletlere bağılı en küçük idareler olup, ÷lkede 589 belediye bulunmaktadır. Belediyelerin de kendi meclisleri bulunmakta ve belediye başkanının başkanlığında çalışan belediye encümeni tarafından yönetilmektedir. Belediyeler polis gücüne sahip olup, görevleri arasında, kanunların uygulanması, düzenin sağlanması, seçimlerin organize edilmesi, nüfus işlemlerinin takibi, ilk ve orta öğrenimin gerçekleştirilmesi, sosyal yardımlar yapılması, inşaat ruhsatı verilmesi, yol tamirata ve itfaiye hizmetleri gibi sorumlulukları bulunmaktadır.

Federal makamlar ile topluluk ve bölge idareleri, eyalet ve belediyelere göre daha yetkili idareler olup, bu idareler, eyalet ve belediyelere yasaların izin verdiği çerçevede görev verebilmektedir.

Yasama

Ülkenin yasama organı, Temsilciler Meclisi ile Senato'dan oluşan Federal Parlamento'dur. Temsilciler Meclisi, hükümetin güvenoyu alması gereken ana yasama organı niteliğindeki, Senato'nun yasaları veto hakkı bulunmamakta, ancak kabulünü erteleyebilme yetkisi bulunmaktadır. Ancak, herhangi bir anayasal ya da idari reform veya uluslararası anlaşma, Senato'nun onayıyla yürürlüğe girebilmektedir. Nispi temsil sisteminin geçerli olduğu genel oylama ile seçilen Temsilciler Meclisi üyelerinden farklı olarak senatörler, ÷lkedeki dil gruplarına göre yapılan özel bir düzenleme çerçevesinde bir kısmı doğrudan seçilerek, bir kısmı da çeşitli şekillerde atanarak, parlamentoda görev almaktadırlar.

Parlamento, senato ve temsilciler meclisinden oluşmaktadır. 71 üyeli senatonun 40 üyesi genel seçim ile doğrudan, 31'i de dolaylı olarak 4 yıl görev yapmak üzere seçilmektedir. Temsilciler kamarası ise 150 üyedir. Üyeler, genel seçim ile 4 yıl görev yapmak üzere seçilmektedir. Üye sayısı, başbakanla beraber, 15 bakandan oluşan Federal Hükümet'in görevleri, ÷lke savunması, uluslararası ilişkiler, adalet, iç güvenlik, sosyal güvenlik ve kamu borçları idaresidir.

Nüfus ve İstihdam

10.6 milyonluk bir nüfusa sahip olan Belçika, Avrupa'da, Hollanda'dan sonra en fazla nüfus yoğunluğuna sahip ÷lkelerden biridir. Ülkenin kuzeyindeki, Flamanca konuşulan Flaman bölgesi, güneydeki Fransızca konuşulan Valon bölgesinden çok daha fazla nüfus yoğunluğuna sahiptir. 2007 itibarıyla, Flaman Bölgesinde 6.3 milyon, Valon Bölgesinde ise 3.5 milyon kişi yaşamaktadır. Brüksel'in nüfusu ise, yaklaşık 1 milyondur.

Batı Avrupa ÷lkelerinin çoğunda olduğu gibi, Belçika'da da son 30 yıldır düşen doğum oranları ve artan yaşam süresi nedeniyle nüfus giderek yaşlanmaktadır. Ülkenin nüfus artış hızındaki azalma, ÷lkeye yönelik göçler vasıtasıyla dengelenmektedir. Ülkenin nüfusu, yılda % 0.5 oranında artmaktadır. Yabancı nüfusun yaklaşık % 60'ı, özellikle İtalya, Fransa ve Hollanda'dan olmak üzere AB ÷lkeleri çıkışlıdır. AB dışından gelen yabancı nüfusun % 60'ı da Fas ve Türkiye kökenlidir.

Nüfus ve İşgücü Yapısı

10,6 milyonluk bir nüfusa sahip olan Belçika, Avrupa'da, Hollanda'dan sonra en fazla nüfus yoğunluğuna sahip ÷lkelerden biridir. Ülkenin kuzeyindeki, Flamanca konuşulan Flaman bölgesi, güneydeki Fransızca konuşulan Valon bölgesinden çok daha fazla nüfus yoğunluğuna sahiptir. 2007 itibarıyla, Flaman Bölgesinde 6.3 milyon, Valon Bölgesinde ise 3.5 milyon kişi yaşamaktadır. Brüksel'in nüfusu ise, yaklaşık 1,8 milyondur.

Batı Avrupa ÷lkelerinin çoğunda olduğu gibi, Belçika'da da son 30 yıldır düşen doğum oranları ve artan yaşam süresi nedeniyle nüfus giderek yaşlanmaktadır. Ülkenin nüfus artış hızındaki azalma, ÷lkeye yönelik göçler vasıtasıyla dengelenmektedir. 1998 yılından beri, ÷lkenin nüfusu, yılda % 0.5 oranında artmaktadır. 1998 yılı

itibariyle yabancı nüfusun yaklaşık % 60'sı, özellikle İtalya, Fransa ve Hollanda'dan olmak üzere AB ülkeleri çıkışıdır. AB dışından gelen yabancı nüfusun % 60'ı da Fas ve Türkiye kökenlidir.

Nüfus İstatistikleri

Kaynak: CIA The world Factbook (www.cia.gov)

Nüfus	10.6 milyon (Aralık 2011)
Nüfus Artış Hızı	% 0,071(2011 tah.)
Kadın nüfusu	5.657.165 (2011 tah.)
Erkek nüfus sayısı	5.097.835 (2009 tahmin)
Ortalama Ömür (Erkek)	76.1 (2009 tahmin)
Ortalama Ömür (Kadın)	82.5 (2009 tahmin)
Yaş Gruplarına Göre Dağılım (Toplam nüfus içindeki payı %)	
0-14	16.1
15-64	66.3
65+	

Genel Ekonomik Durum

Ekonomik Yapı

Avrupa Birliği'nin kurucu üyesi olan Belçika, dünyanın en gelişmiş pazar ekonomilerinden biridir. Aynı zamanda, ihracat ve ithalat tutarının, GSMH'ye oranı açısından bakıldığında, Lüksemburg ve İrlanda hariç tutulmak kaydıyla, AB ülkeleri arasındaki en açık ekonomilerden birisidir. Daha çok, ithal edilen hammadde ve yarı mamullerin işlenerek ihraç edilmesi şeklinde bir dış ticaret yapısı söz konusudur. Artık ekonomik olarak kullanılabilir durumda olmayan kömürün dışında, önemli bir doğal kaynağa sahip değildir. Bununla birlikte, çelik, tekstil, kimya, arıtma, gıda işleme, eczacılık, otomotiv, elektronik ve makina üretimi gibi geleneksel sektörler, ekonomideki ağırlıklı yerlerini korumaktadır. Sanayinin kayda değer payına rağmen hizmet sektörü, GSYİH'nın yaklaşık % 75'ini oluşturmaktadır. Tarımın ekonomideki payı ise çok düşük bir orandadır.

Nüfus yoğunluğunun oldukça yüksek olduğu Belçika, 1800'lerde Avrupa kıtasında sanayi devrimini başlatan ülkelerin başında gelmektedir. Limanları, kanalları, demiryolları ve otoyolları ağıyla son derece gelişmiş ulaşım altyapısı sayesinde Belçika sanayisi, çevre ülkelerin sanayileriyle entegre olmuş durumdadır. İhracatının yaklaşık % 50'si komşu ülkelere, % 75'inden fazlası ile AB ülkelerine yöneliktir.

Bütçe sorunları, yaşlanan nüfus ve düşük istihdam oranı ülkenin gündemindeki en önemli sorunları teşkil etmektedir. Son yıllarda, bütçe dengesi sağlanmış olmasına karşın, kamu borçları halen yüksek seviyededir.

Belçika, Avrupa'da ilk sanayileşen ülkeler arasındadır. Kömür, tekstil, çelik ve ağır sanayi sektörlerinde önemli gelişmeler kaydetmiş olup, zamanında bu endüstrilerin bulunduğu ve Flaman Bölgesinden daha zengin olan Valon Bölgesinde, birinci nesil bu endüstrilerin gerilemesinden sonra, bu durum kısmen, hafif sanayiler, kimyasallar ve gıda sanayileri ve hizmetler sektörü gibi bazı sektörlerin gelişmesi ile telafi edilmiştir. Diğer taraftan, şu anda Valon Bölgesinden çok daha zengin olan Flaman Bölgesi, modern bir endüstriyel zemin oluşturmak ve ileri teknoloji yatırımlarını çekmekte başarılı olmuştur. Flaman Bölgesi, ileri teknoloji ve araştırma yoğun endüstrilerde istihdam edilen çalışan sayısı açısından, AB ülkeleri arasında önde gelmektedir.

Limanları, kanalları, demiryolları ve otoyol ağıyla, son derece gelişmiş ulaşım altyapısı sayesinde Belçika sanayisi, çevre ülkelerin sanayileriyle entegre olmuş durumdadır.

GSYİH'nin Sektörlere Göre Dağılımı

Kaynak: Economic Intelligence Unit, Belgium, Country Forecast, Aralık 2011

	2009a	2010a	2011b	2012c	2013c	2014c
Tarım	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
Sanayi	21,7	21,9	21,7	22,2	22,5	22,8
Hizmetler	77,6	77,4	77,6	77,2	76,8	76,6

a Gerçekleşen

b eiu projeksiyonu

c* eiu tahmini

Ekonomi Politikaları

Belçika'nın 1990'lardaki ekonomi politikalarının esası, kamu finansmanını sağlamak olmuştur. Son 50 yıl içerisinde ilk defa 2000 yılında Hükümet bütçe dengesini sağlamış ve 2003 yılına kadar bütçe ya fazla vermiş ya da dengede kalmıştır. 2004 yılında bütçe tekrar çok az açık vermiştir. Açığın çok fazla olmaması, bir kereliğine olmak üzere alınan iki önlem sayesinde olmuştur: Bunlardan biri, yaklaşık 500 milyon euro gelir sağlayan bir vergi affı ve Devlet Demiryolları (SNCB) için ayrılan sübvansiyonun 2004 yılı yerine 2003 yılında serbest bırakılması olmuştur.

OECD tarafından yapılmış olan, sanayileşmiş ülkelerde kişisel gelirlerin vergilendirilmesi konusundaki bir araştırmaya göre, Belçika'daki kişisel vergi yükü istisnai bir durum teşkil edecek oranda yüksektir. 2005'te evli olmayan, ortalama bir gelire sahip bir yetişkin, gelirinin % 55.43'ünü vergi ve sosyal güvenlik primi olarak ödemek durumunda olup ve bu değer OECD ülkelerindeki en yüksek orandır.

Diğer OECD ülkeleri gibi Belçika da, vergi reformları yaparken, aynı zamanda, yaşlanan nüfus ve altyapının yenilenmesi nedeniyle artan maliyetlerle de başa çıkma konusunda zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır. Dolayısıyla, geçmişte yapılan vergi reformları kapsamında elde edilen sonuçlar tatminkar olmayıp, sınırlı kalmıştır. Forbes Dergisinin, 2008 yılı ' Tax misery' isimli indeksinde Belçika, Fransa ve Hollanda'nın arkasında, İsveç'ten önce olmak üzere, üçüncü sırada yer almıştır.

Emeklilerin, çalışan nüfusa göre oranının artacağı, bunun da kamu harcamalarına çok büyük bir yük getireceği tahmin edilmektedir. Bu problemle başa çıkmak üzere, ülkede bir Yaşlılık Fonu' bulunmaktadır. yaşlanan nüfusun emeklilik maaşlarını ve sağlık harcamalarını finanse etmek için gerekli kamu harcamalarındaki artış, 2030 yılı itibariyle GSMH'nin % 3.1'i oranına artış olacağı bu karşın nüfusun yaşlanması ile birlikte, işsizlik maliyetlerinde GSMH'nin % 1.1'i oranında bir düşüş sağlanacağı düşünülmektedir.

Ekonomik Performans

Belçika ekonomisindeki ortalama GSMH büyüme oranı, geçen son 20 yılda, yaklaşık % 2 olarak gerçekleşmiştir. 2000'li yılların başındaki ekonomik durgunluktan sonra, ekonomik büyüme çok yavaş bir şekilde gerçekleşmiştir. 2005'te % 2 seviyesinde iken 2006'da büyüme ivme kazanarak % 2.9'a kadar yükselmiş 2007'de de % 2.8 2010 yılında ise %2,3 olmuştur. 2011de ise %2 büyümenin olduğu tahmain edilmektedir. 2012 ve 2013 için öngörülen bürme ise %0,4 ve %1,5 dir.

Sektörel olarak 2011 yılı için sektörel büyüme icelebvdiğinde tarımda%%1, sanayide ve hizmet sektöründe % 2 oranında büyüme olmuştur.

Enflasyon (TÜFE) 2010 yılında 2.2, iken 2011 de 3,3 seviyesine ulaşmıştır.

2009 yılı işsizlik oranı % 7.9 seviyesinde gerçekleşmişti iken 2010 yılı işsizlik oranının ise % 8.3 olarak gerçeklettiği 2011 de ise 7,7 seviyesine düşmüştür.

Kaynak: Enconomist Intelligence Unit, Aralık 2011

Ekonomide Geleceğe Yönelik Beklentiler

Belçika ekonomisinin, Euro Bölgesindeki genel ekonomik yavaşlama paralelinde, 2011 yılında ancak % 1.4 civarında büyüyeceği tahmin edilmektedir. 2012-2015 yılları arasında ise ekonomik büyümenin, yine Euro Bölgesindeki genel ekonomik yavaşlama ve Belçika'nın politik ortamındaki belirsizlikten dolayı ancak cüzi bir miktarda artması beklenmektedir.

İhracatta, Almanya dahil olmak üzere, Belçika'nın başlıca ticaret ortaklarının ekonomik durumlarının iyi olmaması nedeniyle, ancak % 4.8 oranında bir artış olması beklenmektedir. 2011-2015 yılları arasında ithalatın, ihracattan çok az bir farkla olmak üzere, % 4.7 oranında artması beklenmektedir.

Yüksek işsizlik oranı ve yüksek enflasyona karşın, tüketici güvenindeki iyileşme, özel tüketim harcamalarının 2010 yılında %1.5 oranında büyümesine olanak vermiştir. İsdihdam artışı ve reel ücretlerin artışı paralelinde, özel tüketim harcamalarının 2011-2015 yılları arasında % 1.8 oranında artması beklenmektedir.

2010 yılının ilk yarısında enflasyon % 1.8 olarak gerçekleşmiş olmasına karşın, Kasım ayında % 3'e ulaşmıştır. Bu artışın başlıca nedeni, petrol ve gıda fiyatlarındaki artıştır. 2011 yılında enflasyonun % 2.5 oranında, 2012-2015 döneminde ise % 2.3-2.4 civarında olması beklenmektedir.

2013-2015 yılları arasında isdihdam oranının artacağı, fakat AB ortalaması ve Lizbon kriterleri olan %70 oranının oldukça aşağısında kalacağı tahmin edilmektedir.

Karşılaştırmalı Ekonomik Göstergeler

Kaynak: Economist Intelligence Unit ,2014

	2012	2013	2014 b	2015 b	2016b	2017 b	2018 b
Reel GSYİH (yıllık Değişim %)	-0,1	0,2	1,4	1,4	1,4	1,7	1,6
Nominal GSYİH(Milyar Avro)	375,9	381,3	391,3	401,6	411,1	420,3	430,1
Nominal GSYİH (milyar \$ PPP)	442,9	450,6	464,7	479,5	496,1	515,2	536,6
Nominal GSYİH (\$ milyar)	483,2	506,5	526,0	511,0	518,0	533,8	541,9
Cari İşlemler Dengesi (GSYİH'deki payı %)	-4,1	-2,7	-2,4	-1,9	-1,9	-1,9	-1,8
Cari İşlemler Dengesi (milyar Avro)	-15,4	-10,3	-9,4	-7,6	-7,8	-8,1	-7,6
Borçlanma faiz oranı (%)	3,6	3,5	3,7	3,8	4,3	4,5	4,5
Tüketici Fiyatları (% değişim yıllık, Ort.)	2,6	1,2	1,3	2,1	2,4	2,4	2,4
Üretici Fiyatları (% değişim yıllık, Ort.)	3,5	0,6	1,2	4,1	3,5	3,5	3,5
İşsizlik Oranı (%)	7,6	8,4	8,7	8,5	8,2	8,1	8,1
Kişi başına GSYİH (Amerikan \$ PPP)	41.596,	42.280	43.630	45.020	46.560	48.350	50.360
Doğrudan Yabancı Sermaye Girişinin GSYİH'deki Payı (%)	-7,6	2,6	8,3	12,0	14,3	15,7	17,0
Doğrudan Yabancı Sermaye Girişinin Ülkedeki sabit yatırımlar içindeki Payı(%)	-37,4	13,3	42,2	61,5	72,8	79,5	85,0
İhracat (fob) (Amerikan \$)	446,9	470,0	479,0	495,3	511,3	528,1	534,4
Toplam ithalat (cif)	439,8	452,3	456,5	469,2	482,3	498,3	500,3
Dış Ticaret dengesi	-13,7	-9,7	-6,8	-4,9	-3,6	-3,8	-1,1

Bölgesel Eğilimler

Flaman Bölgesinin göreceli olarak daha zengin oluşu ve Valon Bölgesine oranla artan milli kimlik bilinci nedeniyle, uzun süreden beri bölgeler arasında tansiyonu yükselten sorunlar yaşanmaktadır. Kişi başına GSMH düzeyi, Flaman Bölgesinde, Valon Bölgesinden % 25 daha fazladır. Diğer taraftan Valon bölgesinde işsizlik oranı, Flaman Bölgesinin iki katı seviyesindedir. Flamanların çoğu, Valon Bölgesini desteklemekten dolayı vergi

yüklerinin daha ağır olduğunu ve sosyal güvenlik sisteminin federal değil bölgesel bir sorumluluk olması gerektiğini savunmaktadırlar.

Brüksel, görünürde, diğer iki bölgeden de daha fazla kişi başına milli gelire sahip olmakla beraber, bu durum, yakındaki Flaman bölgesinden her gün Brüksel'e çalışmak üzere gelen Flaman nüfustan kaynaklanmaktadır.

Brüksel-Başkent, Flaman ve Valon Bölgesi olmak üzere, her üç Bölgenin de güçlendirilmesi ve toplulukların finanse edilmesi amacıyla, 2001 yılında kabul edilen 'Lambermont Anlaşması' bölgelere, federal hükümetin uyguladığı federal gelir vergisi oranını % 6.75 oranında azaltma ya da artırma hakkını vermiştir.

Fransızca konuşan nüfusun, Federal devlete olan kuvvetli güveninden dolayı, Valon Bölgesi , özerk politika belirleme hakkını kullanma konusunda, Flaman Bölgesi kadar istekli durumda değildir. Bununla beraber, 2002 yılında kabul edilen 'Contrat d'Avenir- Gelecek İçin Sözleşme' isimli, kişi başına milli geliri AB ortalamasına yükseltme ve işsizliği azaltma amacını taşıyan ve 200'den fazla politik inisiyatif içeren dokümanın kabul edilmesinin arkasından, 2005 yılında 'Marshall Planı' adıyla yeni bir yatırım planı daha hazırlanmıştır. 'Marshall Planı', Valon Bölgesini modernize etmek konusunda, ' Lambermont Sözleşmesi' nden daha çok konuyu kapsamaktadır. Plan, özellikle şu beş sektörde yapılacak yatırımları artırmayı amaçlamaktadır: İlaç/sağlık sektörü, makine mühendisliği, taşımacılık ve lojistik sektörü, tarım ve gıda işleme, aeronotik ve uzay mühendisliği. 'Marshall Planı', aynı zamanda, özel sektör firmalarının kurulmasını ve büyümesini; yatırımların artırılmasını ve istihdamın artırılmasını da desteklemektedir.

Flaman Bölgesi de 2006 yılında, 'Flanders in Action' isimli, iddialı bir ekonomik modernizasyon programı başlatmıştır.

Ülkenin Dış Ticareti

Değer: Milyon Amerikan Doları

Yıl	2010	2011	2012	2013	2014
İhracat	407.596	475.958	446.854	511.492	469.666
İthalat	391.256	466.349	437.883	488.442	451.334
Dış Ticaret Hacmi	798.852	942.306	884.737	999.935	921.000
Dış Ticaret Dengesi	16.340	9.609	8.972	23.050	18.332

Kaynak: Trade Map

İhracatında Başlıca Ürünler

Değer. Milyon Amerikan Doları

GTİP No.	Ürün Adı	2012	2013	2014
.	TÜM ÜRÜNLER	446.854	511.492	469.666

2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	37.263	48.750	40.882
3004	Tedavide/korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	29.699	33.329	30.355
8703	Otomobil, steysin vagonlar, yarış arabaları	27.445	32.125	30.161
7102	Elmaslar	18.076	20.865	20.615
3002	İnsan ve hayvan kanı, serum, aşı, toksin vb. Ürünler	12.616	14.050	16.000
9999	Başka yerde belirtilmemiş ürünler	8.476	12.166	12.548
2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	8.797	11.991	8.231
2933	Sadece azotlu heterosiklik bileşikler	10.794	10.982	7.875
9018	Tıp, cerrahi, dişçilik, veterinerlik alet ve cihazları	5.341	6.303	7.068
8708	Kara taşıtları için aksam, parçaları	6.170	7.307	6.294
3901	Etilen polimerleri (ilk şekillerde)	6.259	6.770	6.249
3902	Propilen ve diğer olefinlerin polimerleri (ilk şekillerde)	4.557	5.119	4.855
9021	Ortopedik cihazlar, kırıklara mahsus cihazlar, işitme cihazı vb.	2.886	3.445	4.182
7219	Paslanmaz çelikten yassı hadde mamulü (600mm den geniş)	3.920	4.200	4.131
7210	Demir/çelik yassı mamul, kaplı, sıvanmış (600mm. Den geniş)	4.027	3.958	3.031
8701	Traktörler	2.924	3.185	3.011
1806	Çikolata ve kakao içeren diğer gıda müstahzarları	2.487	2.909	2.931
2922	Oksijen gruplu amino bileşikleri	2.975	3.742	2.876
8414	Hava-vakum pompası, hava/gaz kompresörü, vantilatör, aspiratör	2.786	3.081	2.753
3907	Poliasetaller, diğer polieterler, epoksit-alkid reçineler vb (ilk şekilde)	2.392	2.869	2.620
8704	Eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	2.482	2.713	2.594
3402	Yıkama, temizleme müstahzarları-sabunlar hariç	1.641	2.107	2.375
1905	Ekmek, pasta, kek, bisküvi vs. İle boş ilaç kapsülü mühür güllacı vs.	2.002	2.451	2.308
3903	Stiren polimerleri (ilk şekillerde)	2.167	2.496	2.224
6403	Ayakkabı; yüzü deri, tabanı kauçuk, plastik, tabii, suni vb kösele	2.133	2.287	2.209
7208	Demir/çelik sıcak hadde yassı mamulleri-genişlik 600mm. Fazla	2.688	2.517	2.188
8429	Dozerler, greyder, skreyper, ekskavatör, küreyici, yükleyici vb.	2.744	2.468	2.140
2709	Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)	1.953	2.120	2.136
8443	Matbaacılığa mahsus baskı makineleri, yardımcı makineler	2.364	2.591	2.133
3808	Haşarat öldürücü, dezenfekte edici, zararlıları yok edici	1.789	2.153	2.073
2915	Doymuş asiklik monokarboksilik asitler vb. Türevleri	1.691	1.910	2.009
3920	Plastikten diğer levha, yaprak, pelikül ve lamlar	1.909	2.116	1.996

6404	Ayakkabı; yüzü dokuma maddelerinden, tabanı kauçuk, plastik vb	1.009	1.358	1.947
3909	Amino reçineler, fenolik reçineler, poliüretanlar (ilk şekilde)	1.283	1.834	1.825
2937	Hormonlar, vb. Öncelikle hormon olarak kullanılan türevleri	1.074	1.929	1.807
2309	Hayvan gıdası olarak kullanılan müstahzarlar	1.495	1.818	1.785
3006	Tarifenin başka yerinde yer almayan eczacılık eşyası ve müstahzarları	1.499	1.899	1.778
2004	Diğer sebzeler (sirke/asetik asitten başka usulde hazır. Konserve) (dondurulmuş)	1.376	1.813	1.718
203	Domuz Eti	1.751	2.036	1.700
8421	Santrifüjle çalışan kurutma, filtre, arıtma cihazları	1.517	1.707	1.659
3824	Kimya ve bağlı sanayide kullanılan kimyasal ürünler	1.935	1.881	1.655

İthalatında Başlıca Ürünler

Değer : Milyon Amerikan Doları

GTİP No.	Ürün Adı	2012	2013	2014
.	TÜM ÜRÜNLER	437.883	488.442	451.334
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	27.428	36.991	29.486
2709	Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)	29.045	28.484	27.735
8703	Otomobil, steysin vagonlar, yarış arabaları	25.530	30.013	26.896
3004	Tedavide/korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	21.722	25.313	23.440
7102	Elmaslar	18.865	20.909	19.777
2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	16.317	20.789	13.771
3002	İnsan ve hayvan kanı, serum, aşı, toksin vb. Ürünler	11.274	12.669	13.764
8708	Kara taşıtları için aksam, parçaları	9.409	10.538	9.449
2933	Sadece azotlu heterosiklik bileşikler	9.872	7.821	6.928
9018	Tıp, cerrahi, dişçilik, veterinerlik alet ve cihazları	4.988	5.954	5.811
9999	Başka yerde belirtilmemiş ürünler	4.870	4.690	4.643
2902	Siklik hidrokarbonlar	4.521	4.995	4.214
2901	Asiklik hidrokarbonlar	4.058	4.275	3.832
8471	Otomatik bilgi işlem makineleri, üniteleri	3.752	3.829	3.816
3901	Etilen polimerleri (ilk şekillerde)	3.366	3.936	3.398

8704	Eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	3.069	3.480	3.297
9021	Ortopedik cihazlar, kırıklara mahsus cihazlar, işitme cihazı vb.	2.206	2.721	3.255
8517	Telli telefon-telgraf için elektrikli cihazlar	2.122	2.804	3.040
2922	Oksijen gruplu amino bileşikleri	2.923	2.872	2.883
7204	Demir/çelik döküntü ve hurdaları, bunların külçeleri	2.671	2.611	2.624
2937	Hormonlar, vb. Öncelikle hormon olarak kullanılan türevleri	2.322	2.866	2.437
4011	Kauçuktan yeni dış lastikler	2.141	2.239	2.086
6403	Ayakkabı; yüzü deri, tabanı kauçuk, plastik, tabii, suni vb kösele	1.688	1.904	1.932
3920	Plastikten diğer levha, yaprak, pelikül ve lamlar	1.619	1.833	1.810
2915	Doymuş asiklik mono karboksilik asitler vb. Türevleri	1.504	1.725	1.785
3907	Poliasitler, diğer polieterler, epoksit-alkid reçineler vb (ilk şekilde)	1.681	1.893	1.775
7208	Demir/çelik sıcak hadde yassı mamulleri-genişlik 600mm. Fazla	1.397	2.117	1.741
8443	Matbaacılığa mahsus baskı makineleri, yardımcı makineler	1.851	1.943	1.735
3902	Propilen ve diğer olefinlerin polimerleri (ilk şekillerde)	1.742	1.761	1.706
7402	Rafine edilmemiş bakır; elektrolitik rafine için bakır anotları	1.684	1.570	1.646
8431	Ağır iş makine ve cihazlarının aksamı, parçaları	1.739	1.728	1.611
3926	Plastikten diğer eşya	1.357	1.565	1.591
3006	Tarifenin başka yerinde yer almayan eczacılık eşyası ve müstahzarları	1.281	1.579	1.585
9403	Diğer mobilyalar vb. Aksam, parçaları	1.498	1.849	1.573
406	Peynir ve lor	1.387	1.594	1.571
2935	Sülfonamidler	229	1.743	1.562
8408	Dizel, yarı dizel motorlar (hava basıncı ile ateşlenen, pistonlu)	1.893	2.010	1.561
8421	Santrifüjle çalışan kurutma, filtre, arıtma cihazları	1.454	1.672	1.551
3923	Eşya taşıma ambalajı için plastik mamulleri, tıpa, kapak, kapsül	1.489	1.667	1.544
8701	Traktörler	1.547	1.721	1.533
2905	Asiklik alkoller vb. Halojenlenmiş, sülfolanmış, nitrolanmış/nitroalanmış türevl	1.439	1.629	1.531

Kaynak: Trade Map

Başlıca Ülkeler İtibarı ile Dış Ticareti

Başlıca Ülkeler İtibarı ile İhracat (Milyon Dolar)

Kaynak: Trade Map, Nisan 2014			
Ülkeler	2011	2012	2013
DÜNYA	477.925	446.854	469.361
Almanya	87.014	77.808	79.307

Fransa	78.493	69.591	73.349
Hollanda	58.140	55.961	57.643
Birleşik Krallık	33.345	31.604	35.245
ABD	24.205	26.457	24.012
İtalya	21.437	19.197	20.652
İspanya	12.721	10.232	11.287
Hindistan	11.093	10.212	10.474
Çin	10.220	9.814	9.602
Irak	8.654	7.745	7.968
Brezilya	7.735	6.988	7.625
Meksika	6.510	6.959	6.788
Polonya	7.419	7.035	6.570
Endonezya	6.776	6.234	6.547
Tayvan	6.546	5.844	6.176
Japonya	4.705	4.899	4.640
İsviçre	4.577	4.227	4.568
Tayland	3.533	3.453	4.447
Malezya	3.096	3.095	4.314
İsveç	3.976	3.491	3.603

Türkiye ile Ticaret

Genel Durum

Türkiye - Belçika Dış Ticaret Değerleri (Milyon Dolar)

11 Aylık

Kaynak: Trade Nap

Yıl	İHRACAT	İTHALAT	DİŞ TİCARET HACMİ	DİŞ TİCARET DENGESİ	İhracatın İthalatı Karşılama Oranı
2002	693	1.150	1.843	-457	60
2003	886	1.524	2.409	-638	58
2004	1.183	1.992	3.175	-809	59
2005	1.292	2.241	3.533	-949	58
2006	1.381	2.477	3.858	-1.096	56
2007	1.736	2.869	4.604	-1.133	61
2008	2.122	3.151	5.273	-1.028	67
2009	1.796	2.372	4.168	-575	76
2010	1.960	3.214	5.174	-1.253	61
2011	2.451	3.959	6.410	-1.508	62
2012	2.360	3.690	6.051	-1.330	64
2013 *	2.350	3.495	5.845	-1.145	67

BİRLEŞİK

ARAP

EMİRLİKLERİ

GENEL BİLGİLER

Coğrafi Konum

Birleşik Arap Emirlikleri Arap Körfezi'nin ortasında yer almaktadır. Kuzeyden Arap Körfezi, batıdan Katar ve Suudi Arabistan Krallığı, güneyden Umman Sultanlığı ve Suudi Arabistan Krallığı ve doğudan Umman Körfezi'ne sınır komşusudur.

Siyasi ve İdari Yapı

Başkenti Abu Dhabi olan Birleşik Arap Emirlikleri, yedi emirlikten meydana gelen bir federasyondur. (Abu Dhabi, Dubai, Şarjah, Ras al-Khamiah, Ajman, Fujairah, Umm al-Qaiwain). Şeyh Khalifa bin Zayed al-Nahyan, ülkenin kuruluş tarihi olan 1971 yılından beri yönetimde olan babası Şeyh Zayed bin Sultan al-Nahyan'ın ölümü üzerine 2004 yılından ülkenin ve Abu Dhabi'nin başına geçmiştir. Ülkenin ikinci büyük Emirliği olan Dubai'nin yöneticisi Şeyh Muhammed bin Rashid al-Maktoum ise ülkenin Başbakanı konumundadır.

Bağımsızlık öncesinde, Aşiretler Devleti (Trucial States) olarak tanınan ülke, 1971 yılına kadar İngiltere'nin himayesinde kalmıştır. 2 Aralık 1971'de ise Birleşik Arap Emirlikleri'nin kuruluşu ilan edilmiş, aynı gün Sheikh Zayed bin Sultan al-Nahyan ülkenin Başkanı seçilmiştir.

Federal Yüksek Konsey: Ülkedeki en üst siyasi otorite olan Federal Yüksek Konsey (Supreme Council) 7 Emir'den oluşmaktadır. Bu Konsey federal yasaları onamakta, üyeleri arasından Devlet Başkanını, Başbakanı ve Bakanları seçmektedir. Abu Dhabi Emiri Devlet Başkanı, Dubai Emiri ise Devlet Başkan Yardımcısı ve Başbakan olmaktadır. Alınan kararların Abu Dhabi ve Dubai Emirleri ve en az üç diğer Emir tarafından onaylanması gerekmektedir.

Federal Ulusal Konsey (FUK): Ülkenin geleneksel kabile yapısı uyarınca, İslami şura kavramından yola çıkılarak kurulmuş olan Federal Ulusal Konsey'in 40 üyesi; 7 Emir tarafından iki yıllık dönem için atanmaktadır.

Konsey'de Bakanlıkların politikaları tartışılmakta olup, alınması gereken önlemler hakkında üyeler görüş ve tavsiyelerini dile getirmektedir. Ayrıca hükümet tarafından hazırlanan federal yasa tasarıları görüşülmekte ve öneriler sunulmaktadır. Ancak, Konsey'in veto yetkisi bulunmamaktadır.

BAE'de siyasi parti yoktur. 2006 yılı Aralık ayına kadar FUK üyeleri, Emirliklerin kendi yöntemlerine göre belirledikleri ve temsil edeceği Emirlikte yerleşik bulunan 25 yaş ve üstündeki BAE vatandaşı adaylar arasından, Devlet Başkanı tarafından atanmakta, atama kararı yedi Emirliğin Emirleri tarafından da onaylanmaktaydı. 40 üyeli FUK'un 20 üyeliği için BAE'de ilk kez 16-20 Aralık 2006 tarihlerinde gerçekleştirilen iki dereceli seçim yöntemi ile belirlenen adaylar üyeliğe atanmışlardır. Anılan iki dereceli seçimlerde kadınlar da aday olabilmiş ve oy kullanabilmişlerdir. Seçim sonuçlarına göre yapılan atamalarda FUK üyelerinin %22'si kadınlardan oluşmuştur. Ayrıca, FUK'un görev süresi, 2008 yılında alınan bir kararla iki yıldan dört yıla çıkarılmıştır. Devlet Başkanı Yüksek Konsey'in onayı ile FUK'u feshedebilmektedir.

BAE'nin karar alma mekanizmasında, kesin hatlarıyla yasama, yürütme ve yargı olarak kuvvetler ayrımı yoktur. BAE'nin devlet yapısında yasama yetkisi, daha çok yürütmededir. Yasama sürecinde, önce Bakanlar Kurulu yasa taslağını hazırlayıp Federal Ulusal Konsey'e (FUK) sunmaktadır. FUK, üzerinde görüşmeler yaptıktan sonra yasa

taslağını ya olduğu gibi, ya da yapılan değişikliklerle yeniden Bakanlar Kurulu'na göndermektedir. Yasa tasarısında FUK tarafından yapılmış değişiklikler olsa da, Bakanlar Kurulu'nun, Yüksek Konsey'in ve Devlet Başkanı'nın bunları kabul etme zorunluluğu yoktur. Bakanlar Kurulu'ndan geçen yasa tasarısı, daha sonra onay için Yüksek Konsey'e gönderilmektedir. Yasa tasarısı, Yüksek Konsey'de onaylanmasının ve Devlet Başkanı tarafından imzalanmasının ardından yasalaşmaktadır.

Devlet Başkanı: BAE Devlet Başkanı, yasama ve yürütme yetkisine sahiptir. Devlet Başkanı, aynı zamanda Yüksek Konsey'in de başkanı olduğundan, Yüksek Konsey'in toplantı halinde olmadığı zamanlar, bu Konsey'in bütün yetkilerini üzerinde toplayabilmektedir.

Devlet Başkan Yardımcısı: Yüksek Konsey üyeleri arasından beş yıllığına seçilmektedir. Devlet Başkanının yokluğunda Başkan Yardımcısı, Başkanın bütün yetkilerini kullanmaktadır.

Bakanlar Kurulu: BAE'deki Bakanlar Kurulu'nu, Batılı ülkelerdekilerden ayıran özelliği, bu kurulun hem yasama, hem yürütme işlevi bulunmasıdır. BAE Bakanlar Kurulu'nun temel işlevi, yasa tasarıları hazırlamak ve FUK'un oturum halinde olmadığı zamanlarda yasama organı gibi hareket etmektir. FUK, kâğıt üstünde yasama organı olarak görünmekteyse de, gerçekte yasama gücü Bakanlar Kurulu'nun elindedir.

Yargı sistemi

BAE'de karmaşık, ikili bir yargı sistemi bulunmaktadır. Anayasa, yargının temelini İslam şeriatı olarak belirlemektedir. Adli uygulamalarda hem İslam, hem de Batı modellerinin karışımı görülmektedir. Federal yasalar, bu iki tür yasa modelini benimseyen mahkemeler için de geçerlidir.

Kişinin bu mahkemelerden hangisine gideceği kendisine kalmıştır. Şeriat mahkemeleri de Yüksek Mahkeme'ye karşı sorumludur. Mahkemelerde jüri sistemi yoktur. Silahlı Kuvvetlerin ayrı mahkemeleri vardır.

Federal düzeyde en yüksek yargı kurumu olan Federal Yüksek Mahkeme, kendine özgü bir Anayasa Mahkemesi olarak da düşünülebilir. Bu mahkeme, aynı zamanda en yüksek temyiz mahkemesidir.

Sivil, ticari ve idari konularda gerçek veya tüzel kişiler arasındaki anlaşmazlıklara iptidai mahkemeler; federal mahkemelerin görev alanı dışındaki konulara ise Emirliklerin kendi yargı organları bakmaktadır.

Abu Dhabi

Abu Dhabi Emirliği, yedi emirlik içerisinde en büyük olanıdır. Emirlik, ülke topraklarının yaklaşık %86'sını kaplamaktadır. BAE, 200'e yakın adayı ihtiva etmekte olup, Abu Dhabi de bu adaların biri üzerine kurulmuştur. Ülke nüfusunun yaklaşık üçte biri Abu Dhabi'de bulunmaktadır.

Dubai

BAE'nin ticaret ve turizm merkezi olan Dubai, yıllardır Doğulu ve Batılı iş adamları arasında bir bağlantı noktası olmuştur. Toplam alanı 3 885 km² olup, BAE topraklarının %5'ini oluşturmaktadır.

Şehir 20 km uzunluğunda bir haliç ile ikiye ayrılmıştır. Burj Dubai tarafında Dubai idari ofisleri, büyük şirketlerin ofisleri, bankalar, gümrük ve liman idaresi bulunmaktadır. Dubai'nin kuzeyi ise Deira olarak adlandırılmakta olup, bu bölgede büyük ve irili ufaklı alışveriş merkezleri, okullar, marketler ve oteller bulunmaktadır.

Dubai, BAE içindeki ikinci büyük Emirliktir. Emirlik'in büyük bir çoğunluğu oturulamaz durumda olan çöl iklimine sahip olmasına rağmen, Dubai şehri metropolitan bir yapıya sahiptir. Arapça resmi dil olup, İngilizce de yaygın biçimde konuşulmaktadır.

Seikh Rashed bin Saeed al-Maktoum petrol sanayisini geride bırakacak şekilde ülkeyi ticarete açmayı başarmıştır.

Hong Kong ve Singapur'dan sonra bölgesel ve uluslararası arenada en önemli merkezlerden biri olma hedefi ile yola çıkan Dubai, bölgesel anlamda bu hedefini gerçekleştirmiş ve diğer Körfez ülkeleri arasında en önemli ticaret

ve hizmet merkezi olarak öne çıkmayı başarmıştır. BAE'nin ticaret sistemi reeksporta dayalı olup, kayıtlı reeksportun yaklaşık %85'i Dubai tarafından gerçekleştirilmektedir. 1985 yılında faaliyete geçen ve bölgenin en büyük serbest bölgesi olan Dubai'deki Jebel Ali Serbest Bölgesi, dünyada ISO 9002 belgesini alan ilk serbest bölgedir. En modern ve gelişmiş haberleşme ve ulaşım ağlarının bulunduğu bölgede yatırımcılardan gelir vergisi ve servet vergisi alınmamakta, ayrıca kurumlara 50 yıl süreyle kurumlar vergisi muafiyeti uygulanmaktadır.

Sharjah

Sharjah, BAE'nin üçüncü büyük Emirliğidir. Dubai'nin tam kuzeyinde yer alan ve Sheikh Sultan bin Mohammad al-Oassimi tarafından yönetilen Sharjah'ta İslami gelenekler sürdürülmektedir. Yakın zamanlarda Orta Doğu'nun kültür merkezi olma yolunda adımlar atılmakta, eğitim ve kültür alanında gelişmeler yaşanmaktadır.

Ajman

Ajman, BAE'nin en küçük Emirliği olup, sadece 250 km²'lik bir alanı kaplamaktadır. Emirlik'in büyük bir kısmı Basra Körfezi kıyısında ve Sharjah'ın hemen kuzeyinde yer almaktadır. Ajman'da, içinde iki küçük yerleşim bölgesi bulunan Masfut ve Manama adı verilen adalar bulunmaktadır.

Eski çağlardan beri yerleşime uygun topraklara sahip olan Ajman, yakın zamanda bir balıkçı köyü olarak ünlenmiştir. BAE ile birleşmesinden sonra Sharjah ve Dubai'deki gelişmelerden burası da nasibini almıştır. Ajman doğal gaz ve petrol kaynakları açısından fazla zengin olmayan, ucuz ve sakin bir şehirdir.

Ras al-Khaimah

MÖ 2000 yıllarında kurulan Ras al-Kaimah, önemli bir liman kenti ve tarım merkezidir. Digdagger Khaimah'ta kurulan modern çiftlikte süt ürünleri üretilmekte, hayvancılık ve tavukçuluk yapılmakta, meyve ve sebze üretilmektedir.

Ras al-Kaimah'tan çoğunlukla hammadde (inşaat taşları, patlayıcılar ve ilaçlar) ihracatı yapılmaktadır. Şehirde keşfedilen sınırlı sayıda petrol alanlarında yapılan üretim günlük 10 000 varile ulaşmıştır. Turistler için ise Ras al-Kaimah'ta arkeoloji, etnoloji ve tarih müzesi bulunmaktadır.

Umm al-Quwain

Kıyıda devam eden kara yolu üzerinde bulunan Umm al-Quwain, küçük bir Emirliktir. Petrol bulunmadan ve Emirlikler birleşmeden önce izole edilmiş ve fakir bir Emirlik olan Umm al-Ouwain'in altyapısında ve iş imkanlarında son yıllarda ilerleme kaydedilmiştir.

Emirlik'te bulunan Ahmet bin Rashid Limanı uluslararası standartlarda olup, 115 metreden 400 metreye kadar uzanan dört rıhtıma sahiptir. Umm al-Ouwain'de 1987 yılında kurulmuş olan bir serbest bölge de bulunmaktadır. Modern bir ulaşım ve telekomünikasyon sisteminin yanında modern bir hastane ve yerel radyo istasyonuna da sahip olan Emirlik'in tarihi kuleleri, kaleleri, geleneksel at ve deve güreşleri turistlerin ilgisini çekmektedir.

Fujairah

Fujairah, Umman Körfezi'nde yer alan tek Emirliktir. Dağlık alanların eteğinde dar bir alanda yer alan Fujairah, bozulmamış plajları ile ünlüdür. Balıkçılık, atçılık ve dalış gibi aktiviteler yaygındır.

Fujairah Limanı 1982 yılında inşa edilmiş olup, konteyner taşımacılığına ve Arap yarımadasının ihtiyacına yönelik olarak küçükbaş ve büyükbaş hayvan taşımacılığına uygundur. Emirlik içinde uluslararası bir havaalanı ve çok sayıda küçük sanayi yatırımı bulunmaktadır. Mermer, fayans, ayakkabı ve çimento fabrikaları bu işletmelerden bazılarıdır.

Nüfus ve İşgücü Yapısı

BAE nüfusu sürekli artış göstermektedir. 1980 yılında 1 milyon olan nüfus 2013 yılında 7,9 milyona ulaşmıştır. Nüfusun % 39'u Abu Dhabi, % 29'u Dubai, % 18'i Sharja ve % 14'ü diğer emirliklerde yaşamaktadır.

Ülkede orta yaş nüfus grubu (ortalama 32,6 yaş grubu) artmaktadır. Doğum oranı bölgesel ortalamasının altında olup; sürekli olarak düşmektedir.

BAE'nin toplam nüfusun % 80'ni yabancılar oluşturmaktadır. Yabancı nüfus oranı sürekli artmaktadır. Ülkede çalışanların % 90'mı da yabancıdır. Yabancı nüfusun dağılımı Hintliler (%29), Pakistanlılar (%20), Bangladeşliler (%13), Filipinliler (%10), diğer Araplar (%12), İranlılardan (%2) ve diğer yabancılardan (%4) oluşmaktadır.

BAE'nde başlıca işgücü kaynağını oluşturan Asya kökenli göçmenler, başta inşaat olmak üzere emek yoğun sektörlerde düşük ücretler karşılığında işçi olarak çalışırken; Arap kökenliler kamu kurumlarında memur olarak istihdam edilmekte; Avrupalılar ise özel şirketlerde yönetici veya danışman kadrolarında görev almaktadırlar.

Ülkede son yıllarda göçmen işçilerin yerini BAE vatandaşlarının alması fikrine giderek sıcak bakılmaktadır. Çalışan BAE vatandaşlarının %88'i kamu sektöründe istihdam edilmekte, bunların da %56'sı polis teşkilatında ya da askeri kuvvetlerde görev yapmaktadır. BAE nüfusunun yaklaşık %40'ının 21 yaş altı kişilerden oluştuğu dikkate alındığında, işsizliğin ilerleyen yıllarda BAE vatandaşları için önemli bir sorun teşkil etmesi muhtemel gözükmektedir.

Doğal Kaynaklar ve Çevre

Çöllerin ve deniz kıyılarının birleşimi sonucunda ülkede yazları sıcak ve nemli bir hava görülmektedir. Hava sıcaklığı yazın 46 dereceye kadar çıkabilmekte ve %100 nem hissedilebilmektedir. Kışları ise ülkeye ılıman iklim hakim olmakta ve sıcaklık 14-23°C arasında değişmektedir. Zaman zaman yaşanan kum fırtınalarının dışında sel, kasırga ve deprem gibi doğal afetlere rastlanmamaktadır. Su kıtlığı son yıllarda BAE için önemli bir sorun haline gelmiştir.

Yeraltı sularının yetersizliği ve su talebinin karşılanmasındaki güçlükler nedeniyle, kullanılan suların %80'i deniz suyunu arıtma tesislerinden karşılanmaktadır. BAE'de her emirlik kendi elektrik ve su sistemlerini işletmekte olup, son yıllarda elektrik şebekelerinin birleştirilmesi gündeme gelmiştir.

BAE'nin sahip olduğu en önemli kaynaklar olan petrolün ve doğalgazın %90'ından fazlası Abu Dhabi'de çıkarılmaktadır. BAE'deki doğal gaz ve petrol rezervleri, OPEC içindeki en büyük beşinci rezervlerdir. Ayrıca Fujairah ve Ras al-Khaimah'ta bakır, Abu Dhabi'de magnezyum ve kuzeydeki emirliklerde manganez çıkarılmaktadır. BAE'nin doğal gaz rezervleri ise 213 trilyon ft3 ile dünyadaki en büyük beşinci doğal gaz rezervidir. Ham petrol rezervleri ise 97,8 milyar varildir. Söz konusu miktarın % 94'ü Abu Dhabi'dedir.

Federal Hükümet, Ağustos 1998'de BAE'nin ilk ulusal çevre yasasını onaylamıştır. Yeni yasa ile birlikte emisyon hacmi üzerine kısıtlamalar getirilmiş ve bunun gibi birçok önlem hayata geçirilmiştir. Son yıllarda Abu Dhabi'li yetkililer çevre bilincinin artırılmasına yönelik kampanyalar yürütmektedir. Ayrıca, dünyanın ilk sıfır-karbonlu ve sıfır-atıklı şehrinin Abu Dhabi'nin merkezinde kurulacağı açıklanmıştır. Şehir içinde araştırma merkezleri, laboratuvarlar, şirketler için ayrılmış dükkanlar, hafif imalat fabrikaları, bilim müzesi ve eğlence merkezlerinin kurulması planlanmaktadır. Otomobil kullanımının yasak olacağı, tamamen yenilenebilir enerjinin kullanılacağı ve çevresindeki tarlalarla kendi kendine yetebilmesi düşünülen bu şehirde yatırım yapacak olan firmalara vergi muafiyetinin yanı sıra %100 mülkiyet ve fikri mülkiyet hakkının korunması gibi imkanlar sunulması düşünülmektedir.

Dahil Olduğu Uluslararası Anlaşmalar

ABEDA, AFESD, AMF, CAEU, FAO, G-77, GCC, IAEA, IBRD, ICAO, ICC, ICCt, ICRM, IDA, IDB, IFAD, IFC, IFRCs, IHO, ILO, IMF, IMO, IMSO, Interpol, IOC, IPU, ISO, ITSO, ITU, LAS, MIGA, NAM, OAEPC, OIC, OPCW, OPEC, PCA, UN, UNCTAD, UNESCO, UNIDO, UPU, WCO, WFTU, WHO, WIPO, WMO, WTO

GENEL EKONOMİK DURUM

Ekonomik Yapı

BAE, 2014 yılında EIU tahminine göre 419,6 milyar dolarlık nominal GSMH'sı ile Orta doğu ve Körfez ülkeleri içinde Suudi Arabistan ve İran'dan sonra en büyük üçüncü ekonomiye sahiptir. Satın alma gücü paritesine göre 71.757 dolar kişi başına milli gelir ile Katar'dan sonra ikinci sırada gelmektedir.

Serbest piyasa ekonomisinin hakim olduğu Birleşik Arap Emirlikleri'nin (BAE) ekonomik zenginliği büyük ölçüde Gayri Safi Yurt İçi Hasılasının (GSYİH) yaklaşık % 38'ini oluşturan petrol ve doğal gaz üretimine dayanır. Bu ürünlerin fiyatlarındaki dalgalanma ekonomiye de yansımaktadır. Ülkenin başlıca ihraç ürünleri ham petrol, doğal gaz ve kurutulmuş balık, başlıca ithalat ürünleri makine ve taşıt araçları, kimyasallar ve gıdadır.

BAE dünyanın 7. büyük petrol rezervlerine sahip olup, bu rezervlerin 97,8 milyar varil civarında bulunduğu tahmin edilmektedir. BAE'deki petrolün %90'ından fazlası Abu Dhabi Emirliği'nde üretilmektedir. BAE'nin günlük petrol üretimi 2,75 milyon varil civarındadır.

Dünyanın en büyük yedinci doğalgaz kaynaklarına (6,43 trilyon m³) sahiptir. Ülke rezervleri: Abu Dhabi (196 Tcf), Sharjah (10,7 Tcf), Dubai (4,1 Tcf) ve Ras Al Khaimah (1,1 Tcf) emirliklerinde yer almaktadır.

Ekonomi Politikaları

BAE Yönetiminin, ekonominin petrol ve petrol yan ürünleriyle doğalgaza bağımlılığının azaltılması için hükümetin üretim ve yatırımların çeşitlendirilmesi çabaları olumlu karşılanmaktadır. Bu çerçevede, BAE Hükümetinin özellikle turizm, inşaat, havacılık, hizmet sektörü, finans ve otomotiv gibi sektörlere yatırım yapmaya başladığı gözlemlenmektedir. Bu bağlamda, "Abu Dhabi 2030 Planı" çerçevesinde 200 milyar dolar yatırım yapılması öngörülmektedir.

BAE'nin ülke gelir kaynaklarını çeşitlendirmeye yönelik devlet politikası ve özel sektörde yaşanan canlanma neticesinde petrol-dışı gelirlerin milli gelirdeki payı gittikçe artmaktadır.

Ülke GSMH'nın % 7,6'sını imalat sanayi üretimi oluşturmaz. Sözkonusu üretimin 2025 yılına kadar GSMH'nın % 25'ni oluşturması için yatırımlar devam etmektedir.

BAE ülkenin farklı ulaşım ağlarını birbirine bağlamayı planlayan bir demiryolu projesine başlamıştır. 1500 km. uzunluğunda olması öngörülen demiryolu projesinin Suudi Arabistan sınırındaki Ghuweifat ile Umman sınırındaki Al Ain'ı birbirine bağlayarak KİK demiryolu ağının da bir parçasını oluşturması öngörülmektedir.

BAE Bakanlar Kurulu, ülkenin 50. Kuruluş Yıldönümüne rastlayan 2021 yılı için hedeflerini ortaya koyan "Milli Şart" adlı bir belgeyi kabul etmiştir.

BAE'ye bağlı emirliklerden birisi olan Dubai, bulunduğu coğrafyada ticaret, finans ve turizm merkezi olma stratejisi izlemektedir. Pazar olarak küçük olduğundan, dış ticareti "re-export"a dayanmaktadır. Liman ve serbest ticaret bölgeleri alt yapı olarak gelişmiştir. Önde gelen mal tedarikçileri Çin ve Japonya, başlıca satış yaptığı pazarlar ise İran, Irak, Hindistan, Doğu Afrika ve KİK ülkeleridir.

BAE Hükümeti son dönemde elde ettiği deneyim ve sermaye birikimi sayesinde dış pazarlarda yatırıma yönelmiştir. Hükümet sahip olduğu kamu şirketleri aracılığıyla çeşitli ülkelerde telekom ve sanayi şirketleri ile bankalar satın almaktadır. Ayrıca, bahsekonu kamu şirketlerinin liman, serbest bölge işletme, turizm ve gayrimenkul geliştirme gibi projeler aracılığıyla gelişmekte olan ülkelere yatırım yapmaya yöneldiği dikkati çekmektedir.

Para Politikası

BAE'nin resmi para birimi olan Dirhem, 1980'li yılların ortalarından bu yana ABD Doları'na 1ABD\$=3,67 Dirhem değişim oranı üzerinden sabitlenmiştir. BAE Merkez Bankası oranın korunmasında kararlı olup, bunu enflasyon karşısında bir koruyucu ve istikrar için gerekli bir unsur olarak görmektedir.

BAE, Körfez İşbirliği Konseyi üyesidir. KİK üyesi 6 ülke arasında 1 Ocak 2003 itibariyle Gümrük Birliği yürürlüğe girmiştir. KİK üyesi ülkelerin aralarında oluşturulan Ortak Pazar 1 Ocak 2008 itibariyle yürürlüğe girmiştir.

Ekonomik Performans

Temel Ekonomik Göstergeler

	2012a	2013a	2014b	2015c	2016c
GSYİH (milyar dolar, nominal fiyatlarla)	372,3	402,2	419,6	394,9	421,2
Reel Büyüme Oranı (%)	4,7	5,2	4,6	3,3	3,4
Nüfus(Milyon)	7,5	7,9	8,4	8,9	9,4
Kişi Başına GSYİH (dolar, SGP*)	71.432	71.980	71.757	71.177	71.468
Enflasyon Oranı (%)	0,7	1,1	2,3	2,1	2,5
Döviz Kuru (Dh/\$, yıl sonu)	3,67	3,67	3,67	3,67	3,67
İhracat Milyon ABD \$,fob	349.481	378.609	380.346	351.654	379.878
İthalat Milyon ABD \$, fob	217.499	241.507	253.583	263.219	284.276

a EIU tahmini.b EIU projeksiyonu. * Satınalma Gücü Paritesi

Kaynak: The Economist Intelligence Unit,2015

2014 yılında reel GSMH % 4,6 oranında büyümüştür. 2015 yılında ise % 3,3 oranında büyüme tahmin edilmektedir. 2016 için öngörülen büyüme oranı % 3,4 oranındadır.

Hükümet ekonomiyi farklılaştırma çalışmalarını uzun dönemde önemli oranda gerçekleştirmeyi amaçlamaktadır. 2030 yılında, GSMH'nın % 64'nün petrol dışı sektörlerden oluşacağı tahmin edilmektedir.

Ülkede petrolün çıkarılmaya başlandığı 1958 yılından bu yana Birleşik Arap Emirlikleri'nin ekonomik performansı petrol fiyatlarındaki dalgalanmalara göre değişiklik göstermiş; sanayi üretimi ve ihracat bu dalgalanmalardan doğrudan etkilenirken, harcamalar ve faiz oranları dolaylı biçimde etkilenmiştir.

Ekonomideki genişlemede, ihracat gelirlerindeki artışın yanı sıra yatırımlardaki ve özel tüketimdeki artışın da etkisi olmuştur. Böylece, ülkede yaşayanların refahı artmış, kredi olanaklarından yararlanma kapasitesi yükselmiş, hızlı nüfus artışının etkisiyle tüketimde de hızlı bir artış meydana gelmiştir.

BAE hükümetinin, yeni projelere yönelik harcamaları artırmasıyla birlikte 2014 yılında % 4,6 reel büyüme gerçekleştiği tahmin edilmektedir. 2015 ve takip eden yıllarda petrol dışı sektörlerde hızlanan faaliyetler nedeniyle ekonomik büyümenin yine yüksek oranlarda gerçekleşmesi beklenmektedir.

2014 yılında günlük petrol üretiminin ortalama 2.760.000 varil olduğu tahmin edilmekte olup; 2015 ve 2016 yıllarında üretimin 2.740.000 varil civarında olması beklenmektedir.

Diğer taraftan hizmet sektöründe özellikle turizm alanında yeni pazarların ve yeni ürünlerin devreye sokulmasıyla BAE turizm sektöründe büyüme artacaktır. Ülke havayollarının yeni uçaklar satın alması ve uluslararası havayolları şirketleriyle yapacakları işbirliklerinin turizm sektörüne büyük katkı yapması sözkonusudur.

BAE’de, 2014 yılında enflasyon % 2,3 civarında gerçekleşmiştir. 2015 yılı için % 2,1 oranında enflasyon beklenmektedir.

DIŞ TİCARET

BAE toplam dış ticaret hacmi 2014 yılında 434 milyar Dolar olup; 202 milyar dolarlık ihracat, 232 milyar Dolarlık ithalat gerçekleşmiştir.

Toplam ithalatın yaklaşık %50'sini tüketim malları oluşturmaktadır. Çoğunlukla yüksek gelirli vatandaşların talep ettiği yüksek maliyetli ürünler ve BAE'de yetiştirilmeyen temel ürünler (özellikle gıda maddeleri) en fazla ithalatı yapılan ürün gruplarıdır.

BAE, başta Dubai Emirliği olmak üzere, reeksport ağırlıklı bir ticari yapıya sahiptir. Çeşitli ülkelerden gelen mallar, BAE üzerinden farklı pazarlara ulaştırılmaktadır. Reeksportta en büyük pazarı Hint Yarımadası ve Körfez ülkeleri oluşturmaktadır. İran, Hindistan, Irak, Bahreyn, Suudi Arabistan ve Pakistan reeksportta ilk sıraları paylaşmaktadır. Reeksport yoluyla satışı yapılan başlıca ürünler; makineler, ses kaydediciler, inci, mücevherat, tekstil ürünleri, taşıt araçları, kimyasal ürünler ve gıda ürünleri ve içeceklerdir.

BAE Dış Ticaret Rakamları (Milyar ABD Doları)

Yıllar	İhracat	İthalat	Denge	Hacim
2007	113,2	137,5	-24,3	250,7
2008	163,3	176,1	-13,7	339,4
2009	105,6	143,4	-37,8	249,0
2010	162,7	162,1	0,535	324,8
2011	222,3	199,4	22,9	421,7
2012	217,2	215,0	2,1	432,2
2013	233,8	239,0	-5,2	472,8
2014	201,9	232,2	-30,3	434

Kaynak: TradeMap

BAE'nin başlıca ihraç pazarları arasında Japonya, Hindistan, Güney Kore, Çin, Singapur, Tayland, Umman, Pakistan, Tayvan, Malezya, Hong Kong, Türkiye ve Belçika bulunmaktadır.

BAE'nin İhracat Yaptığı Ülkeler (Bin Dolar)

Ülkeler	2012	2013	2014
Toplam	217231891	233801831	201922466
Japonya	43991705	42527755	41619813
Hindistan	37799115	32964585	27287867
Güney Kore	15115287	18122897	16196064
Çin	10851924	12823526	15760114
Singapur	15686213	16531116	15401906
Tayland	15645229	17286318	12718491
Umman	7249017	10189470	9515135
Pakistan	7210795	7751513	7077180
Tayvan	4640336	4578324	5485989
Malezya	4012030	4778328	4756332
Hong Kong	4757133	5398761	4489687
Türkiye	3596546	5384468	3253024
Belçika	3161554	3232490	3227667
Kuveyt	1979933	2573552	2952717
ABD	2313638	2381416	2924369
Avustralya	3152177	3605880	2543139
Katar	2041894	1978305	2496477
İngiltere	1743823	1408802	1770149
Sri Lanka	1293172	1224379	1755925
Endonezya	1731020	1809358	1754332
Mısır	810113	1113639	1723519
Güney Afrika	1078379	954310	1450954
Fransa	1491578	1664922	1416760
Hollanda	1259093	1492367	1155141
Ürdün	589284	732001	1092609
Bahreyn	921940	1051032	1071929

Almanya	862935	953216	922389
Filipinler	1980621	1092778	872408
İtalya	837025	1725233	834249
Yeni Zelenda	269434	843916	746778
İsviçre	587993	622679	703246
Madagaskar	389543	661424	575971
Brezilya	309611	610531	501414
Mozambik	454065	862183	478582
Fas	521152	305111	425988

Kaynak: TradeMap

BAE'ye ihracat yapan pazarlar, birçok ürün grubunun ithal edilmesinden kaynaklanan bir biçimde çeşitlilik arz etmektedir. BAE'ye en fazla ihracat yapan ülkeler Çin, Hindistan, ABD, Almanya, İngiltere, Japonya, Güney Kore, İtalya, Katar, Hong Kong, Singapur, Umman, Fransa, Belçika, Türkiye ve Hollanda'dır.

BAE'nin İthalat Yaptığı Ülkeler (Bin Dolar)

Ülkeler	2012	2013	2014
Toplam	215047506	239098800	232238665
Çin	29568343	33411295	39042019
Hindistan	35781394	33980431	32919602
ABD	22563327	24600806	22105579
Almanya	12516024	13127387	15075925
İngiltere	8247371	15565374	10538681
Japonya	8964863	8507588	9492941
Güney Kore	6861716	5737664	7224509
İtalya	7087672	7300786	7057088
Katar	5974755	5837401	6667409
Hong Kong	4608824	5323635	6605923
Singapur	4712898	5610198	6135767
Umman	4010983	5026785	5459257
Fransa	4540393	5336765	5446019
Belçika	3096291	4308364	4742275
Türkiye	8175541	4965630	4662881

Hollanda	3725110	3744251	4477634
İsviçre	3389145	3509385	3744009
Malezya	4018264	4016112	3590207
Tayland	2870560	3078592	3247204
Brezilya	2456756	2588785	2846577
Avustralya	2117927	1667130	2631453
Endonezya	1619001	1589067	2503134
İspanya	1944037	2670001	2192112
Rusya Fed.	1225394	2092976	1718678
Tayvan	1640833	1715945	1636160
Kanada	1451064	1534849	1586915
Bahreyn	656338	1654411	1401870
Güney Afrika	1035769	1212594	1387349
Pakistan	2872869	1775143	1324075
Polonya	440273	752262	1127810
İsveç	737360	830968	1027409
Mısır	721677	764912	993764
Avusturya	806980	856853	914611
Kuveyt	731615	834735	839234
Çek Cumhuriyeti	623972	686586	797281
Yeni Zelenda	494957	538922	775825
Yunanistan	599182	498238	477570
İrlanda	479976	383556	474521

Kaynak: TradeMap

İhracatında Başlıca Ürünler

2014 yılı itibariyle ülkenin ihracatındaki başlıca ürünler ham petrol ve petrol yağları, elmaslar, altın, petrol gazları, işlenmemiş alüminyumdur.

BAE'nin İhraç Ettiği Başlıca Ürünler (Bin Dolar)

Gtip	Ürün Adı	2012	2013	2014
	Toplam	217231891	233801831	201922466

2709	Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)	101473577	106342035	98034152
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	26003899	28463036	23054876
2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	13332496	13243438	15841166
7108	Altın (ham, yarı işlenmiş, pudra halinde)	16025927	18153742	9999765
7102	Elmaslar	9697010	11133449	9233093
7601	İşlenmemiş alüminyum	4045247	4076548	4734670
7113	Kıymetli metaller ve kaplamalarından mücevherci eşyası	6124191	3590973	2983624
3901	Etilen polimerleri (ilk şekillerde)	1890890	1914259	2222295
8517	Telli telefon-telgraf için elektrikli cihazlar	1723944	2110469	1064747
3902	Propilen ve diğer olefinlerin polimerleri (ilk şekillerde)	922179	950520	935154
7308	Demir/çelikten inşaat ve aksamı	731132	889457	805266
3102	Azotlu mineral/kimyasal gübreler	384810	525990	699861
7408	Bakır teller	439635	1081940	696120
7204	Demir/çelik döküntü ve hurdaları, bunların külçeleri	633274	597659	637922
2523	Çimento	555048	786262	625807
2901	Asiklik hidrokarbonlar	444312	437732	623320
8411	Turbojetler, turbo-propeller, diğer gaz türbinleri	852378	541762	591986
2707	Yüksek sıcaklıkta taşkömürü katranının damıtılmasından elde yağlar ve diğer ürün	578964	599855	588501
7404	Bakır hurda ve döküntüler	678019	612477	586833
8544	İzole edilmiş tel, kablo; diğer izole edilmiş elektrik iletkenleri	590573	610304	560927
2517	Çakıl taşı, kırılmış/ezilmiş taş, çakmak ve yassı iri çakıl taşı, cüruf, moloz	463121	348877	545437
8703	Otomobil, steysin vagonlar, yarış arabaları	824240	560441	523876
8905	Fener, yangın söndürme, tarak gemileri, yüzer vinçler vb.	300183	1404998	479486
7214	Demir/çelik çubuklar (sıcak haddeli, dövülmüş, burulmuş, çekilmiş)	379227	585191	422003
6908	Sırlı seramikten döşeme, kaldırım taşları, şömine, duvar karosu	378452	382329	390017
8431	Ağır iş makine ve cihazlarının aksamı, parçaları	426185	405348	384300
8708	Kara taşıtları için aksam, parçaları	430362	523924	383652
3920	Plastikten diğer levha, yaprak, pelikül ve lamalar	443862	416368	362033
1514	Rep, kolza, hardal yağı (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	338821	330917	333381
8803	Balon, hava gemisi, planör vb. Diğer hava taşıtlarının aksam ve	156874	238721	320361

	parçaları			
2503	Her nevi kükürt (süblime, presipite ve koloidal kükürt hariç)	530536	343883	316600
2713	Petrol yağlarının/bitümenli minerallerden elde edilen yağların kalıntıları	184791	305139	305243
7602	Alüminyum döküntü ve hurdaları	237516	284440	302241
3907	Poliasetaller, diğer polieterler, epoksit-alkid reçineler vb (ilk şekilde)	436263	577307	295602
9405	Diğer aydınlatma cihazları, lambalar, ışıklı tabela, plaka vb.	52823	62021	293021
7407	Bakır çubuk ve profiller	371417	513171	277751
2521	Kastin; kireç taşı ve diğer kireçli taşlar (kireç, çimento imalinde kullanılan)	202174	241053	275812
7207	Demir/alaşimsız çelikten yarı mamuller	96581	78268	266240
2905	Asiklik alkoller vb. Halojenlenmiş, sülfolanmış, nitrolanmış/nitrozalanmış türevler	65315	213432	259957

Kaynak: TradeMap

İthalatında Başlıca Ürünler

En fazla ithal edilen ürünler kıymetli metaller ve kaplamalarından mücevherci eşyası, elmaslar, petrol yağları, otomobiller, steysin vagonlar, telli telefon için elektrikli cihazlar, elmaslar, altın, otomatik bilgi işlem makineleri ve diğer hava taşıtlarıdır.

BAE'nin İthal Ettiği Başlıca Ürünler (Bin Dolar)

GTİP Ürün Adı	2012	2013	2014
Toplam	215047506	239098800	232238665
7113 Kıymetli metaller ve kaplamalarından mücevherci eşyası	21705164	16139280	15756946
8517 Telli telefon-telgraf için elektrikli cihazlar	9821105	13184058	12048979
8703 Otomobil, steysin vagonlar, yarış arabaları	9368872	10869370	11842510
2710 Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	11780766	10998010	11059505
7102 Elmaslar	8926708	11397214	8599739
8802 Diğer hava taşıtları, uzay araçları	4648043	6259267	7081805
7108 Altın (ham, yarı işlenmiş, pudra halinde)	8254143	16156900	6932328
8471 Otomatik bilgi işlem makineleri, üniteleri	6298198	6264018	6720058
8411 Turbojetler, turbo-propeller, diğer gaz türbinleri	2941399	4172453	3875892
2711 Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	1983589	2405530	3060076
8708 Kara taşıtları için aksam, parçaları	2069309	2146442	2406088

8528	Televizyon alıcıları, video monitörleri ve projektörler	2009615	1973291	2145980
8704	Eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	2062582	2068176	1868015
3004	Tedavide/korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	1332086	2064380	1764352
8481	Muslukçu, borucu eşyası-basınç düşürücü, termostatik valf dahil	1769703	1637161	1732955
4011	Kauçuktan yeni dış lastikler	1847149	1627631	1632441
9403	Diğer mobilyalar vb. Aksam, parçaları	1458049	1761553	1519699
5407	Sentetik iplik, monofil, şeritlerle dokumalar	1514045	1684134	1498857
8443	Matbaacılığa mahsus baskı makineleri, yardımcı makineler	1192601	1383194	1441483
8431	Ağır iş makine ve cihazlarının aksamı, parçaları	1430366	1363962	1280015
8544	İzole edilmiş tel, kablo; diğer izole edilmiş elektrik iletkenleri; fiber optik k	1520599	1456539	1275999
6104	Kadın/kız çocuk için takım elbise, takım, ceket, pantolon vs. (örme)	1218791	1479651	1273916
6204	Kadın/kız çocuk için takım, takım elbise, ceket vs.	650977	757018	1250494
4202	Deri ve kösele vb. Den seyahat eşyası	874929	1076735	1225877
7304	Demir/çelikten (dökme hariç)dikişsiz tüp, boru, içi boş profil	1256856	1353146	1222120
8413	Sıvılar için pompalar, sıvı elevatörleri	1142385	1058879	1189940
9405	Diğer aydınlatma cihazları, lambalar, ışıklı tabela, plaka vb.	681675	831336	1187381
7601	İşlenmemiş alüminyum	788200	743289	1147617
8803	Balon, hava gemisi, planör vb. Diğer hava taşıtlarının aksam ve parçaları	1021520	809128	1101300
6203	Erkek/erkek çocuk için takım, takım elbise, ceket vs.	741164	864976	1000502
6402	Ayakkabı; dış tabanı, yüzü kauçuk ve plastik diğer	612126	894563	1000190
1701	Kamış/pancar şekeri ve kimyaca saf sakkaroz (katı halde)	1043627	1049357	998065
8415	Klima cihazları-vantilatörlü, ısı, nem değiştirme tertibatlı	765869	780687	956023
8504	Elektrik transformatörleri, statik konvertisörler, endüktörler	851996	769161	929408
2402	Tütün/tütün yerine geçen maddelerden purolar, sigarillolar ve sigaralar	716540	844217	927405
0402	Süt, Krema	610496	734566	919017
9102	Kol, cep ve diğer saatler (9001 hariç)	791869	825811	894352
8701	Traktörler	258888	404105	881177

Kaynak: TradeMap

PAZAR İLE İLGİLİ BİLGİLER

Dağıtım Kanalları

BAE'ye ihraç edilen bir malın pazardaki başarısı, acenta veya distribütörün pazarlama ağının yaygınlığı ve etkinliği ile doğru orantılıdır. Bu yüzden acenta seçimi oldukça önemlidir.

BAE'de iş yapmak isteyen firmaların, pazarın koşullarını ve tüketicinin alışkanlıklarını bilen, yaygın bir dağıtım ağına ve sağlam ilişkilere sahip araçlar ile kuracakları ilişkiler pazardaki başarılarına büyük katkı sağlayabilecektir.

Ülkedeki ticaret büyük ölçüde ticaret merkezleri, marketler ve mağazalarda gerçekleşmekte ve açık pazarlar ya da semt pazarları gibi ticaret alanları bulunmamaktadır. Dubai'de genel olarak ürünler son kullanıcılara büyük ve gösterişli alışveriş merkezleri (Mollar), daha küçük çarşılar ve sokak dükkanları aracılığıyla ulaşmaktadır. Büyük alışveriş merkezlerinde (City Center gibi) oldukça kaliteli ürünler yüksek fiyatlarla alıcılara buluşmaktadır. Diğer taraftan büyük alışveriş merkezlerinde yer alan hipermarketlerde ise gıda ürünlerinde beyaz eşyaya, kırtasiye ürünlerinden tekstil ürünlerine pek çok kalem ürün satılmaktadır. Küçük çarşılarda ve sokak dükkanlarında ise daha ziyade Araplar dışında nüfusa hitap eden nispeten kalitesiz ve düşük fiyatlı ürünlere rastlanmaktadır.

Tüketim Piyasası, Tüketici Tercihleri ve Tüketim Harcamaları

BAE piyasası rekabetçi, fiyata duyarlı ve dışa açık bir pazardır. Pazarın bu özelliğinden dolayı ülkede neredeyse her ülkeye ait malları bulmak mümkündür. Ülkenin hem tarım ve sanayi üretimi oldukça yetersiz olduğundan, ihtiyaçların büyük bir bölümü ithalat yoluyla karşılanmaktadır.

Ülkenin ticaret merkezi durumunda olan Dubai, rekabetin çok yoğun olduğu bir pazardır. Dubai ülke sınırlarını aşan bir boyutta, Körfez Bölgesi'nden Orta Asya ve Uzak Doğu'ya kadar bir hitap alanı bulmaktadır.

Ülkede ticari faaliyetler çok iyi organize olmuştur. Kayıt dışılık yaygın değildir. Ticaret resmi kurallar çerçevesinde yürütülmektedir. Ticari yaşam gittikçe büyük ve modern ticaret merkezlerine doğru kaymaktadır. Ticari hayatta büyük ölçüde dürüstlük hakimdir ve hileli ticarete izin verilmemektedir. Perakende alışverişlerde pazarlık usulü uygulanabilmektedir.

BAE, bölgedeki diğer ülkelerin de önemli ölçüde mal ve hizmet tedarik ettiği bir ticaret merkezi konumundadır. Başta Amerikalı ve Avrupalı firmalar olmak üzere çok sayıda yabancı firma, özellikle Dubai'de temsilcilik açmak suretiyle BAE pazarının yanı sıra Suudi Arabistan, diğer Körfez ülkeleri ve yakın Afrika ülkelerine ait piyasaları buradan takip etmektedir. Ticari amaçların yanı sıra, ülkede katı dini kurallar uygulanmadığından dolayı diğer Arap ülkelerinde yaşayanlar da sıklıkla hafta sonu tatili ve eğlence amacıyla Dubai'yi ziyaret etmektedir.

Kişi başına tüketim harcamaları, reel fiyatlarla 2011 yılında 20.051 ABD \$'dır. 2012 yılında % 2,8 artmış olduğu tahmin edilmektedir.

BAE Piyasasının Temel Özellikleri:

İhracatçılarımızın BAE pazarına girişte göz önünde bulundurmalarında fayda görülen hususlar şunlardır;

- Piyasada rekabet çok yoğundur ve piyasada tutunabilmek için mutlaka çok ciddi rekabet üstünlüğüne sahip olunması gerekmektedir.
- Ülkede yaşayan varlıklı kesim için ürün kalitesi çok önemlidir. Kalite, satış sonrası hizmet ve standartlara uygunluk gibi faktörlerin önemi göz ardı edilmemelidir.
- Fiyat belirlenirken rakip ürünlerin fiyatları dikkate alınmalıdır.
- Pazarda dürüstlük ve güven çok önemlidir. Piyasada güven kaybetmiş bir marka veya firmanın bu piyasada bir daha tutunabilmesi çok zordur.
- Kişisel ilişki kurmaya (özellikle de üst düzey aile üyeleriyle) önem verilmelidir. Bu açıdan olabildiğince sık

olarak yüz yüze görüşme zemini hazırlanmalıdır. Bundan dolayı müşterinin Türkiye'ye davet edilmesi, en az BAE ziyareti kadar önemlidir.

- Nüfus yapısı ve tüketici özellikleri nedeniyle pazara ülke içi talepten ziyade ülke üzerinden sağlanacak dış talepleri yakalamak için girilmesi daha uygun görülmektedir.

Fikri, Sınai, Ticari Mülkiyet Hakları

BAE'de telif hakları (copyrights), ticari marka (trademark) ve patent ile ilgili düzenlemeler mevcuttur. Firmaların ticari marka ve patent haklarını, taklit ve sahteciliğe karşı korunması için Federal Ekonomi Bakanlığı'na tescil ettirmeleri gerekmektedir.

İŞADAMLARININ PAZARDA DİKKAT ETMESİ GEREKEN HUSUSLAR

Ticareti Etkileyen Kültürel Faktörler

Arap iş kültürünün en önemli unsurlarından birisi tartışmaların asgari bir seviyede tutulması veya hiç yaşanmamasıdır. Bu yüzden bu ülkelerde aşırı derecede baskı uygulanan satış tekniklerinden uzak durulması tavsiye edilmektedir.

İlk toplantıları tanışma toplantıları olup, konuya ve programa çok az sadık kalınmaktadır. Geleneksel selamlama şekilleri içerisinde sağ elin kalbe götürülerek samimiyet, içtenlik ve sıcaklık mesajları verilirken, modern Araplarda ise gevşek ancak uzun süreli bir el sıkışma takip edilmektedir.

Ziyaretçinin bir odaya girerken ayakkabılarını çıkarması ve dışarıda bırakması uygun olacaktır. Çünkü halı üzerinde ibadet yapılmaktadır. Odaya girildiğinde ilk olarak en kıdemli kişinin eli sıkılır. Konuşmaya katılmadan önce odadaki herkesin eli sıkılmalıdır.

Kartvizit kullanımı yaygındır. Eğer kullanılacaksa Arapça olması yararlı olacaktır. Yaygın bir şekli ise kartvizitin bir tarafının Arapça diğer tarafının da İngilizce olmasıdır. Eğer çok kaliteli ve oymalı bir kartvizit tercih edilecekse, bir tarafında her iki dilin de kullanılması mümkün olabilir veya her dilde hazırlanmış ayrı ayrı kartvizit kullanılabilir. Broşür ve diğer promosyon malzemelerinin hem Arapça hem de İngilizcesinin olması önemlidir.

Randevu talep edilirken gün içindeki ibadet zamanlarına dikkat edilmesi ve yıl içindeki kutsal günlerin dikkate alınması gerekmektedir. İş görüşmeleri ağır bir tempoda ilerlemektedir.

Arapların oldukça muhafazakar bir yapıda oldukları görülmektedir. Duyguların dışı vurulması çok sık rastlanmaz. Hatta toplum içerisinde şakalaşma ve gülme bile kontrollü bir şekilde yapılmaktadır. Kişiler veya eşler arasındaki tartışmaların başka kişilere aktarılmasından bile rahatsızlık duyulmaktadır. Bu nedenlerden dolayı kişisel konulara odaklanmaktan uzak durulmalıdır. Arap kültürü detaylara odaklanmaktadır. Ahlak ve beklenen sosyal davranışların başını cömertlik, saygı ve sorumluluk almaktadır.

Arap ataerkil aile kültürü erkeğe hakim rolü vermektedir. Bu olay beraberinde kadına saygıyı ve korumayı getirmektedir. Erkek evde önemli bir rol oynamakta ve evin reisi olarak kabul edilmektedir. Kadın ise daha geride aile işleri ile uğraşmaktadır. Halk içerisinde kadın erkeği takip etmektedir.

Pasaport ve Vize İşlemleri

Diplomatik, Hizmet ve Hususi Pasaport hamilleri 90 güne kadar seyahatlerinde vizeden muaftır. Umuma Mahsus Pasaport hamilleri vizeye tabidir.

Yabancı bir kişi, yerel ortak bulmaksızın BAE’de şirket kuramamaktadır. Öte yandan, serbest bölgelerde Bölge İdaresi sponsor olduğu için yerel vatandaş/sponsor gereksinimi ortadan kalkmaktadır.

Resmi Tatiller ve Çalışma Saatleri

Cuma ve Cumartesi, hafta sonu resmi tatil günleridir. Kamu kurumları Cuma ve Cumartesi günleri tam gün tatil iken, özel sektör firmaları ve esnaf Cuma günü haricinde 08.00–13.00 ve 16.30–19.30 arasında faaliyet

göstermektedir. Büyük alış veriş merkezlerinde yer alan mağazalar ise, Cumartesi günü tam gün açık olup, Cuma günü ise öğleden sonra (14.30) işe başlamaktadır. Bankalar, yalnızca Cuma günü kapalıdır.

Resmi Tatiller (2013) 1 Ocak (Yılbaşı); 4 Kasım 2013 (İslami Yılbaşı); 24 Ocak 2013 (Hz. Muhammed'in Doğumu); 6 Ağustos (Yalnızca Abu Dhabi'de; Şeyh Zayed'in yönetime geçmesi); 8 Ağustos 2013 (Eid al-Fitr/Ramazan Bayramı); 15 Ekim 2013 (Eid al-Adha/Kurban Bayramı); 2 Aralık (BAE Milli Günü).

Yerel Saat

BAE saati Türkiye saatinde 2 saat ileride bulunmaktadır. GMT'den 4 saat ileridedir.

Yerel Ölçü Birimleri

Metrik ve İngiliz ölçü biriminin dışında yerel ölçü birimleri de kullanılmaktadır.

Telefon Kodları

Uluslararası telefon kodu +971'dir.

İklim

Nüfusun yoğun olduğu kıyı bölgesinde yazları (Mayıs-Ekim) çok sıcak ve nemli hava hakim olup, sıcaklık 46 derecenin üzerine çıkmakta ve nem oranı % 100'e ulaşmaktadır. Kışın (Aralık-Mart) ise ılıman bir iklim görülmekte ve sıcaklık 14–23 derece arasında kalmaktadır. İç kısımlarda çöl iklimi hüküm sürmekte, kışları soğuk, yazları ise sıcak ve kuru bir hava görülmektedir. Yıllık ortalama yağış miktarı 42 mm civarındadır. Ras al-Khaimah'ta iklim daha ılıman ve yıllık ortalama yağış oranı 150 mm'nin üzerindedir.

**BOSNA
HERSEK**

Genel Bilgiler

Coğrafi Konum

Bosna-Hersek Avrupa kıtasının güney doğu, Balkan yarımadasının ise kuzey batı köşesinde olup, 42-45 Kuzey enlemleriyle, 15-19 Doğu boylamları arasında yer almaktadır. Doğusunda Sırbistan, güney doğusunda Karadağ, kuzey ve batı yönlerinde Hırvatistan ile komşudur.

Ülkenin Adriyatik Denizi'nde 20 km uzunluğunda bir sahil şeridi vardır. Ancak bu sahil şeridi ticari liman olma özelliğine sahip olmadığı için bu ihtiyaç Hırvatistan'ın uluslar arası Ploče Limanı kiralanarak giderilmektedir.

Bosna-Hersek'in %82'lik bölümünü Bosna, % 12'lik bölümünü de Hersek oluşturur. Bosna-Hersek Federasyonu ülkenin %51,48'ini kaplarken, Sırp Cumhuriyeti % 48,52 'lik bölümünü kaplamaktadır.

Siyasi ve İdari Yapı

Bosna-Hersek 1992 yılı Nisan ayında Yugoslavya'dan bağımsızlığını kazanmış ardından çıkan ve 1995 yılına kadar süren savaş sonunda 14 Aralık 1995 yılında imzalanan Dayton Anlaşması ile kurulmuştur.

Bosna-Hersek idari yapı olarak Bosna-Hersek Federasyonu ile Sırp Cumhuriyeti olmak üzere siyasi, hukuki otoriteye sahip iki entiteden oluşmaktadır. Her iki entitenin de ayrı yasama organları ve hükümetleri bulunmaktadır. Bu iki entitenin yanında Brcko Bölgesi, Merkezi Hükümetin kontrolünde özerk bir yapı olarak yer almaktadır. Bosna –Hersek Federasyonu 10 kantondan oluşmaktadır. Sırp Cumhuriyeti ise kendi içinde bölgeler ve belediyeler şeklinde yapılanmıştır.

Ülkenin siyasi yapısının başında Cumhurbaşkanlığı Konseyi gelmektedir. Her üç milletin birer temsilcisinin bulunduğu bu konsey dört yıllık bir süre için göreve gelmekte ve Başkanlık, üyeler arasında sekizer aylık dönemlerle değişmektedir.

Cumhurbaşkanının yanında, Parlamentonun altında görev yapan Bakanlar Kurulu diğer önemli bir kurumdur. Başbakan ve dokuz bakandan oluşan Bakanlar Kurulundaki bakanların Konsey'de olduğu gibi, her birinin diğer milletlerden ikişer yardımcısı vardır. Söz konusu kurumların yanında Temsilciler Meclisi ve Bosna-Hersek Halk Meclisinden oluşan Bosna-Hersek Parlamentosu bulunmaktadır.

Nüfus ve İşgücü Yapısı

Bosna-Hersek'te savaş sebebiyle 1991 yılından bu yana nüfus sayımı yapılmamıştır. Savaş sonucu yaşanan yıkım ve göç sebebiyle kesin nüfus rakamları bilinmemekle birlikte 2012 yılı Temmuz ayı itibarıyla nüfusun 3.879.296 olduğu tahmin edilmektedir. 2014 yılında nüfustaki gerileme % -0,11'dur.

Etnik grupların toplam nüfus içindeki oranları ise Boşnaklar: %48, Sırlar: % 37,1, Hırvatlar: % 14,3, diğer grupların da % 0,6 olduğu tahmin edilmektedir. Yine toplam nüfusun % 40'ını Müslümanlar, % 31'ini Ortodokslar, % 15'ini Katolikler, % 4'ünü Protestanlar ve % 10'unu da diğerleri oluşturmaktadır.

Bosna-Hersek 2013 yılı tahminlerine göre işsizlik oranı % 44,3'dür. Ülke % 67,8 olan 15-24 yaş arasındaki işsizlik oranı ile dünya sıralamasında 1nci konumdadır.

Ülkedeki işgücü Batı standartlarına göre daha ucuzdur. 2013 tahminlerine göre mevcut işgücünün % 18,9'u tarım, % 29,8'i sanayi, % 51,3'ü ise hizmet sektöründe istihdam edilmektedir.

Üniversiteye giren öğrenci sayısı gittikçe artmaktadır. Bununla birlikte son yıllarda genel ve meslek eğitimindeki eksiklikler ve göç nedeniyle özellikle inşaat, bilişim teknolojileri ve sağlık sektörlerinde ciddi işgücü kaybına uğranılmıştır. İşçilik vergileri oldukça yüksektir ve bu durum yeni işçi alımını teşvik etmemekte ve kayıt dışı işçiliğin artmasına neden olmaktadır.

Buna ek olarak ücretlerdeki katı tutum, meslek yaratma ve işçi hareketliliği üzerinde de engeller yaratmaktadır. Bu tutum genel olarak bütün eski sosyalist ülkelerin karakteristik kolektif pazarlık sisteminin bir kalıntısıdır. Federasyon'da işçi ve işverenler sağlık, emeklilik ve işsizlik sigortalarını paylaşmakta iken Sırp Cumhuriyeti tarafında çocuk yardımı da dahil bütün sigortaları işveren karşılamaktadır. Bu sebeple de birçok işçi kayıt dışı çalışarak bu vergi ve katkıları ödemekten kaçınmaktadır.

Doğal Kaynaklar ve Çevre

Bosna-Hersek'in doğal kaynakları arasında kömür, demir cevheri, boksit, bakır, kurşun, çinko, kromit, kobalt, manganez, nikel, kil, jipsiyum, tuz, kum, orman ve akarsuları saymak mümkündür.

Çevre ile ilgili olarak, metalurji tesislerinin neden olduğu hava kirliliğini, şehir atıklarının etkin olarak yok edilemediğini söyleyebiliriz. Bosna-Hersek, hava kirliliği, biyolojik çeşitlilik, iklim değişikliği-Kyoto Protokolü, çölleştirme, tehlikeli atıklar, deniz hukuku, deniz hayatının korunması, ozon tabakasının korunması, ıslak alanlar gibi konularda uluslararası anlaşmalar imzalamış olmasına karşın, bu anlaşmaları halen onaylamamıştır.

Dahil Olduğu Uluslararası Anlaşmalar

Bosna-Hersek, Dünya Bankası ve Uluslar arası Para Fonu'na üyedir. 2005 yılında Avrupa Birliği ile başlatılan İstikrar ve Ortaklık Anlaşması görüşmelerinin teknik bölümü başarıyla tamamlanmıştır. Ülke, NATO'nun Barış Programı'na dahil olup, İslam Konferansı Örgütü'ne, Dünya Ticaret Örgütüne gözlemci ülkedir. Bosna-Hersek, Aralık 2006'dan beri Orta Avrupa Serbest Ticaret Anlaşmasına-CEFTA taraftır.

Bosna-Hersek ile ticari ilişkilerimizin gelişiminde 3 Temmuz 2002 tarihinde imzalanan ve 1 Temmuz 2003 tarihi itibarıyla yürürlüğe giren Serbest Ticaret Anlaşması (STA) önemli bir rol oynamaktadır. Söz konusu Anlaşma, kapsamında gümrük ve eş etkili vergiler 2007 başından bu yana sıfırlanmıştır.

Genel Ekonomik Durum

Ekonomik Yapı

Bosna Hersek savaş öncesinde ağır sanayi alt yapısına sahip bir ülke konumundaydı ve ülkenin en büyük on sanayi kuruluşu toplam istihdamın ve üretimin yarısını karşılayacak büyüklükteydi. Bosna Hersek'deki ağır sanayi temel olarak metalürji ve kimya sanayi üzerine yoğunlaşmıştı. Bu dönemde üretim genel olarak Yugoslav iç pazarının ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulmuştu. Ancak bugün, yaşanan savaş nedeniyle pazar kaybının yanı sıra, sanayi tesisleri zarar görmüş, bu tesislerdeki makine ve teçhizat çalınmış, ülkenin sanayiye dayalı ekonomik yapısı bozulmuştur.

Savaş öncesi dönemde sanayiye dayalı olan Bosna Hersek ekonomisi günümüzde, hizmetler, bankacılık, enerji ve turizm alanlarına yapılan yatırımlarla farklı bir konuma gelmiştir.

Bosna Hersek'in kısa bir zaman öncesine kadar 8 ülke ile (Hırvatistan, Makedonya, Sırbistan, Karadağ, Bulgaristan, Romanya, Türkiye, Moldova ve Arnavutluk) Serbest Ticaret Anlaşması bulunmaktaydı. Ancak, Orta Avrupa Serbest Ticaret Anlaşması-CEFTA'nın resmen işlerlik kazanması ile birlikte Türkiye ile imzalanan haricindekiler yürürlükten kalkmıştır.

İşsizlik Bosna Hersek ekonomisinin en büyük sorunlarından birisidir. Kayıt dışı istihdam nedeniyle işsizlik oranı gerçek değerinden daha düşük gösterilmektedir.

Bosna Hersek ekonomisinin diğer önemli sorunu yüksek ve sürekli dış ticaret açığı olup, borçlanmasıdır.

Nominal değerlerle 2014 Bosna Hersek gayri safi yurt içi hasılasının 19 milyar dolar, kişi başına milli gelirin ise 10.365 dolar olduğu tahmin edilmektedir.

Ülkenin ekonomik büyümesi, ihracatta en önemli pazarı olan AB ülkelerindeki gelişmelerle doğrudan orantılıdır.

Bosna Hersek'te 2014 yılı itibarıyla enflasyon oranı % -0,9'dur (durgunluk). Petrol fiyatlarında yaşanan düşüşün 2015 yılında da enflasyon oranını aşağıya çekeceği, 2016'dan itibaren ise uluslararası mal fiyatlarındaki artış ve iyileşen iç talep sonucunda tüketici fiyat endeksinin % 3 ortalama ile yükseleceği tahmin edilmektedir.

Başlıca Sektörler

Tarım ve Hayvancılık

Tarihsel açıdan Bosna Hersek ekonomisi tarıma dayanmış olsa da bugün ülkenin gıda ihtiyacının ancak yarısını karşılayabilmektedir. Buğday, mısır, yulaf, arpa Bosna Bölgesinin, tütün, pamuk, üzüm ve diğer meyveler ise Hersek Bölgesinin başlıca tarım ürünleridir. Bosna Hersek'de tarım yurt içi gayri safi milli hasıladan % 8,3 oranında pay almaktadır. Bu oran Bosna Hersek Federasyonu'nda % 7'ye düşerken, Sırp Cumhuriyeti'nde %17'ye çıkmaktadır.

Bosna Hersek'in tarımsal arazi varlığı 2.450.000 hektardır. Bu arazi varlığının 1 milyon hektarı tarla bitkileri tarımına ayrılmış olup, bunun %40'ı halen kullanılmamaktadır.

İşlenen arazilerin % 54'ünde tahıl üretimi yapılmakta olup, bunların arasında buğday ve mısır başı çekmektedir. Yem bitkileri, ekilen alanların % 29'unu, sebzeçilik yapılan alanlar ise işlenen arazilerin % 15'ini oluşturmaktadır. Sanayi bitkilerinin kapladığı alan ise % 2'dir.

Çiftlik hayvanlarının sayısı savaş sonrasında giderek artmaya başlamıştır. Toplam hayvansal üretim olarak yılda yaklaşık 83.000 ton et (canlı ağırlık olarak), 530 milyon litre süt üretiminden bahsetmek mümkündür. Ülkenin her yerinde bulunan akarsular küçük ve büyük kapasiteli balık çiftlikleri için uygundur. Özellikle alabalık ve sazan yetiştiriciliği gelişmiştir.

Bosna Hersek tarım arazilerinin neredeyse yarısı kimyasal gübrelemeye ve ilaçlamaya maruz kalmadığı için önemli ölçüde organik tarıma müsaittir. İklim şartlarının uygunluğu, eğitilmiş ve tecrübeli iş gücü bu konuda ülkede yatırımı cazip kılan unsurlardır. Mali kaynakların yetersiz olması, mevcut işletmelerin tümüyle modernizasyon ihtiyacı bu konuda ülkenin büyük ölçüde dışa bağımlı olmasına neden oluşturmaktadır.

Sanayi

1945–50 yılları arasında Bosna Hersek'de toplam üretimin % 70'ini tarım sektörü oluşturmaktaydı. Savaş öncesinde ise Bosna Hersek ekonomisi tarım ağırlıklı bir yapıdan sanayi ağırlıklı bir yapıya dönüşmüştü. Savaş sırasında Bosna Hersek sanayi tahrip olmuş, sanayi kuruluşlarında üretimde kullanılan alet ve makineler çalınmış, çalınmayanlar tahrip edilmiş ya da eskimiştir.

Savaş sonrasında sanayi kuruluşları özelleştirmeye açılmış, sanayi tesislerinin çoğu özelleştirmeler yoluyla yerli ve yabancı girişimciler tarafından satın alınmış, yapılan yatırımlarla sanayi tesislerinin verimlilik ve kapasiteleri artırılmış, sanayi daha çok ham madde ya da ara malı ağırlıklı üretime yönelmiştir.

Bugün Bosna Hersek'in ihrac ürünlerine bakıldığında toplam ihracatın büyük kısmını hammadde ve ara malı ürünlerinin oluşturduğu görülebilir. Ancak ülkenin, tüketim ve yatırım mallarında diğer ülkelerle rekabet edebilecek düzeyde üretimi bulunmamaktadır.

Gıda İşleme Sanayi

Bosna Hersek'de kurulu olan gıda sanayi, gıda işleme ve içecek, (et, süt, meyve, sebze, şeker, yağ, tütün, hayvan ve kuşyemi) sektörlerinde yoğunlaşmıştır. Bu sektörlerde faaliyet gösteren firmaların üretim kapasiteleri sınırlı olup, iç tüketimi karşılamaktan uzaktırlar.

Metal ve Metal İşleme Sanayi

Mittal Steel, Aluminij Mostar, Jelsingrad, Birac Zvornic ve Balkal metal ve metal işleme sanayinde faaliyet gösteren başlıca firmalardır. Bu firmaların hemen hepsi özelleştirilmiş ve özelleştirme sonrası yeniden yapılandırılarak daha verimli ve ihracata uygun hale getirilmişlerdir.

Ağaç ve Ağaç İşleme Sanayi

Bosna Hersek'in % 53'ünü ormanlık alanlar kaplamaktadır (2.709.800 hektar). Bu ormanlık alanın % 47'sini yetişkin ağaçlar, % 34'ünü genç fidanlar ve %19'unu boş orman arazileri oluşturmaktadır. Bu ormanlardaki mevcut ağaçların ise % 40'ı kayın, % 20'si meşe ve diğerleri de ladin ve köknar olup, ormanlık alanların 4/5'i kamuya aittir. Ağaç işleme sanayi ihracatı, Bosna Hersek'in toplam ihracatının % 25'ini, GSMH'nın % 10'unu ve toplam istihdamın da % 15'ini oluşturmaktadır.

Bosna Hersek'te yaklaşık 1500 civarında ağaç işleme ve 50 civarında mobilya yapım atölyesi/fabrikası bulunmaktadır. Bosna-Hersek daha çok ağaç işleme ve mobilya yapımında kullanılan makinelere ihtiyaç duymakta olup, bu tür makine ihtiyacının önemli bir kısmını Türkiye'den karşılamaktadır. Ayrıca mobilya yapımında kullanılan menteşe, kulp, düğme gibi çeşitli mobilya yan sanayi ürünlerini de ülkemizden temin etmektedir.

Enerji sektörü

Bosna Hersek, Enerji Şartı Konferansı üyesi olup, Enerji Şartı Antlaşmasını ve PEEREA Protokolünü imzalamıştır.

Ülkenin en önemli enerji kaynağı kömürdür. Linyit rezervlerinin yaklaşık 2,3 milyar ton olduğu tahmin edilmektedir. Ülkenin hidroelektrik potansiyeli 6000 MW'ın üzerinde tahmin edilmekte olup, bunun ancak % 35'inden faydalanılmaktadır.

Önemli boyutta rüzgar enerjisi potansiyeline sahip olan Bosna Hersek'in bio-enerji ham madde kaynaklarının da 1,5 milyon m3 (orman / ahşap sanayi atıkları) olduğu tahmin edilmektedir.

Ayrıca ülke potansiyel jeo-termal ve güneş enerjisi kaynaklarına sahiptir. Yapılan araştırmalara göre ülkede 50 milyon tonluk petrol rezervi de bulunmaktadır.

Elektrik üretimi ve kömür çıkarımı ülke ekonomisinin anahtar sektörlerini oluşturmaktadır. Elektrik üretimi hem termal hem de hidroelektrik santrallerinde üretilmekte ve ihrac edilmektedir. Üretim kapasitesi yaklaşık 14.000 GWh'dır.

Bosna Hersek tek bir enerji pazarına sahip değildir. Sırp ve Boşnak Bölgelerinin ayrı idareleri vardır ve bu da ülke genelinde kaynakların etkin kullanımını engellemektedir.

Aynı zamanda Bosna Hersek, özellikle su ve rüzgar enerjisinde, yenilenebilir enerji potansiyeline sahip bir ülkedir. Halihazırda ülke elektrik üretiminin yaklaşık % 50'si hidroelektrik santrallerinden elde edilmektedir. Alman Hükümetinin yaptırdığı bir araştırmaya göre özellikle Livno, Tomislavgrad, Mostar ve Trebinje'de yılda 2000 MW rüzgar enerjisi üretebilecek kapasite bulunmaktadır. Bu konu birçok düzenleme ve mali kaynaklara ihtiyaç duymakla birlikte, yerel yönetimler rüzgar enerjisini ve rüzgar çiftliklerinin yapımını teşvik etmeye çalışmaktadırlar.

Uluslararası toplum, ülke ekonomisini geliştirecek en önemli sektörlerden biri olarak potansiyel enerji kaynaklarını ve pazarını dikkatle takip etmektedir. Bosna Hersek'in bir enerji ihracatçısı olarak yerini sağlamlaştırması, ülkenin Bölgedeki en önemli tedarikçisi durumuna gelmesine neden olacaktır.

Ancak, ülkede reformların eksik kalması, bağımsız idarenin ve yönetimde şeffaflığın olmaması, yolsuzluklar ve her iki Federasyon'un da ortak yatırımlara daha hazır olamamaları bu sektörün de potansiyeline ulaşamamasına neden olmaktadır.

Uzun vadede Dünya Bankası, Bosna Hersek enerji sektörünün, elektrik santralleri ve kömür madenlerinin yenilenmesi, ömürlerinin uzatılması ve yeni elektrik üretim tekniklerinin getirilmesi için 6 milyar dolardan fazla mali kaynağa ihtiyaç duyulduğunu tahmin etmektedir.

Ayrıca, Bosna Hersek'te 191 km'lik doğal gaz boru hattı bulunmakta olup, anılan hattın zaman içinde ülke çapında yaygınlaştırılması öngörülmektedir. Safhalar halinde gerçekleştirilecek olan genişletme çalışmalarının, 450 – 500 milyon dolara mal olması beklenmektedir.

Elektrik Üretimi

Elektrik üretimi gerek iç talebin karşılanması ve gerekse ihracat açısından büyük önem taşımaktadır. Sava, Bosna, Neretva, Una, Vrbas, Drina ülkedeki en büyük nehirlerdir. Bu nehirlerin teorik hidroelektrik potansiyeli 8000 MW olarak hesaplanmıştır. Teknik hidroelektrik potansiyel 6800 MW, ekonomik potansiyel 5600 MW olup, halen kurulu kapasite 2052 MW'tır. Bosna Hersek, doğal su kaynakları nedeniyle elektrik üretiminde önemli avantajlara sahip olan bir ülkedir. Bu alanda yapılacak yatırımlarla bugünkü kapasitenin iki katına çıkarılması mümkündür.

Bosna Hersek hidroelektrik üretim potansiyeli kadar, jeotermal kaynaklar yönünden de zengin olup, halen üretilen elektrik enerjisinin % 52'si akarsulardan, % 48'i de jeotermal kaynaklardan elde edilmektedir.

Kimya Sanayi

Bosna Hersek'in sanayi ve madencilik üretimi içerisinde kimya sanayinin payı % 6,5 civarındadır. Kimya sanayi tuz, fosfat ve kireç gibi inorganik hammaddelerden oluşmaktadır. Kimya sanayi Bosna Hersek'in dış ticaretinde önde gelen ihracat kalemlerinden olup, en fazla inorganik kimyasallar, ilaç ve tıbbi ürünler ihraç edilmektedir.

Madencilik

Ülkenin en eski ve ünlü maden alanları Bosna'nın merkezinde, Vranica Dağı çevresinde (Kamenica, Olovo, Dusina, Dezevice) ve doğusunda (Srebrenica ve çevresinde) yer almaktadır.

Bosna Hersek kömür, çelik, çinko, boksit, kurşun, tuz ve kil gibi madenler açısından zengin rezervlere sahiptir. Kömür rezervlerinin 3,8 milyar ton olduğu tahmin edilmektedir. Kömür rezervinin % 60'ını linyit oluşturmaktadır. Mevcut maden ocaklarından çıkarılan yıllık kömür üretimi ise yaklaşık 8,8 milyon tondur.

Bosna Hersek'deki toplam enerji potansiyelinin % 93'ünü kömür oluşturmaktadır. Kömür üretiminin çoğu elektrik üretimi için kullanılmaktadır. Bugün itibarıyla en fazla kömür üretimi Tuzla'da, ülkenin orta bölgelerinde ve Gacko havzasında gerçekleştirilmektedir. Son zamanlarda yapılan araştırmalarda ülkenin diğer bölgelerinde de büyük kömür rezervleri olduğu tespit edilmiştir.

Bosna Hersek güçlü demir ve çelik, alüminyum oksit ve alüminyum üretim kapasitelerine sahiptir. Ülkedeki demir rezervlerinin 653 milyon ton, çinko ve kurşun rezervlerinin 653 milyon ton, boksit rezervlerinin ise 120 milyon ton olduğu tahmin edilmektedir. Boksit madenleri yakınında iki alüminyum ve alüminyum oksit işleme fabrikası bulunmaktadır.

Bosna-Hersek’de metal işleme sanayi, demir, çelik, ve alüminyumun yanı sıra kurşun, çinko ve bakır dahil, demir veya demir olmayan metal işlemeyi kapsamaktadır.

Metal ürünlerini üreten firmalar çoğunlukla küçük ve orta boy firmalardır. Yüzlerce metal işleme firması bulunmakta ve gri ve yumuşak demir, alüminyum, pirinç, metal dövme, basma, damgalama, yuvarlama, metal işleme ve kaplama, basınçlı kaplar üretimi (kazan, esanjör, kondansatör, kolon, reaktör vs.), çelik yapı, otomotiv sanayi için parça üretimi bu firmalarca gerçekleştirilmektedir.

Ülkede ayrıca tuz, barit, kireç ve kalay madenleri bulunmaktadır. Tuzla’da bulunan Soda-Lukavac soda üretim tesisleri, 2006 yılında Şişecam iştiraki olan Soda Sanayi tarafından alınmış (Şişecam Soda Lukavac d.o.o.), 8 milyon dolar yatırım yapılarak kapasitesi 22 milyon ton/yıl’a çıkarılmıştır.

Otomotiv Sektörü

Bosna Hersek’de otomotiv sektörünün başlangıcı 50 sene öncesine dayanır. Mercedes gibi firmalar ile işbirliği yapılarak kamyon, traktör, askeri araç üretimi, motor, aktarma organları ve diğer oto parçaları üretimi ile sektör faaliyete geçmiştir. NSU ve VW gibi otomobil firmaları için de parça üretimi ve bu firmaların bazı otomobil modellerinin montajı ile sektör gelişimini sürdürmüş, hatta ülkede uçak motoru üretimi de gerçekleştirilmiştir.

Bugün itibariyle Asa Prevent Group’un Saraybosna fabrikasında VW Grubu için Skoda ve VW otomobillerin montajı yapılmaktadır. Ayrıca Grubun bir üyesi olan Prevent; Golf, Polo ve Lupo modellerinin yanı sıra Renault ve Peugeot markaları için koltuk kılıfları üretmektedir.

Bosna Hersek’de üretilen motor, vites ve bunların parçaları, fren parça ve sistemleri, debriyaj, pompalar, filtreler, oto tekstil ve deri ürünlerinin en önde gelen müşterileri arasında Mercedes, VW, MAN, Renault ve Peugeot gibi tanınmış firmalar vardır. Üretimin % 90’ı yaklaşık 30 ülkeye ihraç edilmektedir.

Bosna Hersek otomotiv sektöründe yetişmiş ve deneyimli insan kaynağı mevcut olup, hazır altyapı ve halen kullanılmayan üretim tesisleri yeni yatırımlar ve yeni teknolojilerle değerlendirilmeyi beklemektedir.

İnşaat Sektörü

Bosna Hersek her zaman için inşaat dünyasında önemli bir yere sahip olmuştur. Boşnak firmalar inşaat projelerinin her aşamasında, tasarımdan yapısal mühendisliğe, inşaat, sivil mühendisliğe ve yüksek kalitede yapı malzemelerine kadar iyi donanımlara sahiptirler. Ülke, kereste, taş, kum, moloz, kil ve metal cevherleri gibi inşaat sektörü açısından önemli malzemelerde doğal kaynaklara sahiptir.

Savaştan sonra yeniden yapım ve onarım çalışmaları çerçevesinde talep artsa da, 2008 küresel krizi ile inşaat sektörü daralmış ve halen toparlanmaya çalışmaktadır. Bosna Hersek inşaat pazarının büyüme kapasitesi oldukça yüksektir. Öncelikli olarak mevcut yapıların ve binaların yenilenmesi ve tamiri gerekmektedir.

Bosna Hersek yapı sektörünün gelişiminde sivil mühendislik sektörünün büyük bir potansiyeli bulunmaktadır. Özellikle Koridor 5c Projesi kapsamında karayolları, demiryolları ve enerji üretiminin geliştirilmesini hedefleyen projeler öngörülmektedir. Büyük çaplı olan bu projeler uluslararası ihale ile oluşturulacak geniş bir korsosiyuma ihtiyaç duymaktadır.

Turizm

Bosna Hersek, nehirleri, el değmemiş doğası, tarihi ve kültürel zenginlikleri ile büyük bir turizm potansiyeline sahip olup, yabancı yatırımcılara geniş yatırım imkanları sunmaktadır. Deniz ve kış turizminin dışında SPA turizmi, kültürel ve dini turizm, milli parklar, doğa parkları ve eko turizm gibi çok çeşitli turizm olanakları mümkündür.

Bosna Hersek çok sayıda termal ve mineral sulara sahiptir. Bu sular temiz olmaları, terapi nitelikleri ve doğal çevreleri ile ünlenmişlerdir. En tanınmış kaplıcalar; Spa Fojnica, Banja Vrucica (Teslic), Gradacac, Mljecanica (Dubica), Aquaterm (Olovo), Gata (Bihac), Guber (Srebrenica), Ilidza (Saraybosna), Kiseljak (Saraybosna yakını), Dvorovi (Bijeljina), Kulasi (Prnjavor), Laktasi (Banja Luka), Sanska Ilidza (Sanski Most), Slatina (Banja Luka) Vilina Vlas (Visegrad)'dır.

Bankacılık

Bankacılık sektörü Bosna Hersek ekonomisinin hızlı gelişen sektörlerindedir. Uluslararası bankalar, özellikle de civar ülke bankaları ülkede yatırım yapmaktadır. Bu bankalar arasında Avusturya, Almanya ve Türkiye menşeli bankalar yer almaktadır.

Unicredit Bank, Raiffeisen Bank, Intesa SanPaolo Bank, Hypo Alpe-Adria-Bank, Nova Ljubljanska Banka, ProCredit Bank, Volksbank, Zepster Commerce Bank, Zagrebacka ve Türkiye Ziraat Bankası (Turkish Ziraat Bank Bosnia dd) önde gelen bankalardır. Bosna-Hersek Merkez Bankası'nın son verilerine göre yabancı bankalar, sektörün %86'sını oluşturmakta ve 10.270 kişiyi istihdam etmektedirler. Bosna- Hersek'de sadece Bosnia Bank International İslami bankacılık prensipleriyle çalışmaktadır.

Türkiye Ziraat Bankası, Bosna Hersek'de çok önemli bir konumdadır. 2004 yılına kadar Saraybosna'da tek şube ile faaliyetini sürdüren Turkish Ziraat Bank Bosnia dd., bugün ikisi Saraybosna diğerleri farklı şehirlerde olmak üzere 9'u şube ve 15'i ofis toplam 24 adet hizmet birimi ile faaliyetlerine devam etmektedir.

Bosna Hersek piyasası nakit paranın fazlaca dönmediği, işlemlerin açık hesap, takas veya 3-6 ay vadeli yürütüldüğü bir piyasadır. Bosna Hersek ticari risklerin olduğu bir pazar olması nedeniyle ticari faaliyetlerin mutlaka geçerli belgeler ile ve gerekirse yasal danışmanlık alarak yapılması tavsiye edilmektedir.

Hazır Giyim, Ayakkabı

Bosna Hersek tekstil, giyim ve ayakkabı sanayilerinde uzun bir geleneğe ve iyi bir uluslararası itibara sahiptir. Bu sektörlerde üretim birimlerinin modernizasyonunda ve küresel pazarların bir parçası olmak için yeni teknolojilerin getirilmesinde oldukça başarılı bir süreçten geçmiştir. Ülkenin bu sektörde hem akademik hem de iş sahası anlamında tecrübeli ve donanımlı işgücü bulunmaktadır.

Ülkenin hem Batı hem Doğu Avrupa'ya olan yakınlığı bu konudaki en önemli avantajıdır. Ayrıca işçi ücretleri de makuldür. Bu konuda çalışan küçük işletmeler gelişime açıktır. Ülke özellikle Almanya ve İtalya pazarlarına açılmak için uygundur.

Perakende Sektörü

Interex- Fransa. Bosna Hersek'te 15 mağazası bulunmaktadır. İlk perakende mağaza açan gruptur. Bosna Hersek, Romanya, Kosova ve Sırbistan'da faaliyet göstermektedir (<http://interex.ba>).

Mercator-Slovenya'nın en büyük perakende grubudur. Slovenya, Hırvatistan, Sırbistan ve Bosna Hersek'te faaliyet göstermektedir. Bosna Hersek'te 4 mağazası bulunmaktadır (<http://www.mercator.si>).

Velpro- Hırvatistan'ın en büyük perakende gruplarından birisidir. Alman Metro perakende grubu gibi faaliyet göstermektedir. Bosna Hersek'te bir mağazası bulunmaktadır (<http://www.velpro.ba>).

FIS- Yerel perakende zinciri. Bosna Hersek'te 7, Avusturya ve Hırvatistan'da 2'şer mağazaları bulunmaktadır. Türkiye ile en çok çalışan perakende grubudur. Gıda ürünleri hariç diğer ürünleri doğrudan kendileri ithal etmektedir. İstanbul'da bir alım ofisleri aracılığıyla ithalat ve ihracat işlemlerini gerçekleştirmektedirler. 10-12 yıldır Türkiye'den ithalat yapmaktadırlar (<http://www.fis-bih.com>).

Grup, aynı zamanda mobilya üretimi (ev, mutfak ve banyo mobilyaları) gerçekleştirmektedir. Bosna'da mobilya aksesuarı üreten fabrika bulunmamaktadır. Bu nedenle, ülkemizden sunta, mdf ithal etmek, mutfak ve banyo mobilya parçalarını Türkiye'ye ihraç edip montajını gerçekleştirmek istemektedirler.

FIS, ev tekstili, hazır giyim, jean, ayakkabı, plastik oyuncaklar, sofrta ve mutfak eşyası, aydınlatma ürünleri, temizlik malzemeleri, çeşitli inşaat malzemeleri gibi çok sayıda ürün ithal etmektedir.

Tropic- Merkezi Sırp bölgesinin başkenti olan Banja Luka'dadır. Genellikle mağazaları Sırp bölgesindeki şehirlerde yer almaktadır.

Dış Ticaret

Genel Durum

Bosna-Hersek'in önemli ihraç kalemleri arasında temel metaller, mineral yağlar, mobilya, motorlu araçlar (büyük ölçüde montaj), metalden eşya, ağaç ve ağaç ürünleri, deri eşya, gıda ve içecek sayılabilir. İthalat kalemleri arasında ise gıda ve içecek, petrol ve kömür, kimyasallar, makine ve donanım ile motorlu araçlar bulunmaktadır.

Bosna-Hersek yeniden yapılanma sürecinin bir sonucu olarak gümrük idarelerini tek bir çatı altında toplamıştır.

Bosna-Hersek'de gümrük vergileri % 0-15 değişmekte olup, gümrük vergileri ortalaması % 6,5'dir. İthalatta % 1 gümrük harcı alınmaktadır. Bazı gıda ürünlerinde gümrük vergilerinin yanı sıra prelevman vergileri de (excise taxes) alınmaktadır. Yani Bosna-Hersek'de yatırım yapan bir firma STA imzalanan ülkeye tavizli rejim kapsamında ihracat yapabilecektir. Türkiye ve Bosna-Hersek arasında imzalanan serbest ticaret anlaşmasına göre Bosna Hersek'e ihracatta tüm gümrük vergileri ve eş etkili vergiler sıfırlanmıştır.

Yatırım amaçlı gelen yabancı sermayeye ait mal ve ekipmanlar, Bosna-Hersek'de gerçekleştirilecek rehabilitasyon ve onarım projeleri için getirilecek mal ve ekipmanlar, ihraç kaydıyla yapılan ithalat, yatırım amaçlı getirilen komple tesis ve makine ithalatı, yolcu beraberinde getirilen eşya, insani yardım kuruluşları tarafından getirilen ürünler, promosyon ve tanıtım amaçlı getirilen ürünler, numuneler, mektup ve posta yolu ile gelen ürünler, eğitim araç gereçleri, uluslar arası organizasyonlarda tüketilecek malzemeler gümrük vergisinden muaftır.

İthalat esnasında %1 oranında harç kesintisi yapılmaktadır. İhracatta alınan herhangi bir fon ya da vergi yoktur. Bu uygulamanın dışında ithalatta tarife dışı bir engel bir engel ya da anti dumping uygulaması yoktur.

Ülkenin Dış Ticareti

Bosna-Hersek dış ticaretinin yaklaşık yarısını AB ülkeleri ile gerçekleştirmektedir. Ancak öteden beri süregelen ekonomik ilişkiler nedeniyle dağılan Yugoslavya'dan doğan yeni devletlerle olan ticari ilişkiler de büyük önem arz etmektedir.

Bosna Hersek 2014 yılında 6 milyar \$ ihracat, 11 milyon \$ ithalat gerçekleştirmiştir.

2013 yılı verileri dikkate alındığında Bosna- Hersek'in dış ticaretinde önde gelen beş ülke ihracatta Almanya (% 15,6), Hırvatistan (% 14,3), İtalya (% 12), Sırbistan (% 9,1) ve Slovenya (% 8,2) (Türkiye % 2'lik payla 9. sırada), ithalatta ise Hırvatistan (% 12,9), Almanya (% 11,4), Rusya Federasyonu (% 9,9), Sırbistan (% 9,8) ve İtalya (% 9,8)'dır (Türkiye % 3,2 payla 9. sırada).

Bosna Hersek'in önemli ihraç kalemleri; temel metaller, mobilya, motorlu araçlar (büyük ölçüde montaj), metalden eşya, ağaç ve ağaç ürünleri, deri eşya, gıda ve içeceklerdir.

Ülkenin önemli ithalat kalemleri ise; gıda ve içecek, petrol ve kömür, kimyasallar, makine ve ekipman ile motorlu araçlardır.

Ülkenin Dış Ticareti (Milyon Dolar)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
İhracat	3.954	4.803	5.850	5.162	5.687	5.892
İthalat	8.364	9.223	11.051	10.024	10.295	10.990
Hacim	12.318	14.026	16.901	15.185	15.982	16.882
Denge	-4.410	-4.420	-5.200	-4.862	-4.608	-5.098

Kaynak: ITC-Trade Map

İhracatında Başlıca Ürünler

İhraç Ettiği Başlıca Ürünler (1 000 ABD Doları)

GTİP No	2012	2013	2014	2013-2014	
				% Değişim	2014 % Pay
Tüm ürünler	5.161.809	5.687.314	5.892.102	3,6	100,0
9401 Oturmaya mahsus mobilyalar, aksam- parçaları	342.205	391.518	416.251	6,3	7,1
7601 İşlenmemiş alüminyum	300.309	269.474	249.548	-7,4	4,2
6403 Ayakkabı; yüzü deri, tabanı kauçuk, plastik, tabii, suni vb. kösele	166.815	204.867	229.030	11,8	3,9
2716 Elektrik enerjisi	98.639	320.268	209.436	-34,6	3,6
4407 Uzunlamasına kesilmiş, biçilmiş ağaç; kalın >=6 mm	151.254	164.723	193.576	17,5	3,3
8708 Kara taşıtları için aksam, parçaları	104.355	144.272	166.671	15,5	2,8
2710 Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	190.068	164.495	153.934	-6,4	2,6
9403 Diğer mobilyalar vb. Aksam, parçaları	129.410	148.255	151.415	2,1	2,6
9999 Başka yerde belirtilmemiş ürünler	169.441	151.225	145.293	-3,9	2,5
7214 Demir/çelik çubuklar (sıcak haddeli, dövülmüş, burulmuş, çekilmiş)	95.211	94.236	104.318	10,7	1,8

4401	Yakmaya mahsus ağaçlar; yonga, talaş, döküntü, kırıntı vb.	67.089	103.365	103.798	0,4	1,8
2836	Karbonat; peroksikarbonat; amonyum karbomat içeren ticari amonyum karbonat	80.974	83.947	102.999	22,7	1,7
7213	Demir/çelik filmaşın (sıcak haddelenmiş, rulo halinde)	103.316	99.033	101.895	2,9	1,7
6406	Ayakkabı aksamı, iç taban, topuk rampası, getr, tozluk, dolak vb.	67.021	76.539	99.653	30,2	1,7
2818	Suni korendon alüminyum oksit ve hidroksit	75.832	80.205	95.374	18,9	1,6
8544	İzole edilmiş tel, kablo; diğer izole edilmiş elektrik iletkenleri; fiber optik k	66.668	66.869	93.698	40,1	1,6
7308	Demir/çelikten inşaat ve aksamı	65.634	75.670	85.859	13,5	1,5
2704	Taşkömürü, linyit ve turbdan elde edilen kok/sömikok, karni kömürü	68.215	70.698	85.205	20,5	1,4
7207	Demir/alaşimsız çelikten yarı mamuller	59.808	57.594	76.709	33,2	1,3
8409	İçten yanmalı, pistonlu motorların aksam-parçaları	72.823	76.125	75.048	-1,4	1,3
7604	Alüminyum çubuk ve profiller	78.441	74.446	73.383	-1,4	1,2
7204	Demir/çelik döküntü ve hurdaları, bunların külçeleri	103.631	79.949	70.212	-12,2	1,2
3004	Tedavide/korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	54.568	55.507	68.414	23,3	1,2
2713	Petrol yağlarının/bitümenli minerallerden elde edilen yağların kalıntıları	47.695	43.485	64.000	47,2	1,1
6203	Erkek/erkek çocuk için takım, takım elbise, ceket vs.	40.294	46.332	60.096	29,7	1,0
3925	Plastikten inşaat malzemesi	46.886	54.486	58.423	7,2	1,0
4101	Sığır ve at cinsi hayvanların derileri-ham	62.301	66.002	57.143	-13,4	1,0
6404	Ayakkabı; yüzü dokuma maddelerinden, tabanı kauçuk, plastik vb.	26.333	34.689	55.625	60,4	0,9
1512	Ayçiçeği, aspir, pamuk tohumu yağları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	33.143	46.659	55.551	19,1	0,9
8431	Ağır iş makine ve cihazlarının aksamı, parçaları	44.846	47.633	54.625	14,7	0,9
4804	Kraft kağıt/kartonlar-sıvanmamış-rulo veya tabaka halinde	61.983	64.555	52.607	-18,5	0,9
8482	Her nevi rulmanlar	38.671	46.636	50.336	7,9	0,9

7314	Demir-çelik tellerden örme mensucat, ızgara, ağ, kafeslikler vb.	50.756	48.420	48.042	-0,8	0,8
2804	Hidrojen, asal gazlar ve diğer ametaller	42.992	40.935	46.267	13,0	0,8
7404	Bakır hurda ve döküntüler	53.480	51.430	44.057	-14,3	0,7
8503	Elektrik motor, jeneratör, elektrojen grupları aksam, parçaları	31.127	39.134	42.395	8,3	0,7
8421	Santrifüjle çalışan kurutma, filtre, arıtma cihazları	33.857	37.336	40.952	9,7	0,7
3923	Eşya taşıma ambalajı için plastik mamulleri, tıpa, kapak, kapsül	30.386	36.066	40.753	13,0	0,7
4418	Bina, inşaat için marangozluk, doğrama mamulleri	31.851	35.421	39.726	12,2	0,7
7326	Demir/çelikten diğer eşya	40.565	36.012	37.371	3,8	0,6

Kaynak: ITC-Trade Map

İthalatında Başlıca Ürünler

İthal Ettiği Başlıca Ürünler (1 000 ABD Doları)

GTİP No		2012	2013	2014	2013-2014	
					Değişim %	2014 % Pay
	Tüm ürünler	10.019.077	10.294.930	10.990.420	6,8	100,0
2709	Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)	785.808	814.065	701.879	-13,8	6,4
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	680.310	690.188	664.092	-3,8	6,0
8703	Otomobil, steysin vagonlar, yarış arabaları	326.160	333.432	356.573	6,9	3,2
3004	Tedavide/korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	270.249	272.703	323.806	18,7	2,9
2701	Taşkömürü; taşkömüründen elde edilen briketler, topak vb. katı yakıtlar	238.938	210.020	215.918	2,8	2,0
2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	202.148	158.072	148.605	-6,0	1,4
4107	Sığır ve atların dabaklanmış ve hazırlanmış deri ve köselesi	76.701	99.392	125.057	25,8	1,1
8708	Kara taşıtları için aksam, parçaları	90.109	112.222	122.881	9,5	1,1

8517	Telli telefon-telgraf için elektrikli cihazlar	100.020	115.587	119.405	3,3	1,1
6406	Ayakkabı aksamı, iç taban, topuk rampası, getr, tozluk, dolak vb.	72.052	87.707	115.497	31,7	1,1
5903	Plastik emdirilmiş, sıvanmış, kaplanmış mensucat	64.447	85.502	100.621	17,7	0,9
1001	Buğday ve mahlut	101.785	74.585	98.958	32,7	0,9
2203	Biralar (malttan)	90.478	94.924	97.931	3,2	0,9
7308	Demir/çelikten inşaat ve aksamı	44.644	69.021	94.130	36,4	0,9
1806	Çikolata ve kakao içeren diğer gıda müstahzarları	81.279	84.312	87.961	4,3	0,8
8704	Eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	55.069	65.147	86.372	32,6	0,8
2106	Tarifenin başka yerinde yer almayan gıda müstahzarları	72.851	76.109	82.495	8,4	0,8
7601	İşlenmemiş alüminyum	78.446	82.859	81.791	-1,3	0,7
1905	Ekmek, pasta, kek, bisküvi vs. İle boş ilaç kapsülü mühür güllacı vs.	73.447	77.380	79.758	3,1	0,7
8544	İzole edilmiş tel, kablo; diğer izole edilmiş elektrik iletkenleri; fiber optik k	48.965	51.249	78.595	53,4	0,7
0201	Sığır eti (taze/soğutulmuş)	27.122	52.374	77.731	48,4	0,7
2309	Hayvan gıdası olarak kullanılan müstahzarlar	66.474	71.857	75.697	5,3	0,7
4011	Kauçuktan yeni dış lastikler	66.242	68.535	74.342	8,5	0,7
3402	Yıkama, temizleme müstahzarları-sabunlar hariç	65.466	64.478	73.351	13,8	0,7
8471	Otomatik bilgi işlem makineleri, üniteleri	58.397	60.230	71.620	18,9	0,7
9403	Diğer mobilyalar vb. Aksam, parçaları	61.047	56.300	68.951	22,5	0,6
1512	Ayçiçeği, aspir, pamuk tohumu yağları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	65.276	72.664	68.374	-5,9	0,6
2202	Sular (tatlandırıcı, lezzetlendirilmiş)	68.871	67.357	67.580	0,3	0,6
8528	Televizyon alıcıları, video monitörleri ve projektörler	49.350	55.744	63.298	13,6	0,6
3916	Plastikten monofil, çubuk, profiller-enine kesiti > 1mm.	48.261	55.996	60.565	8,2	0,6
2716	Elektrik enerjisi	92.104	81.793	60.494	-26,0	0,6
1005	Mısır	44.624	59.442	59.555	0,2	0,5
0901	Kahve; kahve kabuk ve kapçıkları	74.988	63.040	59.509	-5,6	0,5

1701	Kamış/pancar şekeri ve kimyaca saf sakkaroz (katı halde)	101.608	97.330	59.427	-38,9	0,5
2818	Suni korendon alüminyum oksit ve hidroksit	77.703	68.041	59.417	-12,7	0,5
8414	Hava-vakum pompası, hava/gaz kompresörü, vantilatör, aspiratör	59.471	56.043	58.770	4,9	0,5
4101	Sığır ve at cinsi hayvanların derileri-ham	64.742	54.859	58.153	6,0	0,5
3917	Plastikten tüpler, borular, hortumlar; conta, dirsek, rakor vb.	43.099	45.982	56.327	22,5	0,5
8701	Traktörler	42.436	54.069	55.950	3,5	0,5
8421	Santrifüjle çalışan kurutma, filtre, arıtma cihazları	31.008	32.436	52.057	60,5	0,5

Kaynak: ITC-Trade Map

Başlıca Ülkeler İtibarı ile Dış Ticareti

Başlıca Ülkeler İtibarı ile İhracat (1 000 ABD Doları)

	2012	2013	2014	2013-2014	
				% Değişim	2014 % Pay
Dünya	5.161.809	5.687.314	5.892.102	3,6	100
Almanya	792.774	889.088	893.217	0,5	15.2
İtalya	618.391	682.473	813.103	19,1	13.8
Hırvatistan	765.148	810.515	647.141	-20,2	11
Sırbistan	465.487	518.605	540.475	4,2	9.2
Avusturya	430.079	465.271	512.379	10,1	8.7
Slovenya	429.060	465.886	473.451	1,6	8
Karadağ	163.510	183.641	199.231	8,5	3.4
Türkiye	115.698	113.940	155.532	36,5	2.6
Macaristan	75.461	93.649	126.621	35,2	2.1
Çek Cum.	63.438	103.291	100.572	-2,6	1.7
İsviçre	51.658	79.016	98.897	25,2	1.7
Hollanda	82.072	74.955	83.973	12,0	1.4
Fransa	63.996	73.106	83.256	13,9	1.4
Slovakya	54.143	81.567	79.831	-2,1	1.4

Romanya	74.548	82.093	78.582	-4,3	1.3
İspanya	62.812	72.737	74.823	2,9	1.3
Makedonya	81.546	62.827	63.701	1,4	1.1
Polonya	64.626	61.961	56.274	-9,2	1
Rusya Federasyonu	36.805	38.795	53.996	39,2	0.9
Bulgaristan	24.745	50.710	49.620	-2,1	0.8
İsveç	32.157	47.058	47.909	1,8	0.8
İngiltere	19.283	29.352	33.969	15,7	0.6
Lüksemburg	30.297	33.802	33.290	-1,5	0.6
Arnavutluk	32.467	29.939	30.464	1,8	0.5
Belçika	22.139	23.806	29.429	23,6	0.5
Mısır	16.431	15.959	28.107	76,1	0.5
Cezayir	3.271	4.656	27.401	488,5	0.5
Ukrayna	13.180	14.312	25.115	75,5	0.4
ABD	17.958	16.797	21.503	28,0	0.4
Tunus	1.236	31.222	20.825	-33,3	0.4
B.A.E.	5.847	7.343	15.585	112,2	0.3
Norveç	8.156	9.140	9.682	5,9	0.2
Çin	5.592	7.078	9.195	29,9	0.2
Sri Lanka	1.423	5.756	9.181	59,5	0.2
Danimarka	7.014	8.402	7.343	-12,6	0.1
Yunanistan	11.885	18.632	7.302	-60,8	0.1
Kıbrıs	17.253	5.351	6.993	30,7	0.1
Fas	20.251	6.904	6.968	0,9	0.1
Kanada	7.044	4.324	4.917	13,7	0.1
Libya	3.365	3.052	4.786	56,8	0.1

Kaynak: ITC-Trade Map

Başlıca Ülkeler İtibarı ile İthalat (1 000 ABD Doları)

	2012	2013	2014	2013-2014	2014
					%% Pay

				Değişim	
Dünya	10.019.077	10.294.930	10.990.420	6,8	100
Almanya	1.133.238	1.177.140	1.268.359	7,7	11.5
Hırvatistan	1.446.669	1.327.503	1.256.395	-5,4	11.4
İtalya	939.504	1.006.367	1.122.641	11,6	10.2
Sırbistan	939.814	1.007.658	1.104.644	9,6	10.1
Çin	536.225	620.347	922.474	48,7	8.4
Rusya Federasyonu	981.101	1.021.884	876.828	-14,2	8
Slovenya	527.531	511.919	517.827	1,2	4.7
Türkiye	294.995	334.328	394.849	18,1	3.6
Avusturya	330.847	352.073	360.122	2,3	3.3
ABD	254.832	260.459	322.437	23,8	2.9
Macaristan	271.250	299.650	294.231	-1,8	2.7
Polonya	273.907	266.984	281.277	5,4	2.6
Fransa	211.532	198.896	221.064	11,1	2
Çek Cum.	178.389	167.219	162.348	-2,9	1.5
Romanya	113.419	125.095	147.866	18,2	1.3
Hollanda	98.400	109.837	144.691	31,7	1.3
İspanya	105.998	96.912	118.530	22,3	1.1
Brezilya	177.479	178.078	117.431	-34,1	1.1
Yunanistan	119.659	111.471	108.638	-2,5	1
İngiltere	78.891	86.438	102.665	18,8	0.9
Makedonya	92.213	97.466	96.862	-0,6	0.9
Slovakya	76.114	81.542	84.100	3,1	0.8
Hindistan	47.273	54.421	68.278	25,5	0.6
Belçika	58.719	62.386	68.268	9,4	0.6
Japonya	58.166	51.713	64.292	24,3	0.6
İsveç	44.455	48.558	57.807	19,0	0.5
İsviçre	55.337	55.061	57.591	4,6	0.5
Bulgaristan	49.090	51.625	56.351	9,2	0.5
Güney Kore	45.170	47.748	52.265	9,5	0.5

Karadağ	36.459	24.552	48.681	98,3	0.4
Vietnam	23.423	35.070	38.144	8,8	0.3
Ukrayna	40.605	37.517	28.612	-23,7	0.3
İrlanda	29.679	28.237	28.421	0,7	0.3
Tayvan	14.124	18.720	22.622	20,8	0.2
Tayland	18.167	16.643	21.385	28,5	0.2
Beyaz Rusya	3.970	12.450	18.475	48,4	0.2
Bangladeş	11.648	14.104	18.348	30,1	0.2
Danimarka	20.931	26.140	18.233	-30,2	0.2
Ekvator	17.703	18.468	17.945	-2,8	0.2
Finlandiya	16.121	17.302	15.564	-10,0	0.1

Kaynak: ITC-Trade Map

Türkiye ile Ticaret

Bosna Hersek ile imzalanmış olan Serbest Ticaret Anlaşması bu ülke ile olan karşılıklı ticaretimizi arttırmamız açısından çok önemli bir vasıtaadır.

Türk ihracatçıları bu pazarda güçlü olan Sırp, Hırvat, Alman, İtalyan, Avusturya, Yunan ve İspanyol firmaları ile rekabet etmektedirler.

Genel Durum

Türkiye-Bosna Hersek Dış Ticaret Değerleri (1 000 ABD Doları)

Yıl	İhracat	İhracat Değişim %	İthalat	İthalat Değişim %	Hacim	Denge
2000	26.871	-32,6	7.497	-53,8	34.368	19.374
2001	27.586	2,7	4.926	-34,3	32.512	22.659
2002	43.264	56,8	6.317	28,2	49.581	36.946
2003	63.227	46,1	8.343	32,1	71.570	54.885
2004	99.938	58,1	11.476	37,6	111.414	88.463
2005	128.217	28,3	15.399	34,2	143.616	112.818
2006	150.862	17,7	9.379	-39,1	160.241	141.483
2007	445.173	195,1	21.469	128,9	466.642	423.704
2008	572.349	28,6	24.545	14,3	596.894	547.804
2009	226.522	-60,4	52.059	112,1	278.581	174.464
2010	224.299	-1,0	72.328	38,9	296.628	151.971

2011	268.942	19,9	90.252	24,8	359.194	178.689
2012	251.523	-6,5	111.649	23,7	363.172	139.875
2013	274.389	9,1	124.330	11,4	398.719	150.059
2014	322.449	17,6	171.424	37,9	493.874	151.025
2014 (Ağustos)	209.596	18,8	109.685	22,2	319.282	99.911
2015 (Ağustos)	190.330	-9,2	169.175	54,2	359.505	21.155

Kaynak: ITC-Trade Map

Türkiye'nin Bosna-Hersek'e İhracatında Başlıca Ürünler (1 000 ABD Doları)Kaynak: ITC-Trade Map

GTİP GTİP TANIMI NO	2012	2013	2014	% Pay	2013-2014 Değişim %
Genel Toplam	251.523.302	274.086.165	322.449.373	100,0	17,6
5702 Dokunmuş halılar ve dokumaya elverişli maddelerden diğer yer kaplamaları	7.104.601	8.405.663	11.163.400	3,1	32,8
6109 Tişörtler, fanilalar, atletler, kaşkorseler ve diğer iç giyim eşyası (örme)	7.261.500	7.865.567	10.661.578	3,0	35,5
3916 Plastikten monofiller, ince ve kalın çubuklar ve profiller (enine kesitinin en geniş yeri > 1mm)	8.764.888	8.107.860	8.583.867	2,9	5,9
3004 Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	5.855.752	7.708.183	8.454.899	2,8	9,7
5903 Plastik emdirilmiş, sıvanmış, kaplanmış veya plastikle lamine edilmiş mensucat	2.078.875	3.198.085	8.322.636	2,2	160,2
8528 Monitörler ve projektörler, televizyon alıcı cihazları	5.653.016	5.908.445	7.457.696	1,9	26,2
3917 Plastikten hortumlar, borular ve bağlantı elemanları (manşon, nipel, dirsek, flanşlar, vb.)	2.468.423	2.411.018	7.152.266	1,8	196,6
8516 Elektrikli su ısıtıcıları, elektrotermik cihazlar, ortam ısıtıcıları, saç ve el kurutucuları, ütüler	5.236.402	5.237.832	6.221.506	1,6	18,8
6204 Kadınlar ve kız çocuk için takım elbise, takım, ceket, blazer, elbise, etek, pantolon etek, vb.	3.485.732	4.021.057	5.720.947	1,6	42,3
6006 Diğer örme mensucat	2.448.976	3.677.243	5.085.276	1,5	38,3
3920 Plastikten diğer levha, plaka, şerit, film, folye (gözeneksiz)	3.665.821	4.417.091	4.535.817	1,5	2,7

5407	Sentetik filament ipliklerinden dokunmuş mensucat	2.711.160	4.055.010	4.473.831	1,5	10,3
6110	Kazak, süveter, hırka, yelek vb. Eşya (örme)	2.753.636	4.051.802	4.410.606	1,5	8,9
3925	Plastikten inşaat malzemesi	11.429.230	3.614.441	4.351.162	1,5	20,4
0805	Turunçgiller (taze/kurutulmuş)	3.064.201	4.148.988	4.349.191	1,3	4,8
8450	Ev veya çamaşırhane tipi yıkama makinaları (yıkama ve kurutma tertibatı bir arada olanlar dahil)	3.473.165	3.483.701	4.310.771	1,3	23,7
7604	Alüminyumdan çubuklar ve profiller	2.991.910	2.879.408	4.230.606	1,3	46,9
1905	Ekmek, pasta, kek, bisküvi ve diğer ekmekçi mamuller, hosti, boş ilaç kapsülü mühür güllacı, pirinç	6.031.219	4.921.094	4.073.931	1,3	-17,2
8418	Buzdolapları, dondurucular ve diğer soğutucu ve dondurucu cihazlar ve ısı pompaları	4.157.250	4.181.749	4.027.827	1,3	-3,7
8302	Adi metallerden donanım, tertibat vb. Eşya (mobilya, kapı, pencere, bavul, askılık vb. için)	3.306.902	3.254.126	3.870.791	1,3	19,0
9403	Diğer mobilyalar ve bunların aksam ve parçaları	3.597.446	3.395.548	3.765.832	1,2	10,9
7322	Demir veya çelikten elektriksiz merkezi ısıtmaya mahsus radyatör, motorlu hava püskürtücüler, bunlar	4.635.184	4.426.596	3.726.836	1,2	-15,8
8422	Bulaşık, şişe vb. yıkama ve kurutma makinaları, şişe, kutu çuval vb. doldurma, etiketleme makinaları	2.757.222	3.093.247	3.602.443	1,2	16,5
1704	Kakao içermeyen şeker mamulleri (beyaz çikolata dahil)	3.474.047	3.006.112	3.522.322	1,1	17,2
6115	Külötlü çoraplar, taytlar, kısa ve uzun konçlu çoraplar, soketler (varis çorapları dahil) ve patik çoraplar	2.053.531	2.289.489	3.520.169	1,1	53,8
6203	Erkekler ve erkek çocuk için takım elbise, takım, ceket, blazer, pantolon, tulum ve şort (yüzme kıy)	1.390.341	1.959.393	3.320.223	1,1	69,5
7210	Demir veya alaşımsız çelikten yassı hadde mamulleri, genişliği 600 mm veya daha fazla olanlar	89.748	1.104.986	3.290.688	1,1	197,8
8708	Karayolu taşıtları için aksam, parça ve aksesuarlar	1.809.833	2.485.947	3.164.279	0,9	27,3
6108	Kadın ve kız çocuk için kombinezon, jüp veya jüpon, slip ve külot, gecelik, pijama,	2.380.017	2.411.199	3.158.563	0,9	31,0

	lizöz, bornoz vb.					
6302	Yatak çarşafı, masa örtüleri, tuvalet ve mutfak bezleri	2.237.645	2.559.841	3.127.386	0,9	22,2
8703	Binek otomobilleri ve esas itibariyle insan taşımak üzere imal edilmiş diğer motorlu taşıtlar (yarış)	4.724.543	2.232.313	3.102.837	0,9	39,0
3924	Plastikten sofa, mutfak, ev, sağlık veya tuvalet eşyası	2.476.147	2.415.644	3.089.958	0,9	27,9
9919	Evlilik, miras, öğrenci, tabut, insani yardım kuruluşu, malul, sakat, engelli, kişisel, yolcu beraberisi vs.		92.299	2.969.741	0,9	3.117,5
1806	Çikolata ve kakao içeren diğer gıda müstahzarları	3.237.624	3.021.709	2.933.017	0,9	-2,9
0702	Domates (taze/soğutulmuş)	2.034.005	2.230.507	2.881.919	0,9	29,2
7013	Sofra, mutfak, tuvalet, yazıhane, ev tezyinatı ve benzeri işler için cam eşya	2.519.488	2.261.284	2.855.771	0,8	26,3
0207	Kümes hayvanlarının etleri ve yenilen sakatatı (taze, soğutulmuş veya dondurulmuş)	3.786.002	2.477.574	2.730.617	0,8	10,2
4011	Kauçuktan yeni dış lastikler	1.938.523	2.497.382	2.578.357	0,8	3,2
3401	Sabunlar, yüzey aktif organik ürünler ve müstahzarlar	2.063.222	2.475.643	2.402.903	0,8	-2,9
7605	Aluminyum teller	1.268.850	1.909.203	2.330.535	0,8	22,1

Kaynak: ITC-Trade Map

Türkiye'nin Bosna-Hersek'ten İthal Ettiği Başlıca Ürünler (1 000 Doları)

GTİP NO	GTİP TANIMI	2012	2013	2014	% Pay	2013-2014 Değişim %
	Genel Toplam	111.648.688	124.330.053	171.424.364	100,0	37,9
1512	Ayçiçeği, aspir, pamuk tohumu yağları ve bunların fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	800.622	16.610.566	43.462.109	16,4	161,7
7207	Demir veya alaşımsız çelikten yarı mamuller			15.688.027	13,4	-
1001	Buğday ve mahlut		10.444.813	14.588.685	12,5	39,7
6304	Diğer mefruşat eşyası (94.04 pozisyonundakiler hariç)	20.230	142.966	13.399.510	8,6	9.272,5

1005	Mısır	324.644		10.798.243	8,4	100
7204	Dökme demirin, demirin veya çeliğin döküntü ve hurdaları	43.248.268	20.440.635	10.607.212	7,2	-48,1
4804	Birincil elyaf (kraft) kağıt ve kartonları (kuşe edilmemiş, sıvanmamış, rulo veya tabaka halinde)	9.783.515	10.710.291	5.811.536	3,9	-45,7
9306	Bomba, torpido, mayın, güdümlü mermiler vb. harp mühimmatı vb. aksam ve parçaları	4.818.581	4.642.869	4.689.897	3,7	1,0
0201	Sığır eti (taze/soğutulmuş)			4.671.398	3,1	-
3603	Fitiller, infilak fitilleri, ağızotları veya infilak kapsülleri, ateşleyici maddeler vb.	3.440.879	3.837.837	4.543.257	2,7	18,4
8413	Sıvılar için pompalar (ölçü tertibatı olsun olmasın) ve sıvı elevatörleri	3.120.768	3.025.173	3.430.411	2,4	13,4
2836	Karbonat; peroksikarbonat; amonyum karbomat içeren ticari amonyum karbonat	484.163	917.882	3.084.772	1,6	236,1
7318	Demir veya çelikten vidalar, civatalar, somunlar, tirfonlar, perçin çivileri, pimler, kamalar vb.	1.219.921	1.947.811	2.854.129	1,5	46,5
1602	Hazırlanmış veya konserve edilmiş et, sakatat vb.	1.094.162	1.569.461	2.838.401	1,4	80,9
4102	Koyun ve kuzuların ham derileri	4.259.876	4.860.525	2.558.657	1,3	-47,4
7213	Demir veya alaşımsız çelikten filmaşın (sıcak haddelenmiş, kangal halinde)	14.739	163.037	2.050.149	1,3	1.157,5
0811	Meyveler ve sert çekirdekli meyveler (dondurulmuş)	478.444	235.522	2.026.155	0,9	760,3
8421	Santrifüjler; sıvıların veya gazların filtre edilmesine veya arıtılmasına mahsus makina ve cihazlar	953.467	1.679.973	1.977.781	0,7	17,7
6202	Kadın ve kız çocuk için manto, kaban, kolsuz ceket, pelerin, anoraklar (kayak ceketleri dahil),	614.485	747.143	1.441.991	0,6	93,0
2704	Taşkömürü, linyit ve turbdan elde edilen kok/sömikok, karni kömürü	3.049.604	15.589.903	1.169.388	0,6	-92,5
6403	Dış tabanı kauçuktan, plastik maddeden, tabii veya terkip yoluyla elde edilen köseleden ve yüzü deri	815.911	1.824.925	1.158.464	0,5	-36,5
3824	Dökümhane maçalarına veya kalıplarına mahsus müstahzar bağlayıcılar vs.	1.252.031	1.583.382	1.101.598	0,5	-30,4
2306	Bitkisel yağların üretiminden (23.04-05'			1.067.929	0,5	-

	hariç)arta kalan küspe ve katı atıklar					
1205	Rep veya kolza tohumları			1.056.216	0,5	-
9401	Oturmaya mahsus mobilyalar ve bunların aksam ve parçaları	857.983	603.373	1.008.996	0,4	67,2
6402	Dış tabanı ve yüzü kauçuk veya plastik maddeden olan diğer ayakkabılar	401.440	591.780	953.476	0,4	61,1
7108	Altın (platin kaplamalı altın dahil) (işlenmemiş veya yarı işlenmiş ya da pudra halinde)	3.236.148	9.011.522	906.027	0,4	-89,9
1601	Etten, sakatattan/kandan yapılmış sosisler vb. ürünler		39.589	841.544	0,4	2.025,7
8510	Kendinden elektrik motorlu tıraş, saç kesme ve hayvan kırkma makineleri, epilasyon cihazları	1.573.816	1.175.767	806.199	0,3	-31,4
2842	Anorganik asitlerin veya peroksi asitlerin diğer tuzları (azotürler hariç)	479.887	608.068	782.233	0,2	28,6
2917	Polikarboksilik asitler, anhidritleri, halojenürleri ve türevleri	2.630.531	3.340.310	681.023	0,2	-79,6
7205	Dökme demir, aynalı demir, demir veya çelikten granül ve tozlar	147.963	660.183	614.278	0,2	-7,0
1101	Buğday unu/mahlut unu			576.700	0,2	-
1211	Bitki ve bitki kısımları (esas olarak parfümeride, eczacılıkta vs. Kullanılan)	128.192	114.872	565.920	0,2	392,7
7323	Demir veya çelikten sofrta, mutfak veya diğer ev işlerinde kullanılan eşya ve aksamı, yün, sünger, el	378.254	444.108	520.008	0,2	17,1
8708	Karayolu taşıtları için aksam, parça ve aksesuarlar	199.775	426.790	473.016	0,2	10,8
9403	Diğer mobilyalar ve bunların aksam ve parçaları	239.224	256.549	429.607	0,1	67,5
7602	Alüminyum döküntü ve hurdaları	816.867	558.088	413.417	0,1	-25,9
8207	El aletlerinin veya makineli aletlerin değişebilir parçaları	327.954	747.862	387.207	0,1	-48,2
2620	Arsenik, metalleri veya bunların bileşiklerini içeren cüruf, küller ve kalıntılar	139.025	305.602	360.318	0,1	17,9

Kaynak: ITC-Trade Map

Türkiye Bosna-Hersek Serbest Ticaret Anlaşması

Bosna Hersek ile ticari ilişkilerimizin gelişiminde 1 Temmuz 2003 tarihi itibariyle yürürlüğe giren Serbest Ticaret Anlaşması (STA) önemli bir rol oynamaktadır. Ülkemizin bugüne kadar Balkanlarda imzaladığı en liberal STA olan Anlaşma ile gümrük ve eş etkili vergiler 2007 başından bu yana sıfırlanmıştır. .

İhracat Potansiyeli Olan Başlıca Sektörler

Bosna-Hersek'in dünyadan ithal ettiği başlıca ürünler ve bu ürünlerde ithalatının seyri, uyguladığı gümrük vergileri, Türkiye'nin bu ürünlerdeki dünyaya ve Bosna-Hersek'e ihracatının durumu dikkate alınarak yapılan çalışmalar neticesinde, aşağıdaki sektörlerin Bosna-Hersek'e ihracat potansiyeli olduğu tespit edilmiştir (Ülke Masası):

Tarım Ürünleri:

- Şekerli Ve Çikolatalı Mamuller,
- Bisküvi,
- Sert Kabuklu Meyveler
- Yaş Meyve Sebze,
- Konserve Meyve Sebze
- Makarna

Sanayi Ürünleri:

- Oto Ana ve Yan Sanayi,
- Kimya Sanayi,
- Temizlik Maddeleri,
- Hazır Giyim,
- Mobilya,
- Elektronik,
- Beyaz Eşya,
- Elektrikli Makineler ve Kablolar
- Kağıt ve Karton Ürünleri,
- Plastik İnşaat Malzemeleri,
- Boru ve Bağlantı Parçaları,
- Cam ve Seramik İnşaat Malzemeleri,
- Ambalaj Malzemeleri,
- Halı,
- Kumaş,
- Sobalar,

- Ev Tekstili.

Türkiye-Bosna Hersek Yatırım İlişkileri

Ortak tarihi ve kültürel değerler, pazara girişte ülkemiz firmaları için önemli bir avantaj olmakla birlikte, Bosna Hersek'teki Türk yatırımlarının hala yetersiz olduğu görülmektedir. Bunda ülke pazarının, güçlü firmalarca domine edilmiş olması ile birlikte Türk yatırımcılar için oldukça küçük kalmasının etkin olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle de ihracatçılarımızın, yatırımcılarımızın sadece Bosna Hersek özelinde değil, çevre ve komşu ülkeleri düşünerek hareket etmeleri gerekmektedir.

TCMB verilerine göre 2007-2015 (Q3) dönemi itibariyle Türk yatırımcıların Bosna Hersek'te bulunan yatırımlarının toplamı 133 milyon dolardır. Türkiye'den gelen yatırımların çoğu imalat sektörüne ilişkindir.

Bosna Hersek'e yapılacak yatırımlar konusunda, aşağıda iletişim bilgileri yer alan Yatırım Promosyon Ajansı FIPA tarafından çeşitli hizmetler sunulmaktadır.

FIPA (BiH Yabancı Sermaye Tanıtım Ajansı)

Branilaca Sarajeva 21/III

71000 Sarajevo

Bosnia and Herzegovina

Tel: + 387 33 278 - 080

Fax: + 387 33 278 - 081

E-mail: fipa@fipa.gov.ba

WEB: www.fipa.gov.ba

İki Ülke Arasındaki Ticarete Yaşanan Sorunlar

Bosna-Hersek Devleti, Bosna-Hersek Federasyonu ve Sırp Cumhuriyeti olarak ikiye bölünmüş Bosna-Hersek Federasyonu da kendi içerisinde etnik yapı esas alınarak 10 Kantona ayrılmış durumdadır. Karmaşık bir idari yapının varlığı bürokratik işlemleri artırmakta birbiriyle çelişen uygulamalara neden olabilmektedir. Türk firmaları özelleştirme sırasında hantal kuruluşların personelleriyle birlikte alımının da yatırımcıyı olumsuz etkilediğini ifade etmektedirler.

Firmalarımızın aşağıda belirtilen hususları da dikkate alarak hareket etmelerinde, yapacakları ticari ve yatırım faaliyetlerinde mutlaka Saraybozna Ticaret Müşavirliği ile temasa geçmelerinde fayda görülmektedir.

Ülkede, diğer Bölge ülkelerinde de görülebilen;

- Bürokrasinin yavaşlığı ve karmaşıklığı,
- Zayıf hukuksal sistem ve dolayısıyla davaların uzun sürmesi,
- Rüşvet olayları,
- Ülkenin mevzuatında yaşanan belirsizlikler,
- Sıkça değişen mevzuattan zamanında haberdar olamama; özellikle vergi uygulamaları ile ilgili güncel bilgiye gereksinim,

- Ülkede standartlar ve teknik düzenlemeler, test ve sertifikalandırma işlemleri gibi konulardan sorumlu olan kuruluşların altyapı ve idari kapasitelerinin yetersizliği,
- Yatırım teşviklerinin yetersiz olması; özellikle, üretimde temel girdi olan elektrik, su, gaz fiyatlarında teşviklerin yetersiz olması,
- Bosna-Hersekli ithalatçıların peşin ödeme yerine üç-dört ay hatta altı ay vadeli ödeme planlarını tercihleri (bu konuda bankacılık desteğine ihtiyaç duyulmaktadır) vb. olumsuzluklarla karşılaşılacağı dikkate alınmalıdır.

İşbirliği İmkanları

Bosna-Hersek önemli miktarda Türk sanayisinin ihtiyaç duyduğu ham alüminyum, ağaç mamulleri ve ham deri ihraç etmektedir. Türkiye'nin mevcut sanayi altyapısı ve coğrafi konumundan dolayı Boşnak firma ve işadamlarına sunabileceği ortak yatırım/işbirliği olanaklarının da her fırsatta vurgulanması ve işbirliği fırsatlarının araştırılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Fuar Katılımları

2015 Yılı Milli Katılımda Devlet Desteği Olan Fuarlar

Fuarın Adı	Başlangıç Tarihi	Bitiş Tarihi	Şehir	Sektörü	Organizatör
6. BOSNA HERSEK					
TÜRK İHRAÇ ÜRÜNLERİ FUARI	14 MAYIS 2015	17 MAYIS 2015	SARAYBOSNA	GENEL TİCARET	İTO

Bosna Hersek'te her yıl irili ufaklı yaklaşık 30 kadar fuar düzenlenmekte olup, bu fuarların çoğu yerel/bölgesel nitelikte ve nispeten küçük fuarlardır. Ülkede ihracatçılarımız açısından önem arz eden ve katılımında fayda görülen fuarlar aşağıda yer almaktadır (Saraybosna Ticaret Müşavirliği):

- Mostar Uluslararası Ekonomi Fuarı: Mostar'da düzenlenen bir fuar olup, genel nitelikli bir fuardır.
- ZEPS: Zenica'da düzenlenen bir fuar olup, genel nitelikli ve Bosna Hersek'te düzenlenen en büyük fuardır.
- INTERIO: Saraybosna'da düzenlenen fuar, mobilya ve aksesuarları da dahil olmak üzere ev içi ürünler ve ev dekorasyonu sektörlerini kapsamaktadır.
- ENERGA-Uluslararası Enerji Fuarı: Tuzla şehrinde düzenlenmekte olan fuar enerji sektörünün bütün segmentlerini hedeflemektedir.
- İnşaat Fuarı: Saraybosna'da düzenlenmektedir.
- Turizm Fuarı: Saraybosna'da düzenlenmektedir.
- Kitap Fuarı: Saraybosna'da düzenlenmektedir.

Bosna Hersek'te yıl içerisinde düzenlenen bütün fuarlar ve etkinliklere ilişkin bilgilere http://komorabih.ba/wpcontent/uploads/2014/04/Kalendar_sajmova_2014_bh_kon.pdf adresinden ulaşılabilmektedir.

Pazar ile İlgili Bilgiler

Bosna Hersek pazarında başarılı olmak için pazarı komşu ülkelerle bir bütün olarak düşünüp, tüm bölgeye hitap edecek şekilde pazara girmek daha uygun olacaktır.

Bölgede yeterli sermaye birikimi olmadığı için peşin satış yerine 3-6 ay vadeli satış yapıldığı görülmektedir.

Ticari faaliyetlerin sadece karşılıklı güvene dayalı olarak yürütülmesi yetmemekte, işadamlarımızın her türlü işlemini mutlaka geçerli yasal bir belgeye dayandırması tavsiye edilmektedir.

Ayrıca ihracatçılarımızın bu pazarda güçlü olan Sırp, Hırvat, Alman, İtalyan, Avusturya, Yunan ve İspanyol firmaları ile rekabet ederken, fiyat kırarak birbirlerine zarar vermemeye özen göstermelidirler. Firmalarımızın ürünlerinde farklılık yaratarak ve kaliteye önem vererek pazardan pay almaya çalışmaları hem kendileri hem de ülkemiz ihracatı için daha faydalı olacaktır.

Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları

Sanayi Mülkiyet Hakları Yasası (Bosna Hersek Resmi Gazetesi No: 3/02) ve Telif Hakları Yasası (Bosna Hersek Resmi Gazetesi No: 7/02) Bosna Hersek'te ticari marka ve marka isim haklarını koruyan yasalardır.

Yerli ve yabancı uygulamalar Bosna Hersek Standartlar, Ölçüler, Tartılar ve Fikri Mülkiyetler Enstitüsü tarafından onaylanmalıdır. Ancak bilindiği kadarı ile Bosna Hersek'te halen fikri mülkiyet hakları, patent hakları, telif hakları ve ticari marka hakları yeterince korunamamaktadır.

Ayrıca Bosna Hersek taraf olduğu anahtar konumundaki uluslararası anlaşmaları gereği gibi uygulayamamaktadır.

Dağıtım Kanalları

Bosna Hersek'de pazara girebilmenin en etkili yolu, büyük toptancılarla ya da yeterli büyüklükte dağıtım filosuna sahip firmalarla işbirliği yapmaktır. Büyük firmalarla çalışmanın en büyük avantajı firmalarımıza Bosna Hersek dışına, komşu ülkelere de mal satma imkanı sağlaması olmaktadır.

Yabancı sermayeli büyük zincirlerin son zamanlarda pazara hakim oldukları görülmektedir. Kendileri doğrudan ithalat yapabilen bu firmalarla çalışmanın en büyük avantajı, ürünlerin Bosna Hersek dışına, çevre ülkelere de satılmasına imkan veriliyor olmasıdır.

Tüketici Tercihleri

Bosna Hersek genelde tüketim toplumu özelliği göstermektedir. Ülkenin genel gelir durumu düşük olduğu için ürünlerin, kaliteden taviz vermeden uygun fiyatlarla olmasına dikkat edilmelidir.

Fiyat ve marka Boşnak tüketicinin büyük önem verdiği hususlar olup, iyi bilinen uluslararası markalar avantajlı olmaktadır. Bu yüzden de bu markalarla iyi fiyat ve iyi organize edilmiş reklam kampanyaları ile başa çıkılması mümkün olabilir. Özellikle dayanıklı tüketim mallarında Boşnak tüketici garanti belgesine, servisin olup olmadığına özellikle bakmaktadır.

Türk ürünlerinin Bosna Hersek'de diğer ülke ürünlerine karşı avantajı, çok sayıda Boşnak'ın öğrencilikleri ya da Türkiye'deki akrabalarını ziyaretleri sırasında Türk ürünlerinin yüksek kalitesine şahit olmalarıdır. Türkiye'nin ünlü markalarının halihazırda Saraybosna'da mağazaları açılmıştır (Collins, LCWaikiki, Seven Hill, Koton, Cesars, Altınbaş, Beko, Bellona, Koksa, Doğtaş, Alfemo, Çilek, Pierre Cardin gibi).

Boşnak halkı ile olan tarihi ve kültürel bağlarımıza, kültürel etkileşime rağmen gıda tüketiminde Boşnaklarla aramızda bazı farklılıklar vardır. Bu farklılıklara savaş sırasında edinilen bazı alışkanlıkları da eklemek gerekir.

Boşnakların sebze yemekleri bizim sebze yemeklerimizle aynı olup, zaten sınırlı sayıdaki yemek çeşitlerini börek dahil Osmanlı'ya borçlu olduklarını söylemek mümkündür.

Orta gelirli Boşnakların dışarıda yemek yediği lokantaların hemen hepsi et yemekleri üzerine çalışmakta olup, "cevapi" adı verilen köfte-pide, pırzola, ayran, kola, meyve suyu, daha az olmak kaydıyla, piliç gril, dolma, börek, pirinç pilavı, Begova Çorbası denilen et sulu çorba genellikle halkın yemek yediği lokantalarda (Türkiye'deki döner, iskender veya şiş kebab, pide salonlarının karşılığı) servis yapılan yemeklerdir.

Bosna Hersek'te et tüketimi öylesine yaygındır ki Türkiye'de marketlerde pek rastlanmayan et konservelerini Bosna'da marketlerde kolayca bulmak mümkündür. En çok tercih edilen et buzağı eti (telatina) olup, daha pahalıdır, dana eti ise (juletina) biraz daha ucuzdur. Büyükbaş hayvancılıkta en büyük problem buzağı eti yenmesi nedeniyle büyük ekonomik kayıpların oluşmasıdır.

Boşnak halkı sebze yiyeceğini daha çok salata olarak tüketmektedir.

Ülkede sebzenin yanı sıra bakliyat tüketimi de son derece az olup, mercimek, nohut, tüketimi yok denecek kadar azdır. Kuru fasulye ve barbunya fasulyesi tüketimleri diğer bakliyata nazaran daha fazladır. Kuru fasulye ağırlıkla Çin Halk Cumhuriyeti'nden, nohut, mercimek de Brezilya ve Arjantin'den ithal edilmektedir. Boşnaklar daha çok iri taneli kuru fasulyeyi tercih etmektedirler. Özetle bakliyat Bosna-Hersek'de fazla tüketilmediği gibi fiyatı da oldukça pahalıdır.

Boşnaklar bizim çokça tükettiğimiz bulgur, irmik gibi gıdaları da tüketmemektedirler. Ancak son zamanlarda bulgurun pazara girmeye başladığı görülmektedir.

Türkiye'de olup da Bosna'da bulamayacağınız sebzelerden birisi de enginarıdır. Boşnaklar, ithalatı büyük ölçüde Türkiye'den yapılan kurutulmuş küçük taneli bamyayı da tercih etmektedirler.

Bosna Hersek'te çay olarak çok uluslu şirketlerin markaları, ürünleri tüketilmekte olup, bu pazarda Türk Çayı yok denecek kadar azdır. Çay Türkiye'de olduğu gibi dökme olarak değil, bardak poşetleri halinde süpermarket raflarında yer almaktadır.

Yine Boşnaklar bizden farklı olarak reçel değil marmelat tüketmektedirler. Geçmiş tarihlerde Bosna'da reçel pazarlamak isteyen bazı Türk firmaları bu nedenle başarısız olmuşlardır.

Marmeladın yanı sıra kakaolu ya da sade fındık ezmesine, tahin helvasına marketlerde sıkça rastlamak mümkündür. Tahin helvasını Türkiye'den ithal eden Ülkede yerli imalatçılar da bulunmaktadır. Bu nedenle ihracatçı Türk firmalarının kaliteye özellikle dikkat etmelerinde yarar vardır.

Bosna Hersek'in denizle irtibatı olmaması nedeniyle taze deniz balığı tüketimleri fazla olmayıp, tatlı su balıkları, konserve ton balıkları ile bu açık kapatılmaktadır. Konserve ton balığı ithalatı Türkiye'den Tayland'a kadar çeşitli ülkelerden gerçekleştirilmektedir.

Boşnakların beslenme alışkanlıklarındaki bir diğer husus ise fazla konserve yemek tüketmiyor olmalarıdır. Bunun sebebi Boşnak Halkın savaş sırasında konserve yemekten bıkmış olmasıdır.

Pirinç de savaş sırasında çok tüketildiği için çok fazla tercih edilmemektedir.

Boşnakların gıda maddeleri tüketimindeki bir başka husus ise tereyağı tüketimlerinin margarin tüketiminden çok daha fazla olmasıdır.

Bosna-Hersek'te süpermarket zincirlerinde satışa sunulan gıda maddeleri yöreden yöreye ve etnik yapıya göre bazı değişiklikler gösterebilmektedir. Örneğin Saraybosna'da marketlerde domuz etine pek az rastlanırken ya da

hiç rastlanmazken, Mostar'da Hırvatların nüfus olarak yoğun olmaları nedeniyle süpermarket reyonlarında domuz etine çok daha fazla rastlanmaktadır.

Bosna-Hersek'te süpermarket raflarında, pazar yerlerinde ve manavlarda sıkça rastlanan Türkiye'den ithal edilmiş Türk gıda ürünleri arasında; bisküvi, çikolata, makarna, tahin helvası, pişmaniye, ton balığı, beyaz peynir, tavuk eti, kuru incir, kuru üzüm, fındık ve diğer kuru yemişler, portakal, mandalina, limon, domates, salatalık, patlıcan, kabak, elma, sofralık üzüm, kavun, karpuz, kurutulmuş bamyaya gibi gıda maddelerini saymak mümkündür.

Bosna-Hersek'e karpuz bir sezonda, önce Yunanistan, sonra Makedonya ve daha sonra Türkiye'den ithal edilmektedir.

Bosna-Hersek'te salatalık çok tüketilmekte olup, taze tüketimin yanı sıra turşu olarak da hatırı sayılır bir tüketim vardır.

Yugoslavya'nın dağılmış olmasına rağmen yeni devletlerin günümüzde kendi aralarındaki ticari ilişki eskiden kalma alışkanlıklar ve yakınlık nedeniyle halen çok kuvvetlidir. Bu nedenle de ticarete öncelik kendi aralarında olmaktadır.

Dağılan Yugoslavya'ya ait markaların çoğu halen varlıklarını ve önemlerini korumaktadırlar. Halkın üzerinde çocukluk dönemlerinden kalan güzel hatıralar, güzel izler ya da markaya olan alışkanlık nedeniyle halk alışverişlerinde öncelikle tanıdıkları, bildikleri alışık oldukları markaları, tatları, lezzetleri aramakta, tercih etmektedir. Buna en güzel örnek çikolatada Hırvat malı Crush (Kraş) marka çikolata ürünleridir. Boşnak halkının çocukluklarından beri bildiği, sevdiği bir tat olması nedeniyle bunun ayrı bir önemi olup, her zaman rahatlıkla satın aldıkları, özellikle aradıkları bir markadır. Şüphesiz ki tüketiciye böyle bir alışkanlığı kazandırabilmek için yüksek kalite ve uygun fiyatın büyük önem taşıdığını unutmamak gerekir. Ayrıca ürünlerin çeşitliliği de önem arz etmektedir.

Bugün Bosna Hersek'de tüketilen çikolatanın hemen hemen tümü ithal edilmekte olup, ithalat Hırvatistan, Slovenya, Sırbistan, İsviçre ve Almanya'dan gerçekleştirilmektedir. Bununla birlikte, Türk malı çikolatalar da marketlerde diğer ülke mamulleriyle hem fiyat ve hem de kalite olarak rekabet edebilmektedirler.

Ayrıca Saraybosna'da bir Türk firması (Kent Elit) tarafından büyük bir başarıyla çikolata, şekerleme ve bisküvi üretimi yapılmakta, bütün Bosna Hersek'e pazarlanmakta ve hatta komşu ülkelere ihraç edilmektedir. Perakende satış fiyatları göz önüne alındığında Bosna-Hersek'teki çikolata fiyatlarının Türkiye'ye nazaran biraz daha ucuz olduğunu söylemek mümkündür. Bosna-Hersek'e Türkiye'den en az beş altı ayrı marka bisküvi ihraç edilmektedir.

Bosna Hersek zeytin ve zeytinyağı için de iyi bir pazardır. Süpermarket raflarında genelde küçük cam kavanozlarda İtalyan ve İspanyol malı zeytin ve zeytinyağına rastlanmaktadır.

Boşnaklar daha çok yeşil zeytini tercih etmekte, süpermarket raflarında siyah zeytinden daha çok yeşil zeytin bulunmaktadır. Sırbistan, Makedonya ve Kosova'da Türk zeytini satılmaktadır ancak Türk zeytini ve zeytinyağı henüz Bosna-Hersek'e tam olarak girememiştir. Daha doğrusu dış ticaret istatistiklerinde Türkiye'den Bosna-Hersek'e yıldan yıla değişmekle birlikte bir miktar zeytin ve zeytinyağı ihracatı görülmektedir. Ancak süpermarket raflarında, İtalyan, İspanyol markaları gibi diğer ülke markalarının yanında Türk Markalarına pek rastlanmamaktadır. Bosna-Hersek pazarının zeytin ve zeytinyağı talebinin yavaş da olsa artış göstermesi beklenmekte olup, Türk markalarının bu pazarda kendine yer edinmesinde yarar vardır.

Süpermarket raflarında sıkça rastlanan gıda maddeleri arasında karışık turşu, salça, ketçap, mayonez, hardal gibi çeşnileri saymak mümkündür. Ancak bu ürünler arasında da Türk markalarına çok rastlanmamıştır. Özellikle süpermarket raflarında Türkiye'nin dünyada rakipsiz olduğu kornişon turşusuna rastlanmamıştır. Bosna'da süpermarketlerde satılan salatalık turşuları iri ve kalın salatalıklardan yapılmaktadır. Mayonez, hardal, ketçap, salça ithal edilmekte olup, hardal Almanya, Avusturya ve Slovenya'dan ithal edilmektedir.

Bosna Hersek'te sebze meyve konserveciligi olmakla birlikte ithalat daha büyük boyuttadır. Ancak Bosna Hersek'te konserveye işlenen ürünler bizim geleneksel konservelerimizden biraz farklıdır. Konserve bamyası, zeytin ve diğer konserve sebze meyve ambalajlı olarak ithal edilmektedir.

Hayvancılığın doğal sonucu olarak Bosna Hersek'te süt ve süt ürünleri üretimi vardır ancak, Slovenya ve Hırvatistan'dan da süt ve süt ürünleri ithal edilmektedir. Bosna Hersek'te beyaz peynirin yanı sıra Avrupa ülkelerinde tüketilen peynir çeşitleri de çok tüketilmektedir. Peynircilik büyük ölçüde Travnik'te yapılmakta ancak dışarıdan da ithal edilmektedir. Kiselya'nın da kaymağı meşhurdur. AB'ye üye oluncaya kadar Slovenya süt üretimini sübvansede, Bosna'ya ihraç etmekteydi. Ancak Slovenya AB'ye üye olduktan sonra süt üretimini Hırvatlar sübvansede, Bosna'ya ihraç etmeye başlamışlardır.

Bosna Hersekli Hırvatlar, daha çok Hırvatistan'dan ve Sırbistan'dan mal almayı tercih etmektedirler.

Kısaca, Bosna Hersek'e salça, zeytinyağı, zeytin, ketçap, mayonez dahil hemen her türlü gıda maddesi satılabilir. Burada fiyat ve kaliteye ek olarak özellikle çikolata, şekerleme, bisküvi, makarna gibi ürünlerde çeşit fazlalığının da önemli olduğunu unutmamak gerekir. Halkın % 80'i orta % 20'si üst gelir düzeyine sahip olup, fiyat ve ürün kalitesi buna göre ayarlanmalıdır. Bir örnek vermek gerekirse pahalı İtalyan makarnası Bosna Hersek'in % 15'ine hitap ediyor diyebiliriz.

Boşnakların içki, özellikle de bira tüketimleri yüksektir. Hemen hemen her şehirde bir bira fabrikası vardır. Saraybosna, Bihaç ve Mostar bu şehirlerden bazılarıdır. Ayrıca Belçika (Stella), Hırvatistan (Tuborg) ve Türkiye'den (Efes), Almanya'dan çeşitli marka biralar ithal edilmektedir. Diğer alkollü içkilerin tümü dışarıdan gelmekte olup, rakı ise evlerde yapılmaktadır.

Bosna'da içkinin yanı sıra sigara tüketimi de çok yüksek olup, Saraybosna ve Mostar'da sigara fabrikaları vardır. Saraybosna – Mostar yolu üzerinde bir kola fabrikası, Saraybosna, Travnik ve Banjaluka'da meyve suyu fabrikaları mevcuttur. İçeceklerin önemli bir kısmı Bosna'da üretilmekte ya da şişelenmektedir. Bununla birlikte sektörde yeni tesislerin kurulmasına ihtiyaç vardır.

Boşnaklar yemeklerinde genellikle ayçiçek yağını tercih etmektedirler. Yerli üretimleri daha doğrusu birkaç sıvı yağ dolum tesisleri olduğu gibi, ithalat da yapmaktadırlar. Sıvı yağ ithalatı genelde Avusturya, Macaristan ve Sırbistan'dan gerçekleşmektedir. Son zamanlarda İtalya ve İspanya menşeli zeytinyağı tüketimi artış eğilimindedir. Sıvı yağ ithalatında daha önceleri uygulanmakta olan prelevmanlar Serbest Ticaret Anlaşmaları (STA) ile kaldırılınca yerli Boşnak üretici bundan zarar görmüştür.

Ayrıca margarin fabrikaları da olmayıp, margarin ihtiyacı da ithalat ile karşılanmaktadır. Margarinin yanı sıra bir miktar tereyağı da ithal edilmektedir. Margarin ve tereyağı ithalatı Hırvatistan, Slovenya, Almanya, Avusturya gibi ülkelerden gerçekleşmektedir.

Bütün bunlar ışığında, firmalarımızın birbirlerini fiyat kırarak zarara sokmamaları, pazarı bozmamaya çalışarak kaliteli ürünlerle pay almaya çalışmaları her ülkede olduğu gibi Bosna Hersek'de de dikkat edilmesi gereken bir husustur.

Reklam ve Promosyon

Bosna Hersek'de 7 günlük gazete ve 12 tanesi kamu olmak üzere 30 televizyon kanalı bulunmaktadır. Saraybosna'da iki, Banja Luka ve Mostar'da ise birer haber ajansı bulunmaktadır.

Bosna Hersek'de günde yedi defa yayınlanacak 30 günlük bir televizyon reklam kampanyasının yaklaşık olarak 60.000\$'a mal olabileceği öğrenilmiştir. Televizyon reklamlarının yanında ülkede kullanılacak en önemli reklam aracı billboardlardır. Yol kenarlarında bulunan billboardların ulaşılan kitle açısından en etkin reklam araçlarından biri olduğu düşünülmektedir.

Bosna Hersek'te her yıl irili ufaklı yaklaşık 30 kadar fuar düzenlenmekte olup, bu fuarların çoğu yerel/bölgesel nitelikte ve nispeten küçük fuarlardır. Ülkede ihracatçılarımız açısından önem arz eden ve katılımında fayda görülen fuarlar aşağıda yer almaktadır (Saraybosna Ticaret Müşavirliği):

- Mostar Uluslararası Ekonomi Fuarı: Mostar'da düzenlenen bir fuar olup, genel nitelikli bir fuardır.
- ZEPS: Zenica'da düzenlenen bir fuar olup, genel nitelikli ve Bosna Hersek'te düzenlenen en büyük fuardır.
- INTERIO: Saraybosna'da düzenlenen fuar, mobilya ve aksesuarları da dahil olmak üzere ev içi ürünler ve ev dekorasyonu sektörlerini kapsamaktadır.
- ENERGA-Uluslararası Enerji Fuarı: Tuzla şehrinde düzenlenmekte olan fuar enerji sektörünün bütün segmentlerini hedeflemektedir.
- İnşaat Fuarı: Saraybosna'da düzenlenmektedir.
- Turizm Fuarı: Saraybosna'da düzenlenmektedir.
- Kitap Fuarı: Saraybosna'da düzenlenmektedir.

Bosna Hersek'te yıl içerisinde düzenlenen bütün fuarlar ve etkinliklere ilişkin bilgilere http://komorabih.ba/wpcontent/uploads/2014/04/Kalendar_sajmova_2014_bh_kon.pdf adresinden ulaşılabilir.

Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme

Bosna Hersek standartları ile Türk standartları birbiri ile uyumlu olup, gerek ambalajlamada ve gerekse etiketlemede bir sorunla karşılaşmamaktadır.

Ürün etiketlerinde, ürünün ismi, ithalatçının adresi, ürünün menşei, net ağırlığı/hacmi/miktarı, ürünün içindekiler, muhafaza bilgileri ve tüketicinin dikkat etmesi gereken ilgili uyarılar bulunmalıdır. Teknik olarak karmaşık ürünlerin sunumunda kullanım klavuzu, üretici bilgileri garanti belgesi ve süresi, yetkili servis ve diğer ilgili bilgiler yer almalıdır. Ürün ile ilgili tüm bilgiler pazara sunulmadan önce Boşnakça veya benzer olan dillere çevrilmesi gerekmektedir.

Gıda ve diğer maddelerin sıhhi uygunluğu ile ilgili yasa gıda maddelerinin etiketlenmesi hususunu da düzenlemektedir. Yasaya göre etiket hem perakende satış ambalajının üzerinde ve hem de dökme ambalajın üzerinde bulunmalıdır. Bu etiketlerin üzerinde son kullanma tarihi, gıda katkı maddelerinin tipi, ilave edilen vitaminler, mineraller, ürünün besin değerini artırmak için diğer katkı maddeleri yer almalıdır. Diyet uygulayan kişiler için besin değeri değişikliğe uğramış gıda maddelerinin etiketlerinde bu durum belirtilmelidir. Etiketlerde gıda maddesinin muhtemel tıbbi faydaları yer almamalıdır.

Etiket ya da ambalaj üzerinde "light" ya da "yağı azaltılmış" gibi ibareler kullanmak serbesttir. Ancak etiketlerde tüketiciyi yanlış yönlendirebilecek orijin, miktar ve kalite ile ilgili yazı, resim veya çizim ya da sağlıkla ilgili bilgi olmamalıdır.

Satış Teknikleri ve Satışı Etkileyen Faktörler

Boşnak tüketicide diğer pekçok ülkede olduğu gibi, kaliteli ve uygun fiyatlı mal talep etmekte, markalı ürünleri tercih etmektedir. Beyaz ve kahverengi eşyada satılan malın garanti süresi ve yaygın servis imkanları da ayrıca önem kazanmaktadır.

Boşnak iş adamı ise peşin para ile ticaret yerine altı ay gibi vadeli mal almayı tercih etmektedir.

Anlaşmazlıkların Çözümü

Bosna Hersek'de iş yaparken herşeyden önce güvene dayalı iş yapmak yerine mutlaka geçerli yazılı belgelere dayalı iş yapmak gerekir.

Ticari anlaşmalar yapmadan önce ticari konularda deneyimli bir avukattan yasal destek alınması çok yerinde bir davranış olacaktır.

Satış Sonrası Hizmetler

Boşnak tüketici, satınaldığı ürünün garanti belgesine yaygın servis ağına büyük önem vermektedir.

Ulaştırma ve Taşımacılık Maliyetleri

Bosna Hersek ulaştırma açısından Güney Doğu Avrupa bölgesinin ortasında stratejik bir konumda bulunmaktadır. Orta Bosna bölgesinde yer alan Zenica'dan, Üsküp ve Belgrad şehirleri ile Macaristan aşağı yukarı aynı uzaklıkta bulunmaktadır. Ayrıca ülkeyi diğer hatlar üzerinden (Ploce – Mostar – Saraybosna – Visoko – Zenica – Doboj - Slovenski) Avrupa'ya bağlayacak 5C Koridoru projesi de yürütülmektedir.

Mevcut yollar oldukça virajlı ve dardır. 100-120 kmlık bir mesafe bile 1 saat 30 dk ile 2 saat arasında değişen bir zaman dilimini kapsamakta, bazı yollarda bu süre daha da uzayabilmektedir. Bu sebeple, ağır tonajlı vasıtalar için uygun lojistik ortamın bulunmadığı söylenebilir.

Belirtilen olumsuz yol koşullarına rağmen Bosna Hersek Türkiye'deki nakliye firmaları açısından bölgesel bir yönetim ve dağıtım merkezi olarak ele alınabilir. Kamyon taşımacılığı baz alındığında merkez transit geçiş noktası olan Orta Bosna daha etkin ve düşük maliyetli bir operasyon imkanı sağlayabilir. Ancak, belirtilen olumsuz koşulların yanısıra yolların rehabilitasyonuna yönelik girişimlerin dikkate alınması değerlendirmelerin daha sağlıklı yapılabilmesine imkan tanıyacaktır.

Türkiye'den ülkeye yapılan taşımalarda pek fazla sıkıntı bulunmamaktadır. Kara taşımacılığında firmaların araç belgelerinin yanında ruhsatın da muayene tarihi dahil eksiksiz olarak bulundurulması gerekmektedir. Gümrüklerde en çok dikkat edilen noktaların başında belgeler gelmektedir. Eksiklik durumunda araç takılı kalabilmektedir.

Ayrıca, yolların dar, virajlı ve bozuk olması ürünler için daha itinalı ambalajlama yapılmasını gerektirmektedir. Yol şartları dikkate alındığında, ürünün teslimatında sıkıntı yaşanmaması açısından zarar görme riskini en aza indirecek önlemlerin, ambalajlama başta olmak üzere alınması önem arz etmektedir.

Türkiye'den Bosna'ya yapılan sevkiyatlar küçük bir ülke olması dolayısıyla az olmaktadır. Giden araçların dönüşü de karşılıklı ticaretin dengesizliği dolayısıyla üçüncü ülkeler üzerinden gerçekleşmektedir. Türkiye'den Saraybosna'ya yapılan yüklemelerin TIR başına 1900-2000€ arası bir maliyet oluşturduğu görüşülen firmalar tarafından ifade edilmektedir. Ürüne göre değişmekle beraber fiyatlara %5-10 arası bir maliyet yansımaya sebep olabilmektedir. Dolayısıyla, İtalya, Hırvatistan, Slovenya vb. yakın ülkeler nakliye avantajı dolayısıyla maliyet avantajına sahiptir.

Mal sevkiyatı sırasında firmalarımızın özellikle dikkat etmesi gereken hususlardan biri de Bosna Hersek ile gerçekleştirilen STA'nın sağlayacağı maliyet avantajıdır. Bu avantajın aktif hale getirilebilmesi için Euro 1 belgesi gerekmektedir. Bu belgenin beyan edilememesi durumunda %11 oranında bir vergi ödenmesi gerekmektedir, bu da fiyat avantajının kaybolmasına sebep olmaktadır.

Kamu İhaleleri

Kamu ihaleleri ile ilgili olarak T.C. Saraybosna Büyükelçiliği, Ticaret Müşavirliğimizden bilgi alınabilir. Ticaret Müşavirliğimizin iletişim bilgileri aşağıdadır.

Adres: Skenderije 4 71000 Saraybosna / Bosna Hersek
Tel: 00 387 33 665 988
Fax: 00 387 33 208 562
E-Mail: saraybosna@ekonomi.gov.tr
web: www.musavirlikler.gov.tr

İşadamlarının Pazarda Dikkat Etmesi Gereken Hususlar

Ticareti Etkileyen Kültürel Faktörler

Bosna-Hersek uzun yıllar Türk Kültürünün etkisi altında yaşamış olup, kültürel olarak pek çok benzer yönlerimiz vardır. Öne çıkan bazı farklılıklar arasında Boşnakların daha az sebze ve bakliyat tüketmeleri, daha çok et ve et ürünlerini tüketiyor olmalarını söyleyebiliriz. Firmalarımızın bu farklılıkları dikkate almaları, birbirlerini fiyat kırarak baltalamamaları, pazarı bozmamaya çalışarak kaliteli ürünlerle pazardan pay almaya çalışmaları doğru olacaktır.

Para Kullanımı

Resmi para birimi Konvertibale Mark (KM)'dir. 1 KM = 100 fennig olarak değer bulmaktadır. Demir paralar: 5, 10, 20 ve 50 fennig ile 1 ve 2 KM şeklindedir.

Kağıt paralar ise 1, 5, 10, 20, 50, 100 ve 200 KM olarak tedavülde bulunmaktadır.

KM döviz kuru EURO'ya endekslenmiş olup, 1,96 KM = 1 Euro'ya sabitlenmiştir.

Döviz değişimi bankalar, postaneler ve döviz büfelerinden yapılabilmektedir.

Pasaport ve Vize İşlemleri

Bosna-Hersek Türkiye'ye vize uygulamamaktadır.

T.C. Saraybosna Büyükelçiliği

Turkish Embassy

Hamdije Kresevljkovica

571000 Sarajevo

Tel: +387 33 -568 750/ 221 858

Faks: +387 33 -267 261/ 568 777

T.C. Saraybosna Ticaret Müşavirliği

Turkish Office of the Commercial Councillor

Ul. Skenderija 4

71000 Sarajevo

Tel: +387 33-665 988

Faks: +387 33-208 562

saraybosna@ekonomi.gov.tr

Bosna Hersek Büyükelçiliği

Turan Emeksiz Sok. Park Blokları

B Blok No. 3/9-10

GOP/ANKARA

Tel: 312-427 36 02/03

Faks: 312-427 36 04

bh_emb@kablonet.com.tr

Bosna Hersek İstanbul Başkonsolosluğu

Dikilitaş Mah. Yeni Gelin Sok. No. 24/3

Beşiktaş/İSTANBUL

Tel: 212-236 69 34

Faks: 212-236 28 31

gco-tr-ist@ttnet.net.tr

Bosna Hersek İzmir Fahri Konsolosluğu

Mustafa Kemal Atatürk Blv. No.65

Atatürk Organize Sanayi Bölgesi

35620 Çiğli/İZMİR

Tel: 232-328 18 90

Faks: 232-328 18 89

izmirconsulbh@terbay.com.tr

Resmi Tatiller ve Çalışma Saatleri

Bosna Hersek'de resmi tatiller:

1 - 2 Ocak Yeni Yıl tatili,

1 Mart Bağımsızlık Günü,

1 – 2 Mayıs Uluslararası Mayıs Tatili ve

Deniz Ulaştırması

Bosna-Hersek ile denizcilik anlaşması müzakereleri halihazırda iki ülke yetkilileri arasında sürdürülmektedir.

Havayolu Ulaştırması

Türkiye-Bosna Hersek Hava Ulaştırma Anlaşması 28 Nisan 1995 tarihinde imzalanmıştır. THY ve Saraybosna Havayolları tarafından haftanın her günü Saraybosna ve İstanbul arasında düzenli sefer bulunmaktadır.

Yararlı Adresler

T.C. Saraybosna Büyükelçiliği

Turkish Embassy

Hamdije Kresevljkovica

571000 Sarajevo

Tel: +387 33 -568 750/ 221 858

Faks: +387 33 -267 261/ 568 777

T.C. Saraybosna Ticaret Müşavirliği

Turkish Office of the Commercial Councillor

Ul. Skenderija 4

71000 Sarajevo

Tel: +387 33-665 988

Faks: +387 33-208 562

saraybosna@ekonomi.gov.tr

Bosna-Hersek Büyükelçiliği

Turan Emeksiz Sok. Park Blokları

B Blok No. 3/9-10

GOP/ANKARA

Tel: 312-427 36 02/03

Faks: 312-427 36 04

bh_emb@kablonet.com.tr

Bosna-Hersek İstanbul Başkonsolosluğu
Dikilitaş Mah. Yeni Gelin Sok. No. 24/3
Beşiktaş/İSTANBUL
Tel: 212-236 69 34
Faks: 212-236 28 31
gco-tr-ist@ttnet.net.tr

Bosna-Hersek İzmir Fahri Konsolosluğu
Mustafa Kemal Atatürk Blv. No.65
Atatürk Organize Sanayi Bölgesi
35620 Çiğli/İZMİR
Tel: 232-328 18 90
Faks: 232-328 18 89
izmirconsulbh@terbay.com.tr

Bosna-Hersek Ticaret Bakanlığı
Ministry of Trade
www.fmt.gov.ba

Bosna-Hersek Fiziki Planlama Bakanlığı
Ministry of Physical Planning
www.fmpu.gov.ba

Bosna-Hersek Tarım, Su Yönetimi ve Orman Bakanlığı
Ministry of Agriculture, Water-Management and Forestry
info@fmpvs.gov.ba
www.fmpvs.gov.ba

Bosna-Hersek İçişleri Bakanlığı
Ministry of Interior
www.fmup.gov.ba

Bosna-Hersek Adalet Bakanlığı

Ministry of Justice

www.fmp.gov.ba

Bosna-Hersek Maliye Bakanlığı

Ministry of Finance

www.fmf.gov.ba

info@fmf.gov.ba

Bosna-Hersek Enerji, Maden ve Sanayi Bakanlığı

Ministry of Energy, Mining and Industry

www.fmeri.gov.ba

fmeri-sa@bih.net.ba

Bosna-Hersek Ulaştırma ve Haberleşme Bakanlığı

Ministry of Transport and Communication

www.fmpik.gov.ba

fmpiksa@bih.net.ba

Bosna-Hersek Sağlık Bakanlığı

Ministry of Health

kab.moh@bih.net.ba

Bosna-Hersek Eğitim ve Bilim Bakanlığı

Ministry of Education and Science

www.fmon.gov.ba

Bosna-Hersek Kalkınma, Girişimcilik ve El Sanatları Bakanlığı

Ministry of Development, Entrepreneurship and Crafts

www.fmrpo.gov.ba

fmrpo@fmrpo.gov.ba

Bosna-Hersek evre ve Turizm Bakanlığı

Ministry of Environment and Tourism

Tel: +387 33 726 700

Faks: +387 33 726 747

Federal İstatistik Bürosu

Federal Bureau for Statistics

www.fedstat@fzs.ba

Özelleştirme Ajansı

Agency for Privatisation

www.apfbih@bih.net.ba

Yabancı Yatırımı Geliştirme Ajansı

Foreign Investment Promotion Agency of BiH

www.fipa.gov.ba

Merkez Bankası

Central Bank of BiH

www.cbbh.ba

Haberleşme

Telekomünikasyon sektöründe her üç etnik grubun kendi operatörü bulunmakta (Hırvat: Eronet, Boşnak: BH Telekom ve Sırp: Telekom Sırske) olup, bunların en byg BH Telekom'dur.

Bosna Hersek'ten yapılan Türkiye aramaları nispeten pahalıdır.

Yerel Saat

Zaman Dilimi:

Bosna-Hersek Türkiye'den bir saat geridedir. Yaz saati uygulaması Mart ayının son pazarı,

Kış saati uygulaması ise Ekim ayının son Pazar günü yrrlge girmektedir.

Yerel l Birimleri

Bosna-Hersek'de l birimi olarak metrik sistem kullanılmaktadır.

Telefon Kodları

Bosna-Hersek'in uluslararası telefon kodu +387'dir.

İklim

Bosna–Hersek küçük bir ülke olmasına karşın, konumu ve topoğrafyası nedeniyle çok farklı iklim özellikleri göstermektedir. Adriyatik Kıyıları hariç ülkede genelde karasal iklim görülür. Sıcaklık Temmuz-Ağustos aylarında 32 (25–32) dereceye kadar çıkarken Aralık–Ocak aylarında -20 dereceye kadar düşer. Yıllık ortalama yağış 1 200 mm civarında olup, en yağışlı ay olan Haziran ayı ortalaması 110–115 mm ve en kurak ay olan Aralık ayı ortalaması 40–70 mm civarındadır. Güneşli günlerin sayısı ise 200 gün civarındadır.

Ülkenin Güneybatı kesiminde ve Neretva Vadisi'nde Akdeniz iklimi görülür. Bu bölgelerde meyve sebze bahçeleri, üzüm bağları bulunur. Saraybosna'nın güneyi gibi yüksek rakımlı bölgelerde ise Alp İklimi hâkimdir. Yıllık ortalama yağışın yüksekliği ülkenin önemli bir kısmının orman örtüsü ile kaplı olması sonucunu doğurmuş olduğu gibi, yine aynı nedenden dolayı ülke akarsular yönünden de oldukça zengindir. Bu iklim koşulları Bosna–Hersek'te bağcılık, meyvecilik ve sebzeçilik için son derece uygun koşullar oluşturmaktadır. Ayrıca seracılık içinde koşullar son derece uygundur.

Bosna –Hersek'in iç kısımları ise dağlık olup, karasal iklime sahiptir. Kışlar soğuk, yazlar ise uzun sürmektedir. Su bakımından zengin çayır ve meralar intensif ve ekstansif sığır yetiştiriciliğine müsait olduğu gibi bu yörelerde patates, lahanalar gibi sebzeler de yetiştirilmektedir. Bu alanlar organik ürün yetiştiriciliğine de uygundur.

Ülkenin kuzeyinde ise tipik karasal iklim görülmekte olup, kışlar çok soğuk, yazlar ise ılık geçer. Bu bölgedeki ovalar tahıl, sebze ve sığır yetiştiriciliği için elverişlidir.

CEZAYİR

CEZAYİR

Dış Ticaret

GENEL BİLGİLER

Genel Bilgiler

Coğrafi Konum

Cezayir; Kuzey Afrika'da, Akdeniz kıyısında, Fas ve Tunus'un arasında yer almaktadır. Ülke topraklarının % 80'i Sahra'da yer almaktadır. Sahra'nın büyük bir bölümü yarı çöl özelliklerine sahiptir. Ülkenin % 10'luk kısmını oluşturan verimli kuzey kısmında tahıl, şarap, zeytin ve meyve üretimi desteklenmektedir.

Siyasi ve İdari Yapı

İspanyolların 1505 yılında Mers–El-Kebir ve 1509 yılında Oran şehrini işgal etmelerinin ardından, Cezayir'de katolik baskısına karşı direniş hareketi başlamış ve Cezayirliler Osmanlı İmparatorluğu'nu yardıma çağırılmışlardır. Cezayir'deki, İspanyol hakimiyeti 1516 yılında son bulmuştur. Ancak İspanyolların Oran şehrindeki hakimiyeti 1792'ye kadar devam etmiştir.

Cezayir'de, 1830 yılındaki Fransız işgaline kadar Osmanlı yönetimi devam etmiştir. 14 Haziran 1830 tarihinde Fransız işgaline uğrayan başkent Cezayir, 5 Temmuz 1830'da Fransız egemenliğine geçmiştir.

1 Kasım 1954 tarihinde, Milli Kurtuluş Cephesi (FLN) ve Ulusal Bağımsızlık Ordusunun (APN) kurulmasını müteakip, Cezayir'in Fransız sömürge yönetimine karşı bağımsızlık mücadelesi başlamış ve 5 Temmuz 1962'de Cezayir Demokratik Halk Cumhuriyeti ilan edilmiştir.

Cezayir, Başkanlık sistemi ile yönetilen bir Cumhuriyettir. Bağımsızlığını kazandığı 1962 yılından sonra, Ulusal Kurtuluş Cephesi (FLN – Front de Libération National) tarafından tek partili siyasi sistem çerçevesinde yönetilen Cezayir, 1989 yılında yapılan halkoylaması sunucunda kabul edilen yeni Anayasaya ile çok partili sisteme geçmiştir.

Nüfus ve İşgücü Yapısı

Ülke nüfusu 37 milyon kişidir. Nüfus, Akdeniz kıyısında ülkenin kuzeyinde yoğunlaşmıştır. Bu bölgede başkent Cezayir ve Oran şehri olmak üzere iki önemli şehir bulunmaktadır. Ülkedeki iç karışıklık 1990'lı yıllarda nüfusun önemli şehirlere göç etmesine neden olmuştur.

Kişi başına düşen GSYİH 9.000 ABD Doları civarındadır. 2002 yılında kişi başına düşen gelirin 1.748 ABD Doları olduğu düşünüldüğünde kişi başı gelirden geçmiş yıllara oranla önemli bir artış olduğu görülmektedir. Ancak, bu durum genel olarak petrol ve gaz fiyatlarındaki yükselişten kaynaklanmaktadır.

Geçen 10 yıl içerisinde zengin ve fakir arasındaki fark artmıştır. Hükümetin kamu sektöründe çalışanların sayısını arttırma politikası ve yüksek büyüme oranları, son yıllarda işsizliğin bir miktar azalmasını sağlamıştır. Cezayir İstatistik Kurumu ONS'ye göre, işsizlik oranı 2000'li yıllardan itibaren düşüş göstermektedir. Dünya Bankasına göre 1990'larda büyüyen kayıt dışı ekonomi GSYİH'nın yaklaşık % 35'ine tekabül etmektedir.

İşgücünün % 35'i gibi yüksek bir oranın ya işsiz olduğu ya da yeterince çalıştırılmadığı tahmin edilmektedir. Geleneksel kaçış yolu olan göç, Avrupa'ya ya da Kuzey Amerika'ya gitmek için vize almak son derece güç olduğundan, hemen hemen tamamen kapanmış gibidir. İşsiz sayısını azaltmak için, hükümetin işgücü yoğun hidrokarbonlar-dışı endüstrileri geliştirmek zorunda olduğu belirtilmektedir.

Kamu sektöründe ücretler, geleneksel olarak hükümet ve Ulusal Ticaret Birliği (UGTA) arasında müzakere edilmektedir. UGTA ekonomi politikasının oluşumunda oldukça etkili bir rol oynamaktadır.

Genel Durum

Cezayir'in ihracat kazançları büyük ölçüde petrol fiyatlarına bağlı olarak değişmektedir. 2003 yılından sonra artan petrol fiyatları sayesinde hükümet yatırım programına başlayabilmiş, bu durum da ithalatta artışa neden olmuştur. 2012 yılında 21,4 milyar ABD Dolar olan Cezayir'in dış ticaret fazlası, petrol ihracatının düşmesi ve ithalatın yükselmesi ile 2013 yılında 11 milyar ABD Dolara gerilemiştir.

Ülkenin Dış Ticareti

Dış Ticaret Göstergeleri (Milyon ABD Doları)

Yıllar	İhracat	İthalat	Hacim	Denge
2003	24.654	13.545	42.957	6.351
2004	32.077	18.303	52.434	11.720
2005	46.002	20.357	67.458	24.546
2006	54.613	21.456	82.244	26.982
2007	60.163	27.631	99.638	20.688
2008	79.298	39.475	118.556	40.039
2009	45.193	39.258	86.194	4.194
2010	57.050	40.999	104.271	9.831
2011	73.436	47.219	120.920	25.952
2012	71.865	50.369	71.866	24.382
2013	65.998	54.909	120.907	11.089

Kaynak: ITC - Trademap

Geleneksel olarak, hidrokarbonlar sektörü ihracatı toplam ihracatın yaklaşık %96'sını oluşturmaktadır. Ancak, son yıllardaki yüksek petrol fiyatları nedeniyle bu oran %98'e yükselmiştir. Diğer taraftan hidrokarbonlar dışındaki sektörün ihracatında da artış kaydedilmektedir.

Son yıllarda, ithalatta da artış gözlemlenmektedir. Gıda ithalatı, genel ithalat içerisinde önemli bir paya sahip olup, miktarı iç üretimle bağlantılıdır. Tüketim malları ithalatı, petrol gelirleri ve tarımsal üretime göre değişiklik göstermektedir. Son yıllarda Cezayir’de petrol ve doğal gaz üretimi ile alt yapı alanlarındaki yatırımlar nedeniyle, son yıllarda sermaye malları harcamalarında bir artış görülmektedir.

Bir yandan tarımsal üretimin, diğer yandan sanayi alt yapısının yetersizliği nedeniyle pek çok tüketim mamulünü dışarıdan almak durumunda kalan Cezayir, ihtiyaçlarını karşılamak üzere, yıllar itibariyle sürekli artan miktarlarda ithalat yapmaktadır. Avrupa Birliği, Cezayir’in en önemli ticaret ortağı konumundadır.

İhracatında Başlıca Ürünler

Cezayir’in ihracatının %98’ini hidrokarbonlar, %1’ini de muhtelif imalat sanayi ürünleri teşkil etmekte olup, kalan kısım da bazı hammadde ve tarım ürünlerini kapsamaktadır. Meyve ihracatı da söz konusu olabilmektedir.

İhraç Ettiği Başlıca Ürünler (1000 ABD Doları)

GTİP ÜRÜN ADI	2011	2012	2013
TOPLAM İHRACAT	73.436.306	71.865.749	65.998.138
2709 Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)	35.027.521	32.879.400	30.380.113
2711 Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	25.278.791	27.001.339	25.676.524
2710 Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	11.070.627	9.921.601	7.769.530
2707 Yüksek sıcaklıkta taşkömürü katranının damıtılmasından elde edilen yağlar ve diğer ürünler	835.411	909.040	1.067.699
2814 Saf amonyak veya amonyağın sulu çözeltileri	371.240	420.763	303.851
1701 Kamış/pancar şekeri ve kimyaca saf sakkaroz (katı halde)	265.045	207.975	272.487
2510 Tabii kalsiyum fosfatlar, tabii alüminyum kalsiyum fosfat ve fosfatlı tebeşir	128.256	152.888	96.689
2905 Asiklik alkoller ve bunların halojenlenmiş, sülfolanmış, nitrolanmış veya nitrozalanmış türevleri	41.731	34.015	45.250
2804 Hidrojen, asal gazlar ve diğer ametaller	39.202	26.170	39.011
3102 Azotlu mineral veya kimyasal gübreler	9.027	9.338	38.368
2202 Sular (mineral ve gazlı sular dahil) ve alkolsüz diğer içecekler (tatlandırıcı, lezzetlendirilmiş)	26.620	31.165	33.718
0804 Hurma, incir, ananas, avokado ve guava armudu, mango ve mangost (taze/kurutulmuş)	25.356	26.206	29.775
0709 Diğer sebzeler (taze/soğutulmuş)	1.158	7.714	18.266
1902 Makarnalar ve kuskus	497	7.930	15.846
7005 Float cam ve yüzeyi taşlanmış veya parlatılmış cam (plakalar halinde)	19.071	11.960	14.145
4105 Koyun ve kuzuların dabalı ve crust (ara kurutmalı) derileri	20.365	14.874	11.686
7201 Dökme demir (pik demir) ve aynalı demir (kütlevi, külçe, blok veya diğer ilk şekillerde)	14.104	14.205	11.303

GTİP ÜRÜN ADI	2011	2012	2013
7007 Emniyet camları	8.036	8.832	8.715
7901 İşlenmemiş çinko	36.224	14.845	8.683
2716 Elektrik enerjisi	0	4.799	8.552
4104 Sığır (buffalo dahil) ve at cinsi hayvanların dabaklanmış veya crust (arakurutmalı) post ve derileri	6.303	3.650	7.872
2904 Hidrokarbonların sülfolanmış, nitrolanmış ve nitrozolanmış türevleri	3.529	6.431	7.640
4011 Kauçuktan yeni dış lastikler	15.258	9.981	7.328
6809 Alçı ve alçı esaslı bileşiklerden eşya	3.038	4.380	6.986
4707 Kağıt ve karton döküntü ve kırpıntıları	15.398	5.031	6.950
9619 Hijyenik havlular ve tamponlar, bebek bezleri ve benzeri hijyenik eşya	0	2.634	6.590
1804 Kakao yağı	1.131	2.593	5.810
1212 Keçiboynuzu, deniz otları ve diğer algler, şeker pancarı, şeker kamışı vs.	3.582	4.733	5.335
4112 Koyun veya kuzuların dabaklama veya ara kurutmadan sonra ileri derecede hazırlanmış deri ve köseleleri	3.441	4.238	4.766
0403 Yayık altı süt, pıhtılaşmış süt ve krema,yoğurt,kefir veya diğer fermente edilmiş veya asitliği arttırılmış süt ve krema	498	2.071	4.712
8803 88.01 ve 88.02 Pozisyonlarındaki hava taşıtlarının aksam ve parçaları	80	0	4.654
7208 Demir veya alaşımsız çelikten yassı hadde ürünleri (genişlik >= 600 mm) (sıcak haddelenmiş) (kaplanmamış)	23.546	10.583	4.294
8207 El aletlerinin veya makineli aletlerin değişebilir parçaları	1.922	5.859	4.287
3923 Plastiklerden eşya taşınmasına veya ambalajlanmasına mahsus malzeme, tıpa, kapak, kapsül ve diğer kapama malzemeleri	2.085	3.464	4.273
1703 Şeker ekstraksiyonundan veya rafinajından elde edilen melaslar	2.725	3.960	3.175
2620 Arsenik, metalleri veya bunların bileşiklerini içeren cüruf, küller ve kalıntılar	14.443	6.717	3.142
7209 Demir veya alaşımsız çelikten yassı hadde mamulleri (genişliği > 600 mm, soğuk haddelenmiş, kaplanmamış)	9.714	3.063	2.890
0307 Yumuşakçalar (canlı, taze, soğutulmuş, dondurulmuş, kurutulmuş, tuzlanmış vs.)	2.244	2.722	2.316
0306 Kabuklu hayvanlar (canlı, taze, soğutulmuş, dondurulmuş, kurutulmuş, tuzlanmış veya benzer işlem görmüş)	4.046	2.772	2.279
2523 Çimento	6.613	2.283	2.178

Kaynak: ITC - Trademap

İthalatında Başlıca Ürünler

Cezayir'in 2013 yılı ithalatı bir önceki yıla göre, %9 oranında artarak 54,9 milyar ABD Doları olmuştur. 2013 yılı ithalatının yaklaşık olarak yarısını; makineler, taşıtlar, mineral yağlar, elektrik ve elektronik ekipman ve hububat ithalatı oluşturmaktadır.

İthal Ettiği Başlıca Ürünler (1000 ABD Doları)

GTİP ÜRÜN ADI	2011	2012
TOPLAM İTHALAT	47.219.730	50.369.391
2710 Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	488.589	4.435.882
8703 Binek otomobilleri ve esas itibariyle insan taşımak üzere imal edilmiş diğer motorlu taşıtlar	2.108.502	3.908.651
8704 Eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	1.568.109	2.205.545

GTİP	ÜRÜN ADI	2011	2012
1001	Buğday ve mahlut	2.846.944	2.129.041
7214	Demir veya alaşımsız çelikten çubuklar (dövülmüş, sıcak haddelenmiş, haddeme işleminden sonra burulmuş olanlar dahil)	1.816.199	2.098.417
3004	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	1.618.248	1.754.761
8411	Turbojetler, turbopropellerler ve diğer gaz türbinleri	640.732	525.956
0402	Süt, krema (konsantre edilmiş, ilave şeker veya diğer tatlandırıcı madde içerenler)	1.363.233	1.093.378
7113	Mücevherci eşyası ve aksamı (kıymetli metallere veya kıymetli metallere kaplama metallere)	1.548	31.691
1005	Mısır	998.550	941.875
1701	Kamış/pancar şekeri ve kimyaca saf sakkaroz (katı halde)	1.118.092	960.902
8517	Telefon cihazları, ses, görüntü veya diğer bilgileri almaya veya vermeye mahsus diğer cihazlar	377.339	752.563
2304	Soya fasulyesi yağı üretiminden arta kalan küspe ve katı atıklar	485.076	461.658
8429	Buldozerler, greyderler, toprak tesviye makinaları, skreyperler, mekanik küreyiciler, ekskavatörler, yol silindirleri vb	408.096	530.595
1507	Soya yağı ve fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	614.849	571.851
4407	Uzunlamasına kesilmiş, biçilmiş ağaç; kalınlık > 6 mm	571.911	589.743
8701	Traktörler	366.123	440.729
8504	Elektrik transformatörleri, statik konvertörler (örneğin; redresörler) ve endüktörler	379.979	308.876
3901	Etilen polimerleri (ilk şekillerde)	371.137	392.007
4011	Kauçuktan yeni dış lastikler	308.353	471.276
7308	Demir veya çelikten inşaat ve inşaat aksamı, inşaat için kullanılmak üzere hazırlanmış demir veya çelikten sac, çubuk, vb.	715.820	377.428
8528	Monitörler ve projektörler, televizyon alıcı cihazları	269.947	399.574
7213	Demir veya alaşımsız çelikten filmaşın (sıcak haddelenmiş, kangal halinde)	362.786	372.456
8471	Otomatik bilgi işlem mak. bunlara ait birimler; manyetik veya optik okuyucular, verileri koda dönüştüren ve işleyen mak.	313.790	335.948
2523	Çimento	125.396	253.992
8481	Borular, kazanlar, tanklar, depolar ve benzeri diğer kaplar için musluklar, valfler (vanalar) ve benzeri cihazlar	1.086.620	365.330
8415	Klima cihazları (motorlu bir vantilatör ile nem ve ısıyı değiştirmeye mahsus tertibatı olanlar)	219.395	291.614
8708	Karayolu taşıtları için aksam, parça ve aksesuarlar	316.747	359.663
3907	Poliasetaller, diğer polieterler, epoksi reçineler, polikarbonatlar, alkit reçineler, polialisterler, vb. (ilk şekilde)	288.295	312.937
8705	Özel amaçlı motorlu taşıtlar (kurtarıcılar, vinçli, itfaiye, beton karıştırıcılı, yol süpürme, zift vb taşıtları)	238.981	372.960
2713	Petrol koku, petrol bitümeni ve petrol yağlarının veya bitümenli minerallerden elde edilen yağların diğer kalıntıları	396.220	287.957
8474	Toprak, taş, metal cevheri vb. ayıklama, eleme, tasnif, ayırma, yıkama, kırma, öğütme, yoğurma, kalıplama vb. Makinaları	316.683	344.909
8537	Elektrik kontrol, dağıtım tabloları, panolar, konsollar, kabinler, diğer mesnetler ve sayısal kontrol cihazları	564.117	278.893
8421	Santrifüjler; sıvıların veya gazların filtre edilmesine veya arıtılmasına mahsus makina ve cihazlar	472.749	271.736
8544	İzole edilmiş teller, kablolar ve diğer elektrik iletkenler; tek tek kaplanmış liflerden oluşan fiber optik kablolar	416.506	208.486
0901	Kahve, kahve kabuk ve kapçıkları, içinde herhangi bir oranda kahve bulunup	312.493	338.842

GTİP ÜRÜN ADI	2011	2012
kahve yerine kullanılan ürünler		
8413 Sıvılar için pompalar (ölçü tertibatı olsun olmasın) ve sıvı elevatörleri	551.914	244.723
8702 10 veya daha fazla kişi taşımaya mahsus (sürücü dahil) motorlu taşıtlar	260.444	263.687
8418 Buzdolapları, dondurucular ve diğer soğutucu ve dondurucu cihazlar ve ısı pompaları	217.246	250.023
0713 Kuru baklagiller (kabuksuz) (taneleri ikiye ayrılmış)	286.464	217.485

Kaynak: ITC - Trademap

Başlıca Ülkeler İtibarı ile Dış Ticareti

Cezayir 2013 yılı ihracatının üçte birini İspanya, İtalya ve Birleşik Krallık ile yapmaktadır. Bu ülkelere yapılan ihracatın büyük bir bölümünü ham petrol ve ürünleri oluşturmaktadır. Cezayir'in ihracatında Türkiye, %4 pay ile 9. Sırada yer almaktadır.

Cezayir'in ithalatında Çin ve AB ülkeleri başı çekmektedir. 2013 yılı ithalatta %3,7 pay ile Türkiye 7. sırada yer almaktadır.

Başlıca Ülkeler İtibarı ile İhracat (1.000 ABD Doları)

	2011	2012	2013	2012-13 Değişim (%)	2013 Toplamdaki Pay
TOPLAM İHRACAT	73.436.306	71.865.749	65.998.138	-8,2	
1 İspanya	7.186.051	7.809.365	10.344.328	32,5	
2 İtalya	10.440.847	11.512.555	9.016.807	-21,7	
3 Birleşik Krallık	2.855.041	3.668.058	7.202.280	96,4	
4 Fransa	6.533.567	6.124.176	6.786.095	10,8	
5 ABD	15.127.342	10.778.214	5.340.529	-50,5	
6 Hollanda	4.916.228	5.256.734	4.823.530	-8,2	
7 Kanada	4.458.571	5.082.068	3.054.634	-39,9	
8 Brezilya	3.233.931	3.395.476	2.661.287	-21,6	
9 Türkiye	2.524.922	2.624.563	2.660.820	1,4	
10 Çin	2.173.826	2.596.663	2.181.280	-16,0	
11 Belçika	2.119.179	1.922.622	2.048.929	6,6	
12 Tunus	650.330	1.018.687	1.649.047	61,9	
13 Portekiz	1.848.519	1.710.968	1.603.741	-6,3	
14 Fas	922.068	993.264	1.051.846	5,9	
15 Japonya	235.680	854.486	1.038.756	21,6	

Kaynak: ITC - Trademap

Başlıca Ülkeler İtibarı ile İthalat (1.000 ABD Doları)

	2011	2012	2013	2012-13 Değişim (%)	2013 Toplamdaki Pay
TOPLAM İTHALAT	47.219.730	50.369.391	54.909.973	9,0	
1 Çin	4.737.289	5.964.816	6.827.545	14,5	
2 Fransa	7.115.360	6.433.334	6.257.798	- 2,7	
3 İtalya	4.675.273	5.191.059	5.652.714	8,9	
4 İspanya	3.427.159	4.343.277	5.084.229	17,1	

	2011	2012	2013	2012-13 Değişim (%)	2013 Toplamdaki Pa
5 Almanya	2.558.046	2.591.175	2.861.289	10,4	
6 ABD	2.176.828	1.769.703	2.370.397	33,9	
7 Türkiye	1.398.425	1.798.328	2.077.240	15,5	
8 Arjantin	1.782.413	1.802.686	1.738.555	- 3,6	
9 Brezilya	1.758.802	1.343.769	1.322.162	- 1,6	
10 Hindistan	1.092.577	1.107.591	1.306.679	18,0	
11 Birleşik Krallık	1.011.619	1.283.329	1.176.549	- 8,3	
12 G. Kore	1.615.121	1.290.963	1.124.487	- 12,9	
13 Hollanda	701.636	964.332	1.120.472	16,2	
14 Rusya Federasyonu	268.155	1.207.493	1.017.861	- 15,7	
15 Japonya	1.072.895	929.708	1.002.267	7,8	

Kaynak: ITC - Trademap

GENEL EKONOMİK DURUM

Afrika'nın en geniş topraklarına ve önemli doğalgaz ve petrol rezervlerine sahip Cezayir, söz konusu kıtanın (Güney Afrika, Nijerya ve Mısır'ın ardından) en büyük 4'üncü ekonomisi konumundadır. Cezayir, 22 üyesi bulunan Arap Birliği ülkeleri içerisinde de (Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Mısır'ın ardından) 4'üncü büyük ekonomidir. Ancak, anılan ülke, büyük doğal gaz ve petrol kaynaklarına karşın, kişi başına düşen gelir açısından alt orta gelirli bir ülke statüsündedir. Ülke ekonomisi enerji sektörüne bağımlı olup hidrokarbon ürünleri, ülkenin ihracat gelirlerinin % 97'sini ve GSMH'sinin % 45'ini ve bütçe gelirlerinin 2/3'ünü sağlamaktadır. Bu bağımlılık, petrol fiyatlarındaki değişimlerden büyük ölçüde etkilenen bir ekonomik yapılanmaya sebebiyet vermiştir.

2000'li yılların başından itibaren kademeli bir şekilde serbest piyasa ekonomisine geçiş sürecini yaşayan Cezayir'de, benzer durumdaki diğer ülkelerde olduğu gibi, bu sürecin sıkıntıları halen hissedilmektedir. Zengin doğal kaynaklarına karşın halkın satın alma gücünün çevre ve komşu ülkelere göre düşüklüğü, ülke ekonomisinin sektörel bazda çeşitlendirilerek geliştirilmesine yönelik ulusal ve uluslararası yatırımlardaki yetersizlik, ülkedeki kamu iktisadi teşekküllerinin özelleştirme çalışmalarının çok yavaş ilerlemesi, özellikle enerji sektörü başta olmak üzere kamu kurum ve kuruluşlarındaki yolsuzluk iddiaları, kayıt dışı sektörün büyüklüğü, bölgeler arasında ciddi ekonomik ve sosyal dengesizlikler (özellikle kuzey ve güney) ve genç nüfusta % 30'ları bulan işsizlik bu sıkıntıların başlıca kısmını teşkil etmektedir.

1990 yıllarında ortasından itibaren ticaret politikalarını da serbestleştirmeye başlayan Cezayir, buna karşın, önemli ölçüde ithal ikameci ve korumacı eğilimler gösterebilmektedir. Bu tür tutumlarda, ülkedeki ticaret politikasının belirlenmesinde etkin olan ithalat lobilerine karşın, ulusal bir sanayinin kurulabilmesine yönelik hassasiyetler etkili olmaktadır. Öte yandan, Avrupa Birliği ile 2002 yılında imzalanan ve 2005 yılında yürürlüğe giren Serbest Ticaret Anlaşması ile pek çok sanayi ürününün ithalatında AB ülkeleri menşeli ürünlere indirimli gümrük vergileri uygulanmakta ve bazı ürün gruplarında da bu vergiler hâlihazırda sıfırlanmış bulunmaktadır. Tarım ve balıkçılık sektöründe ise çok kapsamlı olmamakla birlikte karşılıklı kota sistemi uygulanmaktadır.

Yine bu çerçevede, Cezayir 2004 yılında Büyük Arap Serbest Ticaret Bölgesi'ne (GAFTA) üye olmuş, ancak, bu kapsamdaki gümrük tarife indirimleri oldukça geniş muafiyet listeleri 2010 yılında hayata geçirilebilmiştir.

Cezayir parası Dinar konvertibl değildir ve ülkede sıkı bir kambiyo rejimi uygulanmaktadır. Cezayir vatandaşlarının ve yerli şirketlerin döviz bulundurma ve yurt dışına para transferi yasalarla belirli durumlar dışında yasaklanmıştır. Bu durum, uygulamada, paralel para piyasalarının oluşmasına yol açmıştır. Bu çerçevede oluşan kara borsalarda, Merkez Bankası tarafından belirlenen döviz kurları, piyasa fiyatlarından % 30-40 seviyesinde sapma gösterebilmektedir. Burada Cezayir'in dinarı değerli tutma çabası da önemli rol oynamaktadır.

Öte yandan, Cezayir enerji ürünleri ihracatı sayesinde her yıl neredeyse 20-25 milyar Doları bulan bir dış ticaret fazlası vermektedir ve bu sayede son 10 yıldır cari denge düzenli bir şekilde fazla vermektedir.

Ülkenin belli başlı sorunlarından bir tanesi de kayıt dışı sektörün ülke ekonomisinin % 60'ından fazlasını oluşturmasıdır. Nitekim ekonomik aktivitelerin % 90'ından fazlasının nakit para ile gerçekleştirilmesi bunda ciddi bir rol oynamaktadır. Bazı büyük oteller ve alış-veriş merkezleri dışında kredi kartı uygulaması yoktur. Bu bakımdan, Cezayir devletinin vergi gelirleri de daha çok ithalattan alınan gümrük ve katma değer vergileridir. Bu durumun değiştirilmesi ve kayıt dışı sektörle mücadele edebilmek için 2011 yılında işlem türü ne olursa olsun, değeri 500.000 Dinarı geçen bütün ödemelerin banka kanalı ile yapılması zorunluluğu getirilmiştir. Ayrıca, 100.000 Dinarı geçen ödemelerin de çekle yapılması zorunludur. Yine bu kapsamda, kayıt dışı kurulan pazarlar kapatılmakta ve esnafın kayıtlı çalışması için teşvikler sağlanmaktadır.

Cezayir ile ilgili en ilginç verilerden biri ise anılan ülkenin başta enerji ürünleri olmak üzere temel tüketim ürünlerine (buğday, şeker, yağ, vb.) yaptığı yüksek sübvansiyon oranlarına karşın halkın satın alma gücünün halen düşük olmasıdır. Cezayir'in hidrokarbon ürünlerini 650 milyar CD (yaklaşık 8,5 milyar \$) ve elektriğe 150 milyar CD (2,1 milyar \$) sübvansiyon ettiği ve bu tutarın anılan ülkenin GSMH'sinin % 6,6'sına tekabül ettiği bilinmektedir. Cezayir'in, diğer temel tüketim ürünlerine yapılan harcamalarla GSYH'nin % 13'ü tutarında sübvansiyon harcamalarının olduğu, bütçeye dâhil edilmeyen sübvansiyonlarla bu oranın % 30'a yaklaştığı tahmin edilmektedir.

Cezayir'de ekonomik büyüme, büyük oranda petrol fiyatlarına ve yağış düzeyine bağlıdır. IMF verilerine göre, ülkedeki hidrokarbonlar sektörünün istikrarlı büyümesinden dolayı, 2018 yılına kadar GSYH'nin yıllık ortalama %3,7 oranında büyüyeceği ve 2018 yılında GSYH'nin cari fiyatlar bazında 238 milyar doları aşacağı tahmin edilmektedir.

Pazar ile İlgili Bilgiler

Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları

Fikri Mülkiyet Hakları ile ilgili yasal düzenlemeler geliştirilmektedir. Ancak, bu yasalar hala yetersizdir. Özellikle kozmetik, tekstil, ayakkabı, elektrikli ürünler, otomotiv yan sanayii, bilgisayar parçaları, ilaç ve gıda ürünlerinde taklitçilik yaygındır.

Patentler, 7 Aralık 1993 yılında çıkarılan ve “Institut Algérien de Normalisation et de Propriete Industrielle” (INAPI) tarafından hazırlanmış olan bir kanunla korunmaktadır. Söz konusu kanun, Cezayir’in Paris Konvansiyonu’nu ve onun sonradan ortaya çıkan değişikliklerini onaylamaktadır. INAPI, patent talebinin işleme konmasını takiben ve tüm teknolojiler için geçerli olmak suretiyle 20 yıl için patent vermektedir.

Dağıtım Kanalları

İthal edilerek piyasaya arz edilen malların pazarlanması, malların çeşidine göre farklı kanallardan gerçekleşmektedir. Cezayir hükümetinin, merkezi bir satın alma ofisi ya da ihaleler konusunda yetkili bir kurumu yoktur. Devlete ait toptan pazarlama şirketleri ithal gıda maddeleri, tıbbi ve endüstriyel malzeme ve ekipman satmaktadır. Bu ürünler için özel sektör toptancıları da oldukça etkilidir. Hükümet, kamuya bağlı dağıtım kanallarını özelleştirmektedir. Cezayir’in ithalatı serbestleştirmesiyle özel sektöre bağlı birçok mağaza açılmaya başlamıştır. Özel perakende satış birimleri genelde küçük aile işletmeleridir. Söz konusu mağazalar, özellikle gıda ürünleri ve ev aletleri satışı gerçekleştirmektedirler. Perakende satışların tamamına yakını özel sektörün elinde bulunmaktadır. Özel sektör firmaları, ithalatçı-toptancı, ithalatçı-komisyoncu olarak faaliyet göstermektedirler.

Cezayir pazarına, acente, distribütör aracılığı ve ortak yatırım kanallarıyla girilebilir. 1993 yılı yatırım kanununa göre; yabancı tedarikçilerin dağıtım faaliyeti için Cezayir’de yatırım yapma zorunluluğu kaldırılmıştır. Firmalar, yerel acente ve dağıtım şirketlerinden yararlanabilir veya kendi dağıtım şirketlerini kurabilirler. Cezayir yasaları, yabancı şirketlerin ticari acenteler yoluyla kamu ihalelerine teklif vermesini yasaklamıştır.

Cezayir’e doğrudan, sürekli ve büyük miktarlarda satış amacı güden ihracatçılarımız için acenteler iyi bir yoldur. Acenteler, gerek müşteri bulunmasına, gerek Türk ve Cezayirli firmalar arasındaki bağlantıların yürütülmesine önemli katkılar sağlayabilmektedir.

Tüketici Tercihleri

Cezayir, uzun yıllar dışa kapalı kaldıktan sonra son yıllarda sosyal ve ekonomik alanda yaşanan açıklık politikaları sayesinde büyük bir tüketim toplumu olma eğilimine girmiştir. Bu gelişmeler sonucunda, yeni bir kimlik kazanma mücadelesine giren Cezayir’in, sosyal adaletin ve gelir dağılımındaki dengesizliğin giderilmesine yönelik politikalarla, önümüzdeki yıllarda alım gücü artan ve tüketimde de ilerleme kaydeden bir toplum olması beklenmektedir.

Cezayir, refah düzeyi düşük bir ülke olarak gözükmektedir. Ayrıca, işsizlik oranının yüksekliği tüketicinin yapısı ve davranışlarına olumsuz etkileri bulunmaktadır. Ülkenin, uzun yıllar kapalı bir ekonomide yaşamasının da tüketiciler üzerinde birçok etkisi olmuştur. Bütün bu faktörler, Cezayir halkının tercihlerini etkilemiştir. Bu tür bir yapı içerisinde, halk bir malın kalitesi ve fiyatı arasında tercih yapmayı düşünmemekte, doğrudan fiyatı göz önüne almaktadır.

Cezayirli tüketiciler, fiyata karşı hassas, kalite beklentisi nispeten daha az, ülke ve marka tercihi ve bağımlılığı bulunmayan bir tüketici topluluğudur. Bu bağlamda, makul fiyat ve ambalaj koşullarını da sağlamak koşuluyla, Cezayir piyasasında, orta kalite ihraç ürünlerinin şansı fazladır.

Bunların yanı sıra, son yıllarda gerçekleştirilmeye çalışılan dışa açılma neticesinde tüketim isteklerinde büyük artış gözlenmektedir. Halkın, başta Fransız malları olmak üzere Avrupa

mallarına ilgisi çok fazladır. Özellikle, nüfusun genç kesimi Batılı tarzda yaşamaya, giyinmeye özen göstermektedir. Bu nedenle, hazır giyim-konfeksiyon, ayakkabı gibi sektörlerde gençler hedef kitle olarak seçilmelidir. Ancak, tüketicilerin bütün bu batılılaşma, dışa açılma çabalarına rağmen halkın alım gücü hala çok düşüktür.

Bütün bu olumsuzluklara rağmen, Cezayir’de hidrokarbon fiyatlarındaki artışa paralel olarak ekonomik ve sosyal yaşamda görülen iyileşmelerin gelir dağılımını dolayısıyla tüketici profilini olumlu yönde etkileyeceği ve önümüzdeki on yıllık dönemde farklı bir tüketici grubunun oluşacağı tahmin edilmektedir.

Cezayir’de yerleşim bölgeleri itibarıyla piyasanın durumuna bakıldığında ise gerek üretim gerekse tüketim bakımından piyasa faktörlerinin ülkenin kuzeyinde toplandığı görülmektedir. Bunun en önemli nedeni, ülkenin coğrafi yapısıdır. Büyük bir bölümü çöllerle kaplı ülkenin, Cezayir, Oran, Constantine, Annaba gibi şehirleri ve çevreleri ekonomik faaliyetlerin ve büyük tüketici pazarlarının yer aldığı bölgelerdir.

Reklam ve Promosyon

Reklamın ve tanıtım kampanyalarının kamu firmaları üzerinde pek etkisi yoktur. Çünkü bu firmalar, alımlarını daha çok ihale yöntemiyle yapmaktadırlar. Ayrıca, makine ve teçhizat gibi ürünlerin nihai tüketiciye reklam yoluyla tanıtımı fazla etkili olmamaktadır. Fakat, pazar ekonomisini benimseyen Cezayirli tüketiciler üzerinde reklamlar etkili olmaktadır.

Cezayir’de radyo, televizyon ve gazetelerde yayınlanan reklamlar piyasaya yeni giren bir malın tanıtımında etkin bir rol oynamaktadır. Bu nedenle özellikle tüketim maddeleri için reklam etkili bir yöntemdir.

Firmalarımızın Cezayir pazarına açılmasında en etkili yöntemlerden biri de fuar katılımlarıdır. Ekonomik ve ticari ilişkilerde kaydedilen gelişmelerin en önemli göstergelerinden birisi Türk işadamlarının Cezayir’de düzenlenen Fuarlara gösterdikleri ilgidir. Son yıllarda, artan ölçüde Cezayir’deki fuarlara katılan firmalarımız önemli iş bağlantıları gerçekleştirmektedirler.

Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme

Hükümet ithal ürünlere, özellikle tüketim mallarına Arapça etiket konulmasını şart koşmaktadır. Fransızca etiket konulması ise faydalı olacaktır.

Ayrıca, gerek gıda maddelerinde, gerek gıda maddeleri dışındaki mallarda etiketlemeye ilişkin özel kurallar uygulanmaktadır.

Tehlikeli maddeler için etikette toksit madde, yanıcı madde, paslanma, tahriş riskleri vb’leri gösteren semboller bulunmalıdır.

Satış Sonrası Hizmetler

Cezayir’e yatırım malı satan tedarikçilerin bünyesinde satış servisi ve müşteri desteği bulundurulması gerekmektedir. Ürünün alımını takip eden bir yıl içinde satış servisi ücretsiz olup, bunu takip eden süreler için firma ve müşteri arasında teknik yardım anlaşması yapılması gerekmektedir. Yabancı firmalar Cezayir’deki müşterilerine Cezayir’deki irtibat büroları kanalıyla müşteri destek hizmetleri

verebilmektedirler. Söz konusu bürolar herhangi bir ticari faaliyette bulunamamakta, ayrıca ekipman ya da yedek parça ithalatı ve dağıtımını konusunda faaliyet gösterememektedir. Bu tür yan ürünler ancak doğrudan kullanıcının kendisi veya distribütörler kanalıyla ithal edilebilmektedir.

Tüketim ürünlerine yönelik satış servisi Cezayir’de henüz yeni bir kavramdır. Yürürlükteki mevzuata göre ürünün cinsine göre, distribütörler ithal ürünler için 6 aydan 18 aya kadar garanti, yedek parça stoku ve müşterilere satış sonrası hizmet vermek zorundadır.

Ulaştırma ve Taşımacılık Maliyetleri

İstanbul’dan Cezayir’e doğrudan nakliye seferleri bulunmaktadır. İzmir, Mersin gibi limanlardan ise İstanbul aktarmalı olarak Cezayir’e sevkiyat yapılabilmektedir.

Cezayir Limanı, ülkenin ticaret merkezi konumunda olup konteynır trafiğinin yüzde 70’ini karşılamaktadır.

Cezayir’e yapılan doğrudan seferler, İstanbul’dan 6, İzmir’den 4, Mersin’den ise 15 günlük transit sürelerle gerçekleştirilmektedir.

İstanbul’dan deniz yolu ile nakliye, 20’lik konteynır için 1000-1200 ABD Doları, 40’lık konteynır için ise 2000-2400 ABD Doları civarındadır.

Finansal Kiralama (Leasing) ve Franchising

Cezayir Hükümeti, Ocak 1996’da Cezayirli şirketlerin yurt dışında üretilen ekipmanı kiralamalarına olanak tanıyan bir yasa çıkarmıştır. Özel şirketler inşaat makinaları konusunda finansal kiralama ile son derece ilgilidir.

Franchising uygulaması pek fazla bilinmemesine rağmen, bu yönetime duyulan ilgi giderek artmaktadır. Coca Cola’nın Cezayirli bir gıda işleme şirketiyle birlikte kurduğu şişeleme ünitesi başarılı bir franchising örneği olarak gösterilebilir.

Akreditif Kullanımı

2009 Bütçe Kanunu’na ek olarak ve 2014 Ek Bütçe Kanunu’nun 81’inci maddesi çerçevesinde çıkarılan bir kanunlar ile Cezayir’e ithalatta önemli değişiklikler yapılmıştır.

Buna göre:

- 1- Cezayir’e akreditif ödeme yanı sıra vesaik mukabili ödeme ile de ithalat yapmak mümkündür.
- 2- Gıda ve tarım ürünleri dışında kalan tüm ürünler için talep edilen kalite kontrol belgesi için örneği Cezayir Ticaret Müşavirliğimizde (www.musavirlikler.gov.tr) bulunan matbu, örnek bir form belirtilmiştir.
- 3- İthalatçı, malın ithalatından çok önce, iki taraf arasında anlaşıldığını gösteren proforma fatura ile bankaya başvurmak ve ön onay almak zorundadır.

Maliye Bakanlığı kanalı ile bankalara ulaştırılan bir direktifte birinci ve üçüncü maddelerde belirtilen değişikliklerin ancak 3 Ağustos 2009 tarihinden itibaren gerçekleşecek ithalatlarda geçerli olacağı belirtilmektedir.

Kamu İhaleleri

Devlete bağlı kuruluşlar (bakanlıklar, yerel yönetim birimleri ve diğer kamu kuruluşları) herkese açık ihaleler yoluyla yabancı ürünler satın almaktadır. Teklifler doğrudan ihaleyi açan kurum ya da kuruluşa verilmektedir.

İhale ilanlarının takip edilebileceği adresler:

BOMOP bülteni: Fransızca ve Arapça olarak yayınlanan bu haftalık bültende ulusal ve uluslararası ihaleler, süre uzatımları, ön seçim duyuruları gibi tüm duyurulara yer verilmektedir. İnternet üzerinden de erişim sağlanabilmektedir.

<http://www.anep.com.dz> (BOMOP)

- Algeria Tenders : İngilizce ve Fransızca olarak düzenlenmiş bir web sitesidir.

<http://www.algeriatenders.com>

- El- Moudjahid Gazetesi: Fransızca yayın yapan ve Hükümete yakınlığı ile bilinen bu gazetede kamuya ait tüm ihaleler yayınlanmaktadır. Ücretsiz olarak erişim sağlanmaktadır.

<http://www.elmoudjahid.com> (Appels d'offres)

TÜRKİYE İLE TİCARET

Cezayir, Bakanlığımız tarafından 2014-2015 dönemi için Hedef Ülkelerden birisi olarak belirlenmiştir.

Türkiye-Cezayir Dış Ticaret Değerleri (Milyon ABD Doları)

Yıllar	İhracat	İthalat	Hacim	Denge
2001	422	1.064	1.486	-642
2002	514	558	1.072	-44
2003	573	501	1.074	72
2004	806	626	1.432	180
2005	807	862	1.669	-55
2006	1.021	719	1.739	302
2007	1.232	944	2.176	288
2008	1.614	1.588	3.201	26
2009	1.777	769	2.546	1.008
2010	1.505	1.068	2.573	436
2011	1.471	1.150	2.621	320
2012	1.813	925	2.737	889
2013	2.003	714	2.717	1.289
2014	2.083	921	3.004	1.162
2014 (Ocak-Mart)	537	223	759	314
2015 (Ocak-Mart)	462	138	600	324

Kaynak: TÜİK

Türkiye ile Cezayir arasındaki ticarete 2005 yılı öncesinde Cezayir lehine seyreden dış ticaret dengesi, Cezayir'e yapılan ihracatın düzenli olarak her yıl artmasıyla, 2006 yılından itibaren Türkiye lehine fazla vermeye başlamıştır. Türkiye lehine olan dış ticaret dengesi 2014 yılında 1,16 milyar ABD Dolarına ulaşmıştır.

İhracat

2013 yılında Türkiye'den Cezayir'e gerçekleştirilen 2 milyar ABD Dolarlık ihracat, 2014 yılında %4 oranında artarak 2,08 milyar ABD Dolarına yükselmiştir.

Diğer taraftan, kayıt dışı ekonomi kapsamında değerlendirilen bavul ticareti yoluyla da yıllık yaklaşık 100-150 milyon ABD Doları tutarında bir ihracat gerçekleştirildiği tahmin edilmektedir.

Bunun yanı sıra İspanya, Fransa ve İtalya limanları üzerinden ülkemiz menşeli malların « re-export » yoluyla veya Magrep Birliği üyesi ülkelerden transit olarak Cezayir'e geldiği ve bu ticaretin yıllık toplamının yaklaşık 300-350 milyon ABD Doları civarında bir rakama ulaştığı tahmin edilmektedir.

İhraç edilen başlıca ürünler şunlardır;

- Otomotiv ana ve yan sanayi ürünleri (Otomobil, kamyonet, kamyon, minibüs, otobüs, motorlu kara taşıtlarının aksam ve parçaları, lastikler), demir-çelik ürünleri (borular, inşaat aksamı, profiller, ocak, mangal ve soba), elektrik kontrol panoları, kablo, petrol yağları, buzdolabı ve dondurucular, çikolatalı ve kakaolu gıdalar, şekerli mamuller, bisküvi, hazır giyim, klima, halı, tarım ürünleri işleme makineleri, taş, toprak ve cevher işleme makineleri.

Türkiye'nin Cezayir'e İhracatında Başlıca Ürünler (1000 ABD Doları)

GTİP	Ürünler	2012	2013	2014
	TOPLAM İHRACAT	1.813.279	2.002.743	2.083.473
	Binek otomobilleri ve esas itibariyle insan taşımak üzere imal edilmiş diğer motorlu taşıtlar (yarış arabaları dahil)	239.220	289.234	161.774
8703	Elektrik kontrol, dağıtım tabloları, panolar, konsollar, kabinler, diğer mesnetler ve sayısal kontrol cihazları	19.178	110.538	118.379
8537	Demir veya çelikten inşaat ve inşaat aksamı, inşaatta kullanılmak üzere hazırlanmış demir veya çelikten sac, çubuk, vb.	58.755	44.988	65.415
7308	Demir veya çelikten diğer ince ve kalın borular ve içi boş profiller	134.215	149.662	41.140
7306	Buzdolapları, dondurucular ve diğer soğutucu ve dondurucu cihazlar ve ısı pompaları	39.999	38.818	41.109
8418	Mücevherci eşyası ve aksamı (kıymetli metallerden veya kıymetli metallerle kaplama metallerden)	6.930	3.475	38.864
7113	Eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	75.795	52.480	37.955
8704	Tohum, hububat, kuru baklagilleri temizleme, tasnif etme ayıklama ve öğütmeye mahsus makina ve cihazlar	16.425	22.153	37.607
8437	Demir veya çelikten sobalar, mutfak soba ve ocakları,	34.568	24.494	34.816

	barbekü, mangal, gaz ocakları vb ile bunların aksam ve parçaları			
7216	Demir veya alaşımsız çelikten profiller	31.589	28.339	34.801
1806	Çikolata ve kakao içeren diğer gıda müstahzarları	28.564	32.869	31.770
8708	Karayolu taşıtları için aksam, parça ve aksesuarlar	25.335	25.020	31.143
8474	Toprak, taş, metal cevheri vb. ayıklama, eleme, tasnif, ayırma, yıkama, kırma, öğütme, yoğurma, kalıplama vb. Makinaları	21.911	18.006	29.161
1905	Ekmek, pasta, kek, bisküvi ve diğer ekmekçi mamüller, hosti, boş ilaç kapsülü mühür güllacı, pirinç kağıdı vb	27.554	27.158	29.076
5702	Dokunmuş halılar ve dokumaya elverişli maddelerden diğer yer kaplamaları	14.740	22.999	28.307
7207	Demir veya alaşımsız çelikten yarı mamuller	1	183	26.923
8415	Klima cihazları (motorlu bir vantilatör ile nem ve ısıyı değiştirmeye mahsus tertibatı olanlar)	16.677	23.103	25.465
6203	Erkekler ve erkek çocuk için takım elbise, takım, ceket, blazer, pantolon, tulum ve şort (yüzme kıyafeti hariç)	35.729	25.002	24.532
4011	Kauçuktan yeni dış lastikler	24.807	21.913	24.311
9403	Diğer mobilyalar ve bunların aksam ve parçaları	9.196	12.279	23.916
8702	10 veya daha fazla kişi taşımaya mahsus (sürücü dahil) motorlu taşıtlar	27.512	25.399	23.261
8543	Kendine has fonksiyonlu diğer elektrikli makina ve cihazlar	49	141	22.224
8705	Özel amaçlı motorlu taşıtlar (kurtarıcılar, vinçli, itfaiye, beton karıştırıcı, yol süpürme, zift vb taşıtları)	8.536	6.646	21.549
3917	Plastikten hortumlar, borular ve bağlantı elemanları (manşon, nipel, dirsek, flanşlar, vb.)	7.689	12.331	20.629
6208	Kadınlar ve kız çocuk için fanila, kaşkorse, kombinezon, jüp veya jüpon, slip ve külot, gecelik, pijama, lizöz vb.	6.829	12.951	19.800
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	22.610	64.623	19.536
8479	kendine özgü bir fonksiyonu olan diğer makinalar ve mekanik cihazlar	8.558	9.299	18.255
8544	İzole edilmiş teller, kablolar ve diğer elektrik iletkenler; tek tek kaplanmış liflerden oluşan fiber optik kablolar	36.972	22.103	18.049
7208	Demir veya alaşımsız çelikten yassı hadde ürünleri (genişlik \geq 600 mm) (sıcak haddelenmiş) (kaplanmamış)	246	0	16.282
5603	Dokunmamış mensucat (emdirilmiş, sıvanmış, kaplanmış veya lamine edilmiş olsun olmasın)	10.049	15.503	15.571
8504	Elektrik transformatörleri, statik konvertörler (örneğin; redresörler) ve endüktörler	9.663	15.054	15.309
2102	Mayalar ve cansız diğer tek hücreli mikroorganizmalar	11.665	15.853	15.147
8429	Buldozerler, greyderler, toprak tesviye makinaları, skreyperler, mekanik küreyiciler, ekskavatörler, yol silindirleri vb	12.702	11.606	14.706
6006	Diğer örme mensucat	18.708	15.983	14.065
6204	Kadınlar ve kız çocuk için takım elbise, takım, ceket, blazer, elbise, etek, pantolon etek, vb.(yüzme kıyafetleri hariç)	7.137	26.689	13.663
1704	Kakao içermeyen şeker mamulleri (beyaz çikolata	11.048	17.104	13.580

	dahil)			
7305	Demir veya çelikten diğer ince ve kalın borular (dikişli, perçinli) (kesitleri daire şeklinde, dış çapı > 406,4 mm)	23.381	22.477	13.576
7214	Demir veya alaşımsız çelikten çubuklar (dövülmüş, sıcak haddelenmiş, haddeme işleminden sonra burulmuş olanlar dahil)	8.547	5.603	13.575
7210	Demir veya alaşımsız çelikten yassı hadde mamulleri, genişliği 600 mm veya daha fazla olanlar (kaplanmış olanlar)	5.192	10.438	13.312
8528	Monitörler ve projektörler, televizyon alıcı cihazları	9.215	3.045	12.846

Kaynak: ITC- Trademap

İthalat

2012 yılında 924 milyon ABD Doları olan Cezayir'den ithalatımız, 2013 yılında %22,7 oranında gerileyerek 714 milyon ABD Doları olmuştur.

Türkiye'nin Cezayir'den ithalatında önem arz eden ürünler, petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar, petrol yağları, kimyasal gübreler, fosfat ve amonyaktır.

Türkiye'nin Cezayir'den İthalatında Başlıca Ürünler (1000 ABD Doları)

GTİP	Ürünler	2012	2013	2014
	TOPLAM İTHALAT	925.205	714.092	920.989
2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	846.311	673.517	853.527
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	58.475	10.353	30.341
2814	Saf amonyak veya amonyağın sulu çözeltileri	0	6.498	16.461
2510	Tabii kalsiyum fosfatlar, tabii alüminyum kalsiyum fosfat ve fosfatlı tebeşir	3.354	8.456	6.247
2804	Hidrojen, asal gazlar ve diğer ametaller	1.450	1.663	6.021
4104	Sığır (buffalo dahil) ve at cinsi hayvanların dabalıyılmış veya crust (arakurutmalı) post ve derileri	908	1.493	2.160
7321	Demir veya çelikten sobalar, mutfak soba ve ocakları, barbekü, mangal, gaz ocakları vb ile bunların aksam ve parçaları	2	2	935
8537	Elektrik kontrol, dağıtım tabloları, panolar, konsollar, kabinler, diğer mesnetler ve sayısal kontrol cihazları	0	0	772
3102	Azotlu mineral veya kimyasal gübreler	7.440	9.368	654
7108	Altın (platin kaplamalı altın dahil) (işlenmemiş veya yarı işlenmiş ya da pudra halinde)	1.438	621	471
3004	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	0	0	402
7113	Mücevherci eşyası ve aksamı (kıymetli metallere veya kıymetli metallere kaplama metallere)	0	0	393
3926	Plastikten diğer eşya	26	10	368
9619	Hijyenik havlular ve tamponlar, bebek bezleri ve benzeri hijyenik eşya	324	261	331
3915	Plastikten döküntü, kalıntı ve hurdalar	488	309	322
4707	Kağıt ve karton döküntü ve kırıntıları	0	0	316
5101	Yün ve yapağı (kardesiz/taranmamış)	239	47	192

0804	Hurma, incir, ananas, avokado ve guava armudu, mango ve mangost (taze/kurutulmuş)	118	0	168
9701	Tamamen elle yapılmış yağlı boya, karakalem ve pastel resimler, kolajlar vb dekoratif plakalar	0	0	139
1212	Keçiboynuzu, deniz otları ve diğer algler, şeker pancarı, şeker kamışı vs.	0	48	114
4106	Diğer hayvanların dabaklanmış veya crust (ara kurutmalı) post ve derileri	261	75	95
8716	Römorklar ve yarı römorklar; hareket ettirici tertibatı bulunmayan diğer taşıtlar; bunların aksam ve parçaları	0	0	61
5601	Dokumaya elverişli maddelerden vatka ve vatkadan mamul eşya	0	1	59
5702	Dokunmuş halılar ve dokumaya elverişli maddelerden diğer yer kaplamaları	0	0	51
6208	Kadınlar ve kız çocuk için fanila, kaşkorse, kombinezon, jüp veya jüpon, slip ve külot, gecelik, pijama, lizöz vb.	0	0	41
8455	Metalleri haddeleme makinaları ve bunların silindirleri	0	0	39
4105	Koyun ve kuzuların dabaklanmış veya crust (ara kurutmalı) derileri	575	94	37
8412	Diğer motorlar ve kuvvet hasil eden makinalar	0	0	34
3923	Plastiklerden eşya taşınmasına veya ambalajlanmasına mahsus malzeme, tıpa, kapak, kapsül ve diğer kapama malzemeleri	0	29	30
8437	Tohum, hububat, kuru baklagilleri temizleme, tasnif etme ayıklama ve öğütmeye mahsus makina ve cihazlar	0	0	26
2001	Sebze, meyve, sert kabuklu meyve ve yenilen diğer bitki parçaları (sirke/asetik asitle hazırlanmış veya konserve edilmiş)	0	0	25
4803	Tuvalet ve yüz temizliği için ince kağıt, havlu veya kağıt peçete vb. Kağıtlar	0	0	24
3214	Macunlar, reçineli çimentolar ve boyacılıkta kullanılan dolgu ve sıvama maddeleri	0	0	21
8538	Esas itibariyle 85.35, 85.36 veya 85.37 pozisyonlarında yer alan cihazlarda kullanılmaya uygun aksam ve parçalar	0	0	21
3210	Diğer boya ve vernikler, derilerin finisajında kullanılan müstahzar sulu pigmentler	0	0	15
3506	Diğer müstahzar tutkallar, yapıştırıcılar	0	0	11
3215	Matbaa, yazı, çizim ve diğer mürekkepler	0	0	10
8536	Gerilimi 1000 voltu geçmeyen elektrik devresi teçhizatı (anahtarlar, röleler, sigortalar, fişler, kutular vb)	7	29	8
2402	Tütün/tütün yerine geçen maddelerden purolar, sigarillolar ve sigaralar	9	6	7
8413	Sıvılar için pompalar (ölçü tertibatı olsun olmasın) ve sıvı elevatörleri	0	7	6

Kaynak: ITC- Trademap

İŞADAMLARININ PAZARDA DİKKAT ETMESİ GEREKEN HUSUSLAR

Genel Ticaret Politikaları

Cezayir, 2000'li yılların başından itibaren siyasi istikrarın sağlanması ve enerji ürünlerinin fiyatlarındaki artış sayesinde güçlenen ekonomisi ile Afrika kıtasının önemli pazarlarından birisi konumuna gelmiştir. Bu kapsamda, ülke ekonomisinin uluslararası ekonomiye daha çok entegre olarak serbestleştirilmesi ve devletin ekonomik hayattaki rolünün azaltılmasına yönelik politikalar ön plana çıkmış olup Avrupa Birliği (2005) ve Arap Birliği (2009) ile Serbest Ticaret Anlaşmaları yürürlüğe konulmuştur. Öte yandan, söz konusu ülke DTÖ'ye hâlihazırda üye olmamakla birlikte ilk üyelik başvurusunun yapıldığı 1987 yılından bu yana müzakereler devam etmektedir.

Arap Birliği ile 1981 yılında imzalanan anlaşmaya ve bu anlaşmanın 2004 yılında onaylanmasına rağmen, Büyük Arap Serbest Ticaret Bölgesi (GAFTA) kapsamındaki gümrük tarife indirimleri oldukça geniş muafiyet listeleri dâhilinde ancak 2009 yılında hayata geçirilebilmiştir.

İthalat Lobileri

Cezayir ekonomisi genel olarak değerlendirildiğinde, enerji ürünlerine bağımlı olan ülke ekonomisinde enerji dışı imalat sanayinde devletin halen etkin olduğu ancak ticaretin (ve özellikle dış ticaretin) özel sektörün denetiminde olduğu görülmektedir. Devlet sadece bir takım temel tüketim maddelerinin (buğday, şeker, pirinç, vb. gibi) ithalatında etkindir.

Bu kapsamda, Cezayir'de ekonomik kararların alınmasında oldukça etkili olan ithalat lobisi bir kaç işadammının ve eski yüksek rütbeli askerden oluşmaktadır. Anılan lobinin başta Fransa olmak üzere Batılı bazı ülkelerle olan yakın ve tarihsel ilişkileri, dış ticarete bu ülkelerin tercih edilmesine yol açmaktadır.

Öte yandan, Cezayir'de perakende sektöründe birçok küçük ölçekli ticari işletme mevcuttur. Bu şirketlerin çoğalmasında kayıt dışı sektörü yaygınlaştırmıştır. Kayıt dışı sektörün ülke ekonomisinin % 60'ından fazlasını kapsadığı tahmin edilmektedir.

Yatırım ve Dış Ticaret Şirketlerinde Yerli Ortak Şartı

Cezayir'de ulusal ekonominin enerji dışı sanayinin çeşitlendirilmesi suretiyle güçlendirilmesini teminen Doğrudan Yabancı Yatırımların (DYY) teşvik edilmesi ekonomi politikasının öncelikleri arasında yer almaktadır. Buna karşın, yabancı yatırımların katma değeri yüksek sektörlerde, istihdam yaratan, teknoloji transferi sağlayan, sadece ithal ikameci saiklerle iç pazarı değil ihracatı hedefleyen bir yapıya kavuşması da arzulanmaktadır. Bu çerçevede; 2008 yılında yabancı yatırımlara yukarıda yer verilen kriterler doğrultusunda bazı düzenlemeler getirilmesi gündeme gelmiştir. 2009 Katma Bütçe Yasası'nın 58'inci Maddesi; Cezayir'de imalat ve hizmet sektörlerinde yatırım gerçekleştirecek yabancı şirketlerin şirket sermayesinde en çok % 49 oranında pay sahibi olabileceğine ve söz konusu şirketin % 51'inin Cezayirli ortağın (veya ortakların) hâkimiyetinde olabileceğine hükmetmektedir. Cezayirli yetkililerce, bu yasanın başlıca amacının teknoloji transferini hızlandırmak olduğu ifade edilmektedir. Bu şekilde, yabancı sermayenin yerel ekonomiye daha çabuk entegre olabileceği ve şirket karlarını ancak şirket sermayesindeki payı oranında yurtdışına çıkarabileceğinden Cezayir ekonomisine daha çok katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Öte yandan, dış ticaret şirketlerinde ise yabancı yatırımcılar en çok % 70 oranında pay sahibi olabilmektedir. Bu sebeple anılan ülkede bir dış ticaret şirketi kurup ihracat-ithalat

yapmak isteyen bir girişimci en az şirket sermayesinin en az % 30'unu bir Cezayir ortağa vermek durumundadır.

Bu kapsamda, ülke dışına kar transferi sadece getirilen sermaye ile orantılı bir şekilde mümkün olabilmektedir. Ancak, ithal edilen malın yurtiçinde satışından doğan kazancın yurtdışına transfer edilmesi mümkün değildir. Ayrıca, her türlü şirket karları ve kazançlarının yurtdışına transferi sadece Merkez Bankası'nın onayı ile mümkündür.

Söz konusu yasaya göre bu yasanın yürürlüğe girdiği tarihten önceki yatırımlar bu kapsamda değerlendirilmemekle birlikte her iki yılda bir yenilenen ticaret sicil kaydında, şirketin hisse senedi yapısında da bir değişiklik olması durumunda yeni hükme istinaden bir düzenlemeye gidilmesi gerekmektedir.

Yine söz konusu mevzuat hükümleri kapsamında, Cezayir yasalarına göre yabancı bir firmanın Cezayir'de şube açma hakkı yoktur. Bu bakımdan, firmalarımız söz konusu pazarda bulunamadıklarından ancak fuarlar, pazar araştırmaları ve ticaret heyetleri vasıtası ile potansiyel müşterilerine ulaşmaya çalışmaktadırlar.

Yerel İşçi Çalıştırma

Firmalarımız müteahhitlik projeleri kapsamında Türkiye'den getirdikleri işçilerle ilgili olarak kota kısıtlamalarına (Bu çerçevede; 1 Türk işçiye karşılık en az 3 veya 5 Cezayirli işçi çalıştırma zorunluluğu getirilmektedir.) maruz bırakılmaktadırlar. Cezayir makamları ayrıca projeler kapsamında talep edilen Türk işçi sayılarını düşük tutarak yerli işçi çalıştırılmasını sağlamaya çalışmaktadır.

Kambiyo Rejimi, Bankacılık Sektörü ve Para Transferleri

Cezayir parası Dinar konvertibl değildir ve ülkede sıkı bir kambiyo rejimi uygulanmaktadır. Cezayir vatandaşlarının ve yerli şirketlerin döviz bulundurma ve yurt dışına para transferi yasalarla belirli durumlar dışında yasaktır.

Bu nedenle havaalanında ve karayolu ile gelindiğinde sınırda, gümrük memuru tarafından "deklarasyon" sorulduğunda, ya da sorulmasa bile, beraberinde getirilen dövizin "1000 Avroyu aşması durumunda" deklare edilmesi gerekmektedir. Bunun için havaalanında pasaport kontrolünün hemen çıkışındaki bankoda form (2 adet) doldurulması gerekmektedir. Bu noktanın geçilerek dövizin beyan edilmemesi ve hem giriş ve hem çıkış sırasında bu dövizin kontrol ile tespit edilmesi halinde miktara bakılmaksızın dövize el konulabilmekte ve tespit edilen miktarın iki katı para cezası ve ayrıca hapis cezası söz konusu olabilmektedir.

Uygulanan sıkı kambiyo rejimi, paralel para piyasaların oluşmasına yol açmıştır. Bu çerçevede oluşan kara borsalarda, Merkez Bankası tarafından belirlenen döviz kurları, piyasa fiyatlarından % 30-40 seviyesinde sapma gösterebilmektedir. Burada Cezayir'in dinarı değerli tutma çabası da önemli rol oynamaktadır. Bu politikalar sonucunda oluşan paralel piyasalarda Dinar aşırı değerlenmekte ve uygulanan sıkı kambiyo rejimi, amaçlanan politikaların aksine (yurtdışına döviz çıkışını kısıtlamak), paradoksal bir biçimde ithalatı teşvik etmektedir.

Cezayir’de mevcut durum itibariyle devlet bankalarının verimsiz ve hantal oluşu, özel bankaların yetersizliği ve yasal düzenlemelerin tam olarak uygulamaya aktarılamamış olması nedeniyle özellikle kambiyo, akreditif, dış krediler ve para transferleri gibi uluslararası bankacılık işlemleri oldukça yavaş yürümektedir.

Ayrıca, Türkiye ile Cezayir arasında ortak banka olmadığından, firmalarımız anılan ülkede aracı bankalar kanalı ile çalışmaktadırlar.

Cezayir ile Türk bankaları arasında muhabirlik ilişkisi bulunmamaktadır. Cezayir bankaları, Türk bankaları tarafından verilen teminat mektuplarını kabul etmediğinden Türk firmaları, üstlendikleri projeler kapsamında vermek zorunda oldukları kati ve avans teminat mektuplarını uluslararası bankalar aracılığıyla düzenlemek zorunda kalmaktadır.

Akreditif Mektubu ile Ödeme

Cezayir’de 2009 yılı Ek Bütçe Yasası’nda (2009 Yılı 69. Md.) yapılan bir düzenleme ile ithalatta sadece akreditif mektubu ile ödeme zorunluluğu getirilmiştir (Öte yandan, 2011 yılında yapılan bir düzenleme ile Cezayirli üretici firmalara vesaik mukabili ödeme serbestisi de tanınmıştır). Böylece, Cezayirli makamlar ithalat işlemleri ve yurtdışına döviz çıkışı üzerindeki kontrollerini arttırmayı hedeflemektedirler. Ancak akreditif mektubu, her ne kadar ihracatçıları en çok güvence altına alan ödeme şekli olsa da, bazı yüksek tutarlı ürünlerin (makina parkı, un değirmeleri, vb. gibi) üretimi için ön ödeme gerekmesine karşın, akreditifli ödeme de bunun mümkün olmaması sebebiyle firmalarımız sıkıntı yaşayabilmektedirler. Nitekim söz konusu ödeme şeklinde, ürün Cezayir limanlarına gelmeden para transferi mümkün olmamaktadır.

Cezayir’de para transferleri, uluslararası bankacılıktaki ortalama süreleri oldukça aşacak bir şekilde önemli gecikmelerle gerçekleştirilebilmektedir. Nitekim para transferinde, Cezayir Merkez Bankası’ndan izin alınması uzun süreler alabilmektedir. Bu kapsamda, akreditif mektuplarının en erken 20 gün içerisinde açılabilirdiği bilinmektedir.

Öte yandan mer’i mevzuat hükümleri çerçevesinde ithalattaki bütün evrakların temin edilmesi bankaların sorumluluğunda olduğundan, Cezayirli bankalar, ihtiyaten, ithalatçılardan temini gerekmeyen evraklar talep edebilmektedir.

Gümrük Tarifeleri

Cezayir’e ihracat yapan firmalarımızın karşılaştıkları en ciddi sorun, anılan ülke ile Türkiye arasında Serbest Ticaret Anlaşması (STA) olmaması sebebiyle ödenen yüksek gümrük tarifeleridir. Yüksek gümrük tarifelerini ödemek istemeyen Cezayirli ithalatçıların, firmalarımızdan düşük bedelli fatura kesmesini talep ettikleri, Cezayir gümrüklerinde bu düşük faturaların tespit edilmesi halinde ise ihraç konusu ürünlere uzun teftiş süreçleri sonucunda Cezayirli makamlarca el konulduğu bilinmektedir.

Gümrük Formaliteleri

Cezayir’de ürünün gümrük vergisi ile KDV oranları bindirilmiş fatura bedeli üzerinden % 2,5 oranında gümrük işlemleri harç bedeli hesaplanmaktadır.

Cezayir’de gümrük prosedürleri uluslararası teamüllerin oldukça üzerinde sürelerde gerçekleşmektedir. Bu çerçevede; bütün evrakları temin edilmiş olmasına karşın bir konteynerin en erken 15-20 gün içerisinde gümrükten çekilebildiği ifade edilmektedir. Bu bakımdan, malın 3 işgünü içerisinde çekilememesi halinde demuraj bedeli işletilmeye başlanmaktadır.

Ayrıca, konteynerlerin gümrükleme işlemlerinde, farklı limanlarda gümrüklemeye izin verilmediğinden parsiyel taşımacılık yapmak zorlaşmaktadır.

Etiketleme

Cezayir’de ithal ürünlerin üzerinde ithalatçı ve ürünün spesifikasyonlarına ilişkin olarak düzenlenen etiketlerin Arapça olması zorunluluğu vardır.

Kalite Kontrol Belgesi

Cezayir’de ödeme sırasında aranan belgelerden bir tanesi de kalite kontrol belgesidir. Bu belge Cezayirli bankalar tarafından da talep ediliyordu. Ancak 2011 yılında bu belgenin bankalarca aranmasına son verilmiş olmasına karşın Cezayirli bankaların bu belgeyi firmalarımızdan halen talep ettikleri görülmektedir.

Öte yandan söz konusu belge gümrük idarelerince talep edilmektedir. Bu belgenin bir çok ürün grubunda (özellikle direk tüketicinin kullanımına sunulan insan sağlığı, güvenliği ile çevrenin korunması açısından yüksek riskli ürün gruplarında) Cezayir makamlarınca onaylanmış kuruluşlarca (SGS, Lloyds, Veritas,...) temin edilmesi gerekebilmektedir. Bir takım ürün gruplarında ise firmanın kendisi tarafından da bu belge düzenlenebilmektedir.

Uygunluk Belgesi

Cezayir’de bir takım ürün gruplarında yine başlıca kalite kontrol şirketlerince düzenlenen uygunluk belgesi aranmaktadır. Söz konusu ürün grupları; kozmetik ve kişisel bakım ürünleri, otomotiv yedek parçaları, gazla kullanılan teçhizatlar, elektrikli ev aletleri, tekstil ve konfeksiyon, oyuncaklar, vanalar, elektrikli ekipmanlar.

Haberleşme

Cezayir’de internet olanakları gerek hız gerekse kalite gibi kriterler açısından oldukça zayıftır. Halihazırda en yüksek internet hızı 2 mega bit olup internet hizmetleri gün içerisinde uzun süreler kesilebilmekte veya yavaşlayabilmektedir.

Ayrıca Cezayirli firmaların e-posta kullanımının zayıf oluşu da hem iletişim kurulamamasına sebebiyet vermekte hem de telefon ve faks aracılığıyla iletişim kurulmasına zorladığından ekstra maliyetlere yol açmaktadır.

Postaneler dışında, kart ve dinarla çalışan uluslararası telefon görüşmesi yapılabilecek telefon kulübelere büyük otellerde ve merkezi yerlerde rastlamak mümkündür. Bunların yanı sıra, özel sektör tarafından çalıştırılan “taxiphone” diye adlandırılan yerlerde Cezayir Dinarı ile telefon görüşmesi yapılabilir. Otellerin hemen hepsinde uluslararası telefon ve faks imkanı mevcuttur. Ancak ücretleri postane ve taxiphone'lara göre pahalıdır. Diğer yandan Türk GSM servis operatörü Turkcell, Cezayir'deki devlete ait tekel konumundaki GSM servis operatörü olan “Ministre des Postes et Telecommunications (AMN)” ile bir uluslararası dolaşım (roaming) anlaşması imzalamıştır.

Cezayir'de sık sık adres ve telefon değişiklikleri yaşanmaktadır. Bunun yanı sıra işyerlerinin özellikle vergi uygulamaları dolayısıyla kısa süreler içerisinde (genellikle 2 yıl) kapandığı ve başka bir isim altında yeniden açıldığı görülmektedir. Bu nedenle bilinen ya da belirtilen adreslere/telefonlara ulaşabilmek her zaman mümkün olamamaktadır.

İnternet kullanımı hızlı olarak artmaktadır. Ulusal yayın sistemi, üç radyo kanalı ve bir televizyon kanalını içermektedir. Bu televizyon yayını, ülkenin en uzak köşelerine ulaşacak şekilde genişletilmektedir.

Ulaştırma Altyapısı

Malumları olduğu üzere Cezayir 108 bin km'lik karayolu ile Afrika kıtasının en geniş karayolu ağına sahiptir. Öte yandan 13'ü uluslararası olmak üzere 35 hava alanı vardır. Cezayir'e ihracat ve bu ülkeden ithalat ise 11 tane ticaret limanı vasıtası ile gerçekleştirilmektedir. Bu limanlar; **Alger, Oran, Annaba, Skikda, Arzew/Bethioua, Béjaïa, Mostaganem, Ghazaouet, Jijel, Ténèsve Dellys** limanlarıdır.

Cezayir'e halihazırda THY her gün 1 sefer gerçekleştirmekte, Cezayir Havayolları (Air Algerie) ise Türkiye'ye haftada 3 uçuş gerçekleştirmektedir. Bu uçuş sayısı talebin çok altında olduğundan bilet fiyatları çok yüksek tutarlara çıkabilmektedir.

Ancak, Sayın Başbakanımızın Cezayir ziyareti sonrası THY seferlerinin bu yılın Ağustos ayından itibaren günlük 2'ye ve gelecek yılın Mart ayından itibaren de 3'e çıkartılması ve Air Algerie'nin de Türkiye'ye daha fazla sayıda sefer düzenlemesi kararlaştırılmıştır. Ayrıca, Cezayir'in Oran ve Konstantin şehirlerine de THY'nin günlük seferler düzenlemesi konusunda mutabık kalınmıştır.

Vize

Cezayir'e seyahat edebilmek için Türkiye'de Cezayir Ankara Büyükelçiliği veya İstanbul Başkonsolosluğu'ndan vize almak gerekmektedir. İki tür vize söz konusudur: İş Vizesi ve Çalışma Vizesi. İş vizesi en fazla 3 aylığına düzenlenmektedir.

Umuma Mahsus Pasaport hamilleri vizeye tabidir. Diplomatik, Hizmet ve Hususi Pasaport hamilleri anılan ÷lkeye yapacakları üç aya kadar ikamet süreli seyahatlerinde vizeden muaftır. Cezayir Konsolosluğu vize için davetiye talep etmektedir. Vizeler, Cezayir Konsolosluğu tarafından genellikle 1 aylık verilmektedir.

÷lkeye girişte yolcular için şahsi eşya muafiyeti vardır. ÷lkeye sokulan paranın ve altın, platin gibi ziyinet eşyasının gümrüğe yazılı olarak deklere edilmesi gerekmektedir. Bu formalitelerden sonra Havaalanında veya liman girişinde bulunan banka şubelerinden getirilen dövizin bozdurulması tavsiye edilmektedir. ÷lkeden çıkışta döviz deklarasyonu ve döviz bozdurma belgesi istenebilmektedir.

Yabancı Dil

Cezayir’de resmi dil Arapça olmakla birlikte, ticari hayatta Fransızca oldukça yaygın bir şekilde kullanılmaktadır.

Öte yandan, ÷lkede kullanılan “Derce” denilen Arapça aksanı Arapça, Berberice ve Fransızca karışımı bir dil olup ÷lkemizde Arapça bilen personelin dahi Cezayirlilerle sağlıklı bir şekilde iletişim kuramadıkları gözlemlenmektedir.

Hukuki Yapı

Cezayir’de yasal sistem, Fransız ve İslam Hukuku’na dayanmaktadır. Mahkemeler çok yavaş çalışmakta ve hukuki kararlar tam olarak işletilememektedir. Yabancı firmaların, ÷lke ile ticari ilişkilerindeki ihtilaflardan doğan hukuki davalarda, yabancı firma lehine karar alınsa dahi, hukuki kararların uygulanması aşamasında sorunlar yaşanabilmektedir.

Güvenlik

÷lkede genel olarak bir güvenlik sorunu bulunmamaktadır. Buna karşın, seyahatlerde başkent ve büyük kentler dışında dikkatli olunmasında fayda gör÷lmektedir. Kent merkezleri de dahil olmak üzere belirli bölgelerde takım elbise ile dolaşılması yerine daha rahat ve daha az dikkat çekici giyim tarzının seçilmesi tercih edilmelidir.

Elde cep telefonu, çanta, fotoğraf makinası vb. gibi eşyalarla dolaşılması da tavsiye edilmemektedir. Para ve benzeri değerli şeyler topluca üste alınmamalı, el çantası, portföy gibi saklama materyallerinin kullanılmamasının can ve mal güvenliği açısından önemli olduğu düşün÷lmektedir.

Çalışma Saatleri

Cezayir GMT+1 saat dilimindedir. Anılan ÷lkede resmi çalışma saatleri 8:30-17:00, özel sektörde ise 08:00-16:30 arasındadır. Yazın ise iş çıkış saatleri 15:30’a çekilmektedir. Türkiye ile Cezayir arasında, ÷lkemizde yaz saati uygulaması geçerli iken 2, kış saati uygulaması uygulanırken 1 saat zaman farkı bulunmaktadır. Cuma ve Cumartesi günü hafta sonu tatilidir. Özellikle Cuma günü

hayat neredeyse durmaktadır. Bu çerçevede firmalarımızın iş seyahatlerini tertip ederken hafta sonuna denk gelecek şekilde bir seyahat planlaması yapmamaları tavsiye edilmektedir.

Ülkede tüm İslami bayramlar, ay takvimine göre kutlanmakta olup her yıl dini bayramların tarihi değişiklik göstermektedir. Dini bayramlar: Ramazan Bayramı; Kurban Bayramı, Hicri Yılbaşı.

Diğer tatiller: 1 Ocak (Yeni Yıl); 1 Mayıs (İşçi Bayramı); 5 Temmuz (Bağımsızlık Günü); 1 Kasım (Devrimin Yıldönümü).

İş Görüşmeleri

Her türlü görüşmeden önce randevu alınmasında fayda görülmektedir. Cezayir’de yaşanan trafik problemi ve başkente çok sıkı polis kontrolü nedeni ile randevuların zamanında gerçekleştirilmesi sorun olabilmektedir. Bu açıdan Cezayirlilerin randevularına sık sık geç gelmekte olduğunun bilinmesinde fayda görülmektedir.

Firmalarımızın randevularına geç gelen Cezayirliler karşısında sabırlı olması, görüşme sırasında firmaların kültürel özellikleri izlenerek mümkünse yerel dil ile (Arapçanın şivesi olan Darja) iletişim kurulması tavsiye edilmektedir. Bunun yanında ticari hayatta Fransızca yaygın olarak kullanılmaktadır. Öte yandan, Cezayir’in bazı berber (kabil) bölgeleri Arapçayı genellikle kullanmamaktadır (Bejaja, Tiziouzu gibi). Firmalarımızın, Arapça veya Fransızca bilen personelleri olmaması halinde muhakkak tercüman ile görüşme yapmaları önerilmektedir. Tercüman temini konusunda Müşavirliğimize başvuruda bulunan firmalarımıza yardımcı olunmaktadır.

Cezayirli firmaların faks, e-posta ile kendilerine yapılan iş tekliflerine zamanında ve çoğu kez de hiç cevap vermedikleri bilinmektedir. Bu çerçevede sonuç vermesi istenen ciddi pazar araştırmalarının anılan ülkeye gelinerek yapılmasında fayda görülmektedir.

Cezayir’de firmaların genellikle söz ile mutabık kalınan hususların yazıya dökülmesi aşamasında değişik tavırlar alabildiği izlenmiştir. Bu nedenle, iş bağlantısı yapan firmanın yazılı bir sözleşme ile mutabakat sağlaması tavsiye edilmektedir. Cezayirli muhataplarının güvenlerini ve yakınlıklarını temin etmek adına, Türkiye’ye davet ederek, kapasitelerini ispatlamaları önem arz etmektedir.

Cezayirlilerin Türk insanına karşı sıcak ve samimi olmalarına karşın, özellikle iş tecrübesi fazla olmayanların Türkiye ve Türk ürünü hakkında kanaatlerinin yeterli olmadığı düşünülmektedir.

Cezayir’in ülke telefon kodu 00 213 olup sabit telefon numaraları “0” ve şehir kodu dahil olmak üzere 7, cep telefonu numaraları ise “0” dahil 10 hanelidir.

Cezayir’de en çok yapılan hatalar

- Ülkenin yaygın dillerinden birini (Arapça-Fransızca) bilmeyen uzmanlar veya idareciler vasıtası ile iş görüşmesi yapılması,
- Cezayirli ya da Türk tanıdıklara aşırı güvenilerek söz ile iş yapılması,

- Havaalanında döviz deklarasyonunda bulunulmaması,
- Cezayir mevzuatının gümrükleme hususlarını bilinmeden ya da hafife alınarak, mevzuata uygun olmayan malların gümrüklenmesi,
- Doğru iş partnerinin seçilmesinde yeterince titizlik gösterilmemesi,
- Ürün tanıtımı ve pazar ziyareti konusunda yeterince donanımlı olunmaması, bu konunun ihmal edilmesi,
- Her ziyaretin potansiyel bir alışveriş yapılması olarak görülmesi ve mutlaka iş akdi kurulması konusunda gösterilen sabırsızlık,
- Bazı akreditif işlemlerinin tatil sezonu, teknik yetersizlik vs. gibi nedenlerle uzaması sebebiyle müşterinin çok hızlı hareket etmeye itilmesi ve bunun sonucunda da kaybedilmesi.

IRAK

IRAK ÜLKE RAPORU

Genel Bilgiler

Coğrafi Konum

Bir Ortadoğu ülkesi olan Irak, kuzeyden Türkiye, doğudan İran, güneydoğudan Basra Körfezi ve Kuveyt, güneyden Suudi Arabistan, batıdan da Ürdün ve Suriye ile çevrilidir. Türkiye ile 352 km, İran ile 1458 km, Ürdün ile 181 km, Kuveyt ile 240 km, Suudi Arabistan ile 814 km ve Suriye ile 605 km sınıra sahiptir.

Türkiye ve İran sınırına yakın bölgelerde dağlık arazilerin ve İran sınırında bataklıkların görüldüğü çoğunlukla da düzlük arazilerden oluşan Irak topraklarının % 13'ü tarım alanı, % 10'u otlak, % 4'ü orman ve çalılıktır.

En yüksek yerleri Handran (2625 m.) ve Sincar Dağı (1500 m)'dir. En önemli akarsuları kaynağı Türkiye'de olan Fırat ve Dicle nehirleridir.

Bölgelere göre değişiklik arz eden bir iklimi vardır. İç kesimlerde bulunan başkent Bağdat'ta yıllık sıcaklık ortalaması 23 °C, yıllık yağış ortalaması ise 140 mm'dir. Basra şehrinde bu ortalama, 24°C /171 mm.'dir. Bağdat'ta en sıcak aylar Haziran-Ağustos dönemidir. Bu aylarda en düşük ve en fazla sıcaklıklar ort. 35-50°C'dir. Ancak nem oranı düşüktür. Bağdat'ta en soğuk dönem 4-16°C ile Aralık-Şubat dönemidir.

Yağışın en az olduğu aylar 1 mm ortalama ile Haziran-Eylül iken, en iyi yağış ortalamasına sahip ay 28 mm ile Mart'tır.

İdari Yapı:

Irak, idari olarak 18 İlden (vilayetten) oluşmaktadır. Bu eyaletler ve başkentleri (parantez içerisinde verilmiştir); Bağdat (Bağdat), Selahattin (Tikrit), Diyala (Bakuba), Vasit (Kut), Meysan (Amara), Basra (Basra), Dikar (Nasiriye), Mutanna (Samava), Kadisiye (Divaniye), Babil (Hilla), Kerbela (Kerbela), Necef (Necef), Anbar (Ramadi), Nineva (Musul), Dohuk (Dohuk), Erbil (Erbil), Kerkük (Kerkük), Süleymaniye (Süleymaniye).

İl Valileri, yerel seçimle belirlenen "il genel meclisi" üyeleri arasından seçilmektedir. Belediyeler ise, Valilikler bünyesinde bir "daire başkanlığı" olarak faaliyet göstermektedir. Sadece Bağdatta müstakil belediye başkanlığı bulunmaktadır. Bağdat Büyükşehir Belediye Başkanı, Başbakan tarafından Parlamento'nun uygun görüşü alınarak atanmaktadır.

Siyasi Yapı:

Birinci Dünya Savaşı sonrasında İngilterenin yönetimi altına giren Irak 1932 yılında bağımsızlığını kazanmış ve Irak Krallığı kurulmuştur. Krallık, 1958 yılında yapılan askeri darbeyle yerini Irak Cumhuriyeti'ne bırakmıştır. Irak Cumhuriyeti, 1958-2003 dönemini Baas Partisi yönetiminde geçirmiştir. 2003 yılında ABD'nin askeri müdahalesiyle baas rejimi sona ermiş, Irak Cumhuriyeti demokrasi ile yönetilmeye başlamıştır.

1980 yılında başlayan ve 8 yıl süren Irak-İran Savaşı Irak ekonomisini olumsuz etkilemiştir. Irak bu dönemde, Körfez ülkelerinden ve Batılı finans kurumlarından yüklü miktarda borç almıştır.

1990 yılında Irak, Kuveyt'in petrol fiyatlarını ve dolayısıyla Irak'ın petrol ihraç gelirlerini düşürmek amacıyla kasten kapasitesinden fazla petrol üretimi yaptığını ve iki ülkenin ortak sınırlarındaki petrol sahalarından Kuveyt'in petrol çaldığını ileri sürerek Kuveyt'i işgal etmiş, ancak I. Körfez Savaşı olarak da anılan savaşın sonucunda Kuveyt'ten geri çekilmiştir. Müteakiben, 6 Ağustos 1990'da BM 661 sayılı kararıyla Irak'a ekonomik yaptırımlar uygulanmaya başlanmıştır. Nisan 1995'te BM ile petrol karşılığı gıda ithalatı konusunda bir anlaşma imzalanmış, Irak'ın her altı ayda bir 2 milyar Amerikan doları petrol ihraç etmesine izin verilmiştir. Bunun karşılığında ise gıda maddesi ve temel insani malzemeler ithal edilmesi için fon sağlanmıştır.

20 Mart 2003'te başlayan ABD askeri müdahalesi ile 24 yıl süren tek adam yönetimi (baas rejimi) sona ermiştir. 22 Mayıs 2003'te Irak'a uygulanan ambargo kaldırılmış, Irak'ta BM gözetiminde ve ABD öncülüğünde yeni bir yönetim kurulmuştur. 15 Ekim 2005 tarihinde Irak'ta anayasa taslağına ilişkin halk oylaması yapılmış ve halihazırdaki (yeni) anayasa 2005 yılında yürürlüğe girmiştir. Cumhurbaşkanı ve Başbakan Parlamento içinden seçilmektedir.

Irak'taki siyasi sürecin son aşamasını oluşturan ilk siyasi genel seçimler de 15 Aralık 2005 tarihinde gerçekleştirilmiş, bu çerçevede seçimle iş başına gelen (ilk) Irak Hükümeti 20 Mayıs 2006 tarihinde kurulmuştur.

Hükümet üyelerinin (bakanların) milletvekili olma şartı bulunmamaktadır. 30 Nisan 2014 tarihinde yapılan son parlamento (328 sandalye) seçimleri sonucunda, ülkenin Cumhurbaşkanı Fuad Masum, Parlamento Başkanı Selim Al Jiburi, Başbakan Haydar al Abadi'dir. 2014 yılı Eylül ayında kurulan Hükümet, parlamentoda temsil edilen tüm partilerin katılımından oluşan "milli koalisyon hükümeti"dir.

Türkiye, Irak ile her zaman iyi ilişkiler geliştirme yönünde çaba göstermiş, iki ülke 1955 yılında Bağdat Paketi'nin, 1977'de Kerkük-Ceyhan Petrol Boru Hattı'nı hayata geçirmiştir (Kısa süreli kesintiler olmakla birlikte, Ağustos 2007 itibarıyla Kerkük-Yumurtalık petrol boru hattı yeniden faaliyete geçirilmiştir). 1980'li yıllarda Türkiye'nin izlediği dışa dönük ve ihracata dayalı büyüme politikası neticesinde Irak, Türkiye'nin önemli ticaret ortaklarında biri olmuş, Türk müteahhitleri Irak'ta önemli projeler gerçekleştirmiş; 1990 yılında Irak'ın Kuveyt'i işgal etmesi üzerine Irak'a uygulanan ekonomik ambargoların etkisiyle Türkiye Irak ile ilişkileri başta ticaret olmak üzere kesintiye uğramıştır. Yukarıda bahsedilen 2003 yılında başlayan süreç sonucu, Türkiye-Irak ilişkileri, Irak'ın yeniden yapılandırılması ve imarı olarak adlandırılacak yeni bir döneme girmiştir.

Doğal Kaynaklar:

Petrol, doğalgaz, fosfat ve sülfür Irak'ın başlıca doğal kaynaklarıdır.

Petrol, Irak ekonomisinin dayandığı temel sektördür. Ham petrol ihracatı milli gelirin % 60'ını, kamu gelirlerinin ise yaklaşık % 90'ını oluşturmaktadır.

Irak, dünyanın en düşük maliyetle petrol ve gaz üretimi yapan ülkelerden birisidir. Ülkedeki petrol, göreceli olarak sığ kuyulardan çekilebilen çok büyük sahalarda bulunmaktadır. Irak'ın rezervlerinin üçte birinden daha fazlası yeryüzünün sadece 600 metre altındadır ve su ve birleşik doğal gaz birikintilerinin petrol rezervleri üzerinde yüksek basınç oluşturmasından dolayı çok çabuk yüzeye çıkmaktadır. Bu nedenle, Irak petrolünün üretim maliyeti varil başına 1,50 dolarından daha az olabilmektedir. Bu üretim maliyeti, Suudi Arabistan'daki maliyetle eşit, diğer ülkelerden daha düşüktür.

Mevcut üretim seviyesinde kaç yıllık rezerv kaldığını göstermesi bakımından önem taşıyan rezerv-üretim oranı bazı tahminlere göre Irak'ta 150 yıldır ve bu rakam Orta Doğu ve Afrika bölgesindeki en yüksek orandır.

Ülkedeki ana petrol üretim bölgeleri, güneyde Basra ile kuzeyde Kerkük bölgesidir. Ham petrol Kuzey Irak'ta Baiji, Bağdat'ta Dora ve Basra'daki rafineri tesislerinde işlenmektedir. Kısa ve orta vadede üretimin artırılabilmesi, daha küçük ve yerel bazda birleşmiş rafinerilerin kurulmasına bağlıdır.

OPEC üyesi olan Irak'ın (tespit edilmiş) petrol rezervi 143 milyar varildir. (Petrol Bakanlığına göre rezervin 204

milyar varil olma ihtimali vardır) En büyük petrol rezervi, gündeyde Rumelia sahasında olup, 17 milyar varil düzeyindedir. Irak, rezervi itibarıyla, Venezuela, S.Arabistan ve İran'ın ardından, dünyanın dördüncü (4.) büyük petrol ülkesidir.

Irak Petrol Bakanlığı açıklamasına göre; 2014 yılı Ekim ayında petrol üretimi 3 milyon varil/gün, ihracat ise 2,4 milyon varil/gün seviyesinde gerçekleşmiştir. 442 bin varil/gün mevcut rafinerilerde işlenmiş, 143 bin varil/gün ise elektrik santrallerinde kullanılmıştır. Ekim ihracatı ortalama 81 dolar/varil fiyatla yapılmıştır.

Irak'ın en önemli ihracat (%99) kalemi petroldür. 2017 yılı ihracat hedefi, 12 milyon varil/gün petroldür. Petrolün uluslararası varil fiyatının geçmiş yıllarda 100 doların üzerinde seyretmesi bütçe açığının azalmasına önemli katkı sağlamıştır. Ancak 2014 yılının son aylarında petrolün uluslararası fiyatının düşüş trendine girmiş olması, Irakın gelirlerinde ciddi azalışa yol açacaktır. Bu olumsuz gelişmenin, ülke ekonomisinin (özellikle yatırım harcamalarının) 2015 yılında finanse edilmesini zora sokacağı yönünde endişelere sebep olmaktadır. Petrol ihracatı halihazırda; güneyde Basra ve Khor Al Amia Limanları ile kuzeydedeki (kerkük-ceyhan) boru hattı üzerinden (450 bin-500 bin varil/gün kapasite) yapılmaktadır.

Petrol ve petrol ürünleri ihracatında yetkili kurum Bağdatta Petrol Bakanlığının (www.oil.gov.iq) bağlı kuruluşu SOMO'dur (www.somooil.gov.iq).

En büyük rafinerileri, Beji (kuzey), Beji (Selahaddin) ile Bağdatta Dora ve Basra rafinerileridir. Diğerleri ise Kerkük, Nejef, Samawa ile Haditha ve Kanakin'dir. Muftiah ve Gayirah küçük olanlardır.

Irakta doğalgaz üretimi çok az miktarda olduğundan, doğalgaz ihracatı sözkonusu değildir.

Genel Ekonomik Durum

Ekonomik Yapı

Irak ekonomisi, kamu ekonomisi ağırlıklıdır. Yatırım projelerinin çoğunluğu kamu bütçesinden karşılanmaktadır. Dünya Bankası ve IMF ile bazı gelişmiş ülkeler de (Japonya, Çin, G.Kore, Almanya) proje bazında Irak Hükümetine kredi açabilmektedir.

Dış krediler konusunda, kamu bankası olan Trade Bank of Iraq önemli rol oynamaktadır. Yatırımcı kamu kurumları ihale bedeli ödemeleri, teminat mektubu gibi finansal işlemlerini genelde TBI üzerinden yürütmektedir.

Özel sektör, finansal ve iş tecrübesi açısından yetersizdir. Bu bağlamda yabancı firmalara gereksinim vardır. Nitekim, Irak Konut Bakanı basına yaptığı bir açıklamada, okul, hastane, yol/köprü, konut ve altyapı projelerini gerçekleştirebilmeleri için yabancı firmalara ihtiyaç duyduklarını dile getirmiştir. Dolayısıyla yabancı yatırımcıya yönelik kasıtlı bir engel/kısıtlayıcı bir uygulama veya politika sözkonusu değildir.

Irak Özel Sektörü ülkenin dönem dönem yaşadığı siyasi, askeri ve mali sıkıntılar nedeniyle gelişmemiştir.

Irak'da bulunan petrol arıtma istasyonları, petrol boru hatları, montaj fabrikaları, çimento ve demir-çelik fabrikaları, enerji santralleri devlete aittir. Özel sektörde ise marketler, dokuma tezgahları, şehiriçi nakliye, deri işleme atölyeleri, tamir-bakım-onarım atölyeleri, dikiş-nakış tezgahları ve tarıma dayalı küçük ve orta ölçekli sanayi işletmeleri ile esnaf ve sanatkarlar bulunmaktadır.

Irak'da hemen her bakanlığa bağlı devlet (sanayi/ticaret/inşaat) şirketleri bulunmaktadır. Devlet, ülkenin ihtiyaçlarını bu şirketler kanalıyla temin etmektedir. Bu şirketlerin 200 civarında olduğu ve bazılarının çok az hisselerinde (%5-10) özel şahısların payı bulunduğu bilinmektedir.

Irak'ta tek müstakil belediye yapılanması Bağdat'tadır. Diğer İllerde ise Valilikler bünyesinde birer daire şeklinde yapılanmıştır.

Merkezi Bakanlıklara ilaveten, illerde Valiliklerin de (il yatırım komisyonları), bütçeleri dahilinde, konut ve altyapı işleri için ihaleye çıkma yetkileri bulunmaktadır. Bu kapsamda en faal çalışan İl Basra'dır.

Amerikan Ticaret Bakanlığına bağlı kuruluş USAID, Irak'da gelecek için potansiyel teşkil eden illeri Kerkük, Anbar, Necef, Kerbela ve Basra olarak belirlemiştir.

Hayat Standardı ve İşsizlik

İşsizlik ciddi bir toplumsal sorundur. İşsizlik oranı (aktif işgücü içindeki) ülke genelinde %8'dir (en geniş tanımlama kapsamında ise %11'e kadar yükselmektedir).

Aktif bayan nüfus içindeki işsizlik (%13) oranı, erkeklere (%7) göre daha yüksektir.

Bu çerçevede, 15 yaş+üstü yaş grubunun yaklaşık %58'i ekonomik faaliyette bulunmamaktadır. Bu kapsamdaki bayanların gerekçesi %78'inin ev kadını olmasıdır. Erkeklerin çalışmama gerekçeleri ise genelde, devam eden eğitim, yaşlılık ve sağlık sorunlarıdır. Bu çerçevede, Bağdat'taki işsizlik oranı ise azami %10 seviyesindedir.

En yüksek işsizlik oranına sahip şehirler; Diqar (%17), Anbar (%16) ve Diyala'dır (%14). En düşük işsizlik ise Kerkük (%2), Erbil (%4) ve Musul'dadır (%5). İşsizlik kırsal kesime göre şehirlerde daha yüksek orandadır.

Aktif bayan nüfus içindeki işsizlik en çok; diplomalı ve şehirlerde yaşayanlarda görülmektedir. Bu oran özellikle 15-24 yaş grubunda çok daha yüksektir.

IRAK'IN DIŞ TİCARET POLİTİKASI & TARİFELER IRAK'IN İTHALATI

- Iraka ithalatta gümrük vergisi oranı genelde %5 olup, ihracat faturasının CIF bedeli üzerinden tahsil edilmektedir. (KDV veya ÖTV uygulaması bulunmamaktadır)
- Ancak 2014 yılı Ocak ayında Irak Hükümeti, lüks tüketim sayılabilecek bazı ürünler için gümrük vergi oranlarını değişik oranlarda artırmıştır.
- Temel gıda ürünleri, gümrük vergisinden muafır.
- Gümrükler Genel İdaresi, Maliye Bakanlığına bağlıdır.
- İthalat Lisansları Bağdatta Ticaret Bakanlığınca düzenlenmektedir.
- Merkezi Irak'ta yerleşik bir firmanın ithalat yapabilmesi için aşağıdaki şartlara sahip olması gerekiyor;
- Ticaret Bakanlığı bünyesindeki Ticaret Siciline tescil olunması
- Ticaret Odası üyesi
- Sanayiciler Federasyonu üyesi (üretim/imalat tesisi ise)
- Vergi numarasının olması
- İthalatçı lisansına sahip olması
- İlgili kurumun/kuruluşun/derneğin ithalat uygunluk yazısı (ilaç, gübre gibi bazı hassas ürünler için)
- Türkiye'nin Irak'a ihracatı, ağırlıklı olarak karayoluyla Habur Gümrük Kapısı üzerinden yapılmaktadır.

Habur'un muadili olan İbrahim Halil Gümrük Kapısındaki işlem ve faaliyetler tamamen kuzey bölgesi yerel idaresinin kontrolünde ve yetkisindedir. Dolayısıyla İbrahim Halil Gümrük Kapısındaki uygulamalar ve maruz kalınacak sorunlar için kuzey bölgesi yerel gümrük idaresi ile temasa geçilmesi gerekmektedir.

- Kuzey bölgesi firmalarının ihracat/ithalat belgeleri ilgili yerel idare tarafından düzenlenmektedir.
- Hükümet, yerli üretimin korunması tedbiri kapsamında dönemsel olarak bazı ürünlerin ithalatına yasak getirebilmektedir.

2011 yılından beri bazı ürünlerin ithalatında "sevkiyat öncesi ürün denetimi" uygulaması yürürlüktedir. İhracat sevkiyatı yapmadan önce ihraç edilecek ürünün uygulama kapsamında olup olmadığının öğrenilmesi için Bureau Veritas veya SGS ile temasa geçilmesi tavsiye olunur. Detay bilgi aşağıda sunulmaktadır.

Özellikle gıda ürünleri ithalatında raf ömrüne/son kullanma tarihine aşırı hassasiyet gösterilmektedir. Kullanım süresi bitmek üzere olan gıda ürünlerinin gümrük kapısından geri çevrilmesi mümkündür.

Kuş gribi vakası, Hükümet tarafından hassasiyetle takip edilmektedir. Kuş gribi vakasının görüldüğü ülkelerden tavuk ve tavuk ürünleri ithalatı yasaklanmaktadır. Halihazırda sözkonusu yasak bazı ülkelerden ithalata karşı tedbir bağlamında yürürlüktedir.

MERKEZİ İRAK'A İTHALİ YASAKLI ÜRÜNLER

Products	Country of Supply / Manufacturer	Reasons
All products	Israel	
Poultry and Eggs (All formats and conditioning)	USA, England, Netherlands, Australia, Russia, Mexico, Japan, China, India, Egypt, Libya, Bangladesh, Bhutan, Cambodia, Hong Kong, Laos, Myanmar, Vietnam, North/South Korea, Indonesia, Nepal, Sri Lanka, South Africa	Bird Flue
Dairy products (all including pasteurized Cheese)	Egypt	Foot and mouth disease
Beef Meat and beef-based product (including frozen and canned)	France, Netherlands, Brazil, United States of America	Mad cow

İRAK'IN İHRACATI:

- İrak'ın ihracatının yaklaşık %96'sını ham petrol oluşturmaktadır. İhracatta tek yetkili kurum Petrol Bakanlığıdır (SOMO).
- Diğer ürünlerin ihraç edilebilmesi için Ticaret Bakanlığınca düzenlenen ihracatçı lisansına sahip olunması gerekmektedir.
- Hurda metal ihracatı, yerli sanayide kullanılması için yasaktır.

İRAK'A İHRACAT/SEVKİYAT ÖNCESİ ÜRÜN DENETİMİ (standardizasyon & kalite kontrolü)

- İhracatçı firma, Irak'a sevkiyat öncesinde, ihraç edeceği ürünü üretim tesisinde/stoklarında kontrol ettrimle yükümlüdür. Aynı ürünün, her bir sevkiyatı için kontrol/denetim yapılmaktadır.
- Merkezi hükümetin yetkili kıldığı uluslararası denetim kuruluşu Bureau Veritas ve ayrıca TÜV/Cotecna/Baltic Kontrol'dür. Kuzey yerel idaresi ise Bureau Veritas ve SGS'ye ilaveten, diğer üç

kuruluş ile çalışmaktadır.

•Kontrol sonrasında SGS veya BV tarafından düzenlenecek olan uygunluk belgesi (COC), ürünün Irak'a girişi sırasında, Irak Gümrük Kapılarında gümrük görevlileri ile anılan gözetim kuruluşlarının yetkililerince kontrol edilmektedir.

•**Uygulama kapsamı ürünlerin listesi için bakınız.**

•Kuzey bölgesine (zaho, erbil, süleymaniye) yönelik şikayetler için KSQC eposta:import@ksqca.com

•Merkezi Iraka (15 vilayete) sevkiyatlar hakkındaki soru ve şikayetler için eposta:cosqc@cosqc.gov.iq

•Detay bilgi için SGS veya BV'nin iletişim bilgileri:

Bureau Veritas (hem merkezi Irak hem de Kuzey Irak Bölgesi için):

BV Türkiye web :www.bureauveritas.com.tr

Başvuru web:www.irakbasvuru.com

İstanbul tel: +90 216 518 40 50 Ext: 260 & 303

İstanbul email:serdar.aksoy@tr.bureauveritas.com/esin.bender@tr.bureauveritas.com

Irak (Bagdat) email:luay.ibrahim@ae.bureauveritas.com

Irak (Erbil) tel : +964 - 750 362 18 01 - 771 561 29 01

Irak (Erbil) email:amanj.jaff@ae.bureauveritas.com

Pazar ile İlgili Bilgiler

Dağıtım Kanalları

Irak'ta iş yapmak isteyen Türk firmaların Iraklı yerel temsilcilikler, acenteler veya dağıtıcılar ile çalışmaları tavsiye edilmektedir. Böylece hem bürokratik engellerin, hem de yapılacak iş görüşmelerinde dil ve kültür engelini aşılması mümkün olacaktır. Yerel temsilciler, ihraç ürününün tanıtımında ve kamu/özel sektör iş fırsatlarının takibinde de oldukça faydalıdır.

Irakta acentalık/distribütörlük/temsilcilik sözleşmesi imzalamadan önce, Iraklı bir avukatla istişare edilmesi önemle tavsiye olunur. Verilecek ticari temsilciliğin, “kapsam alanı” ve “süresi” ile Iraklı firmanın “iç piyasadaki dağıtım ağının ve donanımının” tespit edilmesi en önemli unsurlardır.

Reklam, Tanıtım & Fuarlara katılım

Irak pazarına giren firmaların ve ürünlerin sayısı arttıkça, ürünlerin tanıtımı için kullanılan araçlar da gelişmektedir. Yerel ve bazı Uluslararası Arap Televizyon kanalları, reklam ve tanıtım faaliyetleri için etkili kanallar olmakla beraber, şehir merkezlerindeki ilan panoları (billboardlar) da reklam ve tanıtım faaliyetlerinde yaygın biçimde kullanılmaktadır.

Irak'ta düzenlenen uluslararası sektörel fuarlara katılımında aktif pazarlama kapsamında etkili bir tanıtım yoludur. Özellikle Erbil'de düzenlenen uluslararası ticaret fuarları, orta ve güney Irak firmaları tarafından da takip edilmektedir. (İstanbul ve Dubai fuarları diğer cazibe merkezleridir.) Bu konuda gelişme gayreti içinde olan Basra şehri, ticari aktivite olarak Erbil'i takip etmektedir.(Öte yandan her yıl kasım ayının başında Irak Ticaret Bakanlığınca Bağdat'ta düzenlenen geleneksel bağdat uluslararası ticaret ve sanayi fuarı da önemli bir etkinlik olarak değerlendirilebilir, ancak bu şehirdeki etkinlikler ülkedeki olumsuz asayiş olaylarından menfi

etkilenmektedir.)

Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme (standardizasyon)

Irak'a gönderilen kutuların ve sandıkların üzerindeki işaretleme, çıkarılabilir etiketler şeklinde değil, mürekkep ya da boya ile yapılmalıdır. İthal edilen konserve ürünlerin üretim ve son kullanma tarihleri ambalaj üzerinde kabartmalı ya da yazılı şekilde belirtilmelidir.

Bilhassa gıda ürünlerinin gümrük kapısından geri dönmemesi veya alıcısı tarafından ihracatçıya iade edilmemesi için, ürünün gümrük kapısına geldiğinde kullanım süresinin (raf ömrünün) en az %70 oranında devam ediyor olmasına dikkat edilmesi önemle tavsiye olunur.

İlaçların muhteviyatı açıkça belirtilmelidir. Ürünlerin zararlı ya da yan etkilerini belirten ilgili etiket Arapça düzenlenmelidir.

Ürün etiket veya ambalajları üzerinde mutlaka İngilizce ve/veya Arapça ifadelerin bulunması gerekmektedir. Belirli gıda ürünlerin ambalajları üzerinde "domuz eti" veya "domuz yağı" kullanılmadığının mutlaka belirtilmesi gerekmektedir.

Irak'a ihraç edilecek ürünün, sevkiyat öncesi denetim (standardizasyon ve kalite kontrolü) uygulaması kapsamında olup olmadığının veya kapsamda ise izlenecek prosedürün öğrenilmesi için Bureau Veritas veya SGS ile temasa geçilmesi gerekmektedir. Merkezi Irak Hükümeti (COSQC) sadece Bureau Veritas ile çalışırken, Kuzey Irak Yerel İdaresi (KSQC) ise SGS ve Bureau Veritası yetkilendirmiştir. (TÜV, Cotecna ve Baltic Control sonradan ilave edilen denetim kuruluşlarıdır.)

Ulaştırma ve Taşımacılık Maliyetleri

Irak'ta ürünlerin dağıtımında çok fazla alternatif yol bulunmamaktadır. Ulaştırma altyapısı onarılmakta ve genişletilmekte olan Irak'ta, yerli kamyonlarla taşımacılığın yanı sıra demir yolu taşımacılığı da gelişmektedir.

Karayolu taşımacılığında nakliye ücretleri, ülkedeki güvenlik koşulları ve kamyonların geri dönüşte yük alamamaları nedeniyle yüksektir.

Güneyde Basra Limanı ticari yük taşımacılığında en çok tercih edilen kanallardan biridir. Merkezi Irak havaalanlarında tahsil edilen ücretlerin yüksekliği, ürünlerin güvenliğinin sağlanamaması gibi nedenlerden dolayı ihracatta, hassas ürünler haricinde, havayolu pek tercih edilmemektedir. Zorunlu durumlarda ise, ucuz ve güvenli olması nedeniyle genelde Erbil Havaalanı kullanılmaktadır.

Orta Irak'ta yaşanan olumsuz güvenlik koşulları nedeniyle, Irak'a taşımacılık maliyetli bir hale gelmiştir. Navlunun pahalılığı, vergi etkisine benzer şekilde ürünlerin ülke içindeki satış fiyatlarına da yansımaktadır.

Türk ihraç ürünlerinin Irak'a sevkiyatı, ağırlıklı olarak karayoluyla Habur/İbrahim Halil Sınır Kapısı üzerinden yapılmaktadır. Ancak, Türk plakalı kamyonlar olumsuz güvenlik koşulları ve vize sorunu nedeniyle orta ve güney Irak illerine taşıma yapamamaktadır. Türk ürünleri, kuzey Iraktaki aktarma merkezlerinde (Zaho, Erbil) Türk kamyonlarından Irak plakalı kamyonlara aktarılmakta ve bu şekilde ülkenin güney şehirlerine ulaştırılmaktadır.

Irak'a ihraç yük götüren Türk araçlarının kullandıkları kapılar ve taşıma sayılarına ilişkin bilgilere UND-Uluslararası Nakliyeciler Derneği web sayfasından (<http://www.und.org.tr/public/irak-cumhuriyeti.pdf>) erişebilirsiniz.

İşadamlarının Pazarda Dikkat Etmesi Gereken Hususlar

Ticareti Etkileyen Kültürel Faktörler

Mezopotamya'nın tarihi bir bölgesi olan Irak, içerisinde farklı sosyal grupları, kültürleri ve dinleri barındırmıştır. Irak'taki iş kültürünü daha iyi anlayabilmek için ülkenin kültürünü, tarihini ve Iraklıların hayata bakış açılarını çok iyi değerlendirmekte fayda vardır.

Irak'ta zaman kavramı ve zamanın kullanımı, olması gereken anlamdan uzaktır. Bu durum, mesai kavramından, iş planlamasına kadar her alanda kendisi gösterdiğinden Irak'ta iş yapmak isteyen Türk firmalarınca mutlak surette göz önünde bulundurulmalıdır. Randevu zamanları, çalışma saatleri, gecikmeler, iş akışındaki yavaşlık vb. hususlar dikkate alınarak iş planlaması yapılmalı ve her zaman ihtiyatlı davranılmalıdır.

Karşılıklı saygı ve güvenin tesis edilmesi, Irak iş kültüründe hayati önem taşıyan bir konudur. Ancak iyi ilişkilerin kurulması zaman almaktadır.

İş görüşmelerinde Iraklı muhatabı zorlayıcı satış taktikleri kullanılmamalıdır. Kararlar çok yavaş bir biçimde alınmakta olduğundan bu tür bir davranış, işin sonuçlanması aşamasında ters etki yapabilmektedir.

Gönderilecek her türlü bilginin Arapçaya çevrilmesinde fayda vardır. Arapça birkaç cümle konuşabilmek de memnuniyetle karşılanmaktadır. Irak iş kültüründe kartvizit değişimi yaygın olup, kartvizitin bir yüzünün Arapça olmasında fayda vardır.

Firmalarımızın arapça bilen personel istihdam etmeleri faydalı olacaktır.

Dış ticaret firmalarının (özellikle üreticiler) web sayfası sahibi olmalarında fayda vardır.

Firmalarımızın, web sayfalarında üretim ve ürünleriyle ilgili sahip oldukları uluslararası standart belgelerini (ISO, E, CE, SGS/BV, FDA vs) ifade etmeleri imajlarına olumlu katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Firmalarımızın ilgilendikleri bölgede; "reklam" ve "acentalık verme" faaliyetlerine ağırlık vermeleri faydalı olacaktır.

Yapılacak iş görüşmelerine bir ekip olarak katılım sağlanacaksa, katılımcıların isimlerinin, ünvanlarının ve özgeçmişlerinin karşı tarafa önceden bildirilmesi faydalıdır.

Misafirlerin en iyi şekilde ağırlanması Irak'da önemli olduğundan yapılacak bir (yemek) davete meşru bir sebep yok ise icabet etmek önem arz etmektedir.

Para Kullanımı

Irak'ın para birimi DİNAR'dır. Günlük alışverişlerde kredi kartı kullanımı sözkonusu değildir. Harcamalarda, Irak Dinarının yanısıra Amerikan Doları da kullanılabilir. Serbest piyasadaki döviz bürolarında döviz bozdurma kuru yaklaşık 1 Dolar: 1,200-1,220 Dinar aralığındadır.

Pasaport ve Vize İşlemleri

Irak'a giriş için; hizmet (Gri, Yeşil ve Diplomatik) pasaportu sahibi vatandaşlarımızın Irak'ın ülkemizdeki (Ankara, İstanbul, Gaziantep) dış temsilciliklerinden vize alması zorunludur. Normal pasaportlar içinse, Irak havaalanlarında "30 gün süreli ve tek girişli" ülkeye giriş vizesi verilmektedir.

Irak'a karayoluyla Habur/İbrahim Halil Sınır Kapısından girecek vatandaşlarımızın, girişte yerel gümrük idaresinin verdiği "giriş izni" sadece kuzey yerel bölgesi şehirlerinde (duhok, erbil, süleymaniye) dolaşım için geçerli olup, ülke vizesi değildir. Dolayısıyla İbrahim Halil (yerel) gümrük idaresinin verdiği sözkonusu giriş izni, orta ve güney Irak şehirlerinde geçerli değildir. Aksi halde, Merkezi Hükümet güvenlik birimlerince yakalanılması durumunda, hızlı bir yargılamadan sonra cezaevine gönderilmektedir.

Türkiye'deki Irak Temsilcilikleri

Irak Cumhuriyeti Ankara Büyükelçiliği
Adres: Turan Emeksiz Sokak, No:11, Gaziosmanpaşa/ANKARA
Tel: (312) 468 7421
Faks: (312) 468 4832
E-posta: ankemb@iraqmofamail.net
Çalışma Saatleri: Pazartesi-Cuma: 09:00 – 15:00

Ticaret Ataşeliği
Adres: Rabat Sk. No:14/1, Gaziosmanpaşa/ANKARA
Tel: (312) 436 4318
Faks: (312) 436 4681

Irak Cumhuriyeti İstanbul Başkonsolosluğu & Ticaret Ataşeliği
Adres: Köybaşı Caddesi No:3, Yeniköy/ İSTANBUL
Tel: (212) 299 0120
Faks: (212) 299 7442
Çalışma Saatleri: Pazartesi-Cuma: 09:00 – 15:00

Resmi Tatiller

Cuma ve Cumartesi, haftasonu tatilidir. (özel sektör, ctesi açıktır)

Milli Bayram (14 Temmuz)
Ramazan Bayramı
Kurban Bayramı

Hz. Hüseyinin ölüm yıldönümü

1 Ocak
1 Mayıs işçi bayramı

Çalışma günleri ve saatleri

Pazar-Perşembe, haftaiçi çalışma günleridir.
Günlük kamu mesai saati 08.00-14.00'dır.
GMT'den 3 saat , (kış döneminde) Türkiye saatinden ise 1 saat ileridir.

Yerel Ölçü Birimleri

Irak'ta ölçü birimi olarak "metre" ve "kilogram" kullanılmaktadır.

Telefon Kodları

Irak'ın uluslararası telefon kodu, +964 tür. Telefon görüşmeleri daha çok mobil (cep) telefonlar aracılığıyla yapılmaktadır.

İklim

Bölgelere göre değişiklik arz eden bir iklimi vardır. Çoğunlukla tipik çöl iklimi hakim sürdüğü Irakta, soğuk ve kurak kışlar, sıcak ve bulutsuz yazlar görülmektedir. Bahar aylarında zaman zaman toz ve kum fırtınaları görülebilmektedir. Türkiye ve İran sınırı boyunca uzanan kuzeydeki dağlık bölgelerde yoğun kar yağışı görülmektedir. Bazen orta ve güney Irak'ta kış aylarında aşırı yağışlar nedeniyle sel görülebilmektedir.

Orta ve güney Irakta yaz döneminde 50 dereceye ulaşan aşırı sıcaklar yaşanmaktadır. Ancak Orta Irakta nem oranı düşüktür. Bağdat'ta en soğuk ay 4-16°C ile Ocak'tır. Yağışın en az olduğu aylar 1 mm ortalama ile Haziran-Eylül iken en iyi yağış ortalamasına sahip ay 28 mm ile Mart'tır.

Güvenlik

Orta ve Güney Irakta bulunacak vatandaşların, ülke içinde beraberlerinde mutlaka güvenilir/tanıdık bir Irak vatandaşıyla dolaşmaları önemle tavsiye olunur. Pasaportları daima üstlerinde olmalı, otellere pasaport bırakılmamalıdır. İkamet edilecek otellerin şehir merkezinde güvenlik tedbirleri alınmış olmalıdır.

Mümkünse iş görüşmelerinin 09.30-14.00 saatlerinde yapılması, akşam saat 17.00 itibarıyla ikamet edilen mekanda bulunulmasında fayda vardır. Vatandaşlarımızın Iraka gelmeden önce ülkedeki bağdat büyükelçiliğimizin ve konsolosluklarımızın telefon numaralarını edinmeleri gerekmektedir. Musul ve Basra başkonsolosluklarımız (ve ticaret ataşeliklerimiz) geçici olarak kapalıdır.

Ülke içi seyahat sırasında güvenlik güçleri ile tartışılmaması, olumsuz bir durumun yaşanması halinde ivedilikle Büyükelçiliğimizin/Konsolosluğumuzun telefonla aranılması ve bilgi verilmesi gerektiği önemle hatırlatılır.

Orta ve Güney Iraka seyahat etmeden önce vatandaşlarımızın Dışişleri Bakanlığımızın 2014 yılı haziran ayında yayınladığı "seyahat uyarısını" da gözönünde bulundurmasında fayda vardır.

LiBYA

Genel Bilgiler

Coğrafi Konum

Afrika kıtasının, kuzeyinde Akdeniz kıyısında yer alan Libya, kuzeyde Akdeniz, doğuda Mısır, güneydoğuda Sudan güneyde Nijer ve Çad, batıda ise Cezayir ve Tunus'la çevrilidir.

Yüzölçümü 1.759.540 km²ye ulaşmaktadır. Toprak bakımından Afrika'nın dördüncü büyük ülkesidir. Bu geniş toprakların % 95'i çöl veya kurak arazidir. Libya iklimi yükseklik ve denize yakınlık bakımından çeşitlilik arz eder. Fakat genel olarak ülke, çöl ikliminin tesiri altındadır. Yazları oldukça sıcak ve kurak, kışları çoğunlukla ılık ve az yağışlı geçer. Bu yağışlar, birkaç haftayı bulmaz. Bahar aylarında güneyden esen Ghibli rüzgarı, Sahranın kavurucu sıcaklığını kuzeye doğru taşır.

Siyasi ve İdari Yapı

Merkezi yönetimin zayıflığı, kuruluşların etkisizliği ve milislerin giderek çoğalması Libya'nın istikrara ulaşmasının önünde birer tehdit olarak durmaktadır. Koalisyonu oluşturan "Liberal Ulusal Güçler İttifakı" (NFA) ile Müslüman Kardeşlerin siyasi kanadı olan "Adalet ve İnşaat Partisi" (JCP) arasındaki çekişme nedeniyle Başbakan Ali Zidan başkanlığındaki koalisyon hükümeti hükümeti felç olmuştur.

İçişleri Bakanlığı'nda İslamcı milisler etkin durumda iken, Savunma Bakanlığı'nda milisler, laikler ve eski rejim üyeleri hakim durumdadır. Petrol Bakanlığı'ndan sorumlu olan Adalet ve İnşaat Partisi" Libya siyasetine ayrı bir kaldıraç görevi görmektedir.

Bu bölünme aynı zamanda Genel Ulusal Kongre (parlamento) içerisindeki, en büyük parlamenter blok olan "Liberal Ulusal Güçler İttifakı" (NFA) ile parlamento seçimlerinde ikinci gelen "Adalet ve İnşaat Partisi" (JCP) arasındaki çatışmayı da yansıtmaktadır.

"Adalet ve İnşaat Partisi" (JCP), daha köktenci olan şehitlerin kanına sadakat bloğu tarafından desteklenmekte ve iyi donanımlı milisler sayesinde de gücü ellerinde tutmaktadırlar.

Siyasete katılan eski rejim üyelerinin önlemeye çalıştığı, tartışmalı siyasi tecrit yasası JCP'nin isteğiyle Mayıs 2013'de geçirilmiştir.

Yeni çıkarılan kanunlar, İslamcı liberal muhaliflerin çoğunun siyasetten temizlenmesine hizmet etmiştir ancak, yasama deneyiminin eksikliği ve sıradan vatandaşlar arasında parlamentoya karşı olumsuz düşüncelerin artması, önümüzdeki dönemde parlamentonun etkinliğini zayıflatmaya devam edecek gibi görünmektedir.

Az gelişmiş doğudaki ayrılıkçılar, Kasım 2013'te bağımsız bölgesel bir petrol firmasını tek taraflı olarak kurmuşlardır.

Özerklik isteyenler, Libya'nın Doğuda Sirenayka, batıda Trablus ve Güneyde Fezzan olmak üzere üç bölgeye ayrılmasını savunmaktadırlar.

Ayrılıkçılar, ülkenin petrol rezervlerinin % 60'ının bulunduğu doğudaki petrol zenginliğinden daha fazla pay alabilmek için başkent Trablus'taki merkezi hükümet ile bir anlaşma yapmayı beklemektedir.

Birkaç bin silahlı milise komutanlık eden milis lideri İbrahim el – Jadhran'ın başkanlığında kurulan ve tek taraflı olarak ilan edilen Sireneyka Siyasi Bürosu (CPB), Abd Rabbu al Barassi başkanlığında 24 üyeli kendi kabinesini kurmuştur.

Nüfus ve İşgücü Yapısı

Ülkede nüfusun 6,6 milyon olduğu tahmin edilmektedir. Libya kilometrekareye düşen üç kişi ile dünyanın nüfus sıklığının en az olduğu ülkelerinden biridir. Nüfus artış hızı %2,5 seviyesindedir. Nüfus oldukça genç olup, %30'u 15 yaşın altındadır. 65 yaşın üzerindeki nüfus bölgedeki ülkeler arasında düşük düzeyde olup, toplam nüfusun %4'üdür. Nüfusun %85'i sahildeki şehirlerde özellikle Trablus ve Bingazi'de yoğunlaşmıştır. Arap ve Afrika ülkelerinden göçmen işçiye ihtiyaç duyulmakta olup, bu sayı 1 milyon civarındadır.

Libya Kuzey Afrika'daki en yüksek okuryazarlık ve okullaşma oranına sahip ülkedir. Okuryazar yetişkin oranı %84 seviyesindedir. İlk ve orta eğitimde okula devam oranı %96 civarındadır. Eğitim 6-15 yaşları arasında zorunludur. Kız öğrencilerin okullaşma oranı diğer Arap ülkelerine göre daha yüksektir. Trablus, Bingazi, Marsa el-Brega, Misurata, Sebha ve Tobruk'ta üniversiteler mevcuttur.

Genel Ekonomik Durum

Küçük nüfusu ve enerji sektöründen elde edilen gelirler sayesinde kişi başına düşen milli gelir bakımından Afrika'nın en zengin ülkelerinden birisi olan Libya'nın ekonomisinin temel belirleyicisi hidrokarbonlardır (petrol, doğalgaz). Ülkenin ihracat gelirlerinin %98'ini, GSMH'nin %25'ini ve devlet gelirlerinin %90'ını hidrokarbonlar oluşturmaktadır.

Libya'da tarım sektörünün GSMH içindeki payı %3'ü geçmemektedir. Tarım Akdeniz kıyısında ve geleneksel yöntemlerle yapılmaktadır. Ülke genelinde görülen çölleşme tarımsal üretimi olumsuz etkilemekte ve üretim maliyetlerini arttırmaktadır. Petrol dışında oldukça sınırlı seviyede olan sanayi üretimi petrol ürünleri, demir ve çelik, gıda, çimento ve inşaat malzemeleri alanlarında yoğunlaşmıştır.

Tüm hizmetlerin devlet tarafından yürütüldüğü Libya'da, 2007'den itibaren az sayıda da olsa özelleştirmeler gerçekleştirilmiştir. Özellikle bankacılık sektöründe yabancı yatırım çekilmeye çalışılmış, bu politika neticesinde 2007 ve 2008'de 5 kamu bankasının ikisi yabancı yatırımcılarca satın alınmıştır. Kalan üç bankanın ikisi ileride özelleştirilmek üzere tek çatıda birleştirilmiştir. 2010 yılından itibaren yabancı bankaların ülkede faaliyet göstermesine izin verilmiştir.

Ayrıca, ekonomik çeşitliliğin yaratılamaması, beraberinde işsizlik oranının da yüksek düzeylerde seyretmeye devam etmesine yol açmıştır. Hidrokarbon sektörünün gelirlerin çok büyük bir kısmını oluşturmasına karşın, işgücünün yalnızca % 3'lük bir bölümünü istihdam ettiği ülkede, gizli işsizlik de dikkate alındığında işsizlik oranının % 30 civarında olması halkın memnuniyetsizliğini arttıran unsurlardan olmuştur.

Libya'ya uygulanan yaptırımların kalkması ile birlikte hükümet yeni petrol ve gaz projelerini yabancı yatırıma açmıştır. Tarım, ağır ve hafif sanayi, enerji ile turizm yabancı yatırıma açılan diğer alanlardır.

Libya tüm petrol zengini ülkelerin klasik problemleri olan ekonomide hidrokarbonlar dışında sektörel çeşitliliği gerçekleştirememesi ve yabancı işgücüne bağlı kalma sorunları ile karşı karşıya bulunmaktadır.

“Petrol dışında ekonomide çeşitliliği sağlama politikası” ekonomik politika ve yeni yatırım programlarında temel amaç olmakla birlikte bu konuda sınırlı başarı sağlanmıştır. Tarım sektörünün performansı hayal kırıklığına neden

olmuştur. Üretim, ekilebilir toprakların ve yerli işgücünün sınırlı olmasından olumsuz etkilenmiştir. Sanayi işletmeleri düşük kapasite sorunu ile karşı karşıyadır.

Dış Ticaret

2001 yılından 2008 yılına kadar düzenli bir artış göstererek 81 milyar dolar ile zirve yapan Libya'nın dış ticaret hacmi, küresel finansal krizin etkisinin en fazla hissedildiği yıl olan 2009 yılında ise 57 milyar dolara gerilemiştir. 2010 yılında 69 milyar dolar ile toparlanmaya başlarken, 2011 yılında ülkede yaşanan iç savaş nedeniyle 25,6 milyar dolara düşmüştür. 2012 yılında ise dış ticaret toplamı yeniden olaylar öncesi dönemine yaklaşmıştır. 2013 yılında iç karışıklıkların yeniden başlaması petrol üretimine de yansımış ve petrol ihracatında da gerilemeye neden olmuştur.

Yıllar itibarıyla giderek artan bir şekilde dış ticaret fazlası veren Libya, en çok dış ticaret fazlası verdiği 2008 yılında bu değer 44,6 milyar dolar iken, 2011 yılında iç savaş nedeniyle dış ticaret fazlası 12,1 milyar dolara gerilemiştir. 2014 yılında ise 36,5 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

Dış Ticaret Göstergeleri (Milyon ABD Doları)

YILLAR	İHRACAT*	İTHALAT*	HACİM	DENGE
2001	12.384	3.946	16.330	8.438
2002	19.756	8.033	27.789	11.723
2003	14.796	5.514	20.310	9.283
2004	37.668	11.569	49.237	26.099
2005	55.107	12.818	67.925	42.289
2006	40.494	9.110	49.603	31.384
2007	46.018	12.190	58.208	33.828
2008	63.094	18.292	81.386	44.803
2009	38.123	19.614	57.737	18.510
2010	49.023	20.570	69.593	28.453
2011	18.714	7.122	25.836	11.592
2012	58.206	19.730	77.936	38.476
2013	42.170	24.397	66.566	17.773
2014	20.109	16.408	36.517	3.701

* Mirror data

Kaynak : ITC - Trademap

İhracat

Petrol ülkesi olan Libya'da 2012 yılında iç savaşın sona ermesinin ardından petrol üretiminin büyük bir hızla artmasıyla ihracat 58,2 milyar dolara yükselmiştir. 2013 yılında iç karışıklıkların yeniden alevlenmesi petrol üretimini düşürmüştü ve neredeyse tamamını petrol ürünlerinin olan ihracatın gerilemesine neden olmuştur. 2014 yılında ihracat 20,1 41,9 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. İhracatın % 98,4'ünü ham ve işlenmiş hidrokarbon ihracatı (petrol, gaz ve rafine ürünler) oluşturmaktadır. Bu yapı, ihracat gelirlerini petrol fiyatlarındaki değişikliklere bağımlı kılmaktadır. Hükümet ticaret dengesindeki belirsizliği önlemek için doğal gaz sektörünü geliştirmeye çalışmaktadır. Hidrokarbon ihracatını demir cevheri ürünleri, ham altın, organik ve inorganik kimyasallar ve kimyasal gübre takip etmektedir.

İhraç Ettiği Başlıca Ürünler (1 000 Dolar)

GTİP ÜRÜNLER

	2012	2013	2014
TOPLAM İHRACAT	58.205.867	42.169.673	20.109.060
2709 Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)	51.422.727	34.521.119	15.779.363
2711 Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	3.659.333	2.802.105	2.841.901
2710 Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	2.752.038	4.176.149	763.412
7203 Demir cevherinin doğrudan indirgenmesi ile elde edilen demirli ürünler (parça, pellet) (demir oranı >= %99.94)	75.548	101.164	95.487
7108 Altın (platin kaplamalı altın dahil) (işlenmemiş veya yarı işlenmiş ya da pudra halinde)	54.841	46.290	95.356
2905 Asiklik alkoller ve bunların halojenlenmiş, sülfolanmış, nitrolanmış veya nitrozalanmış türevleri	20.734	114.244	87.019
2814 Saf amonyak veya amonyanın sulu çözeltileri	32.955	53.899	64.744
3102 Azotlu mineral veya kimyasal gübreler	12.925	136.049	57.153
7404 Bakır döküntü ve hurdaları	7.246	31.940	48.766
8430 Toprak, maden, cevher kazıma, taşıma, ayırma, seçme makinaları, kazık varyoşları, kar küreyici ve püskürtücü, vb makine	745	558	34.119
7602 Alüminyum döküntü ve hurdaları	1.075	17.209	27.504
7208 Demir veya alaşımsız çelikten yassı hadde ürünleri (genişlik >= 600 mm) (sıcak haddelenmiş) (kaplanmamış)	8.550	13.667	27.322
2707 Yüksek sıcaklıkta taşkömürü katranının damıtılmasından elde yağlar ve diğer ürünler	452	0	19.187
2503 Her nevi kükürt (süblime, presipite ve koloidal kükürt hariç)	20.408	15.760	17.133
7601 İşlenmemiş alüminyum	1.499	4.898	9.419
7204 Dökme demirin, demirin veya çeliğin döküntü ve hurdaları veya bunların eritilmesi ile elde dilmiş külçeler	2.227	2.354	9.376
7403 Rafine edilmiş bakır ve bakır alaşımları (ham)	2.384	2.145	7.255
301 Canlı balıklar	7.517	6.317	7.192
304 Balık filetoları ve diğer balık etleri (taze, soğutulmuş veya dondurulmuş)	2.071	5.360	6.948
8411 Turbojetler, turbopropellerler ve diğer gaz türbinleri	6.129	4.171	6.486
7801 İşlenmemiş kurşun	7.420	8.190	5.753
8803 88.01 ve 88.02 Pozisyonlarındaki hava taşıtlarının aksam ve parçaları	1.564	1.492	5.172
5101 Yün ve yapağı (kardesiz/taranmamış)	1.854	2.141	4.732
4102 Koyun ve kuzuların ham derileri	4.157	6.748	4.692
8548 Elektrik pilleri, bataryaları ve akümülatörlerinin döküntü ve hurdaları; kullanılmış olanlar; elektrikli aksam-parçalar	190	11.801	4.455
2619 Cüruf, moloz ve demir/çeliğin imalinden elde edilen diğer döküntüler	0	1.085	3.836
2601 Demir cevherleri ve konsantreleri	0	0	3.722
4101 Sığır (buzalo dahil) ve at cinsi hayvanların ham post ve derileri	1.668	3.449	3.590

7216	Demir veya alaşımsız çelikten profiller	0	390	2.779
7106	Gümüş (altın veya platin yaldızlı gümüş dahil) (işlenmemiş veya yarı işlenmiş ya da pudra halinde)	745	0	2.680
7202	Ferro alyajlar	0	0	2.362
	Demir veya çelikten demiryolu ve tramvay hattı			
7302	malzemesi (ray, makas dilleri, makas göbekleri, gergi çubukları, vb.)	807	517	2.346
7112	Kıymetli metallerin, kaplamalarının artık ve döküntüleri, artıkları	513	1.215	1.961
7802	Kurşun döküntü ve hurdaları	1.203	3.620	1.843
	Özellikle 84.25 ila 84.30 pozisyonlarındaki makina ve			
8431	cihazlar ile birlikte kullanılmaya elverişli aksam ve parçalar	8.208	1.984	1.282
5703	Halılar ve dokumaya elverişli maddelerden diğer yer kaplamaları (tuftedilmiş)	16	442	1.163
8408	Sıkıştırılmayla ateşlemeli içten yanmalı pistonlu motorlar (dizel ve yarı dizel)	3	145	1.155
7402	Rafine edilmemiş bakır; elektrolitik rafine için bakır anotları	0	0	1.132
	Elektrik, lazer, ışık,ışın, ultrasonik vb yollarla lehim-			
8515	kaynak makina ve cihazları; metal püskürtme makina ve cihazları	1	36	1.067
302	Balıklar (taze veya soğutulmuş)	784	1.324	1.032

Kaynak: ITC Trade Map

İthalatında Başlıca Ürünler

Libya'nın 2014 yılında ithal ettiği başlıca ürünler; rafine petrol ürünleri, otomobil, buğday, uçak yedek parçaları, kablo, ilaç, mücevher, canlı koyun, seramik karolar, motorlu taşıtların aksam ve parçaları ve çimentodur.

İthal Ettiği Başlıca Ürünler (1 000 Dolar)

GTİP ÜRÜNLER	2012	2013	2014
TOPLAM İTHALAT	19.729.994	24.396.699	16.407.733
2710 Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	3.072.990	3.238.413	2.322.771
8703 Binek otomobilleri ve esas itibariyle insan taşımak üzere imal edilmiş diğer motorlu taşıtlar	1.233.122	1.131.156	608.220
1001 Buğday ve mahlut	466.849	561.765	434.157
9403 Diğer mobilyalar ve bunların aksam ve parçaları	339.747	371.078	282.098
8411 Turbojetler, turbopropellerler ve diğer gaz türbinleri	141.996	655.173	256.776
İzole edilmiş teller, kablolar ve diğer elektrik			
8544 İletkenler; tek tek kaplanmış liflerden oluşan fiber optik kablolar	313.906	350.412	245.854
3004 Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	389.041	374.298	221.242
7113 Mücevherci eşyası ve aksamı (kıymetli metallerden veya kıymetli metallerle kaplama metallerden)	170.358	217.500	209.953
104 Canlı koyun ve keçiler	107.044	175.554	204.604

6908	Cilalı veya sırlı seramikten döşeme veya kaplama karoları ve kaldırım taşları; cilalı veya sırlı mozaik küpler vb.	240.807	329.295	201.197
8708	Karayolu taşıtları için aksam, parça ve aksesuarlar	227.182	251.525	200.188
2523	Çimento	235.207	334.956	198.055
402	Süt, krema (konsantre edilmiş, ilave şeker veya diğer tatlandırıcı madde içerenler)	223.856	164.326	194.375
2402	Tütün/tütün yerine geçen maddelerden purolar, sigarillolar ve sigaralar	122.980	173.308	183.112
6802	Yontulmaya veya inşaata elverişli işlenmiş taşlar (kayagan taşı hariç), mozik için küp şeklinde taşlar, granüller	144.041	233.302	170.390
2601	Demir cevherleri ve konsantreleri	120.767	262.283	169.727
8502	Elektrik enerjisi üretim (elektrojen) grupları ve rotatif elektrik konvertörleri	54.919	133.607	166.049
1005	Mısır	162.567	161.544	165.118
8704	Eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	290.886	461.490	160.786
1604	Hazırlanmış/konserve edilmiş balıklar, yumuşakçalar veya diğer su omurgasızların hülasa ve suları	219.183	224.450	160.181
406	Peynir ve pıhtılaştırılmış ürünler	151.544	192.175	159.646
1003	Arpa	46.363	182.413	145.497
7214	Demir veya alaşımsız çelikten çubuklar (dövülmüş, sıcak haddelenmiş, haddeleme işleminden sonra burulmuş olanlar dahil)	253.111	245.194	143.889
4011	Kauçuktan yeni dış lastikler	216.545	224.510	143.859
8528	Monitörler ve projektörler, televizyon alıcı cihazları	133.570	163.728	141.390
207	Kümes hayvanlarının etleri ve yenilen sakatatı (taze, soğutulmuş veya dondurulmuş)	157.802	155.565	137.650
8413	Sıvılar için pompalar (ölçü tertibatı olsun olmasın) ve sıvı elevatörleri	144.323	171.187	137.647
8481	Borular, kazanlar, tanklar, depolar ve benzeri diğer kaplar için musluklar, valfler (vanalar) ve benzeri cihazlar	118.342	153.960	130.235
5702	Dokunmuş halılar ve dokumaya elverişli maddelerden diğer yer kaplamaları	127.799	205.554	129.685
8537	Elektrik kontrol, dağıtım tabloları, panolar, konsollar, kabinler, diğer mesnetler ve sayısal kontrol cihazları	118.015	133.506	126.987
1701	Kamış/pancar şekeri ve kimyaca saf sakkaroz (katı halde)	148.860	156.264	124.824
8415	Klima cihazları (motorlu bir vantilatör ile nem ve ısıyı değiştirmeye mahsus tertibatı olanlar)	203.712	294.420	120.198
2304	Soya fasulyesi yağı üretiminden arta kalan küspe ve katı atıklar	92.855	127.628	119.656
9018	Tıpta, cerrahide, dişçilikte ve veterinerlikte kullanılan alet ve cihazlar	101.244	143.122	108.910
7308	Demir veya çelikten inşaat ve inşaat aksamı, inşaatta kullanılmak üzere hazırlanmış demir veya çelikten sac, çubuk, vb.	72.232	125.843	104.573
1905	Ekmek, pasta, kek, bisküvi ve diğer ekmekçi mamülleri, hosti, boş ilaç kapsülü mühür güllacı, pirinç kağıdı vb	141.652	156.147	104.135
3002	İnsan kanı, hayvan kanı, serum, aşı, toksin vb.	129.198	127.581	92.693

Ürünler				
8517	Telefon cihazları, ses, görüntü veya diğer bilgileri almaya veya vermeye mahsus diğer cihazlar	59.981	113.713	92.364
1806	Çikolata ve kakao içeren diğer gıda müstahzarları	127.569	138.736	89.164
2202	Sular (mineral ve gazlı sular dahil) ve alkolsüz diğer içecekler (tatlandırıcı, lezzetlendirilmiş)	86.869	89.998	87.960

Kaynak: ITC Trade Map

Libya petrolünün temel alıcıları İtalya, Almanya ve Fransa'dır. Bu üç ülkenin Libya'nın ihracatı içindeki payı %50 civarındadır. Libya'nın dış ticaretinde İtalya en önemli paya sahiptir.

Libya'nın 2014 yılı ihracatında Türkiye 13., ithalatında ise 3. sıradadır.

Başlıca Ülkeler İtibarı ile İhracatı (1 000 Dolar)

Sıra	Ülkeler	2012	2013	2014
	TOPLAM	58.205.867	42.169.673	20.109.060
1	İtalya	16.582.501	10.746.709	6.033.708
2	Fransa	5.520.734	4.273.043	2.470.854
3	Almanya	7.045.304	6.182.660	2.290.917
4	Hollanda	1.669.853	2.072.219	1.524.635
5	İspanya	4.299.223	2.556.537	1.163.059
6	İsviçre	1.418.142	1.436.957	1.152.371
7	Yunanistan	2.173.302	1.529.976	901.076
8	Avusturya	816.268	618.455	814.909
9	G. Kore	751.939	479.593	742.888
10	Çin	6.375.902	2.038.928	726.370
11	İngiltere	2.707.679	1.928.739	526.573
12	İrlanda	211.319	218.286	490.114
13	Türkiye	416.158	303.957	248.864
14	ABD	2.493.043	2.558.215	224.801
15	Bulgaristan	2	6.503	90.382

Kaynak: ITC Trade Map

Başlıca Ülkeler İtibarı ile İthalatı (1 000 Dolar)

Sıra	Ülkeler	2012	2013	2014
	TOPLAM İTHALAT	19.729.994	24.396.699	16.407.733
1	İtalya	3.059.889	3.782.520	2.932.242
2	Çin	2.384.239	2.834.679	2.157.639
3	Türkiye	2.140.071	2.753.096	2.060.006
4	Mısır	1.439.304	1.277.117	990.328
5	G. Kore	1.076.690	1.061.587	893.844
6	İspanya	488.217	614.648	748.902
7	Almanya	914.461	1.389.957	737.965
8	ABD	549.022	864.518	531.856
9	Brezilya	423.173	501.481	392.217
10	Fransa	694.343	1.063.804	346.478

11	Hollanda	513.546	618.888	328.061
12	Yunanistan	1.008.617	990.498	295.072
13	Malta	256.446	315.916	277.656
14	İngiltere	298.124	421.056	272.726
15	Romanya	138.622	324.856	263.455

Kaynak: ITC Trade Map

Pazar ile İlgili Bilgiler

Dağıtım Kanalları

Geçmiş yıllarda tüm ithalatı, ihracatı ve bu malların fiyatlandırılmasını Libya hükümeti kontrol ederdi. Şimdi Libya'nın dağıtım sistemi az sayıdaki dağıtım şirketleri tarafından yürütülmektedir. Bu merkezler perakendecilerle bağlantıya sahip toptan satış yapan dağıtıcılar ağı tarafından kullanılmaktadır. Genellikle perakendeciler, doğrudan dağıtım merkezleri ile temasa geçemelerine izin verilmediğinden ancak toptan satış ağı ile temasa geçebilmektedirler. Libya'nın ithalat kuruluşu olan NASCO, sadece çok az sayıda tarım ürünleri ithal etmekte olup özel bir takım haklara sahip değildir.

Reklam ve Promosyon

Libya'da reklam sektörü daha emekleme aşamasındadır. Pazarlamanın çoğu kulaktan kulağa, kişisel veya kurumsal yayılması sayesinde yapılmaktadır. 2004 yılına kadar kamuya açık yerlerde Arapça dili dışında yazılan ürün logolarının tercüme edilmesi yasaktı. Reklam kampanyalarında yasadışı yollarla belediyelere ve onların acentelerine yönelen bir çok firma önemli meblağlar kaybetmişlerdir.

Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme

Libya'ya girecek ürünler için özel bir ambalajlama şartı yoktur. Ambalajlama yaparken Libya'nın yoğun yaz sıcağı koşulları ve ürünlerin kısa sürede olsa dışarıda depolanacağı ihtimali göz önüne alınmalıdır. Konteynerin üzerinde alıcının adı, varacağı limanın adı, kolay tespit edilebilmesi için ambalaj listesi ile uyumlu olarak konteyner içindeki malların numaralandırılmış listesi yer almalıdır. Etiketler Arapça veya İngilizce dilinde olmalıdır.

Gerekli belgeler;

-Proforma fatura,

-Ticari fatura,

-Menşe belgesi,

-Yükleme faturası

Yerel ithalatçıdan gıda ürünleri, bitkiler, canlı hayvan ve tıbbi ürünler için sertifika gerekip gerekmediği öğrenilmelidir.

Satış Teknikleri ve Satışı Etkileyen Faktörler

Türk firmalarının Libya pazarına bakışı; bu ülkenin siyasi nedenlerle uzun yıllardır uluslararası ilişkilerden soyutlanmış olması ve ağırlıklı olarak müteahhitlik hizmetlerinin öne çıkması ve ödemelerde yaşanan problemler ve diğer sektörlere ilişkin girişimlerin azlığı nedeniyle pek ümit vaat edici olmamıştır. Ancak ihracatın artırılması için başlatılan bilinçli çaba, bu çabanın öncelikle komşu ve Orta Doğu ve KuzeyAfrika ülkelerinde yoğunlaşması ve Libya'nın uluslararası arenaya daha rahat katılımının getirdiği güven ortamı ile bu pazar Türk firmaların gündemine yeniden girmeye başlamıştır.

Libya'ya ilk kez girecek firma temsilcilerine önerilen en geçerli yol bu ülkeyi ziyaret etmeleri, fuarlarda ve seminerlerde, resmi toplantılarda ilişki kurmaya çalışmalarıdır. Deneyimli tüccarlar bulmak çok önemlidir. Talep edilmemiş bir firma ve ürün tanıtım yazısının gönderilerek hemen cevap beklenmesi Libya için hiç etkili olmayan bir yöntemdir.

Libya pazarına girişin ilk evrelerinde oradan özel bir davet gelmemişse; ticaret heyetlerine katılmak gibi hem daha az maliyetli hem de firmanın takdimini kolaylaştıracak bir yöntemi tercih etmek gerekir.

Libya için fuara katılım etkili bir pazarla iletişim aracıdır. Ayrıca bu pazarda sürekli kalmayı düşünen firmaların kişisel satış ve Arapça/İngilizce katalog, web sitesi gibi yöntemleri kullanmasında fayda vardır.

Libya'da Türk firmaları için en önemli rakipler Libya ile tarihi ilişkileri güçlü olan İtalya, Fransa ve düşük maliyetli üretimle öne çıkan Çin firmalarıdır. Libya pazarı fiyata karşı çok duyarlıdır. İtalya'nın Libya ile ikili ilişkileri çok gelişmiştir. İkili ortak yatırımları vardır. Ayrıca Türk ürünleri ile İtalyan ürünleri rekabet ettiğinde kalite ve İtalya'nın AR-GE teşviklerinin çeşitliliği bu ülke üreticilerine avantaj sağlamaktadır.

Libyalıların Türk firmalarına ve mallarına ilişkin imajı genel olarak olumludur. Marka tescili konusunda Türk firmalarının sıkıntısı olmaktadır. Ülkenin marka tescil süreci kolay işlememektedir. Taklit malların piyasada rahatça satılması nedeniyle ucuz ve taklit malların yarattığı haksız rekabet ile karşılaşılabilir. Ancak, Libya pazarında fiyata duyarlılığın yanı sıra kaliteli mallara olan ilgi de belirleyici olmaktadır.

Libya ile ticarete yabancı dil problemi nedeniyle iletişimde sıkıntı yaşanması, deniz taşımacılığında problem olması ve bankacılık işlemleri; en önde gelen sorunlar olarak gözlenmiştir. Ödeme şekli olarak peşin çalışılması önerilmektedir. Libya'da akreditifli çalışmak zordur. Ödemelerin alınmasında bir diğer yöntem Libya pazarını çok iyi bilen dış ticaret firmalarının kefaletinde çalışmaktır.

Ulaştırma ve Taşımacılık Maliyetleri

Libya'ya olan ihracatta limandan limana gümrük ve yükleme boşaltma hariç, 40'lık bir konteyner'in taşınma bedeli 2500-3000 dolar olarak belirtilmiştir.

Akreditif Kullanımı

Ödeme şekli olarak peşin çalışılması önerilmektedir. Libya'da akreditifli çalışmak zordur. Ödemelerin alınmasında bir diğer yöntem Libya pazarını çok iyi bilen dış ticaret firmalarının kefaletinde çalışmaktır.

Kamu İhaleleri

Libya'daki uluslararası ihaleler aşağıdaki sitelerden takip edilebilir.

- <http://www.libyaninvestment.com/libya-tenders> (ücretli)
- <http://www.libyaonline.com/business/pages.php?cid=99> (ücretsiz)
- T.C. Ekonomi Bakanlığı (www.ekonomi.gov.tr / Dış Talepler Bülteni) (ücretsiz)

İşadamlarının Pazarda Dikkat Etmesi Gereken Hususlar

Ticareti Etkileyen Kùltürel Faktörler

Libya muhafazakar bir İslam ÷lkesidir. Kabul görmek için yerel yasalara ve geleneklere saygılı olunmasında yarar vardır. Kamuya açık yerlerde alkol alımı yasaktır.

Libya halkı genel olarak dostluğu ve arkadaş canlılığı ile bilinmektedir. İş ilişkileri için tanışılan kişilerle daha sonra da ilişkiyi sürdürmek önerilmektedir. Burada mektup yerine faks mesajı göndermek daha etkilidir. Ancak Libyalıların bir mesajı cevap vermesi ancak ihtiyaç duymaları sonrasında olabilir. Bir yazışmaya cevap gelmemesini kabalık olarak algılamak yerine o anda söylenecek bir şeyin olmaması olarak yorumlamak daha doğru olacaktır.

Para Kullanımı

Libya'da kredi kartları ve çekler her yerde kabul edilmemektedir. Libya'ya yapılacak ziyarette bu ziyaretin masraflarını karşılayacak miktarda ABD Doları ile gidilmesi tavsiye edilmektedir.

Pasaport ve Vize İşlemleri

İki ÷lke arasında imzalanan ve önce Türkiye tarafından hayata geçirilen anlaşmanın sonucunda Libya tarafı da mevzuatını hazır hale getirmiş ve 19.12.2009 tarihinden itibaren Türk vatandaşlarını vizesiz Libya'ya almaya başlamıştır. Umuma Mahsus Pasaport hamilleri 180 gün içinde 90 günü aşmamak kaydıyla, anılan ÷lkeye yapacakları seyahatlerinde vizeden muaftır. Diplomatik, Hizmet ve Hususi Pasaport hamilleri 180 gün içinde 90 günü aşmamak kaydıyla, Libya'ya yapacakları seyahatlerinde vizeden muaftır.

* Pasaportta İsrail'in ziyaret edildiğine dair bir mühür bulunmamalı

Türkiye'deki Libya Temsilcilikleri

Libya Arap Halk Sosyalist Cemahiriyesi Halk Bürosu

CİNNAH CAD. NO:60

ÇANKAYA/ANKARA

Tel: 90 (312) 438 11 10-14

Faks: 90 (312) 440 38 62

Libya İstanbul Başkonsolosluğu

MİRALAY ŞEFİK BEY SOK. NO: 13

GÜMÜŞSUYU/İSTANBUL

Tel: (212) 2518100

Faks: (212) 2525515

Resmi Tatiller ve Çalışma Saatleri

Resmi Tatiller :

Halk Egemenliğinin ilanı 3 Mart

Kurtuluş Günü 11 Haziran

Devrim Günü 23 Temmuz

Ulusal gün 1 Eylül

*Dini bayramlar Hicri takvime göre kutlanmaktadır.

Yapılmakta olan işin türüne göre değişiklik göstermekle birlikte çalışma saatleri, Cumartesi– Perşembe günleri arasında genel olarak 08:00 – 14:00 dür. Resmi tatil günü Cuma’dır. Bankalar, kamu kuruluşları ile pek çok firma Cuma günü çalışmamaktadır. Özel sektör, yaz aylarında 07:00-14:00 ve 16:00-18:30 saatleri arasında; kış günlerinde ise 08:00-13:00 ve 16:00-18:30 saatleri arasında çalışmaktadır. Alış veriş saatleri 09:00-14:00 ve 14:30-20:30’dur.

Ulaşım

Havaalanından şehre ulaşmak için taksi ve otobüs kullanılması mümkündür. Siyah-beyaz renkteki taksilerin yaklaşık maliyeti 20 LD’dır.

Libya Arap Havayolları (LAA)’nın yurtiçi uçuşlarda kullanmakta olduğu uçak filosu uluslararası standartlara uygun olmakla birlikte uçuş kalitesi istenilen seviyede değildir. Yurtiçi uçuşlarda LAA’ya ek olarak; BURAQ AIR isimli havayolu şirketinin de kullanılması mümkündür. Yakın zaman önce kurulan Air Afrique ise yurtiçi uçuş için bir takım planlara sahip olmakla birlikte genelde komşu ülkelere sefer düzenlemektedir.

Akdeniz sahili boyunca uzanan karayolları pek çok büyük şehri birbirine bağlamaktadır. Trablus, Bingazi arası ise karayolu ile yaklaşık olarak 12 saat sürmektedir.

Haberleşme

Türkiye ve Libya arasındaki telefon haberleşmesi, INTELSAT üzerinden kurulu bulunan 8 adet çift yönlü direkt telefon devresi ile gerçekleştirilmektedir. Söz konusu kanalların 30’a çıkarılması konusunda henüz bir gelişme olmamıştır.

Yerel Saat

Ülkede yaz saati uygulaması vardır ve saat ayarı, Ekim-Mart (kış) döneminde Greenwich saatinden 2 saat, Nisan-Eylül (yaz) döneminde ise Greenwich saatinden 1 saat ileridir.

Yerel Ölçü Birimleri

Libya’da ölçü birimi olarak metrik sistem kullanılmaktadır.

Telefon Kodları

Ülkenin uluslararası telefon kodu 218 dir. Başlıca şehirlerin yerel telefon kodları ise aşağıda yer almaktadır.

Trablus 21

Bingazi 61

Benina 63

Derna 81

Misurata 51

Sabratha 24

Trablus(uluslararası havaalanı) 22

Zawia 23

Zuara 25

ROMANYA

Coğrafi Konum

Asya, Avrupa ve Ortadoğu'nun kavşak noktasında, Tuna Nehri ve Karadeniz yakınlarında yer alan Romanya, coğrafi yerleşim açısından oldukça stratejik bir konuma sahiptir. Büyük bir ekonomik potansiyeli elinde bulunduran ülke, gelişmiş sanayii ve tarım alanlarının yanı sıra zengin doğal kaynakları açısından da oldukça şanslıdır.

21,5 milyonluk nüfusu ve 238 391 kilometrekarelik yüzölçümü ile Avrupa'nın güney doğusunda yer alan Romanya, Bulgaristan (608 km), Macaristan (443 km), Moldova (450 km), Sırbistan (476 km) ve Ukrayna (531 km) ile sınıra sahiptir.

Başkenti Bükreş olan ülkenin diğer önemli şehirleri Köstence, Yaş, Timisoara, Cluj-Napoca, Galati, Braşov ve Craiova'dır.

Siyasi ve İdari Yapı

Romenler, diğer Latin ulusları gibi M.S. ilk 1 000 yıl içinde ortaya çıkmış ve Trakyalı ataları olan Hint-Avrupa köklü "Dacia"lılar ile aynı bölgede yaşamışlardır. Bugün Romenler Doğu Roma dünyasının yegane temsilcisidir ve Romence de İspanyolca, İtalyanca ve Fransızcanın yanında başlıca Latin kökenli dillerden birisidir.

İlk kez 1859 yılında Wallachia ve Moldavia Prenslıklarının birleşmesi ile doğan Romen ulus devleti, 400 yıl kadar Osmanlı egemenliğinde kalmış ve 1878 yılında resmi bağımsızlığını ilan ederek üç yıl sonra da bir krallık haline gelmiştir. Ancak söz konusu krallık, Romen nüfusun sadece bir kısmını kapsamış, 3 milyon kişi Macaristan yönetimindeki Transilvanya'da, 2 milyon kişi Rusya kontrolündeki Bessarabia'da ve küçük gruplar da Bulgaristan'a ait bulunan Dobruca bölgesinde kalmışlardır. Krallığın, Romanyalıların tamamını bir yönetim altında toplama hedefi, ancak I. Dünya Savaşı'nın ardından 1918 yılında Transilvanya, Bessarabia, Bukovina ve güney Dobruca bölgelerinin Romanya ile birleşmesi ile gerçekleştirilmiştir. Böylelikle ülke bir anda iki misli büyümüş, ancak bu yeni bölgelerin ekonomik gelişmesi, ya da tam anlamıyla entegre olması sağlanamamıştır.

II. Dünya Savaşı sonrası ülke, diğer Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri gibi Sovyet egemenliği altına girerek komünist rejimi benimsemiştir. 1945 yılında Sovyetler Birliği destekli Romanya Komünist Partisi (RCP) yönetimi ele geçirmiş, 1947 yılı sonunda da Kral Michael tahttan çekilerek ülke Romanya Halk Cumhuriyeti adını almıştır.

1950'li yıllarda Moskova ile bağları zayıflasa da, Gheorghe Gheorghiu-Dej yönetimindeki RCP, Stalinist ekonomi politikalarının tamamını uygulamıştır. 1965 yılında yönetimi devralan Nikolae Çavuşesku (Ceausescu) devlet konseyi başkanı olmuş, ülkenin adı Romanya Sosyalist Cumhuriyeti olarak değişmiştir. Gizli polis teşkilatının da desteğiyle Çavuşesku olağanüstü bir kişisel güç kazanmış, özellikle 1980'li yılların sonlarına doğru ülke yönetiminin bütün kilit noktalarına Çavuşesku'nun aile üyeleri ve arkadaşları yerleştirilmiştir.

Doğu Avrupa ülkelerinde komünist rejimlerin sarsıldığı 1989 yılı sonlarında, ülkenin Timoşoara kentinde rejime karşı ilk tepkiler başlamış, bastırılan gösterilerin Bükreş'e sıçraması ile birlikte olaylar hızla gelişmiş, 25 Aralık 1989'da Nikolae Çavuşesku ile eşi idam edilmiştir.

Tüm ülkeye yayılan ayaklanmalar sonucu, Ulusal Kurtuluş Cephesi (National Salvation Front) sosyalist rejime son vermiş, 1990 yılında da serbest seçimler yapılarak ülkede çok partili demokratik sisteme geçilmiştir. Romanya, halen çok partili parlamenter sistem ve Senato ile Millet Meclisinden oluşan iki meclis ile yönetilen demokratik bir Cumhuriyettir.

Ülkenin devlet başkanlığı görevini Traian Basescu yürütmekte, başbakanlık görevini ise 5 Mayıs 2012 tarihinden beri Victor Ponta sürdürmektedir.

Nüfus ve İşgücü Yapısı

1990 yılından beri, gerek dışarıya göç, gerekse artan ölüm ve azalan doğum oranları nedeniyle, Romanya'nın nüfusu sürekli azalma kaydetmiştir. 1990 yılının Temmuz ayında 23,21 milyon kişi olan ülke nüfusu, 2012 yılında

21,4 milyon kişiye kadar düşmüştür. Ülke nüfusunun 2013-17 arası % 0,1 gerilemesi beklenmektedir.

Ülkenin nüfus azalışında doğal sebeplerin yanı sıra göç de önemli bir faktörü oluşturmaktadır. Nüfusun azalmış olmasına, yurtdışına çalışmaya gidenlerin önemli ölçüde sebep olduğu tahmin edilmektedir. Diğer taraftan Uluslararası Göç Örgütü, yurtdışında çalışmakta olan Romen sayısını 2 milyon kişi olarak belirtmektedir ki bu rakam da yetişkin nüfusun yaklaşık %10'luk kısmına karşılık gelmektedir. 1990'lı yıllarda başlayan dış göçün başlangıçtaki hedef ülkeleri Yugoslavya ve Polonya gibi Doğu Avrupa ülkeleriyle bugün Almanya, İtalya, İspanya gibi Batı Avrupa ülkeleri ve İsrail en fazla tercih edilen yabancı ülkeler haline gelmiştir.

Ülkenin nüfusunun %89,5'i Romenlerden oluşmaktadır. Ülkede resmi olarak Macarlar (%6,6), Çingenerler (%2,5) ve Almanlar (%0,5) da dahil olmak üzere 13 azınlık grubu mevcuttur.

Romanya halkının yaklaşık %96'sı okur-yazardır. Nüfusun ortalama yaşı 39,7 olan Romanya, Batı Avrupa ülkelerine göre daha genç bir nüfusa sahiptir. Bununla beraber, azalan doğum oranı, bu durumun değişeceğine ve gelecek 10 yılın sonuna doğru, ülkedeki yaşlı nüfusun çalışma yaşındaki nüfusa bağımlılık oranının yükseleceğine işaret etmektedir. Ülkede 14 yaş altı nüfusta azalma gözlenirken, 65 yaş üstü nüfus ise artmaktadır. Bu durumun, emeklilik, sosyal sigorta ve sağlık sistemi üzerinde bir baskı oluşturması beklenmektedir.

Komünist sistemin yıkılmasının ardından, ülkenin işgücü yapısı ve büyüklüğü de önemli ölçüde değişiklik göstermiştir. Özellikle 1990'lı yıllarda kayıt dışı ekonominin büyümesi ile işgücü ile ilgili güncel ve doğru bilgi temin etmek ve bu bilgileri yorumlamak zorlaşmıştır.

Ülkede kayıtlı işsizlik Aralık 1999'da en yüksek seviyeye çıkarak toplam işgücünün %11,8'i düzeyine ulaştıktan sonra 2013 yılı itibariyle % 7,3 düzeyine kadar gerilemiştir.

İşsizler, emekliler, kırsal kesimde çalışan ücretliler, düşük ücretli işlerde çalışıp büyük kentlerde yaşayan büyük aileler ile Moldova sınırındaki bölgelerde ve daha az gelişmiş olan kuzeydoğu bölgelerinde yaşayan kesimler, ülkede yoksulluktan en fazla zarar gören nüfusu oluşturmaktadır. Önümüzdeki dönemde diğer AB ülkelerine yönelik göçün tahmin edilememesi işgücü ile ilgili olarak belirsizlik yaratmaktadır. 2014 yılı itibariyle diğer AB ülkeleri tarafından Rumen işgücüne yönelik uygulanan geçici kısıtlamaların sona ermesi de ülkeden kalifiye işgücünün göçünü artıracak unsurlardan biridir. Ülkedeki işgücünün 2013-17 yılları arasında % 0,1 oranında gerilemesi beklenmektedir.

GENEL EKONOMİK DURUM

Ekonomik Yapı

Avrupa'nın güney doğusunda yer alan ve Polonya'nın ardından Orta ve Doğu Avrupa'nın en büyük ikinci pazarı durumunda olan Romanya'da, sanayileşme sürecine girilmesiyle birlikte güçlü bir kırsal göç gerçekleşmiştir

II. Dünya Savaşı'ndan ağır yaralarla çıkan Romanya, ekonomisini kaldırmak için büyük bir mücadele dönemine girmiştir. Aralık 1989 Devrimi'nden sonra serbest piyasa sistemine adapte olmaya başlayan Romanya, iktisadi gelişme amacıyla dış ticarete önem vermiştir. Ayrıca, yine bu amaçla pek çok reformlar yapılmıştır.

Kısa sürede hisselerinin çoğu devlet kontrolü altında bulunan bütün kuruluşların hızlı ve şeffaf bir biçimde özelleştirilmesi ve vatandaşların hayat standardının yükseltilmesi yönünde politikalar uygulamaya konulmuştur. Bu reformlar özellikle, IMF, Dünya Bankası ve Avrupa Birliği gibi uluslararası oluşumlar tarafından desteklenmiştir. Bu önemli gelişmelerle beraber 1 Ocak 2007 itibarıyla ülkenin Avrupa Birliği tam üyesi olması, Romanya'yı Avrupa'nın cazip ülkelerinden biri haline getirmiştir.

Ülke ekonomisinin karşı karşıya olduğu çeşitli problemler bulunmaktadır. Ülke'de kayıt dışı ekonominin büyük olması, vergi sistemine düşük oranda katkı sağlayabilen kırsal nüfusun yüksek olması, vergilerin düzenli olarak toplanamaması gibi sorunlardan dolayı vergi gelirleri yeterli düzeye ulaşamamaktadır. Bu nedenle eğitim, sağlık,

refah, altyapı ve güvenlik harcamaları yeterli düzeyde gerçekleştirilememektedir. Romanya Doğu Avrupa ülkeleri arasında en düşük kişi başı gelire, çevre standartları açısından en düşük seviyeye, en yüksek ödenmemiş vergi borçlarına ve en düşük eğitim harcamasına sahiptir. Ülkenin Euro Bölgesi ile kurmuş olduğu sıkı ticari ve mali bağlar, ekonomisini bu bölgedeki gelişmelere karşı riskli hale getirmektedir.

IMF, Avrupa Komisyonu ve Dünya Bankası ile 2013-15 yıllarını kapsayan yeni bir ekonomik program üzerinde anlaşmıştır. Diğer taraftan Romanya'nın AB'ne uyum programının da sorunların çözümüne ve makroekonomik politikalara yönelik parametreleri içermesi planlanmaktadır.

2012 yılında tarımın GSYİH'daki payı 10,3, sanayinin 37,3 ve hizmetlerin 54,9 iken 2013 yılında sözkonusu oranlar tarım % 12,6, sanayi % 35,3 ve hizmetler % 54,6 olarak gerçekleşmiştir.

Ekonomi Politikaları

Ülkede 2000'li yıllarda yaşanan hızlı büyüme, ekonomik değerlerdeki yükselişler ve AB üyeliği sonrası bu trendin devam etmesi sürecinde 2007 yılında % 6,3 2008 yılında ise % 7,3 gibi AB ortalamalarının üzerinde GSYİH büyüme oranları yakalanmış fakat 2008 yılında yaşanan küresel finansal kriz nedeniyle bu süreç kesintiye uğramıştır. 2009 yılında % 6,6'lık bir küçülme sonrası 2010 yılında bir miktar toparlanma gözlenmiş olmakla birlikte küçülme oranı % 1,6 olarak gerçekleşmiştir.

2011 yılına gelindiğinde Romanya GSYİH % 2,5 oranında büyüme göstermiştir. 2012 yılında gerçekleşen büyüme oranı % 0,7'dir. 2013 yılında % 3,5 oranında bir büyüyen ülkenin 2014 yılı için beklentisi % 3,3'dür. Ülke GSYİH'sı 2008 yılında zirve noktası olan 204,3 milyar dolara ulaşmış fakat bu oran kriz sonrası 2011 yılında 189,8 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. 2013 itibarıyla söz konusu büyüklük 188,9 milyar dolardır. GSYİH'daki büyüme oranı ihracata ve yerel talebe bağlı olarak ortaya çıkmaktadır.

Ülkedeki maliye politikaları vergi oranlarını azaltırken vergi tabanının genişletilmesi, vergi kaçakçılığının önlenmesi, IMF ve AB üzerinde anlaşılmış olunan konsolide bütçe hedeflerine ulaşılmasını kapsamaktadır.

Ekonomik Performans

Euro Bölgesi'nde yaşanmakta olan krizin Romanya'nın makroekonomik değerleri üzerindeki etkisini devam ettirmesi beklenmektedir. Romanya ihracatının %70'inden fazlasını AB'ne gerçekleştirmektedir, nu da GSYİH'sının yaklaşık % 30'una karşılık gelmektedir. Banka varlıklarının yaklaşık % 82'si AB ülkelerinde yerleşik bankalara aittir. AB'nde yaşanan kriz Rumen ekonomisini etkilemeye devam etmekte, yabancı firmalar Romanya'da yatırım gerçekleştirme konusunda çekimser kalmaktadırlar. Ülkenin GSYİH büyüme oranının 2012 yılı için % 0,7 olarak gerçekleşmesi ve 2011 yılındaki % 2,3'lük büyüme oranının altında kalması, 2013-16 döneminde ise ortalama büyüme oranının % 4,1 civarında olması öngörülmektedir.

Bununla birlikte cari işlemler açığı da 2012 yılı için belli oranda bir artış göstermesi ve 2013-16 döneminde de bu artışın sürmesi beklenmektedir. Bu oranın artışa rağmen GSYİH'nın % 8'ini geçmesi öngörülmemektedir.

Gayrisafi yurtiçi hasıla büyüme oranında önceki döneme göre gözlenen yavaşlama ve kamu sektörümaaşlarındaki artışın konsolide bütçe üzerindeki etkisi nedeniyle oluşacak açığın GSYİH'ye oranının %2,2'yi aşarak 2012 hedeflemesinin gerisinde kalması beklenmektedir.

Mevcut hükümetin 2013-16 yılları için makroekonomik programı çerçevesinde mali konsolidasyonun devam etmesi beklenmektedir. Ayrıca gelir tahsilatı, kamu ve AB fonlarının yönetimi ile ilgili reformlar da programda yer almaktadır. Ülkede rekabet gücünü artırmaya, pazar payını korumaya ve yabancı yatırımı çekmeye ve Romanya'nın AB dışındaki ülkelere yönelik ihracatını artırmaya yönelik reformlara ihtiyaç duyulmaktadır.

Ülkenin Dış Ticareti

Dış Ticaret Göstergeleri (Milyon Dolar)

Kaynak: Trade Map

	2009	2010	2011	2012	2013
İhracat	40.621	49.413	61.339	57.904	65.865
İthalat	54.256	62.007	74.663	70.259	73.439
Hacim	94.877	111.420	136.002	128.163	139.304
Denge	-13.635	-12.594	-13.324	-12.355	-7.574

İhracatında Başlıca Ürünler

İhraç Ettiği Başlıca Ürünler (Milyon Dolar)

Kaynak: Trade Map

GTİP	ÜRÜN ADI	2011	2012	2013
8708	Kara taşıtları için aksam, parçaları	3.459	3.608	4.528
8703	Otomobil, steysin vagonlar, yarış arabaları	3.287	3.255	4.208
8544	İzole edilmiş tel, kablo; diğer izole edilmiş elektrik iletkenleri; fiber optik k	3.360	3.182	3.576
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	2.849	2.492	2.674
4011	Kauçuktan yeni dış lastikler	1.371	1.326	1.510
9401	Oturmaya mahsus mobilyalar, aksam-parçaları	1.030	1.018	1.340
1001	Buğday ve mahlut	430	693	1.301
3004	Tedavide/korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	982	1.103	1.172
8517	Telli telefon-telgraf için elektrikli cihazlar	3.009	1.223	1.149
8414	Hava-vakum pompası, hava/gaz kompresörü, vantilatör, aspiratör	971	870	1.035
1005	Mısır	795	773	978
4407	Uzunlamasına kesilmiş, biçilmiş ağaç; kalın >=6 mm	844	854	940
6403	Ayakkabı; yüzü deri, tabanı kauçuk, plastik, tabii, suni vb kösele	948	860	926
8901	Yolcu gemileri, gezinti gemileri, feribotlar, yük gemileri, mavnalar	1.172	867	828
6204	Kadın/kız çocuk için takım, takım elbise, ceket vs.	775	748	817
8536	Gerilimi 1000 voltu geçmeyen elektrik devresi teçhizatı	621	641	757
1206	Ayçiçeği tohumu	701	432	737
8537	Elektrik kontrol, dağıtım tabloları, mücehhez tablolar	662	718	730
9403	Diğer mobilyalar vb. Aksam, parçaları	777	731	724
7204	Demir/çelik döküntü ve hurdaları, bunların külçeleri	1.065	785	721
8407	Alternatif-rotatif kıvılcım ateşlemeli, içten yanmalı motorlar	133	190	714
8482	Her nevi rulmanlar	812	710	693
6203	Erkek/erkek çocuk için takım, takım elbise, ceket vs.	735	651	678
2402	Tütün/tütün yerine geçen maddelerden purolar, sigarillolar ve sigaralar	632	584	672
7304	Demir/çelikten (dökme hariç)dikişsiz tüp, boru, içi boş profil	722	684	664
8528	Televizyon alıcıları, video monitörleri ve projektörler	760	701	583
4410	Yonga pano vb. Levhalar	258	375	542
7208	Demir/çelik sıcak hadde yassı mamulleri-genişlik 600mm. Fazla	726	662	515
8516	Elektrikli su ısıtıcıları, elektrotermik cihazlar (şofbenler)	382	358	446
8481	Muslukçu, borucu eşyası-basınç düşürücü, termostatik valf dahil	280	319	417
6406	Ayakkabı aksamı, iç taban, topuk rampası, getr, tozluk, dolak vb	425	375	397

8409	İçten yanmalı, pistonlu motorların aksam-parçaları	268	371	397
8418	Buzdolapları, dondurucular, soğutucular, ısı pompaları	335	353	381
3102	Azotlu mineral/kimyasal gübreler	753	611	379
8906	Diğer gemiler (savaş gemileri ve kurtarma gemileri dahil, kürekli hariç)	67	62	354
8512	Kara taşıtlarının aydınlatma, sinyal vb tertibatı, cihazları	210	250	341
8413	Sıvılar için pompalar, sıvı elevatörleri	239	244	340
4016	Vulkanize kauçuktan diğer eşya	236	256	315
1003	Arpa	206	192	297
6206	Kadın/kız çocuk için gömlek, bluz, vs.	280	287	279
	Diğer	25.123	23.490	25.812
	TOPLAM	62.692	57.904	65.865

Pazar ile İlgili Bilgiler

Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları

Romanya, 1970 yılından bu yana Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (World Intellectual Property Organization/WIPO) üyesidir. Fikri mülkiyet hakları konusunda dünyadaki en önemli anlaşmalar olan Paris Konvansiyonu, Bern Konvansiyonu ve TRIPs Anlaşması'nı imzalamıştır. Fikri mülkiyet hakları ile ilgili ulusal mevzuatı bütünüyle Avrupa Birliği normları ile uyumlaştırılmıştır. Ülke Avrupa Patent Konvansiyonu üyesidir. Buluşlar, markalar, coğrafi işaretler, endüstriyel tasarım ve diğer fikri ve sınai mülkiyet haklarının korunmasına ilişkin resmi kurum Telif Hakları ve Markalar Bürosu'dur.

Ülke, patentler, ticari markalar ve telif hakları ile ilgili mevzuatı düzenleyerek hukuki çerçeveyi tamamlanmış olmasına rağmen, uygulamada halen sorunlar yaşanmaktadır.

Sahte ve taklit ürünler ile mücadele, bu nedenle ülkenin birincil öncelikleri arasında yer almaktadır. Konu ile ilgili çıkartılan mevzuat, idari kapasite yetersizliği nedeniyle etkin bir biçimde uygulanamamaktadır. Avrupa Komisyonu, konu ile ilgili olarak ülkenin sınır kontrollerini artırması ve çeşitli kamu kurumları arasında daha fazla işbirliği içinde çalışılması yönündeki önerilerini ve uyarılarını ülkeye sunmaktadır.

Dağıtım Kanalları

Büyük paketleyici ve işleyici firmalar daha fazla oranlarda ihracatçıdan veya doğrudan üreticiden alma yoluna gitseler de, tedarik zincirinde ithalatçıların rolü hala önemlidir. Romanya'da birçok büyük market de ürünlerini doğrudan ithal etme veya büyük ithalatçılardan temin etme yoluna gitmektedir. Marketler özellikle kendi markalarıyla satışını yaptıkları fason ürünleri doğrudan lokal üreticiden veya ihracatçılardan temin etmekte olup, acenta / temsilcilikler vasıtasıyla yapılan alımlar düşük düzeylerde kalmaktadır. Toptancılar ise genellikle gıda ürünlerinin perakendeciler vasıtasıyla tüketicilere ulaştırılması yönünde hareket etmektedir. Romanya'da daha önce küçük marketlerin domine ettiği perakendecilik sektöründe ise modern perakendecilik anlamında hiper ve süper marketlerin payı artış göstermiştir.

Tüketicilere gıda ürünlerinin sunulması büyük oranda süpermarket ve hipermarketler yoluyla yapılmaktadır. Ülkede ulusal veya uluslararası büyük zincir mağazalar mevcut olup, bunlar perakende dağıtım kanalının en önemli aktörleridir. Büyük hipermarketlerin birçoğu kendi markalarıyla fason üretim yaptırmakta, bazıları da doğrudan ithalat yoluna gitmektedir. Bu anlamda ihracatçılarımızın son tüketiciye ulaşmaları da (işletmeden son tüketiciye satış) mümkün görünmektedir. Ancak, özellikle küçük ve orta ölçekli ihracatçı firmalarımızın doğrudan bu satışı

gerçekleştirmeleri güç olabilir. Çünkü böyle bir satışın ancak yerinde yapılacak güçlü bir tanıtım ve tutundurma kampanyası ile gerçekleştirilmesi mümkün görünmektedir. Ayrıca pazarda iyi bir müşteri portföyüne ve etkin bir dağıtım kanalına sahip olan, bölgesel pazarlardaki gelişmeleri ve tüketici tercihlerini iyi analiz edebilen bir ithalatçı/tüccar firmayla çalışılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Tüketici Tercihleri

Romanya pazarında, tüketici tercihlerini belirleyen unsurlar arasında kalite, fiyat ve ödeme koşulları başta gelmektedir. Bununla beraber, Romanya piyasasındaki tüketiciler için temel sorunun nakit sıkıntısı olduğu gerçeği göz önüne alınırsa, fiyat ve ödeme koşullarının, kaliteden daha ağırlıklı yer tuttuğunu belirtmek gerekir. Uzun dönem kredi olanaklarıyla satış yapılması, firmaları tüketici tercihleri açısından önemli bir avantaja sahip kılmaktadır.

Romanya pazarında reklam ve promosyon faaliyetleri, firmaları avantajlı duruma getirmektedir. Öte yandan, satış sonrası servis hizmetleri sunabilmek için yerli ortaklarla işbirliği yapmak önem kazanmaktadır. Romanya'da satış sonrası hizmetlerinin düzeyi tatmin edici olmaktan uzaktır. Yeterli eğitimi vererek yerli ortağı iyi hizmet verir duruma getirmek tüketici tercihleri üzerinde kayda değer olumlu etkiler yaratacaktır. Geçmişte Batı pazarlarına kapalı olmanın getirdiği rekabetten yoksunluk, tüketicileri satış sonrası hizmet alamaz duruma getirmiştir. Bu sorunun çözümü tüketici tercihlerinde belirleyici olabilmektedir.

Ülkedeki tüketicilerin genel giderlerine bakılacak olursa, en büyük payı, yiyecek ve içecek için yapılan giderlerin almakta olduğu görülür. Bu ürünlerin toplam tüketim harcamalarının içindeki payı %39,27 oranındadır. Toplam tüketim harcamaları içinde giyim eşyaları %3,43, ev eşyaları %5,19 ve ulaşım giderleri %11,35 pay almaktadır.

Ülkenin yaşadığı ekonomik sıkıntılara rağmen, nüfusun bir kısmının satın alma gücü son yıllarda önemli ölçüde yükselme göstermiştir. Komünist dönem sonrası Doğu Avrupa'daki tüm ülkelerin geçtiği dönüşüm sürecine nispeten geç giren Romanya'da harcanabilir kişi başına gelir halen Polonya, Slovakya gibi ülkelerin yaklaşık %25 altındadır. Bununla beraber tasarruf eğilimleri düşük ve tüketim eğilimleri yüksek olan Romenler yaşam standartlarını geliştirmeye çok meraklıdır.

Vergiler çıkarıldıktan sonra hane halkı gelirlerinin yaklaşık %79,3'lük kısmı harcanabilir gelir olarak değerlendirilmektedir. Tasarruf eğiliminin çok düşük olduğu ülkede, tüketim harcamaları, harcanabilir gelire kıyasla daha hızlı bir artış göstermektedir. Bu durum ülke pazarını özellikle ev eşyaları ve tüketiciye yönelik elektronik eşyalar bakımından cazip bir pazar haline getirmektedir.

Ülkede artan gelir dağılımı bozukluğu ve kırsal kesimin yoksulluğu da göz önüne alındığında farklı gelir gruplarındaki hedef tüketicilere farklı ürün ve stratejilerle yaklaşmak gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Ülkede 55 yaşın üzerindeki tüketiciler, ekonomik anlamda çok zor dönemler geçirmiş olmanın da etkisiyle ticari markalara fazla önem vermemektedir. Bununla beraber, belirli markalara bağımlılık özellikle genç nüfus içinde giderek yaygınlaşmaktadır.

30-34 yaş grubundaki tüketiciler en yüksek ortalama brüt harcanabilir gelire sahip nüfusu oluşturmaktadır. Bu grup özellikle seyahat ve eğlence gibi lüks tüketim kabul edilebilecek ürünlere yönelik olarak büyük talep göstermektedir. Bu kesim reklam ve markalı ürünlerin de temel hedef kitlesi olarak değerlendirilmektedir.

Buna karşılık 25 yaşın altındaki genç nüfus ile 60 yaş üstü yaşlı nüfus, harcanabilir gelir bakımından en kötü durumdaki nüfus gruplarıdır. Her iki grup da sadece temel tüketim maddelerin yönelmektedir. 25 yaş altı genç nüfus, düşük harcanabilir gelirene rağmen markalı ürünlere yönelik bir talep göstermektedir.

Markalı ürünlerin yönelebileceği bir diğer nüfus grubu da yıllık brüt geliri 8-10 bin dolar arasında değişen 47-53 yaş grubu tüketicilerdir. Bu nüfus grubu fiyattan çok kaliteye önem vermektedir.

Reklam ve Promosyon

Yabancı firmaların Romanya pazarında kullanabilecekleri reklam olanakları son dönemde artmıştır. Televizyonun dışında kalan reklam araçları arasında radyo, yazılı basın, filmler aracılığıyla duyuru ve kapı dolaşmak suretiyle yapılan reklam gibi araçlar yaygın biçimde kullanılmaya başlanmıştır. Billboard reklamcılığı hızla gelişmektedir. Toplu taşıma araçları üzerine de reklam alınabilmektedir.

Pazara kendi markası ile girmek isteyen ve özellikle de tüketim malları ihraç eden firmalar için mümkün olduğunca reklam ve promosyon faaliyeti yürütülmesi, özellikle de televizyon ve radyo gibi kitle iletişim medyasının kullanılması faydalı olabilecektir. Romen tüketiciler, televizyon, radyo ve billboard reklamcılığından çok etkilenmekte, bu reklamlarla tanıtılan ürünlerin çok güvenilir olduğunu düşünmektedir.

Diğer taraftan, uzmanlaşmış kuruluşların Romanya için pazar araştırması ile ilgili hizmetler verdikleri bilinmektedir.

Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme

Romanya kalite ve güvenlik standartları Romanya Standartlar Enstitüsü yetkisi altındadır. Ülkede, standartları uluslararası standartlar ve AB standartlarına uygun hale getirmeye yönelik olarak mevzuat değişikliği çalışmaları yapılmıştır. Yeni standartların tamamına yakını ISO veya AB standartlarına uyumlandırılmıştır.

Romanya bitki ve hayvan sağlığı önlemlerini AB'ninkilerle uyumlaştırmaya başlamıştır. AB önlemlerinin adaptasyon ve uygulamasının Romanya'ya tavukçuluk ürünleri, sığır eti ve biyoteknoloji ürünleri ihracatına sert etkisi olması beklenmektedir.

Romanya'da üretilen ve ithal edilen malların ambalajları üzerine Tüketici Koruma Kanunu gereğince etiket koyma ve ambalajın içindeki mamulün ne olduğu hakkında açıklayıcı bilgi yazma zorunluluğu vardır.

İthalatı yapılan ürünlerin etiketleme, sağlık ve güvenlik ile ilgili kurallara uymaları yasal zorunluluktur. Yabancı ürünlere uygulanan özel kurallar bulunmamakla beraber ülkeye ihraç edilecek ürünler için Romence etiket hazırlanması gerekmektedir.

Anlaşmazlıkların Çözümü

Ülkede tahkim kararlarının ulusal mahkemeler tarafından uygulanma süreçleri diğer Batı ülkelerindeki gibidir. Bunun yanı sıra, Romanya Ticaret ve Sanayi Odası'nın bünyesinde bir Uluslararası Ticari Tahkim Mahkemesi faaliyet göstermektedir.

Türkiye ile Ticaret

Genel Durum

Türkiye-Romanya Dış Ticaret Değerleri (Milyon Dolar)

YIL İhracat İthalat Hacim Denge

2003	873	956	1.829	-83
2004	1.235	1.7	2.935	-465
2005	1.785	2.286	4.071	-501
2006	2.35	2.669	5.019	-319
2007	3.644	3.113	6.757	531
2008	3.987	3.548	7.535	439
2009	2.216	2.258	4.474	-42
2010	2.599	3.449	6.048	-850
2011	2.878	3.801	6.680	-922
2012	2.497	3.236	5.733	-739
2013	2.617	3.592	6.210	-974
2014	3.008	3.362	6.371	-354

Kaynak: Trade Map

Türkiye'nin Romanya'ya İhracatında Başlıca Ürünler (milyon Dolar)

GTİPÜRÜN ADI	2012	2013	2014
8708 Karayolu taşıtları için aksam, parça ve aksesuarlar	189,3	200,7	211,0
8408 Sıkıştırılmayla ateşlemeli içten yanmalı pistonlu motorlar (dizel ve yarı dizel)	158,7	190,6	126,2
7306 Demir veya çelikten diğer ince ve kalın borular ve içi boş profiller	73,7	65,8	78,9
6006 Diğer örme mensucat	56,5	64,8	65,6
5407 Sentetik filament ipliklerinden dokunmuş mensucat	34,5	45,5	52,3
6106 Kadınlar ve kız çocuklar için bluzlar, gömlekler, gömlek -bluzlar (örme)	6,4	9,6	49,2
7208 Demir veya alaşımsız çelikten yassı hadde ürünleri (genişlik \geq 600 mm) (sıcak haddelenmiş) (kaplanm	65,6	48,4	48,8
8703 Binek otomobilleri ve esas itibariyle insan taşımak üzere imal edilmiş diğer motorlu taşıtlar (yarış	54,5	42,7	48,3
6206 Kadınlar ve kız çocuklar için bluzlar, gömlekler ve gömlek-bluzlar	18,4	39,9	47,6
7216 Demir veya alaşımsız çelikten profiller	10,8	19,0	45,0
6109 Tişörtler, fanilalar, atletler, kaşkorseler ve diğer iç giyim eşyası (örme)	23,4	29,7	44,8
8418 Buzdolapları, dondurucular ve diğer soğutucu ve dondurucu cihazlar ve ısı pompaları	30,1	31,8	42,1
6203 Erkekler ve erkek çocuk için takım elbise, takım, ceket, blazer, pantolon, tulum ve şort (yüzme kıy	19,1	12,4	40,5
6110 Kazak, süveter, hırka, yelek vb. Eşya (örme)	21,7	21,6	38,8
3920 Plastikten diğer levha, plaka, şerit, film, folye (gözeneksiz)	33,4	36,8	35,1
8302 Adi metallere donanım, tertibat vb. Eşya (mobilya, kapı, pencere, bavul, askılık vb için)	29,1	32,1	34,3
0805 Turunçgiller (taze/kurutulmuş)	37,1	33,0	34,1
3105 Azot, fosfor ve potasyumun ikisini veya üçünü içeren mineral veya kimyasal gübreler	23,4	11,9	33,8
7210 Demir veya alaşımsız çelikten yassı hadde mamulleri, genişliği 600 mm veya daha fazla olanlar (kapla	60,9	58,6	32,6
7322 Demir veya çelikten elektriksiz merkezi ısıtmaya mahsus radyatör, motorlu hava püskürtücüler, bunlar	36,0	32,1	31,3
3917 Plastikten hortumlar, borular ve bağlantı elemanları (manşon, nipel, dirsek, flanşlar, vb.)	21,3	24,9	29,5
9401 Oturmaya mahsus mobilyalar ve bunların aksam ve parçaları	7,2	11,6	27,4
6107 Erkek ve erkek çocuk için külotlar, slipler, gece gömlekleri, pijamalar, bornozlar, robdöşambırlar ve	4,8	9,9	27,1
6103 Erkekler ve erkek çocuklar için takım elbise, takım, ceket, blazer, pantolon, tulum ve şort (örme)(y	7,8	31,7	27,0
6115 Külotlu çoraplar,taytlar, kısa ve uzun konçlu çoraplar, soketler (varis çorapları dahil) ve patik ço	6,9	14,6	26,5
6205 Erkekler ve erkek çocuklar için gömlekler	8,2	11,7	26,0
5702 Dokunmuş halılar ve dokumaya elverişli maddelerden diğer yer kaplamaları	23,0	21,6	25,8
6104 Kadın ve kız çocuk için takım elbise, takım, ceket, blazer, etek, pantolon, tulum ve şort (örme)(yüz	6,4	7,1	25,7

Türkiye'nin Romanya'dan İthalatında Başlıca Ürünler (Milyon Dolar)

GTİP ÜRÜN ADI	2012	2013	2014
2710 Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	87,0	219,5	506,2
7204 Dökme demirin, demirin veya çeliğin döküntü ve hurdaları veya bunların eritilmesi ile elde dilmiş kü	744,3	727,8	469,4
8703 Binek otomobilleri ve esas itibariyle insan taşımak üzere imal edilmiş diğer motorlu taşıtlar (yarış	292,5	543,7	348,0
7208 Demir veya alaşımsız çelikten yassı hadde ürünleri (genişlik \geq 600 mm) (sıcak haddelenmiş) (kaplanm	342,1	293,2	195,9
1206 Ayçiçeği tohumu	46,4	122,8	127,4
8708 Karayolu taşıtları için aksam, parça ve aksesuarlar	102,8	103,8	118,8
4011 Kauçuktan yeni dış lastikler	71,4	70,7	88,2
4411 Ağaçtan veya diğer odunsu maddelerden lif levhalar	86,2	82,3	77,8
8407 Kivılcım ile ateşlemeli içten yanmalı doğrusal veya döner pistonlu motorlar (patlamalı motor)	33,4	97,3	72,8
3305 Saç müstahzarları	47,9	74,3	72,6
7108 Altın (platin kaplamalı altın dahil) (işlenmemiş veya yarı işlenmiş ya da pudra halinde)	87,4	75,0	65,5
3102 Azotlu mineral veya kimyasal gübreler	178,5	79,0	62,4
1005 Mısır	25,2	21,9	52,6
8544 İzole edilmiş teller, kablolar ve diğer elektrik iletkenler; tek tek kaplanmış liflerden oluşan fibe	70,9	71,0	45,6
1205 Rep veya kolza tohumları	1,8	2,7	45,5
3902 Propilen ve diğer olefinlerin polimerleri (ilk şekillerde)	11,1	36,9	45,2
8418 Buzdolapları, dondurucular ve diğer soğutucu ve dondurucu cihazlar ve ısı pompaları	40,0	57,1	42,6
4016 Sertleştirilmemiş vulkanize kauçuktan diğer eşya	14,0	32,2	36,2
4410 Ağaçtan ve diğer odunsu maddelerden yonga levha, oriented strand board (osb), vb. Levhalar	43,3	52,4	36,2
8516 Elektrikli su ısıtıcıları, elektrotermik cihazlar, ortam ısıtıcıları, saç ve el kurutucuları, ütüler	24,2	28,8	31,6
7216 Demir veya alaşımsız çelikten profiller	17,6	24,7	30,3
9401 Oturmaya mahsus mobilyalar ve bunların aksam ve parçaları	23,8	26,6	28,6
4407 Uzunlamasına kesilmiş, biçilmiş ağaç; kalınlık $>$ 6 mm	31,3	27,8	26,4

8414	Hava veya vakum pompaları, hava veya diğer gaz kompresörleri, fanlar, aspiratörü olan havalandırmaya	7,1	17,1	22,3
7304	Demir (dökme demir hariç) ve çelikten ince ve kalın borular ve içi boş profiller (dikişsiz)	13,8	24,0	22,0
7606	Aluminyum saclar, levhalar, şeritler (kalınlığı 0,2 mm. Yi geçenler)	16,1	19,0	20,8
7209	Demir veya alaşımsız çelikten yassı hadde mamulleri (genişliği > 600 mm, soğuk haddelenmiş, kaplanma	37,9	30,5	20,5
2815	Sodyum hidroksit (kostik soda), potasyum hidroksit (kostik potas), sodyum veya potasyumun peroksitl	14,5	6,3	20,2
7210	Demir veya alaşımsız çelikten yassı hadde mamulleri, genişliği 600 mm veya daha fazla olanlar (kapla	13,0	12,7	20,2
1512	Ayçiçeği, aspir, pamuk tohumu yağları ve bunların fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	1,4	0,0	18,4
8512	Motoru taşıtar, bisiklet, motosikletlerde için aydınlatma veya işaret cihazları, cam siliciler vb	8,9	16,6	18,3
2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	11,5	8,1	18,1
8536	Gerilimi 1000 voltu geçmeyen elektrik devresi teçhizatı (anahtarlar, röleler, sigortalar, fişler, ku	19,1	17,0	17,9
3901	Etilen polimerleri (ilk şekillerde)	2,2	1,5	17,7
8482	Her nevi rulmanlar	11,2	13,6	14,8
3907	Poliasetaller, diğer polieterler, epoksi reçineler, polikarbonatlar, alkit reçineler, polialiesterle	21,0	12,8	14,8
4412	Kontrplaklar, kaplamalı levhalar ve benzeri lamine edilmiş ağaçlar	17,8	21,4	14,7
5101	Yün ve yapağı (kardesiz/taranmamış)	11,2	13,8	14,1
8409	Sadece veya esas itibariyle 84.07 veya 84.08 pozisyonlarındaki motorların aksam ve parçaları	42,5	19,0	13,1
1003	Arpa	0,0	0,1	11,8
	Diğer	564,5	487,6	437,1
	TOPLAM	3.236,4	3.592,6	3.362,8

Kaynak: TradeMap

İki Ülke Arasındaki Anlaşma ve Protokoller

İki Ülke Arasındaki Ticaretin Altyapısını Düzenleyen Anlaşma ve Protokoller

Anlaşma Adı

İmza TarihiRG. Tarih ve No.

Ticaret Anlaşması	27.10.1970 12.12.1970-13692
Uzun Vadeli Ekonomik Sınai ve Teknik İşb. Anl.	29.08.1975 25.07.1976-15657
Uluslararası Karayolu Taşımacılığı Anl.	09.06.1975 30.04.1977-15924
Uzun Vadeli Ticari, Ekonomik ve Teknik İşb. Anl.	20.10.1987 15.01.1988-19659
Türk-Romen Karma Ekonomik Komisyonu 19.Dönem Toplantısı Protokolü	06.07.1999
Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anl.	01.07.1986 01.06.1988-19829
Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anl.	24.01.1991 16.07.1994-21992
Serbest Ticaret Anlaşması	29.04.1997 17.02.1998-23233
Mutabakat Zaptı	19.06.1998 29.08.1998-23448

İki Ülke Arasındaki Ticarete Yaşanan Sorunlar

Romanya ile ikili ticari ve ekonomik ilişkilerimizde gerek ihracatçı Türk iş adamlarımızın, gerekse Romanya’da iş yapan iş adamlarımızın karşılaştıkları yapısal bir sorun bulunmamaktadır. Her iki ülke arasında gayet yakın siyasi ilişki bulunmakta ve Türk işadamları Romanya’da özel bir ilgi ile karşılanmaktadır. Tarihi gelişim içinde Romanya’da yaklaşık beş asır kalan Türkler burada önemli eserler ve kültür bırakmıştır. Türkler, Romen toplumu tarafından hüsnu kabul görmektedir.

Ancak, devrim sonrası Romanya’ya gelen ve vasıfları bulunmayan çok sayıdaki Türk gerek sosyal ilişkilerde gerekse ticaret hayatında olumsuz bir tablo çizmiştir. Bu da Türklere olan güveni önemli derecede zaafa uğratmıştır. Ancak, zaman içinde bu vasıftaki kişiler yavaş yavaş piyasadan silinmiş ve yerlerini gerçek işadamlarına bırakmışlardır. Bu gelişme neticesinde Türk işadamlarının ve yatırımlarının itibarı son yıllarda daha da artmıştır.

Mevcut durumda, Romanya’daki mevzuatın tam oluşmamış olması nedeniyle bazı Türk ihracatçılar ihrac bedellerini tahsilde sıkıntıya düşmektedir. Diğer taraftan, ülkede hukuk sisteminin yavaş işlemesinden dolayı, herhangi bir alanda doğan anlaşmazlığın çözümü çok zaman almakta, dolayısıyla böyle bir durumu baştan engellemek için, ülke firmaları ile çalışacak kişilerin, akreditif türü olarak gayri kabili rücu akreditif tercih etmeleri daha faydalı olmaktadır.

Gerek kambiyo mevzuatındaki boşlukların gerekse Romanya’da şirket kurmanın çok basit olması, geçmişte bazı art niyetli Türk firmalarının bu ülkeye yönelmesini teşvik ettiği bilinmektedir. Ülkenin Türk vatandaşlarına vize uygulaması başlatmış olması, bu bakımdan ülkedeki ciddi işadamlarımızı rahatlatan bir gelişme olarak ortaya çıkmaktadır.

Romanya'daki firmalarımızın ülkede yaşadıkları önemli bir sorun, özellikle Türkiye'den götürülen çalışanlar için çalışma ve oturma izni almakta yaşanan güçlüklerdir. Oturma izni almak için gereken bürokratik işlemler hem uzun sürmekte hem de çok sayıda bürokratik süreçten geçilmektedir. Özellikle oturma izni başvurularının uzatılması aşamasında eksik ya da hatalı belge olması durumunda, yabancılar bürosunun doğrudan oturumun iptali şeklinde hareket etmesi firmalarımızı zor durumda bırakabilmektedir.

Romanya'da halen serbest piyasa ekonomisine geçiş süreci yaşanmakta olup, bundan doğan sık mevzuat değişikliği, bürokrasi, kurumlararası yetki çatışması, anlaşmazlıkların çözümünde yargı mekanizmasının ağır işlemesi gibi sorunlar mevcuttur. Özellikle, ülkede hukuk sisteminin yavaş işlemesinden dolayı, herhangi bir alanda doğan anlaşmazlığın çözümü zaman almaktadır. Ülkede faaliyet gösteren firmalarımız çok sık gerçekleştirilen mali kontrol denetimleri ve KDV iadelerinin zamanında verilmemesi gibi uygulamalardan şikayetçi olmaktadır.

İşadamlarının Pazarda Dikkat Etmesi Gereken Hususlar

Ticareti Etkileyen Kültürel Faktörler

Romanya'da iş ilişkilerini belirleyen özel bir takım gelenekler yoktur. Batı iş dünyasının uyguladığı standartlar uygulanır. Bununla beraber, Batı Avrupalı işadamlarından farklı olarak Romenler dakikliğe çok büyük önem vermemektedir.

Romenler sıcakkanlı insanlardır. Yabancıları oldukça iyi karşılarlar. Tanışmalarda tokalaşılır ve ziyarete gidildiğinde normal nezaket kuralları uygulanır. Toplantılarda kartvizit bulundurmak ve tanışılan kişilere vermek önemlidir.

Para Kullanımı

1889/2005 sayılı AB Yönetmeliği çerçevesinde çıkartılan 195/2008 sayılı Kararname uyarınca, AB ülkelerine (Romanya dahil) giriş ve çıkışlar esnasında 10.000 euroyu aşan miktardaki her türlü nakit para ve anılan kararnamenin 1.maddesi uyarınca nakit para olarak kabul edilen çek, senet vb. kıymetli evrakın Gümrük idaresine bildirilmesi gerekmekte olup , sözkonusu bildirim yapılmadığı takdirde, kontrollerde tespit edilen nakit para/kıymetli evrakın değerinin 10.000 Euroyu aşan kısmınının % 40'sine kadar varan miktarlarda cezai müeyyidenin, ayrıca nakit para/kıymetli evraka el konulmasının söz konusu olmaktadır.

Bu çerçevede, ağır cezai müeyyidelerle karşılaşılmasından vatandaşlarımızın Romanya'ya (ve diğer AB ülkelerine) yapacakları seyahatler esnasında ve AB ülkelerinden ayrılırken yanlarında bulunduracakları nakit para ve kıymetli evrakla (başkasına devredilmesi önünde bir kısıtlama olmayan nama yazılı çekler dahil) ilgili beyan yükümlülüklerine riayet etme konusunda azami hassasiyet göstermelerinin yararlı olacaktır.

Konu hakkındaki ayrıntılı malumata Avrupa Komisyonu'nun aşağıdaki web adresinden erişilmesi mümkün bulunmaktadır.

http://ec.europa.eu/taxation_customs/customs/customs_controls/cash_controls/index_en.htm

Resmi Tatiller ve Çalışma Saatleri

- 1-2 Ocak (Yeni Yıl)
- 6 Ocak (Ortodoks takviminde Paskalya)
- 1 Mayıs (İşçi Bayramı)

- 1 Aralık (Romanya Ulusal Günü)
- 25-26 Aralık (Noel)

Kullanılan Lisan

Romanya'da resmi dil Romence'dir Romence'de Latin alfabesi kullanılır. Bunun yanı sıra, ülkede başta İngilizce olmak üzere Fransızca ve Almanca da yaygın şekilde konuşulmaktadır.

Ulaşım

Türkiye ile Romanya arasında THY ve Romanya Havayolu şirketi TAROM uçak seferleri düzenlemektedir. Ülkeye denizyolu ile yolcu taşımacılığı pek bulunmamaktadır. Mevcut Ro-Ro taşımacılığı ise, talep yetersizliğinden dolayı fazla kullanılmamaktadır.

Ankara-Bükreş arası demiryolu seyahati 33 saat sürmektedir. Romanya içinde geceleri tren yolculuğu pek güvenli olmamakla beraber, Ankara-Bükreş hattında herhangi bir güvenlik sorunu yaşanmamaktadır. Ülkeye karayolu ile gidişte, Bulgaristan sınırında transit geçiş vizesi almak mümkündür.

Romanya'nın ulusal havayolları şirketi olan Tarom, Romanya, Avrupa, Asya ve Kuzey Amerika'nın önde gelen merkezlerine hizmet etmektedir. Ülkedeki tüm şehir ve kasabalarda havayolu servisleri mevcuttur.

Ülke içinde otomobil ile seyahat edilmesi halinde trafik kurallarına çok dikkatle uyulması gerekmektedir. Bükreş'te, büyük otellerin Otopeni Havaalanı'na otobüs hizmetleri vardır. Ayrıca havaalanında araba kiralama şirketleri de bulunmaktadır. Ayrıca Otopeni havaalanından şehir merkezine sürekli servis bulunmaktadır. Romanya'da çok iyi hizmet veren uluslararası ve yerli bir raylı sistem vardır. Günlük çalışan Wiener-Waltzer Ekspresi ile Viyana'dan Bükreş'e 20 saatte ulaşmak mümkündür.

Haberleşme

Ülkenin yerel telefon servisleri otomatik ve oldukça güvenilirdir. Uluslararası telefon ve telgraf bağlantıları genellikle iyidir.

Romanya'nın uluslararası telefon kodu 0040'dır. Ülke içinde alan kodları bulunmaktadır. Bükreş alan kodu 21, Köstence alan kodu 241'dir. Mobil telefon kullanımı çok yaygındır.

Büyük postanelerden ve otellerden faks göndermek mümkündür. İnternet ve e-mail yaygın kullanılmakta ve çok sayıda İnternet Café bulunmaktadır. Buralarda saati yaklaşık 1 dolara internet hizmetlerinden faydalanmak mümkündür. Ayrıca ülkede büyük kargo şirketlerinin temsilcilikleri vardır.

Yerel Saat

Romanya, Greenwich'e göre 2 saat ileridedir. (GMT+2 saat) Türkiye ile Romanya arasında saat farkı yoktur.

Barınma

Romanya'da çok çeşitli oteller bulunmaktadır. Otel fiyatları, 50 dolardan başlayarak 250-300 dolara kadar çıkmaktadır. Ayrıca uzun dönemli kalınacak yerler de mevcuttur. Kalacak yer bulmak için uluslararası seyahat acenteleriyle ilişki kurulabilir ya da doğrudan temasa geçilebilir.

Önde gelen otellerde faks, teleks ve uluslararası telefon servisleri mevcuttur. Yatak, yemek ve diğer hizmet bedelleri yerel para ile, yerel paraya çevrilebilen herhangi bir para birimiyle, seyahat çekleriyle ve kredi kartlarıyla ödenebilir. Nakit Amerikan Doları ve Euro, kolaylıkla değiştirilebilir olduğu için yaygın bir ödeme aracıdır.

Sağlık

Romanya'da tıbbi bakım hala batı standartlarının altındadır. Bununla beraber özel klinikler mevcuttur.

İklim

İklim Avrupa'nın kıtasal özelliklerini yansıtır. Yazlar sıcak ve kışlar soğuktur. Özellikle dağlarda kar yağışı yoğunken ülkenin güney kesimleri nispeten ılıktır. En sıcak ay Temmuz (ortalama 16-30 derece), en soğuk ay ise Ocak'tır (ortalama eksi 7-1 derece). Buna karşılık en az yağış alan ay Şubat, en fazla yağış alan ay ise Haziran ayıdır.

Güvenlik

Güvenlik konusunda, sokaklarda hırsızlık ve kapkaççılık yaygın olmakla beraber, fiziki şiddet yok denecek kadar azdır. Ayrıca, ülkede geceleri sokaklar güvenlidir.

SUUDI

ARABİSTAN

Coğrafi Konum

Suudi Arabistan, Arap yarımadasında yer almaktadır.

Güney ve güneydoğusunda Yemen, Umman ve Birleşik Arap Emirliklerinin bulunması sebebiyle Hint okyanusu ve Umman Körfeziyle deniz sınırları bulunmamaktadır. Ülkenin doğusunda Katar yer almaktadır. Batıda Kızıldeniz ve doğuda Basra Körfezi'ne deniz kıyısı vardır. Suudi Arabistan; Kuzeyinde Kuveyt, Irak ve Ürdün ile kara sınırına sahiptir.

Siyasi ve İdari Yapı

Suudi Arabistan topraklarını oluşturan Hicaz ve Necd bölgelerinde İslamiyet'in doğuşuna kadar bir devlet yapılanmasının olmadığından bahsedilebilir. İslamiyetin doğduğu sıralarda Mezopotamya, Filistin, Irak, Suriye, Yemen gibi bölgelerde zayıf da olsa Bizans veya İran nüfusu görülmekte, bazen de bu topraklar bu büyük devletler arasında sürtüşmelere sebep olmaktadır.

İslam Devletinin kurulmasından kısa bir süre sonra İslam Devletlerinin merkezi, önce Şam'a sonra da Bağdat'a kaymış; Mekke ve Medine'nin kutsallığı dışında Hicaz ve Necd adeta unutulmuştur. Osmanlı Devleti'nin çöküş döneminde petrole ilgi duyulmaya başlanmasına kadar da bu iki bölgede siyasi anlamda ciddi gelişmeler olmamıştır.

İngilizlerin çabaları neticesinde Osmanlı Devleti'ne karşı mücadele eden aileler Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra petrol topraklarında krallıklar kurmuşlar; Necd ve Hicaz bölgesi Suud Ailesinin payına düşmüş, Abdülaziz Bin Suud da Suudi Arabistan'ın ilk kralı olmuştur.

Suudi Arabistan'a 1953 yılına kadar Kral Abdülaziz, 1953–1964 yıllarında Kral Suud, 1964–1975 yıllarında Kral Faysal, 1975–1982 yıllarında Kral Halid, 1982–2005 yıllarında Kral Fahd hükmetmiş olup, Temmuz 2005'ten bu yana da Kral Abdullah hükmetmektedir. Krallık, kardeşlerin tamamı ölene kadar en büyük kardeşe geçtiğinden Suudi Arabistan yaşlı krallar tarafından idare edilmektedir.

Suudi Arabistan'da seçilmiş bir parlamento yoktur. Bu durumda siyasi partiler ve seçim sistemi de söz konusu değildir. Adalet mekanizmasının iyi işlemediği ve özellikle mahkeme önünde yabancıların eşit muamele görmediği yönünde dış çevrelerden yoğun eleştiriler vardır. Şer'i meselelerle ilgili davalar şeriat mahkemelerinde ele alınırken; vergi, şirket işleri ve elektrik, gaz, su gibi modern hayata ilişkin meselelerde davalara idari mahkemeler bakmaktadır. Cezalar yeterince caydırıcı olduğundan suç işleme oranları düşüktür.

Yerel mahkemelerin ağır suçlarla ilgili olmayan kararlarının temyiz edilip edilmeyeceğine Adalet Bakanlığı; ağır suçların temyiz edilip edilmeyeceğine ise üç hakimden oluşan bir kurul tarafından karar verilmektedir. Biri Riyad'da ve diğeri Mekke'de olmak üzere 2 adet temyiz mahkemesi mevcuttur. İdam dışında son merci bu temyiz mahkemeleridir. İdam cezasında ise son kararı Kral vermektedir.

Nüfus ve İşgücü Yapısı

Ülke nüfusu batıda Kızıl Deniz kıyısındaki Mekke, Medine ve Cidde; ortada başkent Riyad ve doğuda Dammam bölgesinde yoğunlaşmıştır. Nüfusun tamamına yakını şehirlerde yaşamaktadır.

Suudi Arabistan Merkez Bankası (SAMA) verilerine göre ülke nüfusunun yaklaşık %27'si yabancılardan oluşmaktadır. Nüfusun %55'i erkeklerden oluşmakta olup; yabancı nüfus için bu oran %65 civarındadır. Nüfusun %33'ü 15 yaşın altındadır. Bu da Suudi Arabistan'ın nispeten genç bir nüfusa sahip olduğunu göstermektedir. Son 5 yıl için yıllık ortalama nüfus artış hızı ise %2,5'tir. Son yapılan sayıma göre Ülke nüfusu 2010 yılında 27,1 milyondur.

Hızlı nüfus artışı, özel sektörün daha düşük ücretle yabancı işçileri çalıştırmak istemesi, devlet tarafından her aileye geçinmeye yetecek bir gelir sağlanması, gibi nedenlerden dolayı zahmetli ve beceri gerektiren işler yabancılar tarafından yapılmakta olup, Suudi nüfus için işsizlik oranları yükselmektedir.

Son yıllarda uygulanmaya başlanan işgücünde “Suudileştirme” politikası nedeniyle yerli ve yabancı şirketlere, sektöre ve şirketin büyüklüğüne göre değişen oranlarda Suudi personel çalıştırma zorunluluğu getirilmiştir. Suudi Arabistan eğitim sisteminden kaynaklanan sorunlar nedeniyle özellikle teknik düzeyde (sağlık ve inşaat gibi birtakım sektörlerde) kalifiye Suudi işçilerin istihdamı zor olduğundan belirlenen kotalarda zaman zaman revizyona gidilmektedir.

Doğal Kaynaklar ve Çevre

Suudi Arabistan dünyada en fazla kanıtlanmış petrol rezervlerine sahip ülke konumundadır. Petrol rezervleri tahmini olarak 264 milyar varil olup, dünya petrolünün % 21'ine sahiptir.

Suudi Arabistan'daki petrol üretim tesisleri Eastern Bölgesi'nde yoğunlaşmaktadır.

Ağır sanayi dallarına yapılan yatırımlara, uluslararası medya kuruluşlarının yaygınlaşmasına, su kaynaklarının azalmasına ve büyük şehirlerde hava kirliliğinin dikkat çekici boyutlara ulaşmasına bağlı olarak vatandaşların çevre bilinci artmakta ise de; çevrenin korunması Suudi Arabistan için geçmişten bu yana öncelikli bir konu olmamıştır.

Saudi Aramco'nun ülkenin petrol rezervlerinde tekeli bulunmaktadır. Ülkede yabancı yatırıma izin vermek yerine anahtar teslimi sözleşmeler tercih edilmektedir. Bu sistemde, yabancı yükleniciler teçhizatları tedarik etmekte ve altyapıyı oluşturmakta olup, mülkiyet ve işletme (Amerikan Chevron tarafından işletilen Neutral Zone dışında) Saudi Aramco'da bulunmaktadır.

Ülkenin kanıtlanmış doğal gaz rezervlerinde artış görülmektedir. Ülkede 7.17 trilyon m³ doğal gaz rezervi olduğu tahmin edilmektedir. Bu miktar tüm dünya toplam gaz rezervinin %4'ünü teşkil etmekle birlikte, İran ve Katar'daki rezervlerden daha düşüktür.

Suudi Arabistan'da altın gümüş, bakır çinko, boksit, magnezit ve fosfor yatakları da bulunmaktadır. 3000 metreye varan yüksekliğe rağmen ülke arazisinin genellikle düz olduğu ve bu yüksekliklerin ulaşım engel olmadığı görülmektedir. İklim her mevsim sıcak ve kurak olduğundan, ülkede akarsu ve göl bulunmamakta olup, hurma dışında sulama yapılmaksızın üretililecek bir meyve ya da sebze yetişmemektedir. Kızıldeniz kıyılarındaki bazı alanlara yeraltı sularını besleyecek kadar yağmur yağmasına rağmen, sahildeki Cidde kentine ve sahile yakın mesafedeki Mekke ve Medine şehirlerine yeterli miktarda yağış düşmemektedir. Ülkenin en fazla yağış alan kısımlarına dahi yılda ancak 130 mm. kadar yağmur yağmaktadır. Ülkenin yakın zamanda tarımsal açıdan kendi kendine yeterlilik konusunda hedeflerine ulaşabilmesi pek mümkün görülmemektedir. Su kıtlığı, ülkede sanayileşmeyi de zorlaştıran bir unsur olarak görülmektedir.

Genel Ekonomik Durum

Ekonomik Yapı

Dünyanın en önemli petrol ekonomisi olan ve bugün sahip olduğu rezervler ile 90 yıl süre ile petrol gelirlerini sürdüreceği tahmin edilen Suudi Arabistan petrol fiyatlarının uluslararası piyasalarda gösterdiği iniş ve çıkışlardan

doğrudan etkilenmektedir. Ham petrol üretimi yanında ekonomi içerisinde petrole dayalı sanayilerin ekonomi içerisindeki ağırlığı ve toplam ihracat ve kamu gelirlerinin %90'ının petrol ve ilgili sektörlerden oluşması nedeniyle Suudi Arabistan'ın ekonomik performansında petrol fiyatlarının önemli bir etkisi vardır.

2010-2014 yıllarını kapsayan Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda 1.44 trilyon SAR tutarında harcama planı vardır.

Kamu gelirlerinin %85-90'ı, ihracat gelirlerinin ise %90'ı petrol sektöründen elde edilmektedir. Ülkede hidrokarbon kaynaklarına ulaşılabilmesi sayesinde petrol arıtma ve petrokimyasal üretim kapasitesinde önemli artışlar sağlanmıştır. Son yıllarda hızlı bir gelişme gösteren petro-kimya sektörünün hammaddesi, "Master Gaz Sistemi" tarafından dağıtılan doğal gazı dayalıdır. Petrol gelirleri ve ucuz enerji ise tarım sektörünü ve diğer sanayilerin (demir çelik ürünleri, inşaat malzemeleri, gıda işleme, mühendislik, kimyasallar ve metal üretimi gibi) gelişmesine yardımcı olmaktadır.

Suudi Arabistan'daki zenginliğin büyük kısmı bir sermaye ve finans merkezi olan Riyad'da, ve Krallık ailesinin geldiği Nejd'de toplanmıştır. Petrol ve doğal gaz yataklarının, dolayısıyla da sanayinin doğu (Körfez) kıyılarında toplandığı görülmektedir. Kızıldeniz kıyısındaki Hicaz bölgesinde yer alan Cidde Limanı ile Mekke ve Medine de diğer önemli bölgelerdir. Abqaiq-Yanbu petrol boru hattının kurulması ile birlikte Batı'daki kıyılarda da endüstriyel gelişim başlamıştır.

Suudi Arabistan halkı ithalatın büyüklüğüne rağmen, oldukça yüksek bir refah seviyesinde yaşamaktadır. Halkın barınma sorunu bulunmamakta olup, genellikle geniş ve serin evlerde yaşamaktadır. Sıcak iklim nedeniyle ince giysiler tercih edilmektedir. Lüks arabalar yoğun talep görmektedir. Sağlık ve eğitim hizmetleri devlet tarafından temin edilmektedir. Ev hizmetleri dahil tüm zahmetli işler yabancılar tarafından yapılmaktadır.

Suudi Arabistan hükümetinin ekonomiyle ilgili öncelikli hedefi, tabii kaynaklara ve yabancı emeğe bağımlılığı azaltarak geleceğe daha fazla güvenle bakabilmektir. Bunun için yerli sanayinin gelişmesi teşvik edilirken yabancı işçi çalıştırılması üzerine sınırlamalar getirilmiştir. Suudi Arabistan'da yerlilere yabancı işçi getirme ve kefil oldukları bu yabancılardan kefalet bedeli alma izni verilmiştir.

Doğal kaynaklara bağımlılığı azaltma hedefleri doğrultusunda "Kral Abdullah Şehri" isimli yeni bir şehir oluşturma planı uygulanmaya başlanmıştır. 30 milyar \$ harcanarak oluşturulacak bu şehrin bir sanayi şehri olması planlanmaktadır. Kral tarafından desteklendiği için gelecek yıllarda bu şehirde yapılacak yatırımlara teşvikler sağlanması muhtemeldir.

Suudi Arabistan petrol ihraç edip ihtiyacı olan mal ve hizmetleri ithal etmek şeklinde petrol kaynaklarından yararlandığı gibi, bu ucuz enerji kaynağını kullanarak refah düzeyini artırmıştır. Ucuz petrol fiyatları sayesinde kapalı alanların serinletilmesi, asfalt yollar yapılması, deniz suyunun tatlı suya çevrilmesi ve elektrik kullanımı düşük maliyetlerle gerçekleştirilebilmektedir. Petrolün hammadde olarak kullanıldığı sanayi tesisleri kurularak çoğu ürün düşük maliyetle üretilmektedir.

Ekonomi Politikaları

1970'li yıllarda petrol fiyatlarında yaşanan yükselme nedeniyle Suudi Arabistan otoriteleri halkın refahını artırmak için vergi oranlarını düşürmüş, çeşitli teşvikler vermiş, kamu sektörü istihdamını ve ücretlerini artırmış, altyapı projeleri, askeri donanım ve sağlık hizmetleri gibi alanlarda bir refah devleti haline gelmiştir. Kamu harcamaları üzerindeki kararlar genellikle şeffaflıktan uzak ve plansız bir şekilde alındığı için ve petrol fiyatlarına ilişkin tahminler bazı dönemlerde gerçekçi olmadığı için beş yıllık kalkınma planlarına ve yıllık bütçelerine uyulmakta zorluk çekilmiştir. Suudi Arabistan Riyali'nin 1986 yılından beri 1ABD\$: 3,745SAR üzerinden ABD

Doları'na endekslenmesi, petrol fiyatlarına ya da kamu harcamaları politikalarına bağılı olarak döviz kurunda ve faiz oranlarında yaşanabilecek istikrarsızlıkları bir ölçüde engellemiştir.

1998 yılında petrol fiyatları dibe vurduğunda mali disiplin uygulamasına (yüksek vergiler ve kamu hizmetlerinden yüksek bedeller alınması, daha az sübvansiyon verilmesi ve kamu sektöründe istihdamın azaltılması) geçilmesi gündeme gelmiştir.

2004-2006 yılları arasında petrol fiyatlarının yeniden artışa geçmesi sonucunda mali disiplin uygulanmasına ilişkin planlar rafa kaldırılmıştır. 2006 yılında bütçe fazlası 265 Milyar SAR'ne (71 Milyar Dolar ya da GSYİH'nin %20,3'ü) ulaşmıştır.

2007 yılı için ise bütçe fazlasının değeri 179 Milyar SAR (GSYİH'nin %12,5'i) olarak gerçekleşmiştir. Bütçe fazlası daha çok, kamu borçlarının (Sosyal Sigortalar Kurumu, Emekli Aylıkları Kurumu ve bankalar tarafından yaratılan) ödenmesi için kullanılmaktadır. 2003 yılında GSYİH'nin %82'sini oluşturan kamu borçları, 2003 yılından sonra yeniden azalmaya başlamış olup, GSYİH'nin %18,7'sine gerilemiştir.

Kamu ücretlerindeki ve teşviklerdeki artışın sürmesine rağmen, bütçede yatırım harcamalarının da artırılması hedeflenmektedir. 2008 bütçesinde sermaye yatırımlarına (eğitim, sağlık, yol yapımı, su projeleri, kentsel ve endüstriyel altyapı ve teknoloji yatırımları) ayrılan miktar, toplam harcamaların %40'ına (SR 165 milyar) karşılık gelmiştir.

Kamu yatırımlarının artırılarak ekonomik çeşitliliğin sağlanması ve yabancı yatırımcıların ülkeye çekilmesi, yüksek yaşam standartlarının korunması açısından önem verilen bir husustur. Aynı zamanda, bakanlıklarda ve diğer kamu kuruluşlarında da özel yatırımların çeşitli yollarla teşvik edilmesi ile ilgili çalışmalar yürütülmektedir.

Hızla artan genç nüfusa iş imkânları yaratılmamasının göçmen işçilerin sayısı artmaya devam ettiği sürece sosyal düzen üzerinde büyük bir tehdit oluşturacağı tahmin edilmektedir. Bu nedenle bir yandan işgücünün eğitim seviyesinin yükseltilmesi ve niteliklerinin geliştirilmesine çalışılmakta, bir yandan da bazı sektörlerde yalnızca Suudiler'in istihdam edilmesi uygulamasına geçilmektedir.

Ekonomik Performans

GSYİH'deki artış, petrol fiyatları, petrol üretimi ve OPEC'in fiyat politikaları ile yakından ilişkilidir. Uluslararası petrol fiyatları arttıkça iş çevrelerinin ve tüketicilerin güveni, bir yandan da kamu gelirleri ve harcamaları artmaktadır.

Petrol dışındaki sektörler, ekonominin çeşitlendirilmesine yönelik çalışmalarla birlikte giderek önem kazanmaya başlamıştır. Petrol dışındaki sektörlerde özel sektörün 2/3 oranında ağırlığı vardır. Özel sektör ithalat, toptancılık ve perakendecilik, finans, inşaat, ziraat, madencilik ve hizmet sektöründe yoğunlaşmıştır.

Özellikle konut piyasası ve inşaat malzemeleri gibi arzın kıt olduğu alanlarda yaşanan talep artışı nedeniyle enflasyon üzerinde oluşan bu baskı, gıda fiyatlarındaki artışın ve Suudi Arabistan Riyali'nin endekslediği ABD Doları'nın diğer önemli kurlar kaşısındaki zayıflığının etkisiyle daha da artmıştır. Petrol ürünleri, temel gıda maddeleri ve ilaç gibi üretim alanlarında ise fiyat kontrolleri ve sübvansiyonlar devam etmektedir.

Suudi Arabistan'da, emek piyasası diğer Körfez komşularına benzer bir yapıya sahiptir. Suudi vatandaşları (çoğu erkek), kamu sektöründe çalışanların % 90'ından fazlasını oluşturmaktadır. Göçmen işgücü ise, özel sektör çalışanlarının yaklaşık % 90'ını, toplam işgücünün ise yaklaşık % 80'ini oluşturmaktadır. Göçmen işçilerin çoğu erkek olmakla birlikte, temizlikçi ya da öğretmen olarak çalışan kadınlar da bulunmaktadır. Bu göçmen işçiler, işverenlerine bir "sponsorluk sistemi" ile bağılı olduğundan kendi kendine iş aramaları ve işverenlerinin izni olmadan iş değiştirmeleri mümkün değildir.

İşverenin bakış açısından, göçmen işçi çalıştırmak ucuz ve kolaylıkla işten ayıramayacağı için oldukça karlı bir durumdur. Bunun yanında, Suudi vatandaşları da düşük statülü işlerde çalışmaya gönüllü değildirler. İşverenlerin bazı sektörlerde işçi istihdam ederken sektörün ve şirketin büyüklüğüne bağlı olarak %5-30 arasında değişen oranlarda Suudi vatandaşı istihdam edilmesine ilişkin kotalara uymaları zorunludur. Ayrıca, bazı sektörlerde çalışmak da sadece Suudi vatandaşlara mahsustur. Yabancı işçilerin vize almaları hususunda sık sık gecikme yaşanabilmektedir.

Suudi Çalışma Bakanlığı, kültürel alışkanlıklara ve geleneklere rağmen Suudi kadınların istihdamını teşvik etmektedir. Ancak işverenler düşük ücretlerle çalışan yabancı işçileri istihdam etmeyi tercih etmektedir. Kadınların otomobil sürmelerinin yasak olması ve ülkede gelişmiş bir ulaşım ağının olmaması gibi faktörler nedeniyle kadınlar ya çalışmamakta ya da şoför kullanmaktadırlar. Yeniden düzenlenen İş Kanunu'na göre kadınlar "kendi doğalarına uygun" herhangi bir sektörde çalışabilmektedir. Kanun'daki bu ifade, farklı yorumlara açıktır. Suudi kadınlar, özel sektörde çalışanların sadece % 1'den azını, kamu sektöründe çalışanların ise yaklaşık üçte birini oluşturmaktadır.

Ülkenin idari ve finansal merkezi olan Riyad'da petrole dayalı sanayi gelişmiştir. Bir zamanlar ülkenin ticaret merkezi olan ve popülerliğini Riyad'a kaptıran batıdaki Hicaz bölgesi, Mekke'ye yapılan hac ziyaretleri sebebiyle yine de gelişmeyi sürdürmektedir.

Ekonomide Geleceğe Yönelik Beklentiler

Economist Intelligence Unit tahminlerine göre, 2010-2014 yılları arasında reel GSYİH'nın yıllık ortalama % 3,7 oranında büyümesi beklenmektedir. Petrol, ihracat ve kamu gelirlerinin en önemli yapıtaşı olmayı sürdürecektir. Bu durum ise, ülke ekonomisinin dış şoklara karşı kırılğan yapısının devam etmesi anlamına gelmektedir. "Banque Saudi Fransi" tarafından 12 Kasım 2009 yılında yayınlanan rapora göre ise; Suudi Arabistan'ın ithalatının 2009 yılı sonunda 2008 yılına oranla % 12 oranında düşüş göstererek, 89 milyar \$ olması beklenmektedir. Turizm gelirlerinin de domuz gribi ve küresel daralma nedeniyle %15 oranında gerilemesi beklenmektedir.

Dış Ticaret

Genel Durum

Dünyanın en büyük petrol ihracatçısı konumunda olan Suudi Arabistan, istatistik bilgilerinin tutulduğu 1967 yılından bu yana dış ticaret fazlası veren ender ülkelerden birisidir. İhracatında en fazla rol oynayan ürün petrol olup, ülke OPEC içerisinde de fiyat belirleyici konumundadır. Suudi Arabistan'ın petrol ihracatı; ekipman, malzeme ve tüketim malı ithalatını karşılamaya her zaman yetmiştir. Ülkenin ticaret fazlası petrol üretimi ve petrol fiyatları ile paralel bir değişim göstermektedir. Petrol piyasasındaki canlılık ticaret fazlasını sağlamaktadır. Petrol ihracatı toplam ihracatının %90'ına tekabül etmektedir. Kimyasal ürünler ve plastik ürünler diğer önemli ihracat kalemleridir.

Ülkenin Dış Ticareti

Suudi Arabistan petrol ihracatında lider ülke konumundadır. Ham petrol ihracatının düzeyi OPEC tarafından izlenen dünya petrol pazarı politikalarına bağlı olarak değişim göstermektedir. Suudi Arabistan'ın coğrafi konumu re-eksport ticarete olanak sağlamaktadır.

Dış Ticaret Göstergeleri (Milyar Dolar)

İhracat	364,6
İthalat	131,5
Ticaret Hacmi	496,1
Ticaret Fazlası	233,1

Kaynak: trademap.org

İhracatında Başlıca Ürünler(Milyon Dolar)

Madde bazında incelendiğinde ülkenin en önemli ihraç ürünleri ham petrol ve petrol yağlarıdır.

GTİP	Ürünler
2709	Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)
2710	Petrol yağları bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)
3901	Etilen polimerleri (ilk şekillerde)
2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar
3902	Propilen ve diğer olefinlerin polimerleri (ilk şekillerde)
2909	Eterler
2905	Asiklik alkoller vb. Halojenlenmiş, sülfolanmış, nitrolanmış/nitrozalanmış türevl
2902	Siklik hidrokarbonlar

TOPLAM Tüm ürünler

Kaynak:trademap

İthalatında Başlıca Ürünler (Milyon Dolar)

GTİP	ÜRÜNLER	2011	2012	2013
8703	Otomobil, steysin vagonlar, yarış arabaları	11.246	13.409	16.089
8517	Telli telefon-telgraf için elektrikli cihazlar	5.641	2.539	6.951
7108	Altın(platin kaplamalı altın dahil)	1.810	2.260	4.472
3004	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere karışık olan veya olmayan ürünlerden oluşan ilaçlar	1.960	2.720	3.760
8704	Eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	2.143	3.077	3.653
1003	Arpa	1.959	1.620	3.249
8471	Otomatik bilgi işlem makineleri, üniteleri	1.907	1.087	2.188
8481	Muslukçu, borucu eşyası-basınç düşürücü, termostatik valf dahil	1.318	1.572	2.060
0207	Kümes hayvanlarının etleri ve yenilen sakatları	1.827	1.513	2.027

8708	Kara taşıtları için aksam, parçaları	1.883	948	1.838
2710	Petrol yağları bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)	244	6.576	1.835
7304	Demir(dökme demir hariç) ve çelikten ince ve kalın borular ve içi boş profiller	1.099	1.008	1.814
4011	Kauçuktan yeni dış lastikler	1.607	1.846	1.789
7308	Demir veya çelikten inşaat ve inşaat aksamı ve benzerleri	1.102	1.264	1.641
8803	8801 ve 8802 pozisyonlarındaki hava taşıtlarının aksam ve parçaları	1.535	1.388	1.633
8905	Fener gemileri, yangın gemileri, diğer gemiler ve platformlar	789	1552	1.576
8431	Ağır iş makine ve cihazlarının aksamı, parçaları	1.040	906	1.538
8413	Sıvılar için pompalar, sıvı elevatörleri	1.183	1.014	1.398
1006	Canlı diğer hayvanlar	1.124	967	1387
TOPLA M	Tüm ürünler	131.586	129.410	163.712

Kaynak: Trademap

Başlıca Ülkeler İtibarı ile Dış Ticareti

İHRACATINDA BAŞLICA ÜLKELER(Bin Dolar)

İTHALATÇILAR	2011	2012	2013
TOPLAM	364,697,697	388,401,064	375,396,586
TAYVAN	197,734,717	234,790,837	199,988,805
AMERİKA ALANI	52,483,453	57,746,639	54,154,601
AVRUPA ALANI	44,063,205	47,321,516	37,790,217
BAŞKA YERDE BELİRTİLMEMİŞ OLAN ALAN	57,822,306	33,691,096	19,848,738
AFRİKA ALANI	6,836,636	9,798,137	7,561,110
ÇİN	0	0	7,422,821
BAE	0	0	6,397,159
LATİN AMERİKA ENTEGRASYON BÖLGESİ	4,695,902	3,792,128	3,502,390
SİNGAPUR	0	0	3,407,412
HİNDİSTAN	0	0	2,746,538
ÜRDÜN	0	0	1,852,101

TÜRKİYE 0 0 1,804,661

Kaynak:Trademap

İTHALATINDA BAŞLICA ÜLKELER(Bin Dolar)

İHRACATÇILAR	2011	2012	2013
TOPLAM	131.586.578	155.593.039	163.712.750
ABD	16.341.892	20.286.429	21.565.979
ÇİN	17.176.499	19.674.975	20.890.184
ALMANYA	8.973.801	10.937.476	11.854.666
GÜNEY KORE	7.705.939	9.374.288	9.536.814
JAPONYA	8.238.943	10.352.632	9.345.580
BAE	5.397.536	6.451.813	8.483.465
HİNDİSTAN	4.231.442	5.133.491	5.771.803
İTALYA	4.560.142	4.540.792	5.335.551
İSVİÇRE	3.228.722	3.531.447	5.102.134
FRANSA	3.891.336	4.449.509	4.659.692
İNGİLTERE	3.648.885	4.043.339	4.146.858
TAYLAND	2.662.870	3.346.191	3.577.145
BREZİLYA	3.773.447	3.127.388	3.311.308
TÜRKİYE	2.355.389	3.361.666	3.145.400

Türkiye ile Ticaret

Genel Durum

Suudi Arabistan,T.C. Ekonomi Bakanlığı'nca 2014-2015 döneminde Hedef Ülkelerinden birisi olarak belirlenmiştir.

Suudi Arabistan ile Türkiye arasındaki ticaret verileri incelendiğinde, dış ticaret hacminde yıllar itibarıyla oldukça hızlı bir gelişme olduğu söylenebilmektedir.

Türkiye-Suudi Arabistan Dış Ticaret Değerleri

Yıl	İhracat (Milyon ABD Doları)	İthalat (Milyon ABD Doları)	Hacim (Milyon ABD Doları)	Denge (Milyon ABD Doları)
2004	769	354	1.123	415

2005	962	587	1.549	375
2006	983	623	1.606	360
2007	1.486	736	2.222	750
2008	2.201	909	3.110	1.292
2009	1.768	776	2.544	992
2010	2.217	1.380	3.597	837
2011	2.764	2.001	4.765	763
2012	3.676	2.320	5.996	1.356
2013	3.191	2.015	5.206	1.176
2014	3.048	3.861	6.910	-813

İşadamlarının Pazarda Dikkat Etmesi Gereken Hususlar

Ticareti Etkileyen Kültürel Faktörler

Suudi Arabistan'da dinin politika, sosyal davranışlar ve iş dünyası üzerinde önemli bir yeri vardır. Suudiler İslami değerlerle uyuşmayan dışarıdan gelen bilgiye karşı yenilikçi değildir.

Suudi Arabistan'da kişinin statüsünü içinde bulunduğu sınıf belirlemektedir. Bu kültürde bireyler grubun alt kısmında yer almaktadır. Aile en önemli sosyal birimdir. Erkek lider ve karar verici pozisyonundadır. Ancak grubun oybirliğini alana kadar ilerleme çok zor gerçekleşmektedir. Liderlik ve kimlik kavramları önemli olup, liderler kişilerin soyundan gelmektedir. Suudi Arabistan'da erkeğin özel bir konumu vardır. Suudi kadınlar iş dünyasına pek açık değildir.

Ziyaretçilerin bir kefil vasıtasıyla randevu alması önem taşımaktadır. Bu yüzden yumuşak mizaçlı, etkili akrabaları olan ve nüfuzlu bir kefil bulunmasında fayda vardır. Suudi Arabistan'da iş yapabilmek batıya göre biraz daha zor ve yavaş gerçekleşmekte olup, iş görüşmeleri sırasında sabırlı olmak gerekmektedir. Toplantılar telefon konuşmaları ile sık sık kesilebilir. Tartışma esnasında genellikle kişisel argümanlar kullanılmaktadır. Israr, karşı tarafı ikna etmek için sık sık kullanılan bir yöntemdir. Suudilerle olan iş ilişkilerinde saygılı ve içten davranışlar beklenmektedir. Büyüklere saygı göstermek önemlidir.

En sık rastlanan selamlaşma şekli “Salam alaykum”, “Wa alaykum as-salam” şeklindedir. Selamlaşma için bazı temel Arapça sözcüklerin öğrenilmesinde fayda vardır. Kartvizitlerinizin bir tarafının İngilizce, diğer tarafının da Arapça olarak hazırlanması sık rastlanan bir durumdur. Tanıtım materyallerinin Arapça olması bir avantaj sağlayacaktır.

Misafirlere iyi davranmak Suudiler arasında erdem olarak kabul edilmektedir. Bu yüzden ülkede gerçekleşecek olan önemli aktivitelere iş yaptıkları kişileri davet etmek isterler. Suudi iş adamları yabancılarla ilgilenirler ve yapacakları hataların affedilmesini beklerler. Kaba bir davranış olarak kabul edilecek ve onları küçük düşürecek her türlü hareketten uzak durulmalıdır.

İş ilişkileri aşırı derecede kişisel davranışlarla yürütülmektedir. Suudilerle iyi ilişki oluşturabilmenin bir yolu da, onların sağlığı, kardeşleri, amcaları, kuzenleri ve oğulları ile ilgili olabilecek soruları sormaktır. Ancak, ailenin kadın üyeleri hakkında soru sorulmaması gerekmektedir.

Yemeklerde çok az konuşulmaktadır. Suudiler yemekte sessizliği tercih ederler. Bahşiş yaygın ve gerekli değildir. Çünkü genellikle fatura içerisinde servis hizmeti de ilave edilmektedir. Domuz eti ve alkol tabu olarak kabul görmekte olup, bu maddelerin alınması yasa dışıdır. Yemeğin sağ el kullanılarak yenilmesi önemlidir.

Toplantılar için en uygun zaman dilimi sabahtır. Ayrıca, yaz sıcaklarında bazı Suudiler karanlık bastıktan sonra toplantı düzenlemeyi tercih edebilirler. Suudiler zamanı daha rahat bir davranış içerisinde kullanırlar. Sosyal toplantıların veya iş toplantılarının kesin bir başlangıç ve bitiş saati olmayabilir. Suudi iş kültüründe dakik olmak

pek fazla öncelik taşımamaktadır. Siz toplantılarınızda vaktinde olmak için gayret etmelisiniz, ancak karşı taraf bu konuda biraz daha rahat davranıp toplantılara geç kalabilir.

Erkek ve kadın birbirleri ile etkileşim içine girmezler. Arap kadınlarının topluluk içerisine girecekleri zaman kendilerini tanıtmamaları için peçe takmaları beklenmektedir. Eğer bir Suudilinin yanında peçeli bir bayan varsa, bu bayanın tanıştırılması geleneksel bir davranış değildir. Suudi Arabistan'da kadınların araba kullanmasına izin verilmemektedir.

Suudiler konuşma esnasında aralarındaki mesafeyi çok kısa tutmaktadırlar. Siz bu davranış biçimine alışık olmasanız da geriye doğru bir hareket yapmayınız. Bu şekildeki davranışınız sizin hissiz ve soğuk bir kişi olduğunuz imajını yaratabilir. Suudiler yolda yürürken sık sık el ele gezerler. Eğer Suudili biri elinizi tutarsa bu davranışı bir arkadaşlık göstergesi olarak algılamalısınız.

Araplar otururlarken bacak bacak üstüne pek atmazlar. Karşı tarafa ayak tabanının gösterilmesi de hoş karşılanmamaktadır. Suudiler konuşurlarken sürekli olarak elleriyle hareket etmekten hoşlanmalarına rağmen, herhangi birisini işaret ederek göstermek kaba bir davranış olarak kabul edilmektedir. Sol el Arap dünyasında temiz olarak kabul görmemektedir. Bu yüzden sol el ile bir davranışta bulunmamaya özen gösterilmesi gerekmektedir.

Spor özellikle futbol, at ve deve güreşi (bahis yasaklanmıştır), avcılık, ülkenin çekici gelen taraflarının ve Suudi mutfağının övülmesi hoşlanılan konuşmalar arasındadır. Orta Doğu politikaları, uluslararası petrol politikaları, İsrail, İslami inanışların sorgulanması ve eleştirilmesi, hastalık, kaza, ölüm, kadınlar hakkında kompliman yapmak ise kaçınılması gereken konuşmalar arasındadır.

Para Kullanımı

Riyal Suudi Arabistan'ın para birimi olmakla birlikte dolarda kullanılmaktadır.

T.C. Ziraat Bankasının Cidde'de şubesi bulunmaktadır. İletişim bilgileri aşağıdadır.

ZİRAAT BANKASI CİDDE ŞUBESİ

Adres Al Rawdah Dist. 1 Al Rawdah Str. P.O. Box.54759 Jeddah 21524 The Kingdom of Saudi Arabia

Telefon 00 966 2 665 54 33

Faks 00 996 2 664 35 16

E-mail jeddah@ziraatbank.com

Pasaport ve Vize İşlemleri

Diplomatik, Hizmet, Hususi ve Umuma Mahsus Pasaport hamilleri vizeye tabidir.

Resmi Tatiller ve Çalışma Saatleri

Çalışma ve Dinlenme Saatleri

Devlet kurumları genellikle saat 7:30 dan 14:30 a kadar, özel işletmeler genellikle saat 9:30 dan 14:00 civarına ve akşamları saat 17:00 den 21:00 e kadardır.

Günlük çalışma saati 8 saat, haftalık çalışma saati 48 saattir. Ramazan ayında müslümanlar için günlük 6, haftalık 36 saat çalışma programı uygulanır. İşçi sürekli olarak 5 saatten fazla dinlendirilmeden çalıştırılmaz.

Haftalık Tatil Günleri

Cuma günleri haftalık tatildir. Çalışma ofisine bilgi vererek Cuma yerine başka bir gün tatil yapılabilir. Resmi kurumlar Perşembe günü de kapalıdır.

Resmi Tatiller

Her yıl ramazan Bayramı (the Eid al-Fitr)'nda yaklaşık bir hafta ve Kurban Bayramı (Eid al-Adha)'nda 10 gün tatil vardır.

Kullanılan Lisan

Resmi Dil

Suudi Arabistan'da resmi dil Arapçadır. İş çevresinde İngilizce'de kullanılmaktadır

Yerel Saat

GMT'den 3 saat ileridedir. Yerel saat, kış saati uygulaması sırasında (Ekim-Mart) Türkiye'den 1 saat ileri, yaz döneminde ise aynıdır.

Yerel Ölçü Birimleri

S.Arabistan'da Metrik sistem kullanılmaktadır.

Telefon Kodları

Uluslararası Telefon Kodu: + 966

İklim

Yazları kuru ve sıcak, kışları ise yumuşak bir hava hüküm sürmektedir. En sıcak ay Temmuz ayı olup; ortalama hava sıcaklığı 26–42 °C arasındadır. En soğuk ay olan Ocak ayında ise ortalama hava sıcaklığı 8–12 °C arasındadır. En kurak aylar Temmuz, Eylül ve Ekim olmakla birlikte bu aylarda ortalama yağış miktarı 0 mm'dir. En yağışlı ay olan Nisan'da ise ortalama yağış miktarı 25 mm'dir.

Ahmet GÜNER

Riyad Ticaret Başmüşaviri

Adres: Turkish Embassy Office

of the Commercial Counsellor

King Fahad Branch road 8186

Riyadh 12711 Saudi Arabia

Post Address: P.O. Box 94390 Riyadh 11693 KSA

Telefon : 00 966 11 / 288 58 86

Faks : 00 966 11 / 288 58 83

E-posta:riyad@ekonomi.gov.tr

Web Sitesi:[Riyad Ticaret Müşavirliği](#)

VIETNAM

GENEL BİLGİLER

Genel Bilgiler

Coğrafi Konum

Güneydoğu Asya'da Çinlindi Yarımadasının doğu kesiminde yer alan Vietnam, kuzeyde Çin Halk Cumhuriyeti, batıda Laos, Kamboçya ve Tayland Körfezi, güney ve doğuda Güney Çin Denizi ve Tonkin Körfezi ile çevrilidir. 3,444 km sahil şeridi olan Vietnam'ın Kamboçya ile 1,228 km, Çin ile 1,281 km ve Laos ile 2,130 km sınırı bulunmaktadır.

Ülkenin güney ve kuzey kesiminde alçak ve düz deltalar, orta kısımda dağlık araziler, kuzey ve kuzeybatıda tepelikler ve dağlar yer alır. Ülkenin güneyinde tropikal, kuzeyinde ise musonal iklim tipi hakimdir. Ülkede yıl boyunca ortalama sıcaklık 20°C civarındadır. Güney Vietnam'da yılda iki mevsim yaşanmakta olup, Kasım ve Nisan arası serin ve kuru. Mayıs ve Ekim ayları arasında ise sıcak ve yağmurlu bir iklim hakimdir. İki mevsim arasındaki sıcaklık farkı ise sadece 3°C civarındadır. Kuzey Vietnam'da ise dört ayrı mevsim yaşanmaktadır.

Vietnam'ın en büyük iki şehri Hanoi ve Ho Chi Minh City kuzeyde ve güneydeki iki büyük nehir deltasında yerleşiktir. Ülkenin siyasi başkenti olan Hanoi, kuzeyde Red River deltasında, ekonomik ve ticari başkenti olarak kabul edilen Ho Chi Minh City ise güneyde Mekong River deltasında bulunmaktadır.

Siyasi ve İdari Yapı

Vietnam'da 59 eyalet ve bu eyaletler ile aynı statüde olan 5 şehir idaresine sahip merkezi yönetim birimi vardır, Bu eyaletler An Giang, Bac Giang, Bac Kan, Bac Lieu, Bac Ninh, Ba Ria-Vung Tau, Ben Tre, Binh Dinh, Binh Duong, Binh Phuoc, Binh Thuan, Ca Mau, Cao Bang, Dac Lak, Dac Nong, Dien Bien, Dong Nai, Dong Thap, Gia Lai, Ha Giang, Ha Nam, Ha Tinh, Hai Duong, Hau Giang, Hoa Binh, Hung Yen, Khanh Hoa, Kien Giang, Kon Tum, Lai Chau, Lam Dong, Lang Son, Lao Cai, Long An, Nam Dinh, Nghe An, Ninh Binh, Ninh Thuan, Phu Tho, Phu Yen, Quang Binh, Quang Nam, Quang Ngai, Quang Ninh, Quang Tri, Soc Trang, Son La, Tay Ninh, Thai Binh, Thai Nguyen, Thanh Hoa, Thua Thien-Hue, Tien Giang, Tra Vinh, Tuyen Quang, Vinh Long, Vinh Phuc ve Yen Bai'dir.

Şehir idaresine sahip merkezi yönetim birimleri ise Can Tho, Da Nang, Ha Noi, Hai Phong, Ho Chi Minh City'dir, Vietnam'ın eyaletleri arasında en fazla nüfusa sahip olanı, şehir idaresi statüsünde olan Ho Chi Minh City'dir.

Vietnam Sosyalist Cumhuriyeti, Vietnam Komünist Partisi'nin büyük bir ağırlığa sahip olduğu merkezi bir sistem ile yönetilmektedir. 15 Nisan 1992 yılında yürürlüğe giren Vietnam Anayasası da Komünist Parti'nin devlet yönetimindeki rolünü ve ağırlığını açıkça ortaya koymaktadır. Komünist partinin idari anlayışı yönetimin ve politikanın bütün birimlerinde tekrar uygulanmıştır. Seçimlere muhalefet etme yetkisi sadece Komünist Parti ve onun organizasyonlarına verilmiştir. Bunlar Vietnam Anayurt Cephesi çalışanlarını ve esnaf ticaret birliklerini kapsar. Komünist partinin lideri 2011'den beri Nguyen Phu Trong'dur.

Komünist Parti'nin yanı sıra, en önemli icra görevi Devlet Başkanı ve Başbakanı verilmiştir. Devlet Başkanı Silahlı Kuvvetlerin Başkomutanı ve Ulusal Savunma ve Güvenlik Konseyi Başkanı olarak önemli yetkilere sahiptir, Başbakan ise hükümetin işleyişinden sorumludur.

Anayasaya göre Ulusal Meclis yasama yetkisine sahip olan tek yetkili kurumdur. 500 milletvekili olan Ulusal Meclis'e üyeler 5 yılda bir yapılan genel seçimler ile seçilmektedir. En son Mayıs 2011 tarihinde seçim yapılmıştır. Ulusal Meclis son yıllarda yasama yetkisini daha etkin bir şekilde kullanmaya başlasa da, Ulusal Meclis üzerinde Komünist Parti'nin büyük bir etkisi vardır. En son seçimde (Mayıs 2011) Ulusal Meclise giren

500 milletvekilinin 458'i Komünist Parti üyesidir. Devlet Başkanı Ulusal Meclis tarafından 5 yıllığına kendi üyeleri arasından seçilir. Bir sonraki seçimler 2016 yılında gerçekleşecektir.

Mevcut Devlet Başkanı Truong Tan Sang 25 Temmuz 2011 tarihinde seçilmiştir. Başbakan Devlet Başkanı tarafından, Ulusal Meclis üyeleri arasından atanır. Başbakan yardımcılarını Başbakan tarafından yine Ulusal Meclis üyeleri arasından atanır ve hem Başbakan hem de Başbakan yardımcılarını Ulusal Meclis tarafından onaylanır.

Kabine üyeleri Başbakanın önerisi ile Devlet Başkanı tarafından atanır ve Ulusal Meclis tarafından onaylanır. 27 Haziran 2006 yılından beri Başbakan olarak Nguyen Tan DUNG görev yapmaktadır.

Vietnam'da yargı görece zayıftır ve Komünist Parti'den bağımsız değildir. Ülkede sadece 3,000 avukat bulunmaktadır ve yargılama süreçleri yeterince gelişmemiştir. Ülkede idam cezası yürürlükte olup, özellikle yolsuzluk ve uyuşturucu ile ilgili suçlarda uygulanmaktadır.

Vietnam'ın en yüksek yargı mercii "Supreme People's Court of Vietnam"dır ve üyeleri Ulusal Meclis tarafından seçilmektedir. Mahkeme Başkanı Devlet Başkanı'nın önerisi ile 5 yıllığına Ulusal Meclis tarafından seçilir ve Ulusal Meclis'e karşı sorumludur. Başkan raporlarını Ulusal Meclis'e sunar.

Nüfus Özellikleri

2010 yılı itibariyle Vietnam'ın nüfusu 87,8 milyon kişiye ulaşmıştır. 2012 yılında nüfusun 89,5 milyona ulaşması beklenmektedir. Bir önceki nüfus sayımına göre (1999) nüfus yaklaşık 11,2 milyon artmıştır. 15 yaş altı nüfus toplam nüfusun %25'ini oluşturmaktadır. 15-64 yaş gurubundaki nüfus toplam nüfusun %68,6'sını oluşturmaktadır olup, bu oran aynı zamanda çalışabilir işgücünü oluşturmaktadır. Son 10 yılda yıllık nüfus artış hızı %1,3 oranındadır.

Vietnam nüfus yoğunluğu bakımından Güneydoğu Asya'da Singapur ve Filipinler'den sonra 3, sırada olup, km başına ortalama 242 kişilik nüfus yoğunluğuna sahiptir. Nüfusun %73'ü kırsal kesimde yaşamaktadır ve nüfus ülkenin iki büyük pirinç üretim deltasında (Kuzeyde Kızıl Nehir, Güneyde Mekong) ve yoğunlaşmıştır.

Ülkede okuma yazma oranı oldukça yüksektir. 15 yaş ve üzeri nüfusun okuma yazma oranı %93,5 olup, kadın nüfusta bu oran %91,3, erkek nüfusta ise % 95,8'dir. Son yıllarda önemli artışlar olsa da, ülkede yüksek okul ya da üniversite eğitime sahip nüfus oldukça azdır. Ayrıca çalışabilir işgücünün yaklaşık %80'i vasıfsız kişilerden oluşmaktadır.

Vietnamda 54 ayrı etnik grup yaşamaktadır. Nüfusun %88'ini Viet ve Kihn adı verilen etnik grup oluşturmaktadır olup, çoğunlukla ülkenin alçak kesimlerinde yaşamaktadırlar. Diğer etnik gruplar ise (yaklaşık 5,5 milyon kişi) ülkenin yüksek ve dağlık kesiminde yerleşiktirler.

İşgücü (1000 kişi)

	2008	2009	2010	2011
Toplam İşçi Sayısı	46.460	47.744	49.049	50.352
Kamu	5.059	5.031	5.107	5.261
Özel Sektör	39.707	41.101	42.215	43.401
Yabancı Yatırım Sektörler	1.694	1.612	1.727	1.700
Sektörler				
Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık	24.303	24.606	24.279	24.363
Madencilik	291	292	276	279

İmalat Sanayi	5.998	6.449	6.646	6.973
Elektrik, Gaz ve Su	133	132	130	140
İnşaat	2.468	2.594	3.108	3.221
Toptan ve Perakende Sektörler, Motorlu Araçlar ve Motorsiklet Tamiri, Kişisel ve Ev Ürünleri	5.100	5.151	5.550	5.828
Otel ve Restoranlar	1.307	1.574	1.711	1.995
Taşımacılık ve Depolama	1.433	1.426	1.417	1.414
Finansal Uygulamalar	204	230	255	301
Bilişim ve İletişim	208	228	257	269
Bilimsel ve Teknolojik Aktiviteler				
Emlakçılık	52	65	101	119
Kamu Yönetimi, Savunma ve Sosyal Alanlar	1.651	1.597	1.570	1.542
Eğitim	1.493	1.584	1.673	1.731
Sağlık ve Sosyal İşler	366	365	437	481

Kaynak: General Statistic Office of Vietnam

Doğal Kaynaklar ve Çevre

Vietnam maden ve mineraller açısından oldukça zengin kaynaklara sahiptir. Tespit edilen petrol rezervleri yaklaşık 4,7 milyar varil civarındadır. Vietnam'ın Red River Delta bölgesinde zengin doğal gaz ve kömür yatakları mevcut olup, bu bölgede tespit edilen doğalgaz rezervi yaklaşık olarak 185 milyar metreküp, kömür rezervi ise yaklaşık 3,8 milyar ton civarındadır. Vietnam yaklaşık 8 milyar ton işlenmemiş boksit rezervi ile dünyada üçüncü sıradadır, Vietnam ayrıca zengin demir yataklarına sahiptir.

Vietnam'ın tarıma elverişli arazisi oldukça az (0,08 hektar/kişi) olmasına rağmen bu araziler son derece verimlidir. Bu verimli araziler sayesinde Vietnam dünyanın en çok pirinç üreten ve ihraç eden ülkelerinden biri konumundadır. Bunun yanında, kahve, kauçuk, pamuk, çay, karabiber, soya fasulyesi, şeker kamışı, fıstık, muz Vietnam'ın ürettiği diğer başlıca tarım ürünleridir. Uzun bir sahil şeridine sahip olması nedeniyle, ülkede kıyı balıkçılığı da oldukça gelişmiştir.

GENEL EKONOMİK DURUM

GENEL EKONOMİK DURUM

Vietnam, özellikle savaş sonrasında, ekonomisinde ve uluslararası sisteme entegrasyonunda önemli aşamalar kaydetmiştir. 1986 yılında Komünist Parti'nin 6. kongresinde kabul edilen ekonomik değişim (Doi Moi) politikası ile özel sektörün desteklenmesi kararı alınmış ve bu yönde politikalar geliştirilmiştir. Son yıllarda ekonomik büyüme ortalama %6-7 civarındadır. Bu oran sanayi üretiminde %13-14'tür. Vietnam dünyada en yüksek büyüme

oranına sahip ülkelerden biridir.

2012 yılında Vietnam ekonomisinde sanayinin reel GSYİH içinde payı % 40,6 olup, sanayi en büyük sektör konumundadır. Petrol, madencilik, inşaat ve tekstil en önemli sanayi sektörlerindedir. Tarım sektörünün GSYİH içindeki payı %21,6 oranındadır. Vietnam'ın en önemli ihraç malları arasında kahve, pirinç ve biber gibi tarımsal ürünler bulunmaktadır. Tarım sektörünün GSYİH içindeki payı oldukça düşük olmasına rağmen toplam işgücünün %54'ü tarım, ormancılık ve balıkçılık sektörlerinde çalışmaktadır. İşgücü açısından bakıldığında Vietnam bir tarım toplumu özelliği arz etmektedir. Hizmetler sektörünün reel GSYİH içindeki payı %37,7 oranındadır.

Ekonomi Politikaları

Vietnam'ın 2001 yılında ASEAN Serbest Ticaret Anlaşması'na iştiraki ve 2007 yılında DTÖ üyesi olması ülkenin ekonomik ve ticari rejiminde önemli değişikliklere neden olmuştur. DTÖ üyeliği, Vietnam'ın dış ticaret sisteminin daha liberalleşmesine, dış pazarlara giriş imkânlarının kolaylaşmasına ve bu sayede özellikle tekstil ve hazır giyim ihracatının artmasına neden olmuştur. Ayrıca ülke doğrudan yabancı sermaye yatırımları bakımından daha cazip hale gelmiştir. Bununla birlikte DTÖ üyeliği, fikri mülkiyet haklarının korunması, kamu iktisadi teşekküllerinin özelleştirilmesi gibi konularda yasal düzenlemeler yapma zorunluluğunu getirmiştir. DTÖ üyeliğinin, düşük döviz rezervleri nedeniyle, ülke ekonomisini dış şoklara daha açık ve fiyat dalgalanmaları bakımından daha kırılgan hale getireceği düşünülmektedir. Aynı şekilde iç piyasanın uluslararası rekabete açılması, ülkedeki KOBİ'lerin zayıf ve rekabetçi olmayan yapıları nedeniyle varlıklarını sürdürmelerinde zorluklara neden olmaktadır.

Vietnam'da devlet GSYİH'nin %37 oranında büyüklüğe sahip kamu iktisadi teşekkülleri aracılığı ile ekonomide önemli rol oynamaktadır. Kamu; enerji, telekomünikasyon, havacılık ve bankacılık gibi önemli ve hassas sektörlerde çoğunluk hisselere sahip olmayı sürdürmektedir. Vietnam Hükümeti, devlet kuruluşlarının ve firmalarının performansını artırmak için çeşitli politikalar uygulamaktadır. Ayrıca, kamu iktisadi teşekküllerinin bir kısmının özelleştirilmesine çalışılmaktadır.

Vietnam'ın en önemli sıkıntısı her yıl işgücüne katılan 1,5 milyon kişiye iş yaratmaktır. Global kriz, Vietnam'ın iş yaratma kabiliyetini kısıtlamıştır.

Ekonomik Performans

Global finans kriz sonrasında Vietnam ekonomisi 2010 yılında %6,8 oranında büyüyerek bölgesinde en yüksek büyüme oranına sahip ülkelerden biri olmuştur. 2008 yılındaki % 6,18 oranındaki büyümeye nazaran bir düşüş meydana gelmişse de, hükümetin 2009 yılı için tahmin ettiği %5'lik hedef aşılmıştır. 2010 yılında %6,8'lik bir büyüme oranı yakalanmıştır ve bu oran 2011'de %5,9 olarak gerçekleşmiştir.

2012 yılında GSYİH'nin büyüme oranı % 5,1 olarak gerçekleşmiştir. Bu oran 1999'dan beri Vietnam için en düşük büyüme oranıdır. 2013 yılının ilk yarısında büyüme oranı daha da yavaşlamış yıllık bazda %4,9 olmuştur. 2011 yılındaki spiral enflasyon dönemi tüketici beklentilerini etkilemiş ve özel tüketim artışı, 2007-2011 arasındaki yıllık %7,5'lük orandan 2012 yılında %5,1'e düşmüştür. Ayrıca belirsiz politikalar sebebiyle daha önce büyümede büyük etkisi olan doğrudan yabancı yatırımlar da düşmektedir. Vietnam Devlet Bankası para politikasını gevşetmesine rağmen, tüketicilerin ve yatırımcıların endişelerinin silinmesi için düşük ve sabit enflasyonun kalıcı olması gerekmektedir. Zayıf dış talebin de bu duruma eklenmesiyle 2013 yılındaki büyümenin %5,3 ile sınırlı kalması beklenmektedir. 2014 yılında iç ve dış ekonominin görece düzelmesiyle 2014-2017 döneminde büyüme oranının yıllık %6,5'a yükselmesi beklenmektedir.

Ücretler

Vietnam'ın en önemli yatırım avantajlarından birisi genç ve ucuz işgücüne sahip olmasıdır. Nüfusun yaklaşık %75'i 40 yaş altındadır ve okuryazar oranı oldukça yüksektir. Ülkedeki çalışabilir işgücü sayısı yıllık ortalama 1 milyon 600 bin kişi artmaktadır.

Son yıllarda artan enflasyon, ücretlerde sürekli bir artış talebini de beraberinde getirmektedir. Bu durum bazen işçi grevlerine sebep olmaktadır. Asgari ücret bölgeler arasında ve sermaye sahipliği (yerli ve yabancı) bakımından farklılıklar arz etmekte olup, hükümet 2012 yılına kadar bütün ülkede geçerli tek bir asgari ücret belirlemeyi planlamaktadır.

Ülkedeki asgari ücret uygulaması hem bölgeler hem de sermayenin sahipliği açısından farklılıklar arz etmekteydi. Ancak 5 Ekim 2011'de yürürlüğe giren yasa ile (Decree no,70/2011/ND-CP) hem yerli hem de yabancı firmalarda çalışan işçilerin maaşları eşitlenerek ortadaki farklılık giderilmiştir. Buna göre birinci bölgede istihdam edilen işçiler için belirlenen asgari ücret aylık 2,000,000 Dong, ikinci bölge için 1,780,000 Dong, üçüncü bölge için 1,550,000 Dong ve dördüncü bölge için 1,400,000 Dong olmuştur.

Para Politikaları

Vietnam'daki para politikası ekonomik büyümeyi desteklemeye yöneliktir. 2012 yılında enflasyon 2011 yılındaki %18,7'den %9,1'e düşmüştür. 2012 yılında kredi artışı Merkez Bankası hedefi olan %15-17'ye ulaşamamıştır. 2013 yılında hükümet enflasyonu %6,5'un altında tutarak, kredi artışını %12'ye çıkarıp ekonomik büyümenin artmasını hedeflemektedir. Mart ve Mayıs aylarında faiz oranlarındaki azalma kredilerde artış sağlamaya başlamasına rağmen yıllık bazda büyüme ilk 7 ayda %5'te kalmıştır.

Merkez Bankasının parasal gevşemesi sabit oranlı enflasyonla desteklenmiştir. Önümüzdeki dönemde hükümet büyümeyi desteklemek için faiz oranının düşürülmesi ve enflasyonel baskıların oluşmasını engellemek için sabit tutulması kararları arasında kalacaktır.

Maliye Politikaları

2013-2017 döneminde Vietnam'ın geniş mali açığının devam etmesi beklenmektedir. 2011 yılında açığın

GSYİH'nın %2,6'sı oranında daralması kamu yatırım harcamalarında azalma ve vergi ve gümrük vergisi gelirlerinin artmasından kaynaklanmıştır. Ancak 2012 yılında devam eden yüksek altyapı ve sosyal refahı artırmaya yönelik harcamalar mali açığın GSYİH'ın %4,9'una genişlemesine neden olmuştur.

Enflasyon

2011-2012 yıllarında ortalama %13,9 gerçekleşen enflasyon, Mayıs 2013'de yıllık bazda %7'e gerileyerek Ekim 2009'dan beri ulaştığı en düşük seviyeye inmiştir. Global mal fiyatlarının sabit kalması ve ekonomik büyümenin çok hızlı olmayacağı beklentileriyle 2014 yılında enflasyonun yaklaşık %6,7 olması beklenmektedir. Ekonomik genişlemenin hızlanmasıyla enflasyonda da artış beklenmektedir. Önümüzdeki dönemde maaşlardaki hızlı artış ve artan arsa fiyatları sebebi ile Vietnam'da iş yapma maliyetlerinin artması beklenmektedir.

DIŞ TİCARET

Dış Ticaret

Genel Durum

1997–1998 yıllarında ortaya çıkan bölgesel finansal krizi takiben Vietnam, Asya dışına açılma ve yeni ihrac pazarları bulma gayreti içine girmiş ve büyük ölçüde başarılı olmuştur, Ülkede dış ticaret sektörü nispeten büyük bir hacme sahiptir, Gerek ihracat ve gerekse ithalat, kriz dönemleri hariç, genel olarak büyük bir artış trendindedir, 2006 yılında yaklaşık 40 milyar dolar olan ihracat 2012 yılında 100 milyar doları aşmıştır.

Vietnam'ın İhracatında Başlıca Ürünler

Vietnam'ın ihrac ettiği ürünler gerek sanayi ve gerekse tarım sektöründe çok geniş bir yelpazeden oluşmaktadır, Ülkenin ihracatında ilk sırayı petrol yağları almaktadır, Petrol yağları dışında, ihracatta ön sıralarda yer alan belli başlı ürünler ayakkabı, pirinç, kahve, balık ürünleri ve diğer mobilyalardır, Ülkenin ürün bazında ihracatı incelendiğinde, ihrac edilen ürünlerin büyük bir bölümünün gelenekselleşmiş olduğu ve ihrac edilen ürün çeşidi bakımından ciddi dalgalanmalar olmadığı gözlemlenmektedir,

Vietnam'ın İhracatında Başlıca Ürünler (Milyon Dolar)

GTİP	2009	2010	2011	2012
TOPLAM	57.096	72.237	96.906	123.479
'8517 Telli telefon-telgraf için elektrikli cihazlar	593	2.069	6.676	16.081
'2709 Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)	6.195	5.024	7.241	8.603
'6403 Ayakkabı; yüzü deri, tabanı kauçuk, plastik, tabii, suni vb. kösele	2.054	2.444	2.918	4.518
'8542 Elektronik entegre devreler	174	407	721	4.381
'9403 Diğer mobilyalar vb. aksam, parçaları	1.740	2.130	2.258	3.595
'0901 Kahve; kahve kabuk ve kapçıkları	1.731	1.851	2.761	3.444
'6402 Ayakkabı; dış tabanı, yüzü kauçuk ve plastik diğer	837	1.093	1.642	2.705
'8443 Matbaacılığa mahsus baskı makineleri, yardımcı makineler	1.314	1.761	1.912	2.683
'6404 Ayakkabı; yüzü dokuma maddelerinden, tabanı kauçuk, plastik vb.	1.086	1.494	1.812	2.625
'1006 Pirinç	2.666	3.250	3.659	2.478
'8544 İzole edilmiş tel, kablo; diğer izole edilmiş elektrik iletkenleri; fiber optik	892	1.316	1.538	2.217
'8529 Radyo, televizyon, radar cihazları vb. cihazların aksam ve parçaları	132	158	148	2.189
'8471 Otomatik bilgi işlem makineleri, üniteleri	94	189	600	2.016
'6204 Kadın/ kız çocuk için takım, takım elbise, ceket vs.	1.365	1.565	1.855	2.013
'6110 Kazak, süveter, hırka, yelek vb. eşya (örme)	1.133	1.457	1.598	2.004
'4001 Tabii kauçuk, balata, güta-perka, guayül vb. tabii sakızlar	1.109	2.090	2.989	1.953
'0304 Balık filetoları ve diğer balık etleri (taze/ soğutulmuş/	1.622	1.823	2.349	1.943

	dondurulmuş)				
'2701	Taşkömürü; taşkömüründen elde edilen briketler, topak vb. katı yakıtlar	1.317	1.550	1.598	1.853
'8525	Radyo/ televizyon yayını için verici cihazlar; televizyon, dijital, görüntü kaydediciler	359	321	139	1.812
'6203	Erkek/ erkek çocuk için takım, takım elbise, ceket vs.	1.128	1.357	1.831	1.641
'4202	Deri ve kösele vb. Den seyahat eşyası	595	792	1.078	1.629
'0306	Kabuklu hayvanlar (canlı/ taze/ soğutul./ dondurul./ kurutul./ tuzlan. vs.)	1.397	1.609	1.746	1.397
'9401	Oturmaya mahsus mobilyalar, aksam-parçaları	632	755	786	1.257
'0801	Hindistan cevizi, brezilya ve kaju cevizi (taze/ kurutulmuş)	884	1.137	1.496	1.196
'6104	Kadın/ kız çocuk için takım elbise, takım, ceket, panolon vs. (örme)	607	752	966	1.132
'8501	Elektrik motorları, jeneratörler	315	550	750	1.089
'8518	Mikrofon, hoparlör, kulaklık, ses yükseltici setler, mesnetleri	321	396	522	1.049
'4401	Yakmaya mahsus ağaçlar; yonga, talaş, döküntü, kırıntı vb.	243	469	709	1.006
'6201	Erkek/ erkek çocuk için dış giyim	340	463	712	996
'6202	Kadın/ kız çocuk için dış giyim	358	412	692	964
'6109	Tişört, fanila, diğer iç giyim eşyası (örme)	749	849	1.034	919
'1605	Hazırlanmış/ konserve edilmiş kabuklu hayvanlar, yumuşakçalar	457	695	889	728
'6205	Erkek/ erkek çocuk için gömlek	390	479	613	674
'5205	Pamuk (dikiş hariç) ipliği (ağırlık; =>%85 pamuk) (toptan)	258	485	602	673

'8473	Yazı, hesap, muhasebe, bilgi işlem, büro için diğer makine ve cihazların aksamı	340	222	311	668
'6211	Kadın/ kız çocuk için spor, kayak ve yüzme kıyafetleri vb. giyim eşyası	166	207	300	640
'6210	Plastik, kauçuk sıvanmış, emdirilmiş elyaftan hazır giyim eşyası	117	164	237	639
'0904	Pıper, capsicum ve pimenta cinsi biberler (kurutulmuş)	349	423	734	609
'0714	Manyok, ararot , salep, yer elması , tatlı patates, sagu vb.	336	223	448	592
'8708	Kara taşıtları için aksam, parçaları	316	419	535	577

Kaynak: ITC Trademap

* 2012 verileri diğer ülkelerin kaynaklarından derlenen “mirror data”dır,

Vietnam’ın İthalatında Başlıca Ürünler

Vietnam’ın ithal ettiği ürünler içinde ilk sırayı petrol yağları (ham yağlar hariç) almaktadır, İthalatta önde gelen diğer ürünler içinde demir-çelik ürünleri, telefon cihazları ve otomotiv ve oto yedek parça yer almaktadır, İhracatta olduğu gibi, ülkenin ithal ettiği ürünler çeşit olarak istikrarlı bir yapı sergilemektedir,

Vietnam’ın İthalatında Başlıca Ürünler (Milyon Dolar)

GTİP	2009	2010	2011	2012*
TOPLAM	69.949	84.839	106.750	124.126
2710 Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	6.508	6.454	10.342	8.815
'8542 Elektronik entegre devreler	832	1.463	3.328	5.833
'8517 Telli telefon-telgraf için elektrikli cihazlar	2.520	2.407	3.234	3.433
'6104 Kadın/ kız çocuk için takım elbise, takım, ceket, panolon vs. (örme)	2	4	4	2.084
'6006 Diğer örme mensucat	619	859	1.162	1.777

'7208	Demir/ çelik sıcak hadde yassı mamulleri-genişlik 600mm. fazla	2.132	2.386	2.521	1.741
'0801	Hindistan cevizi, brezilya ve kaju cevizi (taze/ kurutulmuş)	167	289	570	1.380
'5407	Sentetik iplik, monofil, şeritlerle dokumalar	381	459	620	1.347
'8471	Otomatik bilgi işlem makineleri, üniteleri	736	793	955	1.311
'3004	Tedavide/ korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	1.043	1.164	1.402	1.200
'8802	Diğer hava taşıtları, uzay araçları	134	207	509	1.185
'8479	Kendine özgü fonksiyonlu makine ve cihazlar	332	535	825	1.110
'2304	Soya fasulyesi yağı üretiminden arta kalan küspe ve katı atıklar	1.029	1.218	1.287	1.092
'8443	Matbaacılığa mahsus baskı makineleri, yardımcı makineler	775	911	818	1.060
'0202	Sığır eti (dondurulmuş)	17	20	30	1.013
'3907	Poliasetaller, diğer polieterler, epoksit-alkid reçineler vb. (ilk şekilde)	451	682	915	1.001
'5208	Pamuk men (ağırlıkça %85 ve fazla pamuk m.kare 200gr)	325	418	473	943
'7204	Demir/ çelik döküntü ve hurdaları, bunların külçeleri	682	902	1.147	940
'8543	Kendine has fonksiyonlu elektrikli makine ve cihazlar	110	100	108	939
'3901	Etilen polimerleri (ilk şekillerde)	869	1.129	1.360	907
'8708	Kara taşıtları için aksam, parçaları	889	934	982	902
'8534	Baskı devreler	319	409	619	900
'0303	Balıklar (dondurulmuş)	148	195	272	894
'5903	Plastik emdirilmiş, sıvanmış, kaplanmış mensucat	304	390	458	886
'9999	Tarifenin başka yerinde belirtilmeyen eşya	249	287	347	884
'7606	Aluminyum sac, levha ve şeritler,	190	262	356	859

	kalınlık>0, 2mm				
'7225	Alaşımli çeliklerden yassı hadde mamulü (genişlik 600mm.den çok)	112	187	646	849
'8544	İzole edilmiş tel, kablo; diğer izole edilmiş elektrik iletkenleri; fiber optik	451	563	691	814
'0802	diğer kabuklu meyveler (taze/ kurutulmuş) (kabuğu çıkarılmış/ soyulmuş)	6	9	11	774
'3902	Propilen ve diğer olefinlerin polimerleri (ilk şekillerde)	688	842	1.048	749
'8536	Gerilimi 1000 voltu geçmeyen elektrik devresi teçhizatı	407	565	677	744
'8538	Elektrik kontrol/ dağıtım için tablo, konsollar, masalar vb. diğer mesnetler	81	118	131	731
'1201	Soya fasulyesi	78	109	478	717
'5201	Pamuk (kardesiz, taranmamış)	385	661	1.037	704
'6004	Diğer örme mensucat (en>30cm, elastomerik/ kauçuk iplik=>%5)	168	260	334	680
'0306	Kabuklu hayvanlar (canlı/ taze/ soğutul./ dondurul./ kurutul./ tuzlan. vs.)	72	65	164	679
'8504	Elektrik transformatörleri, statik konvertisörler, endüktörler	296	498	606	671
'1001	Buğday ve mahlut	346	570	814	662
'7219	Paslanmaz çelikten yassı hadde mamulü (600mm den geniş)	381	508	680	654
'7403	Arıtılmış bakır, işlenmemiş bakır alaşımları	496	889	797	650

Kaynak: ITC Trademap

* 2012 verileri diğer ülkelerin kaynaklarından derlenen “mirror data”dır,

TÜRKİYE –VİETNAM TİCARETİ

Türkiye – Vietnam Dış Ticaret Göstergeleri (ABD Doları, 1000)

Yıl	İhracat \$ / Bin	İthalat \$ / Bin	Hacim \$ / Bin	Denge \$ / Bin
2003	24.677	54.671	79.349	-29.994
2004	33.839	80.311	114.150	-46.472
2005	44.003	110.208	154.211	-66.205
2006	45.392	189.207	234.599	-143.815
2007	76.720	312.680	389.400	-235.961
2008	153.908	443.118	597.025	-289.210
2009	189.543	456.660	646.203	-267.117
2010	106.203	751.327	857.531	-645.124
2011	100.090	1.009.484	1.109.574	-909.394
2012	90.104	1.213.957	1.304.061	-1.123.853
2013	107.299	1.666.812	1.774.111	-1.559.513
2014	168.149	2.009.896	2.178.045	-1.841.746

Kaynak : TUIK

Türkiye'nin Vietnam'a İhracatında Başlıca Ürünler (bin ABD Doları)

GTIP	Madde İsmi	2012	2013	2014
		İHRACAT Değer	İHRACAT Değer	İHRACAT Değer
0802	DİĞER KABUKLU MEYVELER (TAZE/KURUTULMUŞ) (KABUĞU ÇIKARILMIŞ/SOYULMUŞ)	1.372	10.086	21.624
0910	ZENCEFİL, SAFRAN, ZERDEÇAL, KEKİK, DEFNE YAPRAKLARI, KÖRİ VE DİĞER BAHARAT	10.445	11.317	14.276
0402	SÜT, KREMA (KONSANTRE EDİLMİŞ, İLAVE ŞEKER VEYA DİĞER TATLANDIRICI MADDE İÇERENLER)			11.982
5209	PAMUKLU MENSUCAT (AĞIRLIK İTİBARIYLA % 85 VEYA DAHA FAZLA PAMUK İÇEREN VE M2 AĞIRLIĞI 200 GR. İ GEÇE	5.648	10.282	9.199
5515	SENTETİK DEVAMSIZ LİFLERDEN DİĞER DOKUNMUŞ MENSUCAT	3.942	4.888	6.907
2506	KUVARS (TABİİ KUMLAR HARİÇ), KUVARZİT	2.507	2.450	6.669
3004	TEDAVİDE VEYA KORUNMADA KULLANILMAK ÜZERE HAZIRLANAN İLAÇLAR (DOZLANDIRILMIŞ)	3.407	4.369	6.503

0804	HURMA, İNCİR, ANANAS, AVOKADO VE GUAVA ARMUDU, MANGO VE MANGOST (TAZE/KURUTULMUŞ)	2.096	4.198	5.790
5211	PAMUKLU MENSUCAT (PAMUK ORANI < % 85 OLAN SENTETİK VEYA SUNİ LİFLERLE KARIŞTIRILMIŞ OLUP M2. AĞIRLIĞ	2.180	3.825	4.809
2515	MERMER VE TRAVERTEN, EKOSİN, SU MERMERİ, KİREÇLİ TAŞLAR	1.745	3.127	3.700
4302	DABAKLANMIŞ, APRELENMİŞ KÜRKLER DOKUMA İPLİKLERİN, MENSUCATIN	7	249	3.282
8451	YIKANMASI, TEMİZLENMESİ, KURUTULMASI, ÜTÜLENMESİ, SARILMASI, KATLANMAS	547	869	1.831
0404	PEYİNİR ALTI SUYU VE TABİİ SÜT BİLEŞENLERİNDEN İBARET DİĞER ÜRÜNLER	118	732	1.772
4104	SİĞİR (BUFFALO DAHİL) VE AT CİNSİ HAYVANLARIN DABAKLANMIŞ VEYA CRUST (ARAKURUTMALI) POST VE DERİLERİ	559	8	1.758
8708	KARAYOLU TAŞITLARI İÇİN AKSAM, PARÇA VE AKSESUARLAR	1.493	1.401	1.697
4107	SİĞİR (BUFFALO DAHİL) VE ATLARIN DABAKLANMIŞ VE İLERİ DERECEDE HAZIRLANMIŞ POST VE DERİ VE KÖSELESİ	781	1.787	1.629
2817	ÇİNKO OKSİT VE ÇİNKO PEROKSİT	917	702	1.626
3202	DEBAGATTE KULLANILAN SENTETİK ORGANİK VE ANORGANİK MADDELER VE MÜSTAHAZARLAR	1.332	1.074	1.544
5112	TARANMIŞ YÜNDEN VEYA İNCE HAYVAN KİLİNDAN DOKUMALAR	754	1.046	1.510
3919	PLASTİKTEN KENDİNDEN YAPIŞKAN LEVHA, PLAKA, BANDLAR, ŞERİT, FİLM, FOLYE VE DİĞER YASSI ŞEKİLLER	429	663	1.441
8462	METALLERİ DÖVME, ÇEKİÇLEME, KALİPTA DÖVME, KESME, TASLAK ÇIKARTMA, ŞATAFATLAMA, KARBÜRLERİ İŞLEMeye MAH	222	549	1.426

Kaynak : TUIK

Türkiye'nin Vietnam'dan İthalatında Başlıca Ürünler (bin ABD Doları)

GTIP	Madde İsmi	2012	2013	2014
		İthalat Değer	İthalat Değer	İthalat Değer
8517	TELEFON CİHAZLARI, SES, GÖRÜNTÜ VEYA DİĞER BİLGİLERİ ALMAYA VEYA VERMEYE MAHSUS DİĞER CİHAZLAR	275.942	579.216	801.447
8471	OTOMATİK BİLGİ İŞLEM MAK. BUNLARA AİT BİRİMLER; MANYETİK VEYA OPTİK	7.737	96.852	158.454

OKUYUCULAR, VERİLERİ KODA DÖNÜŞT

5402	SENTETİK FİLAMENT İPLİKLERİ (DİKİŞ İPLİĞİ HARİÇ) (PERAKENDE OLARAK SATILACAK HALE GETİRİLMEMİŞ)	135.535	129.554	136.963
6403	DIŞ TABANI KAUÇUKTAN, PLASTİK MADDEDEN, TABİİ VEYA TERKİP YOLUYLA ELDE EDİLEN KÖSELEDEN VE YÜZÜ DERİ	56.410	67.382	64.456
6404	DIŞ TABANI KAUÇUK, PLASTİK, TABİİ VEYA TERKİP YOLUYLA ELDE EDİLEN KÖSELE VE YÜZÜ DOKUMAYA ELVERİŞLİ	38.691	50.528	64.266
5407	SENTETİK FİLAMENT İPLİKLERİNDEN DOKUNMUŞ MENSUCAT	53.933	46.343	54.343
6802	YONTULMAYA VEYA İNŞAATA ELVERİŞLİ İŞLENMİŞ TAŞLAR (KAYAGAN TAŞI HARİÇ), MOZİK İÇİN KÜP ŞEKLİNDE TAŞL	6.182	31.045	46.846
5503	SENTETİK DEVAMSIZ LİFLER (İŞLEM GÖRMEMİŞ)	22.415	32.814	46.816
5206	PAMUK İPLİĞİ (DİKİŞ İPLİĞİ HARİÇ) (AĞIRLIK İTİBARIYLA % 85 DEN AZ PAMUK İÇERENLER) (PERAKENDE SATIŞ		8.689	37.451
4001	TABİİ KAUÇUK, BALATA, GÜTA-PERKA, GUAYÜL, ÇIKIL (CHICLE) VB. TABİİ SAKIZLAR	42.022	38.626	35.815
5509	SENTETİK DEVAMSIZ LİFDEN İPLİK (DİKİŞ İPLİĞİ HARİÇ) (TOPTAN)	152.580	133.576	31.398
6402	DIŞ TABANI VE YÜZÜ KAUÇUK VEYA PLASTİK MADDEDEN OLAN DİĞER AYAKKABILAR	24.042	27.748	27.723
4412	KONTRPLAKLAR, KAPLAMALI LEVHALAR VE BENZERİ LAMİNE EDİLMİŞ AĞAÇLAR	5.496	11.346	26.797
8470	HESAP, BİLGİ KAYDEDEN VE BUNLARI TEKRAR VEREN, MUHASEBE, DAMGA BASAN, BİLET BASMA VE VERME VB MAKİNA	20.659	29.839	24.523
8443	BASKI YAPMAYA MAHSUS MAKİNALAR; KOPYALAMA VE FAKS MAKİNALARI; BUNLARIN AKSAM, PARÇA VE AKSESUARLARI	19.878	26.745	24.059
5205	PAMUK İPLİĞİ (DİKİŞ İPLİĞİ HARİÇ) (AĞIRLIK İTİBARIYLA PAMUK ORANI >=%85 VE PERAKENDE OLARAK SATILACA	24.785	16.807	22.902
8402	BUHAR KAZANLARI, KIZGIN SU KAZANLARI		9.498	19.333
7306	DEMİR VEYA ÇELİKTE DİĞER İNCE VE KALIN BORULAR VE İÇİ BOŞ PROFİLLER	2.097	2.405	16.490
4202	DERİ VE KÖSELEDEN SANDIK, BAVUL, VALİZ, EVRAK ÇANTASI, SEYAHAT EŞYASI, KILIF VB.	7.339	12.461	15.034
7318	DEMİR VEYA ÇELİKTE VİDALAR, CİVATALAR, SOMUNLAR, TİRFONLAR, PERÇİN ÇİVİLERİ, PİMLER, KAMALAR, RONDE	1.319	10.970	14.027
9401	OTURMAYA MAHSUS MOBİLYALAR VE BUNLARIN AKSAM VE PARÇALARI	11.770	11.962	13.010

Kaynak:TUİK